Statistiske Efterretninger

om

Norske Præstekald.

En Haandbog
for embedssøgende Geistlige

af

Jens Kraft,

Bureauchef i Finants-Departementet, og Medlem af det Kongelige Norske Videnskabers Selskab.

Første Hefte.

Christiania 1828.
Trykt hos Chr. Grøndahl.

Ingen Embedsclasse i Staten er mere udsat for at søge Embeder i Blinde, end Præsteſtanden. Som oftest er det meget vanskeligt for en geistlig Embedsmand, at faae nøiagtig Efterretning om et vacant Embede, og endnu oftere er han saa langt borte fra Stedet, hvor denne Kundskab skal indhentes, at der ikke levnes ham Tid til at erholde den fornødne Kundskab derom, forend Embedet bortgives, saa at han hastigen nødes til at bestemme sig, om han skal søge Embedet eller ikke. Ved en saadan Søgen i Blinde er ogsaa mangen Embedsmand, ved Forflyttelse fra det ene Kald til det andet, kommen, som man siger, af Dynen i Halmen.

Denne Betragtning, og den Omstændighed, at ikke sjelden geistlige Embedsmænd have hos mig søgt Efterretning om et eller andet Kalds Beskaffenhed, bragte mig paa den Tanke, at det maaskee ikke vilde

være noget unyttigt Arbeide, at levere et Skrift, som i Korthed indeholdt de væsentligste Efterretninger angaaende ethvert Norsk Præstekald, saavel i Henseende til Indtægter, som i Henseende til Behagelighed, Besværlighed m. m., hvorfor jeg i Løbet af Aaret 1826, af de Efterretninger jeg var i Besiddelse af, udarbeidede korte Beskrivelser over Landets Præstegjelde, der bleve til Bedømmelse omsendte til adskillige Geistlige, hvis Dom jeg havde Agtelse for. Disse bifaldt Ideen i det Hele, og den brugte Fremgangsmaade i Særdeleshed, og jeg troede da saa meget sikkrere at kunne gaae frem efter den lagte Plan.

Efterat Skriftet næsten var færdigt til Trykken, bestemte Kirke = Departementet sig til at indhente en Deel Efterretninger angaaende de geistlige Embeder. Disse tillodes det mig, efterhaanden som de indkom, at afbenytte, hvorved mange Berigtigelser erholdtes; ligesom ogsaa Indtægts = Angivelserne derved maae ansees at være blevne saa meget mere paalidelige.

Resultatet af de saaledes erhvervede Efterretninger leveres i nærværende Skrift, der nærmest er bestemt for embedssøgende Geistlige. Ved Udarbeidelsen af samme opstode flere Vanskeligheder: først i Henseende til Formen at træffe en passende Middelvei imellem en

alt for udførlig og en alt for kort og indskrænket Beretning om de geistlige Embeder, og dernæst at kunne forene de forskjellige, tildeels til forskjellige Tider og af forskjellige Personer afgivne, Beretninger om Embeds-Indtægterne. Naar man var i Besiddelse af to, tre eller fire fra hinanden afvigende Angivelser af et Kalds Indtægter, var det ikke let at bestemme, hvilken af disse man skulde tage til Følge. At de sidste og nyeste maatte være de rigtigste, var ikke altid afgjort; da man nok kunde tænke sig Grunde for, at den i et Kald værende Embedsmand ikke angav Indtægten saaledes som den Embedsmand, der allerede var afgaaet derfra, ikke at tale om, at en beregner sine Indtægter mere nøiagtig end en anden, ligesom og, at Almuens paa Grund af Conjuncturerne formindskede Formues-Forfatning, eller sammes større eller mindre Velvillie mod den ene eller den anden Embedsmand, maatte have en ikke ringe Indflydelse paa Indtægterne. Desuden vare endeel Beretninger af den Beskaffenhed, at de i sig selv bare Præget af deres Upaalidelighed. Sædvanlig har man derfor, for saa vidt muligt at undgaae enhver Yderlighed, naar saadanne forskjellige Angivelser havdes, taget Middeltallet af samme, og under alle Omstændigheder fulgt den Regel, heller at angive et Kalds Indtægter for lave end

for høie, hvilket ogsaa formeentlig af Skriftet vil sees.

Ved Præstegjeldenes Beskrivelse har man i at bestemme Grændserne og Areal-Indholdet fulgt Pontoppidans Kart; og Folkemængden er overalt anført efter den seneste foretagne Folketælling af 27de November 1825, ligesom og Antallet af Gaardbrugere og Huusmænd er anført efter samme Folketælling. Ved Huusmænd forstaaes stedse Huusmænd med Jord, undtagen hvor det modsatte udtrykkeligen tilføies.

Med Hensyn til de specielle Indtægtsposter bemærkes, at ved at opgive Indtægterne af Mensalgodset, Bygsel-Afgiften, hvor Bygselretten endnu maatte følge et Kald, ikke er paaregnet; ligesom paa adskillige Steder Skydsfærden og Tredietagen af det usolgte Mensalgods ikke synes at være medregnet. For Øvrigt ville Indtægterne af dette Gods tiltage, efterhaanden som meer og meer af samme sælges, og den høiere Jordafgift træder i Landskyldens og de mindre Indtægters Sted, hvilket for mange Kald vil have en meget forøget Indtægt til Følge. Heller ikke ere Indtægterne af Præstegaardene, med mindre det udtrykkelig anføres, blevne medregnede blandt Kaldenes Indtægter, og Huusmændenes Arbeidspenge ere kun paa enkelte Steder opførte blandt de uvisse Indtægter, hvorunder i Alminde-

lighed blot indbefattes Hoitidsofferet og Betalingen for de ministerielle Forretninger.

Blandt de paa Kaldene hvilende Udgifter er kun anført Enkepensionen, hvor en saadan existerer, samt de faste Afgifter, hvorimod Pensioner til afgaaende Embedsmænd eller Andre i Almindelighed ikke ere anførte, deels fordi saadanne Afgifter kun ere temporære, deels ogsaa fordi det altid, naar et Embede averteres vacant, bestemmes hvad Pension til Formanden eller Andre hviler derpaa.

Ved Præstegaardene og Enkesæderne findes tillige angivne de Summer, disse Gaarde til den nye Matrikul ere taxerede for. Naar en saadan Sum divideres med 400, faaer man ud Gaardens nye Matrikulskyld i Skylddalere, da denne Skyld er beregnet til $\frac{1}{4}$ pCt. af Gaardens Taxationssum.

Til Slutning bedes Læseren undskylde, at Østerdalens og Christiania Provstier ikke ere komne paa de Steder, hvortil samme ifølge den geographiske Orden henhøre; hvilket har sin Grund deri, at nogle forventede Oplysninger fra disse Provstier indløb saa silde, at den valgte Orden med Hensyn til disse ikke kunde følges.

Saaledes ere de Synspuncter, hvorfra dette Skrift bør betragtes, angivne. I det Hele anseer For-

fatteren det kun som et Forsøg. Saafremt dette vinder Bifald, og Afsætningen bliver saadan, at det kan lønne Umagen at tænke paa Fortsættelsen deraf, vil denne paafølge inden Aarets Udgang; og til Slutning vil Skriftet blive forsynet med et Register i alphabetisk Orden over samtlige Kald, saavelsom Fortegnelse over Landets nu levende geistlige Embedsmænd, deres Alder og Embedsaar.

Christiania d. 21de Mai 1828.

J. Kraft.

A. Agershuus Bispedömme.

a) I Nedre Borgesyssels Provstie,

som udgjør den sydlige Deel af Smaalehnenes Amt, og (med Undtagelse af Kjøbstæderne Frederikshald og Frederiksstad) hører deels til Ide og Marker og deels til Mosse Fogderie, med 18,260 Indbyggere.

1. Ide Præstegjeld

under Ide og Marker Fogderie og Sorenskriverie. Det er det sydligste Præstegjeld i Smaalehnene, grændser mod Nord til Bergs og Aremarks Præstegjelde, samt omgives for Øvrigt af Provindserne Dalsland og Bahuuslehn i Sverige, fra hvilket sidste det tildeels adskilles ved Idefjorden. Præstegjeldets største Længde i Nord og Syd er omtrent $2\frac{1}{2}$ Mile og dets hele Grundflade $2\frac{1}{2}$ Qvadratmile, hvorpaa efter Folketællingen af 1825 levede 2352 Mennesker. Kirkesognene ere tvende, Ide Hovedsogn og Enningdalens Annexsogn, tilsammen med 103 Gaarde, af Skyld 147 Skpd. $18\frac{1}{2}$ Lpd., med 111 Selveiere, 70 Leilændinger og 161 Huusmænd med Jord. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift og noget Fiskerie. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge med 70 Spd. 56 ß. Andre Tiender erlægges ikke. Her ydes ingen Offerskjeppe. Mensalgodset, som med Bygsel er beneficeret, skylder $18\frac{1}{2}$ Huder (Enkesædet ikke

medregnet), hvoraf Landskylden med Skyds og Tage, før Godsets Realisation, betales aarlig med 33 Spd. 46 ß. i Penge, samt 2 Tdr. Malt og 2 Tdr. Byg in natura. Desuden haves løs Landskyld af 10 Gaarde, der svares med 4 Spd. 60 ß. i Penge og $2\frac{11}{12}$ Td. Byg in natura. De uvisse Indtægter, hvortil ogsaa regnes Arbeidspenge af Huusmændene, da disse her ingen Høstdag forrette, udgjøre sædvanlig 3 til 400 Spd. Det temmelig store Antal af Leilændinger, Almuens i Almindelighed ringe Velstand, og at de bedste Gaarde for største Delen tilhøre Udenbygdsboende, har en ufordeelagtig Indflydelse paa Præstens Indkomster. Enkepensionen er 24 Spd. Præstegaarden, som ligger ved Enden af den smukke og frugtbare Idefiette, $\frac{1}{2}$ Miil søndenfor Frederikshald, i en meget bebygget Egn, skylder 2 Skpd. Tunge (1950 Spd.). Dens Indmark er af liden Udstrækning, men god, og let at bruge; den avler sædvanlig 80 til 100 Tdr. Korn og 20 Tdr. Potatos, samt føder 3 Heste, 12 Køer og 10 Faar. Sommerhavnen er, som paa de fleste Steder i Egnen, meget maadelig. Til Gaarden er fornøden Skov og en Huusmandsplads, som tilligemed en Deel af Skoven ligger til Fjelds, $\frac{3}{4}$ Miil fra Gaarden. Bygningerne paa Præstegaarden ere gamle, smaae og ikke synderlig beqvemt indrettede, men dog i temmelig god Stand. Med Undtagelse af Stalden, og den halve Deel af Hovedbygningen, vedligeholdes de af Præsten.

Hverken Præstegaarden eller Kaldet har i Øvrigt nogen særdeles Herlighed eller Emolument.

Til Enkesæde for Kaldet er udlagt Gaarden Hov vestre, af Skyld 2 Tdr. Korn og 1 Hud (2100 Spd.).

Den ligger i Nærheden af Hovedkirken, og staaer i Avling og Besætning omtrent ved Siden af Præstegaarden, har 2de Huusmandspladser, og nogen Skov; men mangler Vaaningshuus, beboeligt for en Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes skifteviis i Præstegjeldets tvende Kirker, af hvilke Annexkirken ligger $1\frac{3}{8}$ Miil fra Præstegaarden. Veien er for største Deel Hoved-Landevei, og Præsten befordrer sig selv paa Annexreiserne, mod en Godtgjørelse af 20 Spd. 68 ß.

2. Frederikshald Kjøbstad

udgjør i geistlig Henseende en Menighed, der ved Udgangen af Aaret 1825, altsaa forinden den ødelæggende Ildebrand i 1826 næsten tilintetgjorde Byen, talte 4193 Mennesker. Dertil er en Sognepræst, hvis Indtægter (hvoraf kun $6\frac{3}{16}$ Tdr. Blandkorn i Landskyld, og Garnisonsofferet samt Offeret af Slaverne, tilsammen 66 Spd., er vis Indtægt) ansloges før bemeldte Ildebrand til 1200 Spd. Enkepensionen af Kaldet er 64 Spd. Præsten har Huusleie-Godtgjørelse af Byen, og til Avlsgaard har han Gaarden Glende, af Skyld 2 Huder ($982\frac{1}{3}$ Spd.), beliggende i Bergs Præstegjeld, nær ved Frederikshald. Derpaa avles 30 til 40 Tdr. Rug og ligesaa mange Tønder Potatos, samt fødes 2 Heste og 5 Køer. Til samme er ingen Skov. Siden 1826 er Gaarden forsynet med nye Vaanings- og Udhuus-Bygninger af nuværende Sognepræst, hvilke ere hans Eiendom. Enkesæde har Kaldet ikke.

3. Bergs Præstegjeld

under Ide og Marker Fogderie og Sorenskriverie. Det

grændser mod Nord, paa hiin Side en Bjergstrækning, til Rakkestad Præstegjeld, har mod Øst og S. O. Aremark og Ide Præstegjelde, mod Syd Svinesunds-Fjorden og mod Vest Skjeberg Præstegjeld. Arealet er 2¾ Qvadratmile, hvorpaa i 1825 levede 2361 Mennesker. Præstegjeldet har tre Kirkesogne, nemlig Bergs Hovedsogn, Rokke og Asak Annexsogne. Det første, som omgiver Frederikshalds Kjøbstad, er en smuk jævn Bygd. Annexsognene have tildeels Bjergstrækninger. De matrikulerede Gaarde ere 133 og Matrikulskylden 196 Skpd. Næringsveiene ere: Agerbrug, nogen Skovdrift og Søfart, samt lidt Fiskerie, da en stor Deel af Hovedsognet ligger ved Søen. Gjennem dette sidste gaaer Hovedlandeveiene fra Christiania til Svinesund, saavelsom og imellem Frederiksstad og Frederikshald. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge med 104 Spd. Anden Tiende haves ikke, og ingen Offerskjeppe ydes. Af Mensalgodset er Indtægten 24 Spd. 113 ß. Den aarlige Afgift af Huusmændene i Tistedalen og Sponvigen à 48 ß., og Arbeidspenge af de øvrige Huusmænd à 40 ß., beløber til 130 Spd. De uvisse Indtægter kunne anslaaes til 450 Spd. aarlig. Enkepensionen er bestemt til 24 Spd. Bergs Præstegaard, af Skyld 15 Lpd. (3099¾ Spd.), ligger ved den fra Frederikshald gaaende Landevei, ½ Miil i N. V. fra denne Kjøbstad. Den udsaaer 16 til 18 Tønder Korn, samt føder 4 Heste, 12 til 14 Køer og ligesaa mange Faar, men har aldeles ingen Skov, end ikke til Gjerdesfang. Imidlertid har Gaarden Ret til at benytte et Skovstykke under Gaarden søndre Korssæter, hvilket dog, som belig-

gende mere end 1 Miil fra Præstegaarden, sjelden kan benyttes. Derimod faaes Brænde og Gjerdefang fra Enkesædets Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen, bestaaende af 6 beboelige Værelser, saavelsom Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten. Hovedbygningen er meget gammel og indskrænket. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Til Præstegaarden ere ingen Huusmænd og heller intet Inventarium. Enkesædet er Gaarden Rokke, af Skyld 3 Huder (3492¾ Spd.). Derpaa udsaaes 16 til 18 Tønder Korn og fødes 4 Heste, 10 til 12 Køer og ligesaa mange Faar. Til Enkesædet er fornøden Skov.

Gudstjenesten holdes vexelviis i Præstegjeldets trende Kirker, af hvilke Rokke Kirke ligger ¾ Miil og Asak Kirke 1 Miil fra Præstegaarden. Veien til den sidste falder igjennem Frederikshalds Kjøbstad.

4. Skjeberg Præstegjeld

i Ide og Marker Fogderie og Sorenskriverie. Det omgives fra Landsiden mod Vest, Nord og Øst af Borge, Thunøe, Rakkestad og Bergs Præstegjelde, og har mod Syd Singelfjorden, hvorfra et Par Kiler trænge sig dybt ind i Præstegjeldet. Arealet er omtrent 1½ Mile, meest jævne Sletter, over hvilke gaae Landeveien imellem Frederikshald og Frederiksstad, saavelsom Veien fra første Sted til Sandesund og fra sidste til Rakkestad. Kirkesognene ere: Skjeberg Hovedsogn, Ingedal og Ullerød Annexsogne, tilsammen med 3144 Beboere efter Folketællingen af 1825, hvoraf 146 Selveiere og 80 Leilændinger, samt 180 Huusmænd med Jord. Til begge Annexkir-

kerne fører den store Landevei og de ligge ½ Miil fra Præstegaarden. De matrikulerede Gaarde ere 148 og Matrikulskylden 325 Skpd. 16 Lpd. Almuen nærer sig næsten ene ved Agerbrug, og Præstegjeldet hører til Smaalehnenes bedste Kornbygder. I Hovedsognet ligger Hafslund Gaard med et betydeligt Saugbrug, hvoraf Præsten aarlig erholder den Baghun af alle Sauge, der falder efter 2de Døgns Skur. Formuesforfatningen er god. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende ydes in natura med 51½ Td. Byg, 85½ Td. Havre og 4 Tdr. Erter, og Ostetienden betales i Penge med 3 Spd. 80 ß. Her ydes ingen Offerskjeppe. Mensalgodset afgiver i Landskyld 11¾ Bpd. Smør og 54 Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 800 à 1000 Spd. Enkepensionen er bestemt til 8½ Td. Byg, 10 Tdr. Havre og 32 Spd. Skjeberg Præstegaard skylder 3 Skpd. (6414½ Spd.). Den ligger 1¾ Miil fra Frederikshald, 1½ Miil fra Frederiksstad og ½ Miil fra Hafslund, ved den fra Frederikshald kommende Landevei, som her deler sig i tvende Grene, hvoraf den ene gaaer til Sandesund og den anden til Rakkestad. Gaarden er af betydelig Udstrækning og har fortrinlig Jordbund. Udsæden er 28 Tdr. Havre, 5 Tdr. Byg, 4 Tdr. Erter, 4½ Td. Vintersæd, 1 Td. Vikker og 14 Tdr. Potatos, hvorefter avles 200 til 250 Tdr. Korn og 50 til 100 Tdr. Potatos. Besætningen er 10 Heste, 30 Køer og 60 Faar. Til Gaarden er 8 Huusmandspladser, hvorpaa avles 100 Tdr. Korn og 50 til 60 Tdr. Potatos, og hvoraf svares i aarlig Afgift 57⅚ Spd., men næsten ingen Skov, saa at det fornødne Brændsel maa hentes fra en beneficeret

Gaard 1¼ Miil borte, hvilket ofte er forbunden med Besværligheder, da Vinterføret i denne Tract kun er misligt. Gaarden udgjør to ridende Jægerqvarterer. Vaaningsbygningen, en 1 Etages beklædt og oliemalet Bygning med 10 temmelig smukke Værelser, der ligger tæt ved Hovedkirken, hvorfra den kun skilles ved den fra Frederikshald til Hafslund førende Landevei, er opført 1806 af Almuen, der har forbundet sig til at vedligeholde den og ladet den assurere i den almindelige Brandassurance-Casse. Ved hver Ende af Hovedbygningen er der tvende Fløibygninger, hvoraf den ene, med 4 Værelser og 1 Kjøkken, er Præstens Eiendom. Udhusene til Præstegaarden bestaae af en Stald til 12 Heste, 2 Loer, 2 Lader, 1 Stolpebod, hvilke ere gamle, men godt vedligeholdte, og hvoraf Stalden tilhører Almuen at opføre og vedligeholde, men de øvrige Præsten; desuden er der af nærværende Præst opført i Aaret 1815 et nyt Fæhuus til 42 Kreature efter den nyere Indretning saaledes, at Foergangen er i Midten og Gjødselsamlingen under Huset, 1 Smedie, 1 Tørkehuus, 1 Vognremise og et lidet Brændeviinsbrænderie; det sidste er Eiendom. Til Gaarden ere tvende smukke Frugthauger. Inventarium har Præstegaarden intet af. Enkesædet er Gaarden Raalum, af Skyld 1 Skpd. 11⅔ Lpd. (1603⅗ Spd.), hvorpaa udsaaes 16 Tdr. Havre og 2 Tdr. Byg, samt fødes 2 Heste, 8 Køer og 8 Faar, men dertil er ingen Skov. Bygningerne ere meget maadelige og ei beboelige for nogen Præste-Enke.

5. Hvaløernes Præstegjeld

i Mosse Fogderie, Onsøe og Thunøe Sorenskriverie.

Dette Præstegjeld, der kun har een Kirke, udgjør en Ø-Række, der ligger omtrent een Miil i Syd fra Frederiksstad og to Mile i Sydvest fra Frederikshald, og forbi hvilken Indløbene til begge disse Stæder gaae. De østligste Øer ligge den svenske Kyst paa en Fjerdingmiil nær. Strømstad, hvorfra mange nødvendige Ting kunne erholdes for godt Kjøb, er 1½ Miil herfra. Efter Folketællingen af 1825, vare her 997 Indbyggere, som beboe 48 Gaarde, hvis Matrikulskyld er 75 Skpd. 16⅚ Lpd. Næringsveiene ere Agerbrug, Fiskerie, Søfart, Lodserie og nogen Skovdrift. Præstegjeldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende erlægges in natura med 2 Tdr. Byg og i Penge efter Forening med 76 Spd. 96 ß. Smørtienden ydes med 2 Bpd. in natura. Fisketiende haves ikke og ingen Offerskjeppe erlægges. Til Kaldet er heller intet beneficeret Gods. Præstens uvisse Indtægter, Huusmændenes Arbeidspenge iberegnede, ere omtrent 220 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter noget over 300 Spd. Den egentlige Præstegaard er ikke skyldsat, men dermed er forenet en beneficeret Gaard Rovøe, af Skyld 1 Skpd. 10 Lpd. (1309 Spd.). Præstegaardens Udsæd er 10 til 12 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg, 2 Tdr. Rug, samt 10 Tdr. Potatos; dog avles kun faa Fold, da Jordbunden er enten skarp Sandjord, eller Myrjord, der formedelst et i Nærheden værende Kjærn ikke tilgavns kan udtørres. Kreaturbesætningen er 3 Heste, 16 Fækreature og 20 Faar, og Skoven afgiver fornødent Brænde og Gjerdefang, samt noget Gavntømmer. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen og Stalden af Almuen. Den første er meget gammel, men ved

en i 1826 foretagen Reparation kommen i taalelig Stand. Under Gaarden ere sex Pladser, hvoraf svares i Afgift aarlig 48⅕ Spd. Naar undtages tre Kakelovne, har Gaarden intet Inventarium. Enkesædet er Gaarden Brekke, af Skyld 1 Skpd. 15⅚ Lpd. (931⅘ Spd.), beliggende $\frac{1}{16}$ Miil fra Præstegaarden. Paa samme udsaaes 4 Tdr. Havre, 1½ Td. Byg, ½ Td. Erter og ½ Td. Rug, hvorefter avles 3 til 4 Fold, samt fødes 2 Heste, 6 Køer og 10 Faar. Til Gaarden er ringe Havn, og ingen Skov. Bygningerne ere i god Stand. Hovedbygningen, som har 4 Værelser, er beboelig for en Præste-Enke. Af Gaarden, som er bortbygslet, har Præsten en Indtægt af 2 Tdr. Byg, ½ Vpd. Smør og 4 Spd. i Penge.

6. Borge Præstegjeld

i Mosse Fogderie, Onsøe og Thunøe Sorenskriverie. Dets Længde fra Nord til Syd er 1½ Miil, Breden ¾ Miil, og dets hele Fladeindhold omtrent en Qvadratmiil, med 1704 Mennesker. Præstegjeldet, der bestaaer af tvende Sogne, som ere Borge Hovedsogn og Thosnæs Annexsogn, omgives fra Landsiden af Glemminge Sogn, samt Thunøe og Skjeberg Præstegjelde, og grændser for øvrigt til Havet, der ved sine Bugter gjør Annexet til en Halvøe. Terrainet bestaaer for største Deel af Leersletter, hvorover gaae tvende Landeveie fra Frederiksstad til Frederikshald, og ved den østre af disse ligger Borge Kirke, ½ Miil i Øst fra første Sted. De matrikulerede Gaarde ere 95 og Matrikulskylden 201 Skpd. 14 Lpd. Præstegjeldet er en frugtbar Kornbygd, og Agerbruget er Almuens eneste Næringsvei. Den største Deel af Præste-

gjeldet mangler fornøden Skov. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Korntienden erlægges til ham in natura med 36 Tdr. 4$\frac{5}{6}$ Skjep. Byg, 54 Tdr. 3 Skjep. Havre og 5 Tdr. $\frac{1}{2}$ Skjep. Erter, og Lintienden ligeledes med 140 Brugder (omtrent 3 Bpd.) samfængt Liin. Ostetienden betales i Penge med 2 Spd. 48 ß. Desuden oppebærer Præsten den saakaldte Hammers Præbende, d. e. Kirketienden af Lunder Annexsogn i Jævnager Præstegjeld og af to Fjerdinger i Grans Præstegjeld paa Hadeland, der i 1635 blev skjænket Præstekaldet, som en Godtgjørelse for endeel Gaarde, der fra Borge Hovedsogn bleve lagte under Frederiksstads Kjøbstad. Denne Tiende betales nu med 176 Spd. Af det Præsteborbet beneficerede Gods er Landskylden af Bygselgaardene 9$\frac{1}{4}$ Skpd. Bygmeel, og den løse Landskyld, Skydsfærden m. m. betales med 24 Spd. 110 ß. Kaldets samtlige visse Indtægter kunne anslaaes i Penge til 480 Spd. og de uvisse til 320 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Heie, ligger $\frac{1}{8}$ Miil fra Annexkirken, og skylder 10 Lpd. (3878$\frac{1}{3}$ Spd.). Den har en Udsæd af $\frac{1}{2}$ Td. Vinterrug, 1 Td. Erter, 2 Tdr. Byg, 12 til 15 Tdr. Havre og 6 Tdr. Potatos, og her fødes 4 til 5 Heste, 16 Køer og 10 Faar. Gaarden har ringe Havnegang, hvorfor en stor Deel af Agerlandet maa benyttes til Sommerhavn, og liden men væxterlig Skov, der dog afgiver en Deel Brænde og Gjerdefang. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Hovedbygningen og Stalden, og Præsten de øvrige, af hvilke en Madbod er hans Eiendom. Hovedbygningen, der har 7 Værelser, er meget gammel, men har for faa Aar siden faaet en betydelig Reparation. De fleste af Præstens

Bygninger ere gamle og i maadelig Stand. Fæhuusbygningen er af Nyt opført 1824. Naar undtages 2 Kakelovne, har Gaarden intet Inventarium. Dens Pladser ere 2, hvoraf den aarlige Afgift er 12 Spd. Præstegjeldets Huusmænd svare hver 2 Høst-Arbeidsdage til Gaarden. Enkesædet er 1 Skpd. i Gaarden Ophuus (895 Spd.), hvorpaa udsaaes 8 Tdr. Havre, 1 Td. Byg og ½ Td. Erter, samt fødes 1 Hest, 4 Køer og 6 Faar, og hvortil er næsten ingen Skov. Alle Gaardens Bygninger ere nye, men Hovedbygningen, bestaaende af 5 Værelser, er saa slet optømret, at den næsten ikke kan beboes om Vinteren.

Gudstjenesten alternerer i Præstegjeldets tvende Kirker, hvoraf Hovedkirken ligger ⅝ Miil og Annexkirken ⅛ Miil fra Præstegaarden. Til begge er god Vei.

7. Frederiksstads Præstegjeld.

Det bestaaer af Frederiksstad Fæstning og Kjøbstad med underliggende Forstæder som Hovedsogn med 2396, og Glemminge Annexsogn med 1133 Beboere, hvilket sidste Sogns Næringsveie ere Agerbrug, Fiskerie og Søfart. Til Præstegjeldet er en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræsten har i Tiende af Byens Løkker 24 Spd. 12 ß., og af Annexsognet ⅓ Skjeppe Rug, 10¼ Td. Byg, 15 Tdr. 1⅓ Skjeppe Havre, samt 1 Td. 4 Potter Kapsæd og 27 Brugder Liin, hvilken Tiende det er overladt til Almuen enten at erlægge in natura eller i Penge efter ethvert Aars Capitelstaxt, og endvidere i Penge af 6 Gaarde 8 Spd. 48 ß. Ostetienden erlægges hvert tredie Aar med 3 Spd. 20 ß., og i Afgift af en

Embedet forhen tilhørende Hauge ydes 2 Tdr. Byg, samt af nogle Løkker ved Sarpsborg 24 Spd. Af Kirken har Præsten det saakaldte Pensions-Meel, til Beløb 4 Spd. 96 ß.; Garnisonsofferet udgjør 56 Spd. og Offer for Slaverne 12 Spd. I Landskyld og Jordafgift af 18 større og mindre Gaarde med og 8 uden Bygsel, svares omtrent 130 Spd. i Penge foruden Natural-Afgifter. Disse ere Kaldets faste Indtægter, der anslaaes til 300 Spd., ligesom de uvisse kunne beløbe til omtrent 700 Spd. Derimod hviler paa Kaldet en Enkepension til Beløb 70 Spd., og ifølge Reskr. af 22de Aug. 1800 erlægger Sognepræsten til Realskolen den forrige Capellanløn med 80 Spd. Den residerende Capellan (som blot er for Frederiksstad Bye) er tillige Overlærer ved Realskolen. Han har aarlig af Skolecassen 160 Spd., samt af det, som bidrages for Disciplene, et aarligt Tillæg indtil 160 Spd. Desuden har han som Regnskabsfører ved Skolen 16 Spd., og i Afgift af en Embedet tillagt Engeløkke for Tiden 43 Spd. 12 ß. Hans uvisse Indtægter ere omtrent 200 Spd. eller derover. Sognepræsten har fri Bolig i Byen, og et Par smaae Engeløkker paa Byens Mark, hvorpaa kan udsaaes 2 Tdr. Korn og fødes 1 Hest og 3 Køer. Den residerende Capellan har Bolig i Skolegaarden. Sognepræstens Enkesæde er Gaarden Søndre Alvim i Thunøe Sogn, beliggende 1 Miil fra Frederiksstad, af Skyld 2 Skpd. Tunge (2416⅔ Spd.). Her udsaaes 16 Tdr. Havre, 3 Tdr. Byg, 1½ Td. Erter, ⅜ Td. Vintersæd og 10 Tdr. Potatos, samt fødes 3 Heste, 9 Fækreature og 8 Faar. Gaarden har ingen Skov og kun maadelig Havnegang. Bygningerne ere nogenlunde

beboelige for en Præste-Enke, der har liden Familie, men Gaarden er ikke bygselledig. Til Annexkirken er god og behagelig Vei af 3/8 Miils Længde. Præsten befordrer sig selv paa Reiserne dertil, imod en Godtgjørelse af 48 ß. af hver fuld Gaard i Annexsognet, der tilsammen gjør 11 Spd. 108 ß.

b) I Mellem Borgesyssels Provstie, som udgjør den mellemste og østlige Deel af Smaalehnenes Amt, og henhører, for saavidt det første Præstegjeld angaaer, under Ide og Marker Fogderie, men for Øvrigt under Rakkestad Fogderie, med 17,783 Indbyggere.

1. Aremark Præstegjeld.

Det hører under Ide og Marker Sorenskriverie, og er en afsides liggende Bygd østligst i Smaalehnene, der strækker sig omtrent 5 Mile langs den svenske Grændse fra Ide Præstegjeld i Syd til Rødden æs Præstegjeld i Nord, og har paa Vestsiden en Bjergryg mod Bergs og Rakkestads, samt en liden Deel af Edsberg Præstegjeld. Arealet er omtrent 5 Qvadratmile, med 2797 Beboere. I hele dets Længde gjennemskjæres dette Præstegjeld, der er en af Smaalehnenes gode Skovbygder, af en fortløbende Række Ferskvande, der har sit Udløb ved Fredrikshald. Omkring dette Vanddrag er det beboede Terrain i tvende Sogne: Aremark Hovedsogn og Ødemark Annexsogn, tilsammen med 126 matrikulerede Gaarde, hvis Skyld er 149 Skpd. 14 Lpd., og som have 161 Selveiere, 68 Leilændinger og 318 Huusmænd. Almuens vigtigste Næringsvei er Agerbrug og dernæst Skovbrug. Formues-

Forfatningen er ringe. Kaldet betjenes af en Sogne-præst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge af Hovedsognet med 59 Spd. og den udgjør for Annex-sognet 20 Tdr. Byg og 6½ Td. Havre, der meest erlægges efter Capitelstaxten. Ostetienden betales med 4 Spd. og Smørtienden ydes in natura med 33 Bpd. Offerskjeppen ydes med omtrent 28 Tdr. Byg, der siden 1820 erlægges enten in natura eller efter Capitelstaxt. Mensalgodset bestaaer af tre Bygselgaarde til Skyld 4 Huder, og desuden haves nogen løs Landskyld. Indtægterne af dette Gods beløber til 20½ Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 250 Spd. aarlig. I Alt udgjør dette Kalds Indtægter 650 til 700 Spd. Aremark Præstegaard ligger 3 Mile i N. O. fra Frederikshald og skylder 2 Skpd. (6500 Spd.). Derpaa udsaaes nu 12 Tdr. Havre, ½ Td. Rug, ½ Td. Erter, ¼ Td. Hvede og 3 Tdr. Potatos, men der har i Fortiden været udsaaet mere end det Dobbelte, og fødes 4 Heste, 20 Fækreature og 20 Faar, og til samme er fornøden Skov. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Halvdelen af Hovedbygningen, saavelsom af Bibygningen, samt Stalden med Laderum. Huusmændene ere fem, af hvis Pladser svares 35 Spd. i aarlig Afgift. Til Gaarden er intet Inventarium. Hovedsognets Huusmænd gjøre Arbeide in natura til Præstegaarden; af Annexets betales det med 24 ß. for hver. Enkesædet Øiestad ligger ved Annexkirken, og skylder 2 Huder (2600 Spd.). Paa samme udsaaes 8 til 10 Tdr. Korn, og fødes 2 Heste, 10 Køer og 10 Faar. Til Gaarden er fornøden Skov. Af Bygningerne er Hovedbygningen, som har fire Værelser, opført for et Snees Aar

siden; de øvrige ere i de sidst forløbne fire Aar af Nyt opbyggede.

Annexkirken ligger henved 2 Mile fra Hovedkirken og Præstegaarden. Veien har hidtil været meget besværlig, men er begyndt at opryddes til Kjørevei. Paa Annexreisen har Præsten Skyds in natura af Almuen, og har Nathold paa Enkesædet.

2. Rakkestad Præstegjeld

under Rakkestad Sorenskriverie. Dets Længde, fra Bergs Præstegjeld i Syd til Edsberg Præstegjeld i Nord, er omtrent 2½ og Breden, fra Glommen i Vest til Ødemark i Øst, henimod 2 Mile. Arealet er 2½ Qvadratmile, hvorpaa, efter Folketællingen af 1825, levede 4429 Mennesker, hvoraf 420 Selveiere, 143 Leilændinger, 252 Huusmænd med og 94 uden Jord. Kirkesognene ere trende: Rakkestad Hovedsogn, samt Degernæs og Ous Annexsogne, tilsammen med 246 matrikulerede Gaarde, af Skyld 255 Skpd. 17½ Lpd. Præstegjeldet er en af de smukkeste og frugtbareste Egne i Smaalehnene, og har adskillige jævne Strækninger. Her fattes ikke gode Landeveie, og en Hovedvei fra Nedre Romerige til Fredriksstad og Fredrikshald gaaer her igjennem. Agerbrug og Fædrift er Almuens vigtigste Næringsveie og man sælger Korn i gode Aar. Dernæst giver Skovdrift nogen Fortjeneste. Formues-Forfatningen er temmelig god. Almuen roses som god og velsindet mod Præsterne. Af geistlige Embedsmænd har Præstegjeldet en Sognepræst og en residerende Capellan. Den hele Præstetiende betales efter gammel Vedtægt med 252 Spd. 32 ß. Offer-

skjeppen ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af 7 Bygselgaarde, af Skyld 3 Skpd. 7½ Lpd. og 3 Spand Smør, og løs Landskyld hæves af 1 Skpd. 7½ Lpd., 3 Huder og ½ Spand Smør. Landskylden erlægges efter Capitelstaxten, Hudskylden undtagen, og den hele Indtægt af Mensalgodset kan beløbe til 40 Spd. Sognepræstens uvisse Indtægter anslaaes til 700 Spd. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er 120 Spd., og hans uvisse Indtægter beløbe sig til omtrent 150 Spd. Rakkestad Præstegaard skylder 1 Skpd. (6514⅓ Spd.) Den er en af de betydeligste af Amtets Præstegaarde, og ligger i Midten af Hovedsognet, 3½ Mile i Nord for Fredrikshald og ligesaa langt fra Fredriksstad. Den udsaaer imellem 36 og 48 Tønder Korn, hvorefter avles fra 200 til 320 Tønder, og af Høe fra 150 til 280 Læs. Af Kreatute holdes 8 Heste og nogle Kjørestude, 35 til 40 Fækreature og 20 til 25 Faar. Dog ere heri Huusmandspladsene, tilsammen 8, og den ikke ubetydelige (omtrent en Tredie) Deel af Gaarden, hvorpaa efter Kongelig Tilladelse er givet Livsfæste, ikke beregnede. Til Præstegaarden er nogen tilvoxende Skov, men intet Inventarium. Af dens Bygninger vedligeholder Almuen Vaaningshuset og Stalden, og Præsten alle de Øvrige. En saare betydelig Byrde er det, at Gaarden udgjør to ridende Jægerqvarterer. Enkesædet er Gaarden Fladestad, af 10 Lpds. Skyld (1628½ Spd.) Den ligger i Nærheden af Præstegaarden, udsaaer omtrent 16 Tdr. Korn, føder 2 Heste, 12 Fækreature og 8 Faar. Skoven er nogenlunde til Huusbehov, men en stor Deel deraf ødelagdes i 1814 af Fienden. Gaardene Bergenhuus og Kleven, af Skyld 10

Lpd. (1628½ Spd.) er Capellansgaard. Den bygges og vedligeholdes af Capellanen. Derpaa udsaaes omtrent 18 Tdr. Korn, høstes i gode Aar 80 Læs Høe, og fødes 2 à 3 Heste, 12 til 15 Stkr. Qvæg og 8 Faar, men til Gaarden er ingen Skov. Fra Rakkestad Præstegaard til Degernæs Kirke er paa en meget god Hovedvei ½ Miil, og til Ous Kirke ¾ Miil beqvem Kjørevei.

3. Edsberg Præstegjeld

under Hæggen og Frølands Sorenskriverie. Det har mod Nord Askim og Trøgstad, mod Øst Røddenæs og Aremark, mod Syd Rakkestad Præstegjeld, og skilles i Vest ved Glommen fra Skibtvedt Præstegjeld. Arealet er 2½ Qvadratmile og Terrainet bestaaer meest af jævne Strækninger. Beboerne ere 3887. Kirkesognene ere Edsberg Hovedsogn, Herland og Trømborg Annexsogne, tilsammen med 230 matrikulerede Gaarde, af Skyld 253 Skpd. 9½ Lpd. Hovedkirken ligger 5^5 Mile fra Christiania over Grønsund, og 5 Mile i N. O. fra Frederiksstad. Præstegjeldet hører til de bedste Kornbygder i Smaalehnene, hvor fornemmelig Agerbrug og i Herlands Sogn Skovdrift udgjøre Almuens Næringsveie. Her ere mange store Gaarde, og adskillige Gaardbrugere udenfor Bondestanden. Almuens Forfatning er god. Egnen gjennemkrydses af gode Veie, og begge Landeveiene fra Christiania over Grønsund og Onstadsund til Rigsgrændsen samles her. Præstegjeldet betjenes af en Sognepræst og en residerende Capellan, dog skal, ifølge Kgl. Resol. af 27de Febr. 1826, Capellaniet henstaae ubesat i tre Aar. Sognepræstens Korntiende, oprindelig 10 Tdr. 5⅔ Skjep.

Rug, 25 Tdr. 5½ Skjep. Byg og 190 Tdr. 1⅔ Skjep. Havre, betales efter Forening i Penge med 308 Spd. 3 Mk. Ostetienden betales ligeledes, à 8 ß. pr. Fuldgaard, med 13 Spd. 28 ß. Offerskjeppen udgjør omtrent 45 Tdr. Byg. Mensalgodset er 14 Gaarde med Bygsel, af Skyld 8 Skpd. 6¼ Lpd., og løs Landskyld hæves af 19 Gaarde, som skylde 5 til 6 Skpd. Tunge. Heraf er Indtægten in natura 12 Skpd. Havremeel og 12 Mkr. Smør, i Kornafgift 5⅗ Td., samt i Penge 24 Spd. 20 ß. Sognepræstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 400 Spd. aarlig og de samlede Indtægter til omtrent 1000 Spd. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er 120 Spd. Edsberg Præstegaard skylder 1 Skpd. (8287½ Spd.). Den har en smuk og fordeelagtig Beliggenhed tæt ved Hovedkirken og ved de fra Grønsund til Sverige, Frederikshald og Frederiksstad gaaende Landeveie, udsaaer 40 Tdr. Korn, som giver 6 Fold, og 8 Tdr. Potatos, som giver 10 til 12 Fold, avler 200 til 250 Læs Høe, føder 6 Heste, 24 Køer og 20 Faar *), og har fornøden Skov til Brændsel og Gjerdesfang, samt for en Deel til Bygningstømmer. Inventariet bestaaer af 2 Heste, 10 Køer og 10 Tdr. Havre, samt noget gammelt Huusgeraad. Af Præstegaardens Bygninger paaligger det Almuen at opføre og vedligeholde Vaaningshuset og Stalden, hvilke begge, efter

---

*) Saafremt de forhen under Præstegaarden hørende, men siden 1811 derfra bortbygslede Ødegaarde Græsbakke og Braa, af Skyld 10 Lpd. (1105 Spd.), gjenvindes under samme, hvorom nu verserer Proces, vil paa denne kunne avles og fødes en god Deel mere.

en paa samme i Aaret 1826 foretagen Reparation, ere satte i god Stand. De øvrige Bygninger, hvoraf nogle ere Præstens Eiendom, trænge til at istandsættes. Under Gaarden ere fire Pladser, hvoraf svares i aarlig Afgift 35⅘ Spd. Saavel Gaardmænd som Huusmænd præstere Arbeide in natura til Gaarden i Aandetiderne. Enkesædet er Gaarden Rævoug, beliggende ved Herland Kirke, af Skyld 1 Skpd. (2210 Spd.). Derpaa udsaaes 16 Tdr. Korn, fødes 3 Heste, 10 Køer og 12 Faar, og til Gaarden er ubetydelig Skov. Dens Bygninger ere beboelige for en Præste-Enke. Den residerende Capellans Embedsgaard er Gaarden Kiserud, af Skyld 1 Skpd. 7 Lpd. (1989 Spd.). Her udsaaes 20 Tdr. Korn, avles 60 til 80 Læs Høe, fødes 3 Heste, 10 Køer og 12 Faar. Til Gaarden er næsten ingen Skov og kun een Plads. Annexreiserne ere lette og beqvemme. Til Trømborg Kirke er ½ Miil og til Herland Kirke 1 Miil.

4. Rødden æs Præstegjeld

under Rakkestad Sorenskriverie. Det er en Skovbygd af omtrent 4 Miles Areal, der strækker sig 4 til 5 Mile langs den svenske Grændse, og omgives af Høland, Edsberg og Aremark Præstegjelde. Kirkesognene ere tvende: Røddenæs Hovedsogn og det nordligere Romskoug Annexsogn. Hovedkirken ligger 6 Mile i N. N. O. fra Frederikshald og 7 Mile i S. O. fra Christiania. Efter Folketællingen af 1825 havde Præstegjeldet 1740 Mennesker. De matrikulerede Gaarde ere 79 og Matrikulskylden 84 Skpd. 6 Lpd. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovbrug og nogen Fædrift. Præstegjeldet er en af

Smaalehnenes bedste Skovbygder. Trælasten afsættes til Frederikshald, hvorhen Vanddraget fører. Almuen er fattig. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 26 Tdr. Byg, 13 Tdr. Blandkorn og 83 Bpd. Havremeel, og Smørtienden, oprindelig 36 Bpd., betales i Penge med 166 Spd. 36 ß. Mensalgodset med Bygsel skylder 5 Skpd. 12½ Lpd. og 1 Faar, og løs Landskyld hæves af 1 Skpd. 10⅗ Lpd. Indtægten deraf er in natura 4½ Skpd. Havremeel og i Penge 16 Spd. 80 ß. De uvisse Indtægter anslaaes til 200 Spd., og Kaldets samlede Indtægter til 400 Spd. Enkepensionen er bestemt til 16 Spd. Røddenæs Præstegaard, som skylder 15 Lpd. (2924⅓ Spd.), har en Udsæd af 25 Tdr. Korn, der giver 4 Fold. Høavlingen er 150 Læs, og her fødes 6 Heste, 20 Fækreature og 20 Faar. Til Gaarden er god Skov. Af Bygningerne paaligger det Almuen at vedligeholde Vaaningshuset og Stalden. Inventariet er en gammel Hest og to Faar. Enkesædet er Gaarden Klerud, af Skyld 1 Skpd. (1770 Spd.), beliggende ¼ Miil fra Præstegaarden. Den udsaaer 15 Tdr. Korn, føder 2 Heste, 10 Stkr. Qvæg og 10 Faar, samt har fornøden Skov. Vaaningshuset er i taalelig Stand.

Ved Annexkirken, som ligger 2⅓ Mile fra Præstegaarden, forrettes Kirketjenesten fem Gange aarlig, og hver Gang to Dage i Rad. Præsten benytter Befordring af Almuen paa Annexreiserne.

5. Trogstad Præstegjeld

under Hæggen og Frølands Sorenskriverie. Det omgives mod Nord og Øst af Enebak og Hølands Præstegjelde,

har Edsberg i Syd og Askim i S. V., og mod Vest danner Øieren Grændsen. Præstegjeldets største Længde i N. og S. er omtrent 2 Mile og Arealet 1½ Miil, hvorpaa i 1825 levede 3294 Mennesker. Terrainet er meest jævnt. Kirkesognene ere tvende, nemlig Trøgstad Hovedsogn og det nordligere Baastad Annexsogn. Hovedkirken ligger 6 Mile i Nord fra Frederikshald, 6 Mile fra Frederiksstad, 6½ Miil i N. O. fra Moss og 5½ Miil i S. O. fra Christiania over Onstad Sund. Annexkirken ligger ⅝ Miil fra Hovedkirken, og Veien did, saavelsom i hele Præstegjeldet, er god. Præstegjeldets matrikulerede Gaarde ere 177 og Matrikulskylden 208 Skpd. 1 Lpd. Almuens eneste Næringsvei er Agerbrug. Skovene ere ubetydelige. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 10 Tdr. Rug, 23⅝ Td. Byg og 156 Tdr. Havre, betales efter Forening i Penge med 209 Spd. 96 ß. Mensalgodset er af Skyld 5 Skpd. Indtægten deraf er omtrent 25 Spd. og Præstens uvisse Indtægter, Høitidsofferet iberegnet, kunne anslaaes til 700 Spd. aarlig. Kaldets Enkepension er bestemt til 60 Spd. Trøgstad Præstegaard skylder 2 Skpd. (5985⅘ Spd.). Udsæden er 50 Tdr. Korn, og her avles 200 til 250 Tdr. Havre, foruden 30 Tdr. Rug, 20 Tdr. Byg og 30 Tdr. Potatos. Kreaturbesætningen er 7 Heste, 30 Stkr. stort Qvæg og 25 Faar. Til Gaarden er aldeles ingen Skov. Bygningerne ere alle i god Stand og flere af dem ganske nye. Hovedbygningen, der er stor og rummelig, samt Stalden opføres og vedligeholdes af Almuen. Under Gaarden ere 7 Huusmænd, som føde 3 Heste, 17 Køer og 21 Faar, og svare i aarlig Afgift 86

Spd. Alle Husene paa disse Pladser, saavelsom nogle af Præstegaardens Bygninger, ere Præstens Eiendom. Inventariet bestaaer af 2 Køer, 1 Hest, 3 Sviin, 3 Tdr. Øl, 7 Tdr. Havre og ½ Skpd. Havrebrød. Gaarden er et ridende Jæger-Qvarteer. Præstegjeldets Gaardmænd gjøre hver en Arbeidsdag paa Gaarden i Slaatten eller Skuren, og Huusmænd samt Inderster betale, i Mangel af Arbeide, dette med Penge. Enkesædet er Gaarden Berger, ⅜ Miil fra Præstegaarden, af Skyld 1 Skpd (748½ Spd.), hvorpaa udsaaes 13 Tdr. Korn, og fødes 2 Heste, 8 Køer og 10 Faar, men hvortil er ingen Skov. Enkesædets Huse ere mestendeels gode, og Hovedbygningen, opført for omtrent 25 Aar siden, er beqvemt indrettet for en conditioneret Familie.

6. Askim Præstegjeld

under Hæggen og Frølands Sorenskriverie. Det er det mindste Præstegjeld i Smaalehnene, og et af de mindste i Landet, da det kuns har et Fladeindhold af ¾ Qvadratmiil og bestaaer blot af et Kirkesogn, hvis Kirke ligger 4½ Miil i N. O. fra Mosś og 4¾ Miil i S. O. fra Christiania. Det omgives imod Nord, Øst og Syd af Trøgstad og Edsberg Præstegjelde, og skilles i Vest ved Glommen fra Spydberg. Terrainet bestaaer af Sletter og Leerbakker. Efter Folketællingen af 1825 havde Præstegjeldet 1636 Beboere. De matrikulerede Gaarde ere 100, som skylde 123 Skpd. 2½ Lpd., og havde i 1825 173 Selveiere, 43 Leilændinger og 96 Huusmænd. Almuens eneste Næringsvei er Kornavl. Kun faa Gaarde ere forsynede med den fornødne Skov. Igjennem Præstegjeldet

gaaer den fra Christiania over Onstad Sund kommende Landevei til den østlige Deel af Smaalehnene og til Sverige. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Tiende betales fra gammel Tid af i Penge, og udgjør 112 Spd. 60 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Det beneficerede Gods bestaaer af to Gaarde, som skylde 1 Skpd. 2 Lpd., og løs Landskyld hæves af 3 Skpd. 10 Lpd. Tilsammen afgiver dette Gods in natura 4 Skpd. 4½ Lpd. Havremeel og i Penge 5 Spd. 109 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 300 Spd. og hans samlede Indtægter til 450 Spd. aarlig. Enkepensionen er bestemt til 40 Spd. Askim Præstegaard skylder 1 Skpd. 10 Lpd. (6000 Spd.). Den ligger nær Kirken, har en Udsæd af henved 50 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg, 2 Tdr. Erter, 1½ Td. Rug og 6 Tdr. Potatos, samt føder 6 Heste, 22 Malkekøer, foruden Ungfæ og henved 20 Faar. Dens ellers tilstrækkelige Skov blev haardt medtaget af Fienden i Aaret 1814. Af Bygningerne paaligger det Almuen at opføre og vedligeholde Hovedbygningen tilligemed den største Deel af en nærliggende Bygning, der indbefatter Drengestuen og Bryggerhuset, der ere bragte under eet Tag med nogle Eiendomshuse, samt Stalden, hvilke alle ere i god Stand for nærværende Tid, men meget gamle. Huusmændene ere fire, som svare i aarlig Afgift 20 Spd. Inventariet bestaaer af 9 Køer, 1 Hest, 2 unge Sviin, 2 Faar, 2 Tdr. Havre m. m. Enkesædet bestaaer af Gaarden Houger, 15 Lpd. (1500 Spd.) med Kopperud 5 Lpd. (583⅓ Spd.), hvorpaa udsaaes 14 Tdr. Havre, 1 Td. Byg, ½ Td. Rug, samt fødes 2 Heste, 8 til 10 Køer og næsten ligesaa mange Faar. Til Enkesædet er tilstrækkelig Skov. Gaar-

den har gode Bygninger til al Fornødenhed, for faa Aar siden opførte fra ganske Nyt af, beqvemt og smagfuldt indrettede. Præstegjeldet er med Hensyn til Fattigvæsenet inddeelt i fire Fjerdinger, af hvilke de trende Fjerdingers Gaardbrugere ere Præsten behjælpelige efter Tilsigelse i Høeslaatten, og den fjerde Fjerdings i Skuren, da hver Opsidder skjærer sit Maal. Af Bygdens Huusmænd bliver der for Mand og Qvinde skaaret 2 Maal, eller efter Overeenskomst betalt med Penge. Af Inderster kun et Maal.

c) I Vestre Borgesyssels Provstie,

som udgjør den vestlige Deel af Smaalehnenes Amt, og henhører (med Undtagelse af Mosse Kjøbstad) under Mosse Fogderie, med 15,829 Indbyggere:

1. Thunøe Præstegjeld

under Onsøe og Thunøe Sorenskriverie. Det grændser mod Nord til Vaaler og Skibtvedt, mod Øst til Rakkestad, mod Syd til Skjeberg og Borge, og mod Vest til Frederiksstads og Raade Præstegjelde. Arealet er noget over $1\frac{1}{2}$ Qvadratmiil, med 4313 Mennesker efter Folketællingen af 1825, hvoraf vare 386 Gaardbrugere og 221 Huusmænd med Jord. Kirkesognene ere tvende, nemlig Thunøe Hovedsogn og Varthei Annexsogn, tilsammen med 169 matrikulerede Gaarde, af Skyld 265 Skpd. $1\frac{1}{4}$ Lpd. Hovedsognet har for en Deel store Flader; men for Øvrigt er her et bjergrigt og skovrigt Terrain. Dog gives gode Landeveie, og Hovedlandeveien imellem Christiania og Svinesund gaaer igjennem Thunøe Sogn. Næringsveie:

ne ere Agerbrug, noget Skovbrug, samt Arbeide ved de herværende Saugbruge. I Præstegjeldet ligge de gamle adelige Sædegaarde: Borregaard, Sande og Hollebye. Til Kaldet, der er det betydeligste i Provstiet, er en Sognepræst. Den ham tilkommende Korntiende, nemlig $5\frac{7}{8}$ Td. Erter, $44\frac{1}{8}$ Td. Byg og $103\frac{3}{4}$ Td. Havre, betales efter den aarlige Capitelstaxt. Oste- og Liintienden betales med $10\frac{2}{3}$ Spd. Ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset bestaaer af 21 Gaarde med Bygsel, af Skyld 45 Huder, og løs Landskyld hæves desuden af $10\frac{11}{12}$ Huder. Indtægten af dette Gods er i Korn $5\frac{1}{16}$ Td. og $\frac{1}{2}$ Skpd. Byg, $1\frac{1}{4}$ Skpd. Havremeel og $\frac{1}{2}$ Td. Havremalt, der erlægges deels in natura og deels efter Capitelstaxten, $2\frac{1}{2}$ Bpd. Smør in natura og i Penge $87\frac{2}{5}$ Spd. Præstens uvisse Indtægter, Offeret iberegnet, anslaaes til 5 à 600 Spd. og de samlede Indtægter til 10 à 1100 Spd. Thunøe Præstegaard ligger i Nærheden af foranførte igjennem Præstegjeldet gaaende Hovedlandevei, 3 Mile fra Moss, $1\frac{1}{2}$ Miil fra Frederiksstad og 3 Mile fra Frederikshald. Den skylder 1 Skpd. 5 Lpd. (5800 Spd.), udsaaer 1 Td. Vinterrug, 4 Tdr. Byg, 2 Tdr. Erter og 26 Tdr. Havre, samt 10 Tdr. Potatos, og føder 6 Heste, 20 Køer og 12 Faar, har liden Havn og ingen Skov. Til Brænde kjøbes Baghun fra de nærliggende Saugbruge. Dens Huusmænd ere fem. Af Præstegaardens Bygninger paaligger det Hovedsognet at vedligeholde den vestre Halvdeel af Hovedbygningen, og Annexet Stalden. De øvrige vedligeholdes af Præsten. Hovedbygningen er gammel, men i god Stand. En Smedie er Præstens Eiendom. Inventariet er 6 Køer og 1 Qvie, 1 Bpd.

Smør og Ost, m. m. Enkesædet er Gaarden Tømmerholt, beliggende ½ Miil fra Præstegaarden, af Skyld 1 Skpd. (1208⅓ Spd.), hvorpaa fødes 2 Heste, 4 Fækreature og 4 Smaafæ. Til samme er fornøden Skov, og med nogen Bekostning kan Gaardens Huse blive Bolig for en Enke med liden Familie. Annexkirken ligger 1¼ Miil fra Hovedkirken og Præstegaarden. En Miil haves Kjørevei, derpaa sættes over Glommen. Saavidt befordrer Præsten sig selv; men herfra befordres han med Rideheft, som Menigheden besørger. Ellers skeer Reisen, naar ikke Veiret hindrer det, beqvemmest ved at roe en halv Miil op ad Glommen, og da er Annexreisen kun af en Miils Længde.

2. Onsøe Præstegjeld

under Onsøe og Thunøe Sorenskriverie. Det udgjør en Halvøe, som ligger ved den sydøstlige Ende af Christianiafjorden, og er, omtrent paa 1000 Alen nær, ganske omflydt, deels af Søen i Nord, Vest og Syd, og deels af en Arm af Glommen, Kjølberg Elven kaldet, paa Østsiden. Nabosognene ere Raade mod Nord og Glemminge mod Øst. Præstegjeldet bestaaer kun af eet Kirkesogn, hvis Kirke ligger 1⅛ Miil fra Frederiksstad. Arealet er omtrent 1 Qvadratmiil, hvorpaa efter Folketællingen af 1825 levede 2113 Mennesker. De matrikulerede Gaarde ere 117, af Skyld 230 Skpd. 4⅚ Lpd. med 246 Selveiere, 46 Leilændinger og 64 Huusmænd, Alt i 1825. Blandt Gaardene ere de to adelige Sædegaarde: Ellinggaard og Kjølberg. Næringsveiene ere Agerbrug, noget Skovbrug og Fiskerie. Til Kaldet er en Sognepræst.

Hans Korntiende, oprindelig $1\frac{3}{8}$ Td. Rug, $36\frac{1}{2}$ Td. Byg og $74\frac{1}{8}$ Td. Havre, betales efter Forening i Penge, Ost-Erte- og Liintienden iberegnet, med 209 Spd. 78 ß. Her ydes ingen Offerskjeppe. Indtægterne af Mensalgodset, der erlægges deels efter Capitelstaxten og deels med et bestemt Pengebeløb, ere omtrent 52 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 350 Spd., og de samlede Indtægter til noget over 600 Spd. Enkepensionen er bestemt til 24 Spd. Onsøe Præstegaard bestaaer af trende Gaarde, Raade, Veel og Duberg, af Skyld 1 Skpd. 15 Lpd. (8460 Spd.), og ligger $\frac{1}{8}$ Miil fra Kirken. Jordbunden er frugtbar Leermuld. Gaarden udsaaer 2 Tdr. Rug, 7 Tdr. Byg, 6 Tdr. Erter, 33 Tdr. Havre og 16 Tdr. Potatos, og føder 7 Heste, 26 Køer og 20 Faar. Til samme er god Havnegang, samt Skov til Brænde og Gjerdesfang. Af Præstegaardens Bygninger, som samtlige ere i god Stand, paaligger det Almuen at vedligeholde den halve Deel af Hovedbygningen, samt Stalden, og Præsten de øvrige. Arbeidsdage in natura erholdes af alle Huusmænd i Præstegjeldet. Gaardens egne Pladser ere fem. Afgiften deraf er 32 Spd. Af Præstegaardens Skyld betales Landskyld til Staten af 1 Skpd. 13 Lpd. Enkesædet er Gaarden Vestre Torp af Skyld $10\frac{3}{4}$ Lpd. (1316 Spd.), hvorpaa udsaaes 12 Tdr. Korn og 6 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste, 7 Fækreature og 5 Faar. Til Gaarden er noget Skov til Brænde og Gjerdesfang. Dens Bygninger ere ikke beboelige for en Præste-Enke.

3. Raade Præstegjeld

i Mosse Sorenskriverie. Det omgives af Rygge, Vaa-

ler, Thunøe og Onsøe Præstegjelde, samt for en liden Deel af Christianiafjorden. Præstegjeldet bestaaer meest af Flader, og udgjør kun eet Kirkesogn, endskjøndt det foruden Sognekirken tillige har et Capel paa Tom Herregaard, omtrent ½ Miil god Landevei fra Præstegaarden, og hvor Gudstjeneste sædvanlig forrettes hver tredie Søndag. Arealet er ¾ Qvadratmiil, paa hvilket, efter Folketællingen i 1825, levede 2089 Mennesker, som fornemmelig nære sig ved Agerbrug. Antallet af de matrikulerede Gaarde ere 113 og deres Skyld 234 Skpd. 4½ Lpd. Den fra Christiania kommende Landevei deler sig her i Sognet i tvende Grene, hvoraf den ene fører til Frederiksstad og den anden til Svinesund. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 30 Tdr. Havre, 12 Tdr. Blandkorn og 1 Td. Byg, betales tilligemed Oste- og Liintienden efter Forening i Penge med 60 Spd. 64 ß. Her erlægges ingen Offerskjeppe. Mensalgodset bestaaer af 9 Gaardeparter, som skylde 2 Skpd. 14 Lpd. Tunge, 3 Huder, 1 Tønde Havre og 1 Tylt hugne Bord, hvoraf Indtægten er, med Tillæg af den løse Landskyld, 39 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 3 à 400 Spd. Enkepensionen er bestemt til 16 Spd. Raade Præstegaard, af Skyld 1 Skpd. 10 Lpd. (4800 Spd.), ligger ved Landeveien imellem Christiania og Frederikshald, 1¾ Miil fra Moss og 2¼ Miil fra Frederiksstad. Den har frugtbar Jordbund, bestaaende af Leer og Sand, udsaaer ½ Td. Hvede, 1 Td. Rug, 3½ Td. Byg, 2½ Td. Erter, 30 Tdr. Havre og 12 Tdr. Potatos, og føder 9 Heste, 28 Køer og 30 Faar. Til samme er god Havn, men ingen Skov, og fire Huusmænd, som føde 5

Heste, 10 Køer og 12 Faar, samt svare i aarlig Afgift 37 Spd. Under Præstegaarden hører Gaarden Ringsrud, af Skyld 4 Skpd. 6⅔ Lpd. (1913⅓ Spd.), som Underbrug. Den ligger ⅜ Miil fra Præstegaarden og er bortforpagtet mod en aarlig Afgift af 50 Spd. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes Halvdelen af Hovedbygningen, saavelsom Borgestuen og Stalden af Almuen. Inventariet er en Hest, 3 Køer og 2 Qvier. Enkesædet er Gaarden Kaabegot, af Skyld 1 Skpd. Tunge (1120 Spd.), der for nærværende Tid beboes af to Enker, af hvilke den ene eier den paa samme opførte beqvemme og anstændige Bygning. Derpaa udsaaes 12 Tdr. Korn og 3 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste, 4 Fækreature og Smaafæ 6 à 8. Til Gaarden er ubetydelig Skov.

4. Rygge Præstegjeld.

Dette lille, men saare behagelige Præstegjeld, der bestaaer blot af et Kirkesogn, og i det Civile henhører under Mosse Sorenskriverie, begynder strax udenfor Kjøbstaden Moss, og strækker sig omtrent en Miil i Syd langs Christianiafjorden, omgivet fra Landsiden af Raade, Vaaler og Mosse Sogne. Arealet er ½ til ¾ Qvadratmiil, og Terrainet næsten en uafbrudt Slette, med 1762 Beboere, hvoraf 140 Gaardbrugere og 117 Huusmænd. Næringsveiene ere fornemmelig Agerbrug, da Præstegjeldet hører blandt Smaalehnenes bedste Kornbygder, samt lidet Skovbrug og Fiskerie. Her ere mange gode Gaarde, hvoriblandt Vernøe-Kloster og Evje adelige Sædegaarde, og adskillige Beboere udenfor Bondestanden. Gode Landeveie mangler man ikke, og Hovedlandeveien imellem Chri-

stiania og Frederikshald gaaer igjennem Præstegjeldet. Til dette er en Sognepræst. Hans Indtægter, hvoraf blot Tienden, der betales i Penge med 40 Spd., og Landskylden af Mensalgodset, der beløber til 20 Spd., ere visse, udgjøre omtrent 650 Spd., da de ministerielle Forretninger betales bedre i dette end i de fleste andre Kald. Rygge Præstegaard, der ligger ½ Miil udenfor Moss, skylder 2 Skpd. 1¼ Lpd. (5760 Spd.), og er i den nuværende Præstes Embedstid meget forbedret. Paa samme avles 250 Tdr. Korn og 300 Tdr. Potatos, samt fødes 7 til 8 Heste, 25 til 30 Køer og 16 Faar, men Skov mangler. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen og Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten. Denne eier desuden en Sidebygning til Hovedbygningen, kjøbt i 1791 for 500 Rd., og bestaaende af 4 Værelser. Under Gaarden ere 2 Huusmænd, der svare 12 Spd. i aarlig Afgift. Inventariet bestaaer af 1 gammel Hest, 3 Køer, 3 Faar og 2 Sviin. Enkesædet er Gaarden Vestre Saastad, af Skyld 1 Skpd. (1440 Spd.), en liden og mager Gaard, hvorpaa blot avles 20 Tdr. Korn, og fødes 2 Heste, 4 Køer og nogle Faar, samt hvortil er ubetydelig Skov. Gaarden har Bygninger til en Bonde-Familie.

5. Mosse Præstegjeld.

Dertil hører, foruden Kjøbstaden Moss med 1741 Beboere, et Landsogn, bestaaende af to til Kjøbstaden liggende Forstæder, Jernværket, samt den i Christianiafjorden udgaaende Halvøe Gjeløen, og en Strækning østenfor Moss, Vasbygden kaldet, alt med 1731 Beboere. Til Præste-

gjeldet er en Sognepræst. Hans eneste visse Indtægt er den Korntiende, der erlægges af Landsognet, og fra gammel Tid betales i Penge med omtrent 20 Spd., og hans samlede Indtægter anslaaes til 8 à 900 Spd. Han har fri Bolig i Byen, men hverken Avlsgaard eller Enkesæde.

6. Vaaler Præstegjeld.

Det ligger strax østenfor Mofs, hører til Mosse Sorenskriverie, og omgives af Vestbye, Haabel, Spydeberg, Skibtvedt, Thunøe, Raade, Rygge og Mosse Præstegjelde, fra hvilke trende sidste det egentlig adskilles ved Vandsøe-Vandet, paa hvis Nordside og omkring hvis mange Bugter en stor Deel af Hovedsognet ligger. Arealet er 1¼ Qvadratmiil, meest Skov og Bjergegn, med 2080 Beboere, hvoraf 208 Gaardbrugere og 146 Huusmænd. Kirkesognene ere tvende, nemlig Vaaler Hovedsogn og Svendal Annexsogn, tilsammen med 134 Gaarde, af Skyld 156 Skpd. 18 Lpd. Præstegjeldet er en af Smaalehnenes bedste Skovbygder, og Skovbruget er en vigtig Næringsvei, derimod lider Agerbruget under flere locale Hindringer. En Hoved-Landevei gaaer igjennem Præstegjeldet, ved hvilken begge Kirker ligge henved 1½ Miil fra hinanden. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Tiende angives til 87 Spd. 94 ß., hans Landskyld til 129 Spd. 12 ß., og hans uvisse Ingtægter til noget over 400 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter kunne anslaaes til omtrent 600 Spd. Vaaler Præstegaard skylder 15 Lpd. (5048⅘ Spd.), og ligger 1½ Miil fra Mofs og 1½ Miil fra Soon. Paa denne avles sædvanlig 100 Tdr. Havre, 12 Tdr. Byg, 16 Tdr. Rug, 6 Tdr. Hvede og 20 Tdr.

Potatos, samt fødes 6 Heste, 20 Køer og 10 Faar. Til samme er god og beqvemt beliggende Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen den halve Hovedbygning, Drengestuen og en Stald. Eiendoms-Bygninger ere her ikke. Inventariet bestaaer af 7 Køer, 5 Faar og 3 Sviin. Enkesædet er Gaarden Mellem Veigdal, af Skyld 1¼ Skpd. (3418 Spd.), og beliggende ¼ Miil fra Præstegaarden. Derpaa avles 60 til 70 Tdr. Korn og 20 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste, 10 Køer og 6 Faar, og til Gaarden er fornøden Skov.

Paa Annexreisen, der som meldt er af henved 1½ Miils Længde, benytter Præsten egen Befordring, og den Godtgjørelse, han derfor nyder, beløber til 12⅘ Spd.

d) I Øvre Borgesyssels Provstie,

som udgjør Dele af Mosse og Rakkestad Fogderier under Smaalehnenes Amt, og af Ager og Folloug Fogderie under Agershuus Amt, med 15,983 Indbyggere:

aa) i Smaalehnenes Amt.

1. Skibtvedt Præstegjeld

under Rakkestad Fogderie og Sorenskriverie. Det ligger langs Glommens Vestside i omtrent halvanden Miils Strækning, og omgives for Øvrigt af Spydeberg, Vaaler og Thunøe Præstegjelde. Arealet er en Qvadratmiil, med 1795 Mennesker. Her er kun een Kirke, der ligger i Midten af Præstegjeldet, 5¾ Miil i S. O. fra Christiania, 4¼ Miil i N. N. O. fra Frederiksstad og 4 Mile i Øst fra Moss. De matrikulerede Gaarde ere 87, og Matrikulskylden 100 Skpd. 14 Lpd. Almuens vigtigste

og næsten eneste Næringsvei er Agerbrug. Præstegjeldet har en Sognepræst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge med 85 Spd. 107 ß. Anden Tiende oppebæres ikke, og ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset med Bygsel bestaaer af 7 Gaarde, hvoraf Landskylden er 4 Skpd. 9 Lpd. Havremeel og 1 Bpd. Smør, og den øvrige Indtægt 8 Spd. 54 ß. Desuden har Præsten løs Landskyld til Beløb 19 Lpd. Havremeel, 3¼ Bpd. Smør og i Penge 2 Spd. 28 ß. De uvisse Indtægter anslaaes til noget over 200 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til omtrent 400 Spd. aarlig. Den bestemte Enkepension er 20 Spd. Skibtvedt Præstegaard skylder 2 Skpd. Tunge (5232½ Spd.). Kornudsæden er 35 til 40 Tdr. Havre, der giver 5 Fold, 1½ Td. Rug, der giver 10 Fold, 3 Tdr. Byg, der giver 6 Fold, og 1[1] Td. Erter, og her fødes 6 til 7 Heste, 24 Køer og 24 Faar; men Gaarden mangler Skov og maa endog kjøbe Brænde, hvilket om faa Aar vanskeligen vil kunne erholdes i Sognet selv. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes den halve Deel af Vaaningshuset, samt Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten. De tre Fjerdedele af Drengestue-Bygningen er hans Eiendom. Under Gaarden ere 6 Pladser. Af den ene af disse Pladser, der beboes af en conditioneret Familie, betales i aarlig Afgift 30 Spd. Inventariet bestaaer af 31 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg og 1½ Td. Erter. Gaarden er Artillerie-Qvarteer. Enkesædet er Gaarden Fos, beliggende ½ Miil fra Præstegaarden, af Skyld 1 Skpd. 6 Lpd., hvorpaa udsaaes 16 til 20 Tdr. Korn, og fødes 3—4 Heste, 16—20 Køer og 16 Faar. Ogsaa denne Gaard mangler Skov.

2. Spydeberg Præstegjeld

under Rakkestad Fogderie og Sorenskriverie. Det strækker sig henimod et Par Mile langs Glommens Vestside fra Enebak i Nord til Skibtvedt i Syd, og grændser mod Vest til Haabel Præstegjeld. Arealet er henimod 1½ Qvadratmiil, med 2045 Mennesker, og Terrainet en Afvexling af Bakker, Dale og Sletter. Kirkesognene ere trende, nemlig Spydeberg Hovedsogn, Hovi og Heli Annexsogne. Af Annexkirkerne ligger den første ½ og den anden ¼ Miil fra Hovedkirken. Gode Landeveie mangler man ikke. De matrikulerede Gaarde ere 128 og Matrikulskylden 143 Skpd. 9 Lpd. Næringsveiene ere fornemmelig Agerbrug, og dernæst nogen Skovdrift. Almuen er temmelig velstaaende. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende ydes in natura med ¼ Td. Rug og ½ Td. Byg, og betales for Øvrigt i Penge med 131 Spd. 32 ß. Ingen anden Tiende erlægges, og Offerskjeppe haves ikke. Mensalgodset med Bygsel udgjør 13 Gaarde, hvoraf Landskylden er 7 Skpd. 17 Lpd. Havremeel, og desuden har Præsten i løs Landskyld 7 Skpd. 3½ Lpd., samt i Penge 7 Spd. 18 ß. Præstens uvisse Indtægter ere 3 à 400 Spd., og de samlede Indtægter 600 Spd. aarlig. Spydeberg Præstegaard skylder 10 Lpd. Tunge (5511 Spd. 58 ß.), og ligger 3½ Miil i N. O. fra Moss, samt 4 Mile fra Christiania. Den angives at udsaae 30 Tdr. Havre, 3 Tdr. Byg, 1½ Td. Rug og 2 Tdr. Erter, samt at føde 5 Heste, 28 Køer og 16 Faar. Til Gaarden er fornøden Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen den største Deel af Hoved-

bygningen, samt Stalden. De øvrige vedligeholdes af Præsten; og en til Hovedbygningen stødende Sidebygning, saavelsom Husene paa to Pladser, ere hans Eiendom. Under Gaarden ere 6 Huusmænd, paa hvis Pladser fødes 3 Heste og 18 Køer, samt hvoraf svares i Afgift 78 Spd. aarlig. Inventariet bestaaer af 6 voxne Køer og en gammel Hest. Enkesædet er Gaarden Bølstad i Aas Præstegjeld, beliggende 2 Mile fra Spydeberg Præstegaard, af Skyld 1 Skpd. (4521 Spd.), paa hvilken udsaaes 20 Tdr. Korn, samt fødes 3 Heste, 15 Køer og 10 Faar, og hvortil er fornøden Skov, samt et Qværnebrug og en Bygde-Saug.

3. Haabel Præstegjeld

i Mosse Fogderie og Sorenskriverie. Det er det nordligste Præstegjeld i Amtet, begrændses mod N. V. og Nord af Krogstad og Enebak Præstegjelde, mod Øst af Spydeberg, mod Syd af Vaaler og mod Vest af Aas og Vestbye Præstegjelde, og strækker sig i 2 til 3 Miles Længde fra S. V. til N. O. med en Brede af omtrent ½ Miil, samt et Fladeindhold af 1½ Qvadratmiil. I 1825 var Folketallet 1809, hvoraf 121 Selveiere, 40 Leilændinger og 192 Huusmænd. Kirkesognene ere tvende, nemlig Haabel Hovedsogn og Tomter Annexsogn, hvis Kirker ligge ¾ Miil fra hinanden, tilsammen med 114 Gaarde, af Skyld 135 Skpd. 1½ Lpd. Terrainet er en Afvexling af Sletter og Bakker, med et temmelig betydeligt Skovareal, og Præstegjeldet gjennemkrydses af forskjellige Landeveie. Her er godt Agerbrug og fordeelagtig Skovdrift. Trælasten afsættes til Mosß og Soon. Almuen er vel-

staaende. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge med 101 Spd. 18 ß. Anden Tiende oppebæres ikke, og ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset med Bygsel er 13 Gaarde, hvoraf Landskylden er 7 Skpd. 9 Lpd. Havremeel og 19 Høns, og løs Landskyld hæves af 16 Gaarde til Skyld 5 Skpd. 3 Lpd. Havremeel og 1 Skpd. 10 Lpd. Salt. Desuden har Sognepræsten Renter af en Capital paa 562½ Spd., som er Kjøbesummen for en bortsolgt beneficeret Gaard. Præstens uvisse Indtægter ere 250 til 300 Spd., og de samlede Indtægter 500 Spd. aarlig. Den bestemte Enkepension er 32 Spd. Haabel Præstegaard, med underliggende Steenbølle, Skarton og Berger, skylder 2 Skpd. 18 Lpd. (9236 Spd.), og ligger henimod 4 Mile fra Christiania, 1½ Miil i Øst fra Soon og 2½ Miil i N. O. fra Moss. Den har god Jord, men besværlig og kostbar Drift, og udsaaer 40 til 50 Tdr. Havre, 3 Tdr. Byg, 2 Tdr. Rug og 3 Tdr. Erter, hvorefter avles 200 til 300 Tdr. Korn og 100 Tdr. Potatos; dog er Gaarden i tørre Sommere udsat for Misvæxt, formedelst dens bakkede Beliggenhed. Kreaturbesætningen er 6 Heste, 20 til 24 Køer og 20 Faar. Til Gaarden er fuldkommen fornøden Skov og 6 Pladser, hvorpaa fødes 4 Heste, 20 Køer og 20 Faar, samt hvoraf svares i aarlig Afgift 63 Spd. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Stalden og det Halve af Hovedbygningen. Alle Bygninger ere i god Stand. Inventariet er 7 Køer, 1 Faar, 2 Sviin, nogle Levnetsmidler m. m. Enkesædet er Gaarden Fjeld, af Skyld 1 Skpd. (1944⅗ Spd.), beliggende ¼ Miil fra Præstegaarden, hvorpaa udsaaes 10 Tdr. Korn, og fødes

2 Heste, 6 til 8 Køer og 8 Faar. Til Gaarden er fornøden Skov.

bb) i Agershuus Amt:

4. Vestbye Præstegjeld

under Folloug Sorenskriverie. Det er det sydligste af Amtets Præstegjelde, og strækker sig omtrent et Par Mile langs Christianiafjordens Østside fra Aas og Drøbaks Præstegjelde i Nord til Mosse Præstegjeld i Syd, med Haabel Præstegjeld i Øst. Arealet er omtrent 1½ Qvadratmiil, paa hvilket i 1825 levede 2639 Mennesker, hvoraf 232 Gaardbrugere og 100 Huusmænd. Præstegjeldet har meest behagelige jævne, tildeels skovbegroede Strækninger. Kirkesognene ere trende, nemlig Vestbye Hovedsogn, Garder og Soner Annexsogne, tilsammen med 159 matrikulerede Gaarde, af Skyld 185 Skpd. 10 Lpd. Til det sidste Sogn høre Hølens og Soons Ladesteder. Her gives overalt gode Veie. Almuens Næringsveie ere Agerbrug og Skovdrift, samt i Ladestederne Trælasthandel og Saugbrugsdrift. Formues-Forfatningen er taalelig god. Af geistlige Embedsmænd har Præstegjeldet en Sognepræst og en residerende Capellan. Præstens Korntiende betales, efter Forening, i Penge med 186 Spd. 48 ß. Ingen anden Tiende ydes og heller ingen Offerskjeppe. Det beneficerede Gods med Bygsel er 16 Gaarde af Skyld 5 Skpd. 12 Lpd. Tunge og 1 Skpd. 18 Lpd. Salt, hvoraf Indtægten er 6½ Skpd. Meel efter Capitelstaxten og i Penge 7 Spd. 12 ß. Desuden haves løs Landskyld af adskillige Gaarde. Den hele Landskyld udgjorde i 1826: 77⅓ Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 400

Spd. aarlig. Den residerende Capellans Løn er 80 Spd. og hans uvisse Indtægter omtrent 220 Spd. Den bestemte Enkepension er 48 Spd. Vestbye Præstegaard har en fordeelagtig Beliggenhed strax ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Hovedlandevei imellem Christiania og Moss, 3½ Miil fra første og 1⅞ Miil fra sidste Sted, og skylder 1½ Skpd. Tunge (9190⅕ Spd.). Den udsaaer 16 til 20 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg, 1 Td. Vinterrug og 6 Tdr. Potatos, samt føder 4 Heste, 20 Køer og 20 Faar. Af Bygningerne vedligeholder Almuen den saakaldte Herrestue-Bygning og Stalden, og Præsten de øvrige. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Under Gaarden ere fem Huusmænd, som svare i aarlig Afgift 50 Spd. Inventariet er 1 Hest og 8 Køer. Gaarden er Artilleriequarteer. Enkesædet er Gaarden Brandstad, beliggende ¾ Miil fra Præstegaarden af Skyld 1 Skpd. 11¼ Lpd. Tunge (3650 Spd.), hvorpaa udsaaes 15 Tdr. Havre, 1 Td. Byg og ½ Td. Rug, samt fødes 3 Heste, 16 Køer og 10 Faar. Til Gaarden er ingen Skov. Den til Embedsbolig for den residerende Capellan udlagte Gaard er ikke bebygget, da der paa samme kun findes en Lade. Forpagteren deraf svarer i Afgift 10 Tdr. Byg og 3 Tdr. Havre, og Capellanen boer for nærværende Tid i Soon.

Fra Præstegaarden er til Soner Kirke ¾ Miil meget god Landevei, men til Garder Kirke ½ Miil maadelig Vei.

5. Aas Præstegjeld.

Det hører til Folloug Fogderie, omgives af Drøbaks, Næsoddens, Krogstads, Haabel og Vestbye Præstegjelde, og har en meget behagelig Beliggenhed paa begge Sider

af den imellem Christiania og Moss gaaende Landevei, med en Afvexling af velbeboede Sletter, Bakker og Skove. Arealet er omtrent en Qvadratmiil, med 2283 Beboere, hvoraf 143 Gaardbrugere og 119 Huusmænd, og Præstegjeldet har tre Sogne, som ere: Aas Hovedsogn, Nordbye og Kroer Annexsogne. Reiserne til Annexkirkerne, som ligge ¾ Miil fra Hovedkirken, ere lette og beqvemme. Næringsveiene ere Agerbrug og Skovdrift. Almuen er velstaaende, og her gives mange gode Korngaarde. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende betales, efter Forening, i Penge med omtrent 180 Spd. Ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset skylder 9 Skpd. Tunge, og Indtægterne af samme ere 42 Spd. Præstens uvisse Indtægter ere omtrent 400 Spd. aarlig. Aas Præstegaard har en smuk og fordeelagtig Beliggenhed i en behagelig Bygd, ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Hovedlandevei, henimod 3 Mile fra Christiania, og skylder 2 Skpd. Tunge (16,440 Spd.). Denne betydelige Gaard har store Agervidder og meget productiv Jordbund. Den udsaaer 35 Tdr. Havre, 5 Tdr. Byg, 1 Td. Erter og 1 Td. Rug, samt føder 6 til 8 Heste, 30—35 Køer og 30 Faar, og har 10 Huusmandspladser, der svare i aarlig Afgift 80 Spd. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Storstuen, Bispekammeret og Stalden af Almuen, og den øvrige Deel af Hovedbygningen med 16 Værelser, samt alle de andre Bygninger af Præsten. Nogle Bygninger ere ogsaa hans Eiendom og kjøbte for 48 Spd. Inventariet bestaaer i 7 Køer, 2 Sviin, 1 Skpd. Malt og 1 Skpd. Havre. Gaarden er Artillerieqvarteer. Enkesædet er Gaarden Krosser, beliggende ¾ Miil fra

Præstegaarden, af Skyld 1½ Skpd. Tunge (5343 Spd.), hvorpaa udsaaes 20 Tdr. Korn, og fødes 4 Heste, 12 Køer og 16 Faar. Dens gode Skov udgjør dens største Herlighed. Gaarden er forpagtet paa Aaremaal mod en aarlig Afgift af 100 Spd.

6. Drøbaks Præstegjeld

under Folloug Sorenskriverie. Det udgjør en Deel af Districtet Folloug, bestaaer af to Sogne, nemlig: Drøbaks Hovedsogn og Froens Annexsogn, hvis Kirker ligge ⅝ Miil fra hinanden, grændser for en Deel til Christianiafjorden, og omgives fra Landsiden af Aas, Vestbye og Næsoddens Præstegjelde. Arealet er en til to Qvadratmile, med 2401 Beboere, hvoraf 1171 i Drøbaks Ladested. Næringsveiene ere i Ladestedet sædvanlig Kjøbstædnæring, og paa Landet fornemmelig Agerbrug og noget Skovbrug. Formues-Forfatningen er taalelig god. Præstegjeldet har gode Landeveie, og let Afsætning for sine Producter. Til Kaldet er en Sognepræst, som har sin Bolig i Ladestedet Drøbak, fordi ingen Vaaningshuse for nærværende Tid findes paa Embedsgaarden. Hans Korntiende erlægges efter Forening i Penge med omtrent 88 Spd. Ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset, hvoraf Landskylden svares efter Capitelstaxten, afgiver en Indtægt af omtrent 30 Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 7 à 800 Spd. Embedsgaarden, hvis Navn er Seiersteen, skylder 19 Lpd. Salt og ligger strax ved Drøbak. Den har en Udsæd af 6 Tdr. Havre, der giver 5 til 6, ½ Td. Rug, der giver 10 Fold og 12 Tdr. Potatos, der giver 12 Fold, samt føder 3 Heste og

6 til 8 Køer. Den har, som anført, ingen Bygninger, en Præst kan beboe, men de fornødne Udhuusbygninger ere alle i meget god Stand, da de fleste ere for faa Aar siden af Ny opførte. Til Enkesæde er ved Kgl. Res. af 8 Sept. 1823 udlagt Gaarden Gulbjørnrud, af Skyld 10 Lpd. Tunge, men ved Res. af 14 Febr. 1827 er Gaarden Store Velsøe af Skyld 1 Skpd. Salt udlagt til Enkesæde, naar den bliver bygselledig. Derpaa avles 20 Tdr. Korn og 50 Tdr. Potatos, samt fødes 3 Heste og 6 Køer.

7. Krogstad Præstegjeld.

Det udgjør den østlige Deel af Districtet Folloug, og omgives mod Nord af Skjesmoe, mod Øst af Enebak, mod Syd af Haabel, mod Vest af Aas og mod Nordvest af Næsoddens Præstegjelde. Det har et Areal af omtrent 1½ Qvadratmiil, med 2076 Beboere, hvoraf 185 Gaardbrugere og 226 Huusmænd, og bestaaer af to Kirkesogne, som ere Krogstad Hovedsogn og Skie Annexsogn, tilsammen med 140 matrikulerede Gaarde, som skylde 140 Skpd. 13 Lpd. Hovedsognet er en smuk jævn aaben Bygd, ligesom det vestligere Folloug; Annexets nordlige Deel er mere Fjeld- og Skovbygd. Igjennem Præstegjeldet gaae flere Landeveie fra Christiania til Smaalehnene, ved hvilke begge Kirker ligge ½ Miil fra hinanden. Hovedsognet har fordeelagtigt Agerbrug, men mangler Skov, og Folket er velstaaende. Annexsognet har vigtigt Skovbrug, men ringere Agerbrug, ligesom ogsaa Formues-Forfatningen her er ringere; da der ere mange Leilændinger, efterdi de bedste Skovgaarde tilhøre Trælasthandlere og Saugbrugseiere.

Kaldet har en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 16 Tdr. 3⅙ Skjep. Byg og 152¼ Td. Havre, betales efter Forening i Penge med 178 Spd. 58 ß., og Oste- og Liintienden ligesaa med 9 Spd. 19 ß. Offerskjeppe erlægges ikke. Mensalgodset udgjør 22 Gaarde, hvoraf Landskylden er 12 Skpd. 6½ Lpd. Meel, samt i Penge 4 Spd. 42 ß. De uvisse Indtægter anslaaes til 350 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til 650 Spd. Krogstad Præstegaard, hvis Skyld er 1 Skpd. 15 Lpd. (8334⅖ Spd.), har en fordeelagtig Beliggenhed ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Landevei 2¾ Miil fra Christiania. Den har god Jord, en Udsæd af 26 til 28 Tdr. Korn og 6 til 8 Tdr. Potatos, føder 6 Heste, 24 Køer og 16 Faar, har fornøden Skov og fem underliggende Pladser, som svare i aarlig Afgift 60 Spd. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholder Almuen en Storstue, et Gjæstekammer og Stalden, og Præsten de øvrige, hvoriblandt Hovedbygningen med ni beboelige Værelser. Gaardens Inventarium bestaaer af 8 Køer, 1 Soe med 2 Grise, og noget Huusgeraad. Enkesædet, Præstegaarden eller Nullestad, af Skyld 2 Skpd. 8⅓ Lpd. (4135⅐ Spd.), har fordeelagtig Beliggenhed i Nærheden af Skie Kirke, og god Jord, med en Udsæd af 20 Tdr. Korn og 4 Tdr. Potatos. Kreaturbesætningen er 4 Heste, 12 Køer og 10 Faar. Gaardens Bygninger ere i god Stand.

8. Næsoddens Præstegjeld.

Det hører deels til Folloug og deels til Agers Sorenskriverie, indsluttes fra Landsiden i Syd og Øst af Drøbaks, Aas, Krogstads og Agers Præstegjelde, og omgives

for Øvrigt af Christianiafjorden, omkring hvis inderste Deel, den saakaldte Bonnefjord, Præstegjeldet er beliggende. Dets Sogne ere tvende, nemlig Næsoddens Hovedsogn, en høitliggende skovrig Landtunge, der dannes af Christiania- og Bonnefjordene, og Oppegaards Annexsogn, der adskilles fra Hovedsognet ved bemeldte Fjord, paa hvis Østside det ligger. Mellem begge Kirker er $\frac{1}{4}$ Miil Vandvei og $\frac{1}{4}$ Miil Landvei. Præstegjeldets Areal er $1\frac{1}{4}$ Qvadratmiil, Folketallet var i 1825: 935, de matrikulerede Gaarde ere 41 og Matrikulskylden 36 Skpd. 11 Lpd. Næringsveiene ere Agerbrug og Skovdrift. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge med 48 Spd. 98 ß. Andre Tiender haves ikke, og ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset udgjør 16 Gaarde, hvoraf Indtægten er 8 Lpd. Havremeel, der erlægges in natura, 2 Skpd. Havremeel, der betales efter Capitelstaxten, og 11 Spd. 40 ß. i Penge. De uvisse Indtægter ere 250 til 300 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter 350 til 400 Spd. Enkepensionen er 16 Spd. Præstegaarden, der ligger omtrent en Miil Vandvei fra Christiania, skylder 1 Skpd. ($5959\frac{1}{2}$ Spd.). Den har en Udsæd af 8 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg, $\frac{1}{2}$ Td. Rug, $\frac{1}{8}$ Td. Erter og 4 Tdr. Potatos, og føder 3 Heste, 12 Køer og 10 Faar, har meget god Havnegang, fornøden Skov, samt tre Pladser, hvoraf den aarlige Afgift er 24 Spd. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Halvdelen af Hovedbygningen samt Stalden af Almuen. Hovedbygningen har i Aarene 1826 og 1827 undergaaet en betydelig Reparation. Inventariet er blot en Koe. Enkesædet er Gaarden Grønmoe, af Skyld $8\frac{1}{3}$

Lpd. (1644 Spd.), beliggende ½ Miil fra Præstegaarden, hvorpaa udsaaes 4 Tdr. Havre, 1 Td. Byg og ¼ Td. Erter, samt fødes 1 Hest, 6 Køer og 6 Faar. Skoven er liden og i maadelig Stand.

e) I Nedre Romeriges Provstie,

som udgjør tillige Nedre Romeriges Fogderie og Sorenskriverie under Agershuus Amt, med 19,107 Indbyggere:

1. Enebak Præstegjeld.

Det ligger i en behagelig Egn, for største Deel paa Vestsiden af Indsøen Øieren, langs hvilken det strækker sig i henimod 3 Miles Længde, omgivet af Fedt, Høland, Trøgstad, Spydeberg, Haabel, Krogstad og Skjesmoe Præstegjelde. Arealet er 1¾ Qvadratmiil, og Terrainet en Afvexling af Skove, Bakker, Dale og Sletter. Beboerne ere 2974, hvoraf 87 Selveiere, 108 Leilændinger og 301 Huusmænd. Matrikulskylden er 176 Skpd. 4 Lpd. Skjøndt Præstegjeldet egentlig kun udgjør eet Sogn, har det dog foruden Hovedkirken en saakaldet Gavekirke, ¾ Miil fra denne, paa Gaarden Vestbye. Almuens Næringsveie ere Agerbrug, Skovdrift, Kjørseler for og Arbeide ved de mange herværende Saugbruge. Formues-Forfatningen er taalelig god. Fornødne Veie mangler man ikke. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Tiender, der erlægges med et bestemt Pengebeløb, udgjøre 242 Spd. 47 ß. Offerskjeppe haves ikke. Mensalgodset, hvoraf Landskylden erlægges efter Capitelstaxten, afgiver (efter Middeltal af de sidste 6 Aar) 101 Spd. 24 ß. Fremdeles har Præsten i Renter af en Obligation 30 Spd., og

af et Legat 26 Spd. Hans uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 300 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter udgjøre saaledes 700 Spd. Enkepensionen er 32 Spd. Enebaks Præstegaard skylder 4 Skpd. (10,080 Spd.). Paa samme udsaaes 30 til 40 Tdr. Korn, og fødes 6 Heste, 30 Fækreature og 30 Faar. Dertil er fornøden Skov. Af Bygningerne vedligeholdes Hovedbygningen og Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten, som tillige har et Eiendoms-Møllebrug. Under Gaarden ere 23 Pladser, hvorpaa avles 150 Tdr. Korn og fødes 8 Heste, 41 Køer og 40 Faar, samt hvoraf den aarlige Afgift er 142 Spd. 114 ß. Præstegaardens Inventarium betales med 30 Spd. i Penge. Enkesædet er Gaarden Hvidsteen, af Skyld 14 Lpd. (1512 Spd.), beliggende ½ Miil fra Præstegaarden. Derpaa fødes 2 Heste, 6 Køer og 6 Faar, samt udsaaes 8 Tdr. Korn. Til Gaarden er ingen Skov.

2. Holands Præstegjeld.

Det er det største af Provstiets Præstegjelde, da dets Areal er omtrent 6 Qvadratmile, og tillige det folkerigeste, da det i 1825 havde 3983 Mennesker. De tilgrændsende Præstegjelde ere Urskoug, Vinger, Rødenæs, Trøgstad og Fedt, samt Skillingmark Pastorat i Sverige. Sognene ere trende, nemlig Løken Hovedsogn, Hemnæs og Sitskougens Annexsogne, tilsammen med 155 Gaarde, af Skyld 189 Skpd. 18½ Lpd., der beboes af 225 Selveiere, 112 Leilændinger og 356 Huusmænd. De to første Sogne bestaae for en stor Deel af Sletter, med mange gode Gaarde og tildeels velhavende Beboere; Sitskougens

Sogn derimod, som udgjør Præstegjeldets østlige af Vinger Præstegjeld, Skillingmark og Romskougen omgivne Deel, er lutter Bjergegn. Næringsveiene ere Agerbrug og Skovdrift. I de to første Sogne gives gode Landeveie. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Tiender erlægges i Penge, nemlig Korntienden med 253 Spd. 88 ß., Ostetienden med 8 Spd. 112 ß. og Hampe- og Liintienden med 8 Spd. 96 ß. Smørtiende haves ikke og Offerskjeppe er hidtil ikke erlagt. Det beneficerede Gods med Bygsel er 8 Skpd. 9½ Lpd., hvoraf hæves Landskyld efter den aarlige Capitelstaxt, samt 19 Bpd. 22 Mkr. Smør, som hæves in natura; desuden oppebæres løs Landskyld af 14 Gaarde. Landskyldens hele Beløb er noget over 100 Spd. Fremdeles har Præsten Rente af Kjøbesummen for den Kaldet forhen beneficerede Gaard Nordre Naddum med 27 Spd., og hans uvisse Indtægter kunne anslaaes til 500 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Løken, skylder 3 Skpd. (11,305 Spd.), og ligger 7½ Miil østenfor Christiania, ved den imellem Frederikshald og Blakjer gaaende Landevei. Den udsaaer 40 og kan avle 250 Tdr. Korn, men tidlig Nattefrost ødelægger som oftest en større eller mindre Deel af Afgrøden. Besætningen er 7 Heste, 36 Køer og 30 Faar. Gaardens Skov er til Fornødenhed, men høist ubeqvemt beliggende, saa at endog Brænde maa tages fra fremmede Skove. Af Bygningerne opfører og vedligeholder Almuen Hovedbygningen og Stalden, og Præsten de øvrige. Bygningerne ere alle i maadelig Stand. Under Gaarden ere 14 Huusmænd, som svare i aarlig Afgift 77⅕ Spd. Istedet for Inventarium betales i Penge 37⅗ Spd. Gaarden er Artillerie-Qvar-

teer. Enkesædet er Gaarden Nordre Hemnæs, af Skyld 2 Skpd. 6 Lpd. (3192 Spd.), hvorpaa udsaaes 30 og avles 120 Tdr. Korn, samt fødes 3 Heste, 16 Køer og 15 Faar. Til Gaarden er Fiskerie i Vandet Øgderen, men aldeles ingen Skov. Bygningerne ere meget gamle og brøstfældige, og i nærværende Stand ikke beboelige for en Præste-Enke.

I Løken og Hemnæs Kirker holdes Gudstjeneste hver anden Søndag, men paa første Dag af alle tre store Høitider og Nytaarsdag begge Steder samme Dag. I Sitskougens Kirke derimod skulde efter en gammel Overeenskomst imellem Præsten og Almuen holdes Gudstjeneste tre Gange om Aaret, to Dage hver Gang; dog holdes den nu 6 eller 7 Gange om Aaret og to Dage hver Gang. Præsten har stedse befordret sig, uden nogen Godtgjørelse, til Hemnæs Kirke, hvortil er $\frac{1}{2}$ Miil; men paa Reisen til Sitskougens Kirke, hvortil er 2 Mile, hvoraf den ene er maadelig Ridevei over et Fjeld, nyder han for Skyds og Nathold en ubetydelig Godtgjørelse af Almuen.

3. Urskoug Præstegjeld.

Det omgives af Sørum, Næs, Vinger, Høland og Fedt Præstegjelde, og har et Areal af omtrent 3 Qvadratmile. Sognene ere tvende, nemlig Urskoug Hovedsogn og Blakjær Annexsogn, det første tildeels en skovrig Bjergegn, det andet med frugtbare Sletter og Leerbakker, lig Sørums Sogn, hvorfra Glommen skiller det. Præstegjeldet har 84 Gaarde, af Skyld 105 Skpd. $14\frac{1}{18}$ Lpd., med 2895 Beboere, der nære sig ved Agerbrug og Skovdrift.

Her ere gode Landeveie. Kaldet har en Sognepræst. Hans Tiender erlægges i Penge, nemlig Korntienden med 135 Spd. 47 ß., Ostetienden med 14 Spd. 8 ß. og Liintienden med 16 Spd. 108 ß. Det beneficerede Gods er 9 Gaardeparter med Bygsel, skyldende 5 Skpd. 2 Lpd., og 27 Gaardeparter med løs Landskyld. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til 600 Spd. aarlig. Urskoug Præstegaard, som ligger 5½ Miil i Øst fra Christiania, skylder 2 Skpd. (9927½ Spd.). Den har en Udsæd af 33 Tdr. Korn, samt føder 5 Heste, 30 Køer og 40 Faar. Til dens Herligheder høre god Skov, et lidet Qværnebrug og Grundleie af et Teglværk. Af Bygningerne vedligeholdes Hovedbygningen, Ladebygningen og Stalden af Almuen. Under Gaarden ere fjorten Huusmandspladser. Inventariet betales i Penge med 19 Spd. 100 ß. Enkesædet er Gaarden Ritteberg, af Skyld 15 Lpd. (1624½ Spd.), hvorpaa udsaaes 11 Tdr. Korn, og fødes 3 Heste, 9 Køer og 10 Faar. Enkesædets Bygninger ere kun maadelige Bønderhuse.

Gudstjenesten forrettes skifteviis i Præstegjeldets tvende Kirker, af hvilke Annexkirken ligger 1¼ Miil fra Præstegaarden. Præsten skydser sig selv paa Annexreiserne uden nogen Godtgjørelse af Almuen.

4. Fedt Præstegjeld.

Det ligger omtrent i Midten af Nedre Romerige, ved den øvre Ende af Øieren, og omgives af Sørum, Skjesmoe, Enebak, Høland og Urskoug Præstegjelde. Dets Areal er 1½ Qvadratmiil, og det har to Sogne, nemlig

Fedt Hovedsogn, der ligger paa begge Glommens Bredder samt paa Øierens Østside, og Relingen Annexsogn, der strækker sig langs Øierens og Nitelvens vestre Bred. Disse Sognes Kirker ligge ¾ Miil fra hinanden. Folkemængden udgjør et Antal af 2596 Mennesker, som nære sig ved Agerbrug, Tømmerflaadning, Planke- og Tømmerkjørsel, samt Arbeide ved Præstegjeldets mange Saugbruge. De matrikulerede Gaarde ere 115, af Skyld 171 Skpd. 1 Lpd., med 137 Selveiere og 60 Leilændinger. Huusmandspladserne ere 252. Kaldet betjenes af en Sognepræst. De ham tillagte Tiender erlægges i Penge, nemlig Korntienden med 183 Spd. 63 ß., Ostetienden med 6 Spd. 96 ß. og Liintienden med 5 Spd. 42 ß. Smørtiende og Offerskjeppe haves ikke. Mensalgodset bestaaer af 27 Gaardeparter, hvoraf 8 med Bygsel. Af Landskylden erlægges 7 Skpd. 15½ Lpd. Malt og 1 Tønde Byg efter Capitelstaxten. Den samlede Indtægt af dette Gods udgjorde i 1825: 47⅗ Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 350 à 400 Spd. Den ordinære Enkepension er 40 Spd.; dog udredes for nærværende Tid tillige en Extrapension af 48 Spd. Præstegaarden, fordum Nedre Løken kaldet, der har en særdeles smuk Beliggenhed ved Øieren, skylder 2½ Skpd. (4500 Spd.), og ligger 3 Mile fra Christiania. Den har en Udsæd af 20 Tdr. Korn, føder 4 Heste, 20 Køer og 16 Faar, har ringe Havnegang og ingen Skov, dog kan man med Lethed erholde Vaghun til Brænde og Gjerdesfang fra de nærliggende Saugbruge. Til dens Herligheder hører et Qværnebrug og en Indtægt af 20 Skjepper

spansk Salt for Damstok-Grundleie. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes Vaaningshusets to Trediedele, samt Stald med Lade af Almuen, og de øvrige af Præsten. Den ene Trediedeel af Hovedbygningen er hans Eiendom. De fleste af de Bygninger, Præsten tilsvarer, ere i de sidste Aar af Ny opførte. Vaaningshuset er en stor to Etages Bygning i forsvarlig Stand. Inventariet betales i Penge med 36 Spd. 52 ß. Huusmændene under Gaarden ere 6, som svare i aarlig Afgift 42 Spd. Præste-Enkesædet er de tvende Gaarde Bjørnholt, skyldende $7\frac{1}{2}$ Lpd. (1000 Spd.), og Vestre Sund, skyldende 15 Lpd. Tunge (1750 Spd.). Hver af disse Gaarde udsaaer 7 til 8 Tdr. Korn, og føder 2 Heste, 6 Køer og 5 Faar, men begge mangle Skov. Den sidste har i Sundtold aarlig 20 Tdr. Havre. Paa ingen af disse Gaarde ere beboelige Bygninger for en Præste-Enke.

5. Sorum Præstegjeld.

Det er det mindste af Præstegjeldene paa Nedre Romerige, da dets Areal udgjør neppe en Qvadratmiil, men er tillige Provstiets bedste Kornbygd. Terrainet bestaaer af Sletter og Leerbakker. De tilgrændsende Præstegjelde ere Ullensager mod Nord, Næs og Urskoug mod Øst, Fedt og Skjesmoe mod Syd, samt Gjerdrum mod Vest. Dets Sogne ere tvende, nemlig Sørum Hovedsogn og Frogner Annexsogn, hvis Kirker ligge en Miil fra hinanden. Her levede i 1825 2311 Mennesker, som beboe 92 Gaarde, af Skyld 158 Skpd. Næringsveiene ere fornemmelig Agerbrug og nogen Skovdrift. Her ere gode Gaarde, og Formues-Forfatningen er god. Beqvemme

Landeveie haves i flere Retninger. Kaldet betjenes af en Sognepræst, hvis Tiende, oprindeligen 448 Tdr. 1½ Skjeppe Korn og 185½ Totter Liin og Hamp, erlægges efter Tiende-Commissionens Bestemmelse med et Pengebeløb af 200 Spd. Offerskjeppe haves ikke. Det beneficerede Gods udgjør 43 Gaarde af Skyld 17 Skpd. 4½ Lpd., hvoraf Landskylden erlægges efter Capitelstaxten, og beløber med Skydsfærd og Tage til omtrent 170 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 350 Spd. aarlig, og Kaldets samtlige Indtægter til noget over 700 Spd. Enkepensionen er 40 Spd. Sørum Præstegaard, hvis egentlige Navn er Husebye, ligger i den østlige Deel af Hovedsognet og skylder 2 Skpd. 10 Lpd. (6040 Spd.). Dens Areal af Ager, England og Havnegang, udgjør 2,400,000 Qvadratalen, hvoraf Havnegangen omtrent indtager den halve Strækning, samt Ager- og Englandet hver en Fjerdedeel. Udsæden er omtrent 60 til 65 Tdr. Korn, og 6 til 8 Tdr. Potatos, og Avlen omtrent 300 Tdr. Korn, hvoraf 200 Tdr. Havre og 40 Tdr. Rug. Her fødes 6 til 8 Heste, 30 til 40 Køer og 30 Faar. Havnegangen er ikke tilstrækkelig til mere end Halvdelen af Gaardens Besætning, men ved Hjælp af tvende underliggende Engesletter, hvoraf den ene, Vahls Ødegaard ligger i Annexsognet ½ Miil fra Præstegaarden, kan ovenmeldte Besætning vinterfødes. Paa den anden Engeslette, Sørvold, har Præstegaarden fornøden Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen, der er gammel, og Stalden af Almuen. De øvrige tilsvare Præsten, og adskillige af disse ere hans Eiendom. Under Gaarden ere 6 Huusmænd, som føde 16 Køer og 18 Faar,

og svare i aarlig Afgift 30 Spd. Inventariet bestaaer af en Tyr, ti Køer, adskilligt Huusgeraad, Levnetsmidler m. m. Enkesædet er Gaarden Sulerud, af Skyld 1 Skpd. (1516 Spd.), beliggende en god Halvmiil fra Præstegaarden. Paa samme udsaaes 12 Tdr. Korn, og fødes 4 Heste, 8 Køer og 8 Faar. Skoven er ganske ubetydelig. Gaarden bruges af to Forpagtere og har blot Bønderhuse.

6. Skjesmoe Præstegjeld.

Det omgives af Sørum, Enebak, Fedt, Nittedals og Agers Præstegjelde, og begynder i Vest noget over en Miil fra Christiania. Arealet er omtrent 1¼ Qvadratmiil. Sognene ere tvende, nemlig Skjesmoe Hovedsogn, der meest bestaaer af Flader, og det sydligere Lørenskoug Annexsogn, der er mere Skov- og Bjergegn, tilsammen med 2656 Beboere, der leve af Agerbrug, Tømmerflaadning, Tømmer- og Plankekjørsel, samt Arbeide ved Præstegjeldets mange betydelige Saugbruge. Matrikulskylden er 115 Skpd. 4½ Lpd. Af Gaardbrugerne vare i 1825: 130 Selveiere og 59 Leilændinger, og de jordbrugende Huusmænd vare til samme Tid 261. Hovedsognet har endeel gode Gaarde, og her ere adskillige Beboere udenfor Bondestanden. Gode Veie mangler man ikke, og Hoved-Landeveien saavel til Trondhjem, som til Kongsvinger, gaaer igjennem Hovedsognet. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Tiender erlægges, efter Forening, med Penge, nemlig Korntienden med 141 Spd. 84 ß., Ostetienden med 5 Spd. 64 ß., og Liintienden med 7 Spd. 84 ß. Offerskjeppe haves ikke. Mensalgodset bestod før Realisatio-

nen af 27 Gaarde, til Skyld 13 Skpd. 4½ Lpd., hvoraf Landskylden svares efter Capitelstaxten. De uvisse Indtægter udgjøre omtrent 400 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter 650 til 700 Spd. Enkepensionen er for nærværende Tid 112 Spd. Præstegaarden Husebye, som ligger 2 Mile ovenfor Christiania, skylder 2 Skpd. 15 Lpd. (5990 Spd.), og underliggende Høeghslund 6 Lpd. (894 Spd.). Paa den første udsaaes 30 Tdr. Korn, og fødes 6 Heste, 30 Fækreature og 20 Faar, og paa den sidste udsaaes 12 til 14 Tdr. Korn, og fødes 2 Heste, 6 Køer og 10 Faar. Skoven afgiver fornødent Brænde og Gjerdesfang. Af Bygningerne vedligeholdes Hovedbygningen, der bestaaer af 4 Underværelser og 2 Qvistværelser, samt Stalden med Høeloft, af Almuen, og de øvrige af Præsten. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Under Gaarden ere 8 Pladser, hvorpaa fødes 5 Heste, 16 Køer og 16 Faar, samt hvoraf svares i aarlig Afgift 64 Spd. Inventariet er en Hest, sex Køer og 6 Tdr. Havre. Enkesædet bestaaer af de to ved hinanden liggende Gaarde: Jogstad, skyldende 7½ Lpd. (1788 Spd.) og Mojen skyldende 12 Lpd. (2384 Spd.), paa hver af hvilke Gaarde udsaaes 10 til 12 Tdr. Korn, og fødes 2 til 3 Heste, 6 Køer og 6 Faar. Til disse Gaarde, som ligge ⅛ Miil fra Præstegaarden, og bruges af to Forpagtere, er næsten ingen Skov.

Gudstjenesten holdes skifteviis i Præstegjeldets tvende Kirker, hvilke ligge 1 Miil fra hinanden, og mellem hvilke er god Kjørevei. Præsten har ingen Godtgjørelse for Skyds til Annexkirken.

7. Nittedals Præstegjeld.

Det bestaaer af et Dalføre, som fra Skjesmoe Sogn gaaer op henimod tre Mile til Hadelands Bjergstrækninger, og skilles for Øvrigt ved Bjergaaser paa den ene Side fra Agers og paa den anden fra Gjerdrum og Nannestad Præstegjelde. Arealet er henimod et Par Qvadratmile og Præstegjeldet har to Sogne, nemlig Nittedals Hovedsogn og Hakkedals Annexsogn, hvilke i 1825 havde 1693 Mennesker. Matrikulskylden er 42 Skpd. 8⅔ Lpd. Almuens Næringsveie ere Agerbrug, Skovdrift, Tømmerflaadning, Planke- og Tømmerkjørsel, samt Bergværksarbeide, da Hakkedals Jernværk ligger i Annexsognet. Kaldet har en Sognepræst, hvis Korn-, Oste- og Liintiende erlægges i Penge med 104 Spd. 45 ß. Smørtiende eller Offerskjeppe haves her ikke. Det Kaldet beneficerede Gods er blot fire smaae Gaarde, hvoraf Landskylden, 1½ Skpd. Meel, betales efter Capitelstaxten. De uvisse Indtægter udgjøre omtrent 250 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter 400 Spd. Enkepensionen er 20 Spd. Nittedals Præstegaard, hvis egentlige Navn er Omsen, skylder 15 Lpd. (3725 Spd.) og ligger 2½ Miil fra Christiania. Den udsaaer 18 til 20 Tdr. Korn, føder 5 Heste, 18 Køer og 16 Faar, har ingen Skov, men en ubetydelig Flomsaug. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen den ene halve Deel af Hovedbygningen, samt Stalden. Den anden Halvdeel af Hovedbygningen er Præstens Eiendom. Under Gaarden ere tre Huusmænd, som svare i aarlig Afgift 19 Spd. Inventarium har Præstegaarden ikke. Enkesædet er Gaarden Lønsvold, af Skyld 5 Lpd.

(2384 Spd.), beliggende $\frac{1}{8}$ Miil fra Præstegaarden, hvorpaa udsaaes 8 til 10 Tdr. Korn, og fødes 3 Heste, 10 Fækreature og 8 Faar. Til samme er god Skov.

Gudstjenesten holdes skifteviis i Præstegjeldets tvende Kirker, som ligge $1\frac{1}{2}$ Miil fra hinanden, og imellem hvilke er god Landevei.

f) I Øvre Romeriges, samt Soløer og Oudalens Provstie,

som indbefatter Øvre Romeriges Fogderie og Sorenskriverie under Agershuus Amt, og Soløer og Oudalens Fogderie og Sorenskriverie under Hedemarkens Amt, med 48,103 Indbyggere:

aa) i Øvre Romerige.

1. Ullensager Præstegjeld.

Det grændser mod Nord til Eidsvold, mod Øst til Næs, mod Syd til Sørum, og mod Vest til Gjerdrums og Nannestad Præstegjelde. Det har en Længde af omtrent $2\frac{1}{2}$, en Brede af $\frac{1}{2}$ til 1 Miil, og et Areal af $1\frac{3}{4}$ Qvadratmiil. Terrainet er en Afvexling af Sletter og Leerbakker, og Sognene ere tvende, nemlig Ullensager Hovedsogn og Hovind Annexsogn, hvilket sidste Sogns Kirke ligger 1 Miil fra Hovedkirken. Præstegjeldet havde i 1825 4713 Mennesker, der beboe 340 Gaarde, af Skyld 280 Skpd. $19\frac{5}{12}$ Lpd., som bruges af 322 Selveiere og 121 Leilændinger. Huusmands-Pladserne ere 369. Almuens Næringsveie ere fornemmelig Agerbrug, nogen Skovdrift meest i Annexsognet, samt Kjørseler. Gjennem Præstegjeldet gaae to Hovedlandeveie fra Christiania, nem-

lig til Trondhjem og Kongsvinger, og man savner heller ikke fornødne Bygdeveie. Af Gaardbrugerne ere mange udenfor Bondestanden. Kaldet har en Sognepræst og en residerende Capellan; dog skal, ifølge Kgl. Resol. af 14de Octbr. 1825, det residerende Capellanie henstaae ubesat indtil 1ste Apr. 1828. Præstens Korntiende betales efter Forening i Penge med 461 Spd. 19 ß. Oste- og Smørtiende haves ikke. Offerskjeppen ydes med omtrent 54 Tdr. Byg. Det beneficerede Gods med Bygsel er 40 Gaarde, af Skyld 34 Skpd. 11 Lpd., hvoraf Landskylden erlægges efter Capitelstaxt. Desuden hæves løs Landskyld af 4 Skpd. 18 Lpd. De samlede Indtægter af Mensalgodset vare i 1826: 374¾ Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 500 Spd., samt de samlede Indtægter til 1450 Spd. Capellanlønnen er 120 Spd. Enkepensionen er bestemt til 80 Spd. Præstegaarden, som har en smuk Beliggenhed ved Postveien imellem Christiania og Kongsvinger, 3¼ Miil i N. O. fra første Sted, er meget betydelig og skylder 2 Skpd. Tunge (11,772 Spd.). Den har en Udsæd af 40—50 Tdr. Korn, hvorefter avles 220 til 250 Tdr. Korn og 150 Tdr. Potatos, føder 10 Heste, 30 til 40 Fækreature og 25 Faar, har 10 Huusmandspladser, hvoraf erlægges 75⅖ Spd. i aarlig Afgift, og god Havn, men mangler Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen Hovedbygningen (som 1827 var under Opførelse) og Stalden, og Præsten de øvrige. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Præstegaardens Inventarium er 3 Heste, 8 Køer, 1 Tyr, 5 Qvier, 2 Kalve, 4 Sviin, 15 Tdr. Havre m. m. Gaarden Leuften eller Løften, af Skyld 4 Skpd.

7 Lpd. (6213 Spd.), er for en Halvdeel Præstens Enkesæde og for den anden Halvdeel den residerende Capellans Embedsgaard. Den ligger ved Hovinds Kirke, har god Jordbund, liden Havn og 9 Pladser. Paa hver af Gaardens Halvdele udsaaes 18—20 Tdr. Korn, og fødes 4 Heste, 16—20 Køer og ligesaa mange Faar. Skoven til Enkesædet er kun tjenlig til Gjerdesfang og Brænde, derimod kan Skoven til Capellangaarden afgive Saugtømmer.

2. Gjerdrum Præstegjeld.

Det er af Udstrækning det mindste Præstegjeld i Fogderiet og Amtet, da det kun har et Areal af $\frac{7}{8}$ Qvadratmiil. Grændserne ere mod Nord til Nannestad, mod Øst til Ullensager, mod Syd til Sørum og Skjesmoe, og mod Vest paa hiin Side en Bjergryg til Nittedals Præstegjeld. Beliggenheden er behagelig og Terrainet en Afvexling af Sletter og Bakker. Kirkesognene ere tvende, nemlig Gjerdrum Hovedsogn og Heni Annexsogn, hvis Kirker ligge kun $\frac{1}{4}$ Miil fra hinanden, tilsammen i 1825 med 1603 Mennesker, hvoraf 115 Gaardbrugere og 101 Huusmænd, som beboe 69 Gaarde af Skyld 120 Skpd. $19\frac{8}{9}$ Lpd. Almuens Næringsvei er næsten ene Agerbrug og Vinterkjørsel. Kaldet har en Sognepræst. Hans Tiender erlægges i Penge, nemlig Korntienden med 184 Spd. 118 ß., og Ostetienden med 18 Spd. 93 ß. Smørtiende ydes ikke, og Offerskjeppe betales med Faar, der anslaaes til 32 Spd. 106 ß. Det beneficerede Gods, som udgjør 7 Gaarde af Skyld 4 Skpd. 8 Lpd., og hvoraf Landskylden erlægges efter Capitelstaxten, afgiver en Ind-

tægt af omtrent 30 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 150 Spd. aarlig. Enkepensionen er 25 Spd. Præstegaarden, hvis Skyld er 1 Skpd. 5 Lpd. (6476⅕ Spd.), er god baade til Korn og Høe. Den udsaaer 26 til 30 Tdr. og avler 100 til 120 Tdr. Korn, føder 8 Heste, 25—30 Fækreature og 20 Faar, har tre Huusmandspladser og faaer sine Skovproducter fra Almindingen. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Hovedbygningen og Stalden, hvilke begge for faa Aar siden ere af Ny opførte, samt Drengestuen. Inventariet er 1 Hest, 6 Køer, 1 Qvie, 3 Sviin, 5 Tdr. Havre m. m. Enkesædet Rogstad skylder 2 Skpd. (3626⅔ Spd.). Denne Gaards Udsæd er 20 Tdr. og paa samme fødes 5 Heste, 20 Køer og 20 Faar. Den har 2 Pladser, men ingen Skov, og faaer sine Skovproducter fra Almindingen. Dens Bygninger ere gode og beboelige for en Præste-Enke.

3. Nannestad Præstegjeld.

Det strækker sig fra Gjerdrum Præstegjeld i Syd til Hurdalen i Nord 3¼ Miil, grændser mod Øst til Ullensager og Eidsvold Præstegjelde, samt mod Vest paa hiin Side en Bjergkjæde til Hakkedal og Hadeland. Arealet er to Qvadratmile, og det beboede Terrain en Afvexling af Sletter og Leerbakker gjennemskaarne af dybe Dale, med Fjelde paa Udkanterne. Sognene ere trende, nemlig Nannestad Hovedsogn, Bjerke og Holter Annexsogne. Folkemængden udgjorde i 1825 3019 Mennesker. De matrikulerede Gaarde ere 154, og Matrikulskylden 237 Skpd. 12$\frac{1}{16}$ Lpd. Almuens Næringsvei er næsten ene

Agerbrug og Vinterkjørsel. Kaldet har en Sognepræst og en residerende Capellan. Præstens Korntiende, der erlægges i Penge, udgjør, Ostetienden iberegnet, nu 344 Spd. 34 ß. Smørtiende haves ikke og Offerskjeppe har ikke været ydet. Det beneficerede Gods med Bygsel, iberegnet 1 Skpd., som Capellangaarden Oustad skylder, udgjør 21 Gaarde, hvoraf Landskylden, 16 Skpd. 7 Lpd. Blandkorn, betales efter Capitelstaxt, desuden hæves løs Landskyld af 6 Skpd. 16 Lpd. efter Capitelstaxten, samt 1¼ Bpd. Humle, 8 Høns og 10 Lpd. Salt. De samlede Indtægter af Mensalgodset ere omtrent 250 Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd. aarlig. Capellanens Løn er 96 Spd. og hans uvisse Indtægter, bestaaende i Offer af Menigheden, omtrent 120 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Skivestad, skylder 2 Skpd. 10 Lpd. (7400 Spd.), og ligger 5 Mile ovenfor Christiania. Den er meget god baade til Korn og Høe, udsaaer 45 til 50 Tdr. Korn, hvorefter avles 200—300 Tdr. Korn, og 300 Tdr. Potatos, føder 10 Heste, 45 Køer og 30 Faar, har god Havn og to Engesletter udenfor Præstegaarden, fornøden Skov, dog kun endnu til Brændsel, god Havning og Sæter og med denne et taalelig godt Fiskerie, samt endelig 8 Pladser, hvoraf den ene er fast Skole og iberegnet de 4 Huusmænd i Sæteren. Huusmændene svare tilsammen aarligen 650 Arbeidsdage. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen, der er beqvemt indrettet, ikke gammel og i god Stand, samt Stalden, af Almuen, og de øvrige af Præsten, som tillige har adskillige Eiendoms-Bygninger. Inventariet er 1 Hest, 9 Køer, 3 Kalve, 3 Sviin, 4 Faar, 12 Tdr.

Blandkorn, noget Huusgeraad og nogle Madvarer. Den residerende Capellans Gaard, Oustad, hvis Skyld er 2 Skpd. (2127½ Spd.), ligger i Holter Annexsogn, ¾ Miil fra Hovedkirken. Den udsaaer 20 Tdr. Korn, føder 4 til 5 Heste, 18 Køer og 12 Faar, har liden men god Havn og faaer de fornødne Skovproducter fra Holter Sameieskov. Bygningerne ere deels Aabods- deels Eiendoms-Bygninger. Af 1 Skpd. Skyld betales Landskyld. Præste-Enkesædet Løken, af Skyld 3 Skpd. 1 Lpd. (5180 Spd.), ligger ligeledes i Holter Sogn 1 Miil fra Præstegaarden. Derpaa udsaaes 36 til 45 Tdr. Korn, og fødes 9 Heste, 44 Fækreature og 30 Faar. Det har god Havn, og faaer det fornødne Brændsel og Gjerdesfang fra Holter Sameieskov. Bygningerne ere beboelige for en Præste-Enke. Gaardens Huusmænd ere tre.

Annexreiserne ere beqvemme. Sognepræsten har til Bjerke Kirke ¼ Miil og til Holter Kirke 1 Miil, og Capellanen til Hovedkirken ¾ Miil, til Holter Kirke ¼ Miil og til Bjerke Kirke 1 Miil.

4. Hurdalens Præstegjeld.

Det udgjør den øverste Deel af Øvre Romerige og tillige sammes meest bjergrige Strækninger, grændser mod Nord til Totens Alminding og Skreibjergene, mod Øst til Mjøsen, saavelsom til Eidsvold Præstegjeld, mod Syd til Eidsvold og Nannestad Præstegjelde og mod Vest til Hadelands Alminding. Længden er i Syd og Nord 2 Mile, Breden fra ½ til 1½ Miil, og Arealet noget over 2 Qvadratmile. Dets Sogne ere tvende, nemlig Hurdalens Hovedsogn og Feiringens Annexsogn. Folkemængden var

i 1825 2420 Mennesker, de matrikulerede Gaarde ere 74, og Matrikulskylden 33 Skpd. 13⅛ Lpd. Almuens Næringsveie ere maadeligt Agerbrug, ubetydelig Qvægavl, betydelig Skovdrift, slet lønnende Arbeide ved Hurdals Glasværk, samt tildeels Kjørseler. Kaldet har en Sognepræst. Korntienden betales efter Forening i Penge med 109 Spd. 105 ß. Det beneficerede Gods er 11 Gaarde, hvoraf Landskylden 6 Skpd. 2½ Lpd. Blandkorn betales efter Capitelstaxten. Desuden betales af to Gaarde i Landskyld aarlig 3 Høns. Den aarlige Indtægt af Mensalgodset er 90 til 100 Spd., og Præstens uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 200 Spd. aarlig. Præstegaarden udgjør Gaardene Gjøding og Gammerud (rettere østre og vestre Gjøding), tilsammen af Skyld 2 Skpd. ½ Lpd. (7880 Spd.), og dens Beliggenhed paa en lille Slette ved den nordre Ende af Hurdals-Søen, i en skovrig Egn, er meget smuk. Dens Jordbund bestaaer for største Deel af Sand, sparsomt blandet med Muld. Den udsaaer 20 Tdr. Korn og 6 Tdr. Potatos, føder 4 Heste, 12 Køer og 10 Faar, har fornøden Skov, ubetydeligt Fiskerie i Hurdals Søe, Vandfald og Grundleie af to Udskibningssauge, samt fri Skuur paa disse til Huusfornødenhed. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Hovedbygningen, der er gammel og brøstfældig, samt Stalden, der er i god Stand. De øvrige vedligeholder Præsten, og en Stuebygning med to Værelser er hans Eiendom. Gaardens Huusmænd ere tolv, paa hvis Pladser avles 90 Tdr. Korn og fødes 30 Køer, samt hvoraf svares 40 Spd. i aarlig Afgift. Inventariet er en gammel Hoppe. Af Gaardens Skyld er 6 Lpd. Tunge, tillige-

med de derpaa staaende Bygninger og Pladsen Tømtebakke, Præstens Eiendom, og kjøbes af Præst efter Præst. Det nærværende Enkesæde er Gaarden Ødemark, af Skyld 12 Lpd. (3136 Spd.), beliggende ½ Miil fra Præstegaarden, hvorpaa udsaaes 10 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg og 10 Tdr. Potatos, og fødes 4 Heste, 16 Køer og 30 Faar, samt hvortil er betydelig Skov, Qværnebrug, Damsæste og Grundleie af Hurdals Glasværk; men ved Kongl. Resol. af 4de Febr. 1826 er til Enkesæde udlagt Gaarden Lundbye, af Skyld 8 Lpd. (2940 Spd.), naar samme bliver bygselledig. Den ligger tæt ved Præstegaarden, har en Udsæd af 20 Tdr. Korn og 8 Tdr. Potatos, føder 4 Heste, 12 Køer og 13 Smaafæ, har god Havn, overflødig Skov, ubetydeligt Fiskerie og 4 eller 5 Huusmandspladser. Saavel Gaarden Ødemark som Lundbye har tarvelige, dog beboelige Bygninger for en Præste-Enke.

Annexkirken ligger 1¼ Miil fra Præstegaarden, af hvilken Vei ¾ Miil er taalelig Ridevei, og den øvrige Deel Kjørevei. Sædvanlig holdes Gudstjeneste i denne Kirke hver tredie Søndag, dog er det i en Tid af 5 til 6 Uger om Vaaren umuligt at komme over den Bjergryg, der skiller Hurdalen fra Feiringen, og da holdes ingen Tjeneste ved Annexet. Præsten benytter Skyds in natura paa Annexreiserne.

5. Eidsvold Præstegjeld.

Det omgives af Hurdalens, Stange, Oudalens, Næs, Ullensager og Nannestad Præstegjelde, og udgjør kun eet Kirkesogn, med et Areal af 2½ Qvadratmiil, hvorpaa i 1825 levede 4616 Mennesker, af hvilke vare 422 Gaard-

brugere og 280 Huusmænd. De matrikulerede Gaarde ere 184, af Skyld 195 Skpd. 12$\frac{11}{12}$ Lpd. Næringsveiene ere Agerbrug, Kjørseler og, for en ringe Deel, Skovdrift og Bjergværksarbeide. Her haves gode Landeveie, og Postveien imellem Christiania og Trondhjem gaaer igjennem Præstegjeldet. Til Kaldet er en Sognepræst. Korntienden betales ham in natura med 6 Tdr. Havre, og i Penge med 351 Spd. 78 ß., og Smaatienden ligeledes i Penge med 30 Spd. 85 ß. Mensalgodset bestaaer af 32 Gaarde, som skylde 19 Skpd. 13 Lpd., hvoraf 1 Skpd. 13 Lpd. er uden Bygsel. Landskylden deraf er 16 Skpd. 3 Lpd. Blandingsmeel, der betales efter Capitelstaxten, og 32 Høns in natura. De samlede Indtægter af Mensalgodset ere omtrent 260 Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 550 Spd. Enkepensionen er 32 Spd. Præstegaarden, hvis Skyld er 2 Skpd. 10 Lpd. (12,900 Spd.), har en smuk Beliggenhed ved Vormen, 6 Mile fra Christiania, og er af vid Udstrækning. Den har god Agerjord, godt men tungvindt England, en Udsæd af 35 til 40 Tdr. Havre, 10 til 12 Tdr. Blandkorn, 4 Tdr. Byg, 2 Tdr. Rug og 1 Td. Erter, samt 16 Tdr. Potatos, hvorefter avles 250 til 300 Tdr. Korn og 150 Tdr. Potatos, og føder 12 Heste, 42 Fækreature og 80 Smaafæ. Gaarden har ringe Hjemskov, men til Sæter- og Skovhugst en betydelig Sæterskov, Østensrud kaldet (1800 Spd.), 1$\frac{1}{2}$ Miil fra Gaarden i Hurdalens Sogn, samt 12 Huusmandspladser, hvoraf de fem ere i Sæterskoven, paa hvilke tilsammen avles omtrent 150 Tdr. Korn og fødes 7 Heste, 26 Køer og 40 Faar, og af hvilke svares i aarlig Afgift 90 Spd. Til Gaarden er en stor og smuk Ur-

tehauge. Af Bygningerne vedligeholdes Hovedbygningen, der er gammel, men i god Stand, og har 12 beboelige Værelser, Drengestue-Bygningen, der har 10 smaae Værelser til Ophold for Tjenere og Arbeidsfolk, og en stor tredeelt Stald med Høloft, af Almuen, og de øvrige Bygninger af Præsten. Af Eiendoms-Bygninger er her kun et i Aarene 1819 og 1820 anlagt Møllebrug. Præstegaardens Inventarium er 6 Køer, 3 Faar, 3 Sviin, 6 Tdr. Blandkorn, nogle Levnetsmidler og noget gammelt Huusgeraad. Til Gaardens Byrder hører, at den er ridende Jæger-Qvarteer, og at der af samme betales Landskyld til Statscassen. Enkesædet er Gaarden Døli, af Skyld 1 Skpd. $\frac{1}{6}$ Lpd. (3440 Spd.), hvorpaa udsaaes 20 Tdr. Korn, foruden Potatos, og fødes 5 Heste, 20 Køer og 20 Faar. Til Gaarden er fornøden Skov og fem Huusmandspladser. Dens Bygninger ere ikke beboelige for en Præste-Enke.

6. Næs Præstegjeld.

Det er det vidløftigste Præstegjeld paa Øvre Romerige og indeholder tillige sammes skjønneste og frugtbareste Egne. De tilgrændsende Præstegjelde ere: Eidsvold mod Nord, Oudalen mod Øst, Urskoug mod S. O. og Syd, samt Sørum og Ullensager mod S. V. og Vest. Arealet er $4\frac{1}{2}$ Qvadratmiil, og Sognene ere trende, nemlig Næs Hovedsogn, Fenstad og Udenæs Annexsogne, hvilke tvende sidste Sognes Kirker ligge en Miil fra Hovedkirken. Præstegjeldet gjennemstrømmes af de to store Elve, Vormen og Glommen, hvilke ved deres Forening danne et stort, men for Elvebrud og Jordskred meget udsat Næs, hvorpaa Hovedkirken og Præstegaarden ligge. Langs disse Elve

har Præstegjeldet vidløftige, velbeboede og veldyrkede Sletter. Efter Folketællingen i 1825 levede her 5529 Mennesker. De matrikulerede Gaarde ere 218 og Matrikulskylden 392 Skpd. 14$\frac{65}{72}$ Lpd. Intet Præstegjeld i Landet har høiere Matrikulskyld end dette. Gaardene bruges af 221 Selveiere og 116 Leilændinger. Pladserne ere 529. Næringsveiene ere fornemmelig Kornavl, dog ogsaa nogen Skovdrift og Kjørsel. Kaldet har en Sognepræst og en residerende Capellan. Præstens Tiender erlægges efter Forening i Penge, nemlig Korntienden med 766 Spd. og Ostetienden med 40 Spd. 58 ß. Smørtiende ydes ikke, og heller ikke Offerskjeppe. Mensalgodset med Bygsel bestaaer af 37 Gaarde, af Skyld 27 Skpd. 17 Lpd., hvoraf Landskylden er Blandingsmeel eller Malt, der betales efter Capitelstaxten, foruden hvilket hæves løs Landskyld af 4 Skpd. 9 Lpd. Blandingsmeel, 9 Bpd. Smør og 18 Høns. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 400 Spd., og de samlede Indtægter til 1500 Spd. aarlig. Enkepensionen er 57 Spd. 41 ß. Den residerende Capellans Løn er 160 Spd., og hans samlede Indtægter beløbe til omtrent 400 Spd. Præstegaarden Disen skylder 2 Skpd. (7174 Spd.). Den udsaaer 45 og avler 250—300 Tdr. Korn, hvoraf de to Trediedele Havre, føder 8 Heste, 36 Fækreature og 16 Faar, er udsat for Jordfald, mangler Havn og Hjemskov, og maa hente Brænde fra den 1¼ Miil fraliggende Sæterskov, hvor Qvæget to Maaneder af Sommeren holdes i Sæter. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen og Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten. Adskillige Bygninger, hvoriblandt Husene paa Pladserne

og i Sæteren, ere Præstens Eiendom. Under Gaarden ere fem Huusmænd, af hvis Pladser svares 20 Spd. i aarlig Afgift. Inventariet er fra fordum Tid ansat i Penge, nu 28⅘ Spd. Den residerende Capellans Gaard Rommen skylder 2 Skpd. 18 Lpd. (4942 Spd.). Den udsaaer 35 Tdr., hvorefter avles 200 Tdr. Korn, føder 5 Heste, 24 Køer og 12 Faar, har ingen Skov og mangler Havn samt Sæterboel. Bygningstømmer, Brænde og Gjerdesfang maae kjøbes eller anvises af beneficeret Skov. Enkesædet er Gaarden Huser, af Skyld 1 Skpd. 5 Lpd. (2391⅓ Spd.). Den har en smuk Beliggenhed ved Vormens Bred, 1 Miil fra Præstegaarden, avler 80 Tdr. Korn, føder 3 Heste, 8 Køer og 8 Faar, og har fornøden Brændeskov. Dens Bygninger ere gode.

bb) i Soløer og Oudalen.

7. Strøms Præstegjeld.

Det udgjør den vigtigste Deel af Oudalens Thinglaug, ligger paa begge Sider af Glommen Elv og den langs samme imellem Christiania og Kongsvinger gaaende Hovedlandevei, og omgives af Nordre Oudalens, Grue, Vinger og Næs Præstegjelde. Arealet er tre til fire Qvadratmile, og Kirkesognene trende, nemlig Strøm Hovedsogn, Ulleren og Opstad Annexsogne, tilsammen med 3960 Mennesker, hvoraf 173 Selveiere, 72 Leilændinger, 357 Huusmænd og 139 Inderster. Matrikulskylden er 103 Skpd. 11$\frac{5}{9}$ Lpd., og Almuens Næringsveie Agerbrug, Qvægavl og Skovdrift, samt Bjergværksarbeide, da Oudals Jernværk er beliggende i Hovedsognet. Af Gaardbrugerne ere adskillige udenfor Bondestanden. Til Kaldet

er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 43 Tdr. Byg og 99 Tdr. $4\frac{7}{12}$ Skjep. Havre, betales i Penge med 262 Spd. 62 ß., og Smaatienden med 9 Spd. 104 ß. Offerskjeppe har hidtil ikke været ydet. Mensalgodset, med og uden Bygsel, udgjør 13 Skpd. 5 Lpd., hvoraf Landskylden erlægges efter den aarlige Capitelstaxt. Indtægterne af dette Gods beløbe til omtrent 120 Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd. Strøm Præstegaard skylder 15 Lpd. (10,826$\frac{4}{5}$ Spd.), og ligger ved Landeveien mellem Christiania og Kongsvinger, 7 Mile fra første Sted. Den har deels god, deels skarp Jordbund, og lider af Elvebrud samt undertiden af Oversvømmelse. Den udsaaer 25 Tdr. Korn og 16 til 20 Tdr. Potatos, føder 6 Heste, 30 Køer og 24 Faar, har ringe Havn og neppe til Brænde tilstrækkelig Skov, men to Sætervolde, Havnegang og det nødvendige Tømmer til Husenes Opbyggelse og Vedligeholdelse, samt andre Gaardsfornødenheder af den $1\frac{1}{2}$ Miil fraliggende Gaard Søndre Bergers Skov, og elleve Huusmænd, paa hvis Pladser fødes 4 Heste, 27 Køer og 40 Faar, og avles 120 Tdr. Korn, og som svare i aarlig Afgift 37$\frac{3}{5}$ Spd. Hovedbygningen, Drengestuen og Stalden med tilhørende Lade paaligger det Almuen at vedligeholde; de øvrige vedligeholder Præsten, som tillige har nogle Eiendoms-Bygninger. Alle Bygninger ere i god Stand. Inventariet bestaaer af 10 Køer, 1 Tyr, 4 Faar, 4 Ungsviin, 22 Tdr. Havre, en gammel Hest, noget Huusgeraad m. m. Enkesædet er Gaarden Moen, skyldende 15 Lpd. (2341$\frac{3}{5}$ Spd.) og Mangbakken, skyldende 3 Lpd. (856 Spd.). Jordveien dertil er maadelig, men letbrugt. Udsæden er 16

Tdr. Korn og 8 til 12 Tdr. Potatos, og her holdes 3 Heste, 16 Fækreature og 20 Faar. Skoven afgiver ikke det til Husenes Opbyggelse og Vedligeholdelse fornødne Tømmer. Under Enkesædet, hvis Bygninger ikke ere beboelige for en Præste-Enke, ere to Pladser.

Gudstjenesten holdes hver anden Søn- og Helligdag i Hovedkirken, og hver fjerde i hver af Annexkirkerne, som ligge en Miil fra Hovedkirken. Præsten befordrer sig selv paa Annexreiserne mod en aarlig Godtgjørelse af 63 Spd. 98 ß.

8. Nordre Oudalens Præstegjeld.

Det ligger nordvest for den Deel af Oudalen, som udgjør Strøms Præstegjeld, og adskilles for Øvrigt ved uveibare Fjeldstrækninger fra Eidsvold, Stange, Rommedal, Hoff og Grue Præstegjelde. Disse Fjeldstrækninger iberegnede, udgjør Præstegjeldets Areal 4 til 5 Qvadratmile. De beboede Strækninger ligge fornemmelig omkring Storsøen, Raasen- og Sand-Søerne, som alle have deres Udløb i Glommen, og høre til tvende Sogne, nemlig Sand Hovedsogn og Moe Annexsogn, hvilke tilsammen have 2113 Indbyggere, hvoraf ere 84 Selveiere, 35 Leilændinger og 206 Huusmænd. Matrikulskylden er 39 Skpd. 13½ Lpd., og Almuens Næringsveie Skovdrift, Qvægavl og Agerbrug. Formues-Forfatningen er ringe, da de bedste Gaarde, hvis største Herlighed Skovene udgjøre, ere Proprietærers Eiendom. Kaldet har en Sognepræst. Hans Korntiende, saavelsom Oste- og Liintienden, erlægges tilsammen i Penge med 121 Spd. 91 ß. Anden Tiende haves ikke, og Offerskjeppe har hidtil ikke været ydet.

Indtægten af Mensalgodset, hvis Skyld er 2 Skpd. 10 Lpd., er omtrent 30 Spd., og Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 120 à 150 Spd. Præstegaarden Sand skyl-der 1 Skpd. 5 Lpd. (7352 Spd.). Dens Jordvei er god og letbrugt; den har en Udsæd af 18 til 20 Tdr. Korn og 10 til 12 Tdr. Potatos, føder 4 Heste, 18 til 20 Køer og 40 Smaafæ, har meget og godt Rydningsland, taale-lig Sæterhavn med Volde, god og væxterlig Hjemskov, Møllebrug og Bygdesaug, Indtægt af Lændseholdog 7 Huusmandspladser, hvorpaa fødes 1 Hest, 12 Køer og 20 Faar, og hvoraf den aarlige Afgift er 28 Spd. Da denne Gaard først i 1826 er udlagt til Præstegaard, mang-ler den endnu de fornødne Bygninger, hvis Opførelse dog er paabegyndt. Af disse Bygninger paaligger det Almuen at vedligeholde Hovedbygningen, Stald og Drengestue. Gaarden har intet Inventarium. Dens Afstand fra Chri-stiania er 8½ Miil. Til Kaldet er endnu intet Enkesæde udlagt.

Annexkirken ligger ¾ Miil fra Præstegaarden. Præ-sten befordrer sig selv paa Annexreisen mod en Godtgjø-relse af 37 Spd. 106 ß. aarlig.

9. Vinger Præstegjeld.

Det indsluttes mod Øst og Syd af Værmeland i Sveri-ge, og grændser mod Vest til Hølands, Urskoug, Næs og Strøms Præstegjelde, samt mod Nord til Grue Præste-gjeld. Det bestaaer af Vinger Hovedsogn, og det sønden-for samme beliggende vidløftige Eidskoug Annexsogn. Area-let er 9 til 10 Qvadratmile, og Præstegjeldet havde i 1825: 7206 Beboere. Af Gaardbrugerne, som i 1825 vare 533,

fandtes 193 Leilændinger. Huusmændene med Jord vare til samme Tid 595. Almuens Næringsveie ere Agerbrug og Skovdrift. De bedste Gaarde ere Kjøbmænds Eiendomme, og Formues-Forfatningen blandt de mange Leilændinger og Afgiftsbrugere paa disse Gaarde er meget ringe. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Præstetienden erlægges in natura med 16⅓ Td. Byg, 85¼ Td. Blandkorn, 177⅝ Td. Havre, 6½ Bpd. Ost, 13⅓ Bpd. Smør og 19 Bpd. 20 Mkr. Liin. Offerskjeppen skulde efter Gaardbrugernes Antal udgjøre 65 Tdr. Byg, men har hidtil ikke været ydet af alle Gaardbrugere. Det beneficerede Gods med Bygsel er 2 Skpd. 15 Lpd., og løs Landskyld hæves af 22 Gaarde og Gaardeparter. Indtægten af dette Gods er omtrent 50 Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 400 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter blive omtrent 1000 Spd. Vinger Præstegaard skylder 3 Huder (6334⅗ Spd.). Den udsaaer 25—30 Tdr. og avler 150 til 180 Tdr. Korn, føder 6 til 8 Heste, 40 til 50 Køer og 30 Faar, har ringe Havn, men Gaarden Søndre Boslungen af Skyld 5 Lpd. (1712⅗ Spd.) til Sæter, fornøden Skov og lider ved Oversvømmelse af Glommen, der sædvanlig to og undertiden tre Gange gaaer over Gaardens Ager og Eng. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen Hovedbygningen og Stalden, og Præsten de øvrige. En to Etages Bygning, hvori Drengestue, Bryggerhuus og fire Værelser, er hans Eiendom. Præstegaardens Inventarium er 3 Køer, 2 Ungsviin og 7 Tdr. Havre, og under Gaarden ere fire Pladser, hvorpaa fødes 2 Heste, 12 Køer og 20 Faar, og hvoraf svares 14⅖ Spd. aarlig Afgift. Enke-

fædet er Gaarden Øvre Greager, af Skyld 10 Lpd. (1561 Spd.), beliggende ½ Miil fra Præstegaarden, hvorpaa udsaaes 10 til 12 og avles 40 til 50 Tdr. Korn, samt fødes 2 Heste, 12 Køer og 16 Faar. Skoven afgiver neppe det fornødne Gjerdesfang og Brænde. Videre er til Enkesæde udlagt 10 Lpd. i Gaarden Matrand (1759⅗ Spd.), beliggende tæt ved Annexkirken.

Veilængden fra Præstegaarden til Annexkirken er to stive Mile paa en Hoved-Landevei. Præsten befordrer sig selv paa Annexreiserne, mod en aarlig Godtgjørelse af 55 Spd. 4 ß.

10. Grue Præstegjeld.

Det udgjør den mellemste Deel af Districtet Soløer, hvoraf omtrent 3½ Miil, efter seneste Veimaaling, høre til dette Præstegjeld, har Hofs Præstegjeld mod Nord og Vingers mod Syd, og indsluttes paa begge Sider af Bjerge, som paa Østsiden føre over til Vermeland i Sverige, og paa Vestsiden skille Præstegjeldet fra nordre Oudalen. Paa den østre Skovstrækning boe mange Finner. Arealet er 11 til 12 Qvadratmile, og Præstegjeldet har tvende Sogne, nemlig Grue Hovedsogn og Brandvold Annexsogn, med et Folketal, efter Optællingen i 1825, af 6107 Mennesker. Kirkerne ligge omtrent 1½ Miil fra hinanden, begge ved den gjennem Præstegjeldet, langs Glommens Bred paa den østre Side, gaaende Hoved-Landevei, der især om Sommeren skaffer Øiet behagelig Afvexling i Naturen. De matrikulerede Gaarde ere 172, og deres Matrikulskyld 169 Skpd. 2¾ Lpd. Paa disse Gaarde ere 397 Opsiddere og 452 Huusmænd. Kaldet

betjenes af en Sognepræst, hvis Korntiende, efter Tiende-Forening, betales med Penge, nu 364 Spd. 19 ß. Ostetienden erlægges derimod in natura med 40 Bpd., og Tienden af Hør oppebæres ligeledes in natura med 40 Bpd. Derimod svares ingen Smørtiende eller Offerskjeppe. Det beneficerede Gods udgjør, Enkesædet medberegnet, 5 Gaarde, af Skyld 3 Skpd. og 2 Skind, hvoraf nu Indtægten, som afvexler efter Capitelstaxten, er omtrent 21 Spd. Den løse Landskyld er 13 Spd. 39 ß. Præstens uvisse Indtægter ere saare forskjellige hvert Aar, formedelst den ofte indtræffende Misvæxt, som forøger Penge-Udgiften; ansættes kunne de dog til 450 à 500 Spd. Præstegaarden bestaaer af de to Gaarde Grue og Søndre Skulstad, tilsammen skyldende 5½ Huder (10,139⅘ Spd.), og ligger 11½ Miil fra Christiania. Herpaa udsaaes 28—32 Tdr. Korn, 12—16 Tdr. Potatos, og fødes 5 Heste, 25 Køer, og 30 Faar. Gaarden Komperud i Hofs Præstegjeld, af Skyld 1 Hud (2175 Spd.), er Præstegaarden underlagt som Sæterhavn, men bruges til Høeslæt. Præstegaarden, eller Søndre Skulstad, har godt Rydningsland, god Hjem- og Sæterhavn, og Sæterbolig i Skoven. Huusmandspladserne ere syv, hvorpaa fødes 2 Heste og 20 Køer, samt hvoraf svares i aarlig Afgift 19 Spd. Af Præstegaarden Grue er lidet tilbage, naar Skylden undtages; og Gaarden Skulstads Jordvei er deelt i smaae Parceller, adskilte ved Naboernes Eiendomme, hvorved Dyrkningen bliver besværlig. Dens Engesletter ere gode for det meste, efter Egnens Beskaffenhed, men saare adspredte. Af Skulstad svares alle Skatter og Udgifter som af en Bondegaard. Præstegaardens Inventarium er 6

Køer, 3 Sviin og 11 Sold Havre. Præstegaardens Huse holdes alle vedlige af Præsten, undtagen Hovedbygningen og en ved Siden anlagt Potatos-Kjelder, som tilhører Almuen. Udhusene ere, paa et Par nær, i de sidste 10 Aar opsatte. Alle Huusmænd og Inderster af Hovedsognet gjøre Arbeidsdage paa Præstegaarden, og Annexets betale 24 ß. efter en meget gammel Forening. Enkesædet er 1 Skpd. i den Præstebordet beneficerede Gaard Vestre Enger (1657 Spd.), beliggende $\frac{1}{8}$ Miil fra Præstegaarden. Paa denne Deel udsaaes 12 Tdr. Korn, og fødes 2 Heste, 10 Køer og 10 Faar. Den har ingen Skov, mislig Havn og ingen Sæterskov, men Havnegang og Sæter i Gaarden Opsæts Skov. Den største Deel af Enkesædets Enge, som ere smaae, oversvømmes aarlig af Glommen, og undertiden ligeledes Agerlandet. Der er ingen Bygning, som kan beboes af en Præste-Enke; heller ikke har en Enke nogensinde boet der, og Gaarden er alene Enkesæde, fordi der ikke er nogen bedre, som tilhører Præstebordet, at vælge.

Præsten skydses af Almuen paa sine Reiser til Annexet, og ombyttes Skydsen paa Halvveien. Den talrige Ungdom og de oftere Skolebesøg i de ofte langt fraliggende Skoledistricter skaffe Præsten meget Arbeide. Annexets Ungdom undervises særskilt hver 14de Dag, fra Februar Maaned til Mikkelsdag, da Præsten reiser ud Dagen forud, og bliver derude om Natten til Søndag; desuden har han endnu om Høsten omtrent 25 Finnebørn, i 14 Dage, at forberede til Confirmation, som han hver Dag i 4 à 6 Timer har hos sig.

11. Hofs Præstegjeld.

Det strækker sig i fire til fem Miles Længde fra Grue Præstegjeld i Syd til Elverum Præstegjeld i Nord, og har, paa hiin Side Bjergstrækninger, Rommedals Præstegjeld og Nordre Oudalen i Vest, samt svenske Grændse i Øst. Areal-Indholdet er 12 til 13 Qvadratmile, og Sognene trende, nemlig Hof Hovedsogn, Aasnæs og Vaaler Annexsogne, af hvilke Sognes Kirker Aasnæs Kirke ligger 1 Miil og Vaaler Kirke 2 Mile fra Hovedkirken. Efter Folketællingen af 1825 havde Præstegjeldet 6822 Mennesker, hvoriblandt endeel Finner, som beboe Grændsestrækningen mod Sverige. De matrikulerede Gaarde ere 239, og Matrikulskylden 189 Skpd. 12$\frac{7}{12}$ Lpd. Disse Gaarde have 773 Opsiddere og 254 Huusmænd. Næringsveiene ere Agerbrug, men fornemmelig Skovdrift, da Præstegjeldet hører til en af Landets bedste Skovtracter. Formues-Forfatningen er meget forskjellig. Nogle ere meget rige, og Mange fattige. En god Landevei gaaer igjennem Præstegjeldet, langs Glommens Bredder, paa begge Sider af denne Elv, i en Strækning af 4¼ Miil. Til Kaldet er en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Tiender erlægges efter Forening i Penge, nemlig Korntienden med 520 Spd., Ostetienden med 20 Spd. og Liintienden med 20 Spd. Derimod haves ingen Smørtiende og ingen Offerskjeppe oppebæres. Mensalgodset udgjør 12 Gaarde, skyldende 17 Huder og 1½ Lpd., hvoraf Indtægten er omtrent 60 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 500 Spd. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er

80 Spd. og hans uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 80 Spd. Præstegaarden, som ligger 12½ Miil fra Christiania, skylder 2 Skpd. Tunge (6896⅘ Spd.). Den udsaaer 30 Tdr. og avler 150 til 180 Tdr. Korn, foruden 100 Tdr. Potatos, føder 6 Heste, 30 Fækreature og 30 Faar, har ingen Hjemskov, men god Sæterskov 3 Mile fra Gaarden, og den Uleilighed aarligen at være udsat for Oversvømmelse af Glommen. Præstegaardens Hovedbygning er gammel, men smagfuldt indrettet, skjøndt ikke beqvem for en stor Familie, og holdes meest i Stand af Almuen, som ogsaa har Stalden. Udhusene ere gamle, men i taalelig Stand. Af Eiendoms-Bygninger ere her ingen. Gaarden selv har ingen Huusmænd, men Præstegjeldets Huusmænd og deres Qvinder gjøre Arbeidsdage eller betale 24 ß. efter gammel Vedtægt. Inventariet er 1 Hest, 6 Køer, 3 Qvier, nogle Smaafæ og Sviin, 5 Sold Byg, 10 Sold Havre ꝛc. Capellangaarden, hvis Navn er Saasæt, og som ligger ved Aasnæs Kirke, skylder 2 Huder (3979 Spd.). Den har en fortrinlig smuk Beliggenhed ved Foden af Kjølefjeldet, med Udsigt over den vakre Dal, gjennem hvilken Glommen slynger sig i mange Bøininger, udsaaer 12 til 14 og avler 60 til 70 Tdr. Korn, føder 2 Heste, 16 Fækreature og 20 Faar, og har fornøden Hjemskov, samt god Sæterskov. Hovedbygningen, som har 6 beboelige Værelser, samt Drengestuen, der begge ere Eiendoms-Huse, ere gamle og skrøbelige; men de øvrige Huse, som det paaligger Præsten at vedligeholde, ere i de sidste tre Aar betydeligen forbedrede og tildeels af Nyt opførte. Enkesædet Østre Eeg skylder 1 Skpd. (4456⅔ Spd.). Det ud-

saaer 12 til 16 og avler 60 til 80 Tdr. Korn, føder 2 Heste, 16 Fækreature og 40 Faar, samt har fornøden Hjemskov og god Sæterhavn. Gaarden har ingen Hovedbygning, som en Præste-Enke kan beboe.

Mellem Sognekirkerne er god Vei; dog da begge Annexkirker ligge paa østre Side, men Hovedkirken paa vestre Side af Glommen, foraarsager dette undertiden, meest om Foraar og Efteraar, nogen Besværlighed for Præsterne, da der er vanskelig Overfart over Elven, saasom der ikke er ordentligt Sundsted.

g) I Hedemarkens Provstie, som indbefatter Hedemarkens Fogderie, samt Søndre og Nordre Hedemarkens Sorenskriverie under Hedemarkens Amt, med 27,691 Indbyggere:

1. Stange Præstegjeld.

Det udgjør den sydlige Deel af Hedemarken, hører under Søndre Hedemarkens Sorenskriverie, og strækker sig langs Mjøsen i 3¾ Miles Længde fra Eidsvold Præstegjeld i Syd til Vangs Præstegjeld i Nord, med Rommedals Præstegjeld i Øst. Qvadrat-Indholdet er 3½ Norske Mile, hvoraf den egentlig beboede Deel, der udgjør mindre end Halvdelen af Arealet, hører til Norges frugtbareste og skjønneste Strækninger. Kirkesognene ere tvende, nemlig Stange Hovedsogn og Ottestads Annexsogn, hvis Kirker ligge ½ Miil fra hinanden, tilsammen, efter Folketællingen af 1825, med 4799 Mennesker. Almuens Næringsvei er fornemmelig Agerbrug, hvorhos Brændeviinsbrænding og Huusflid afgiver en vigtig Binæring.

Af Gaardene, som tilsammen ere 199, af Skyld 322 Skpd. 8 Lpd., og som bruges af 275 Opsiddere, ere mange betydelige og velbyggede, ligesom Formues-Forfatningen blandt Gaardbruger-Classen i Almindelighed er god. Huusmandspladserne ere 430. I Præstegjeldet boe adskillige Familier udenfor Bondestanden. Her ere gode Veie, og Hoved-Landeveien imellem Christiania og Trondhjem gaaer i en Strækning af omtrent 3 Mile igjennem Præstegjeldet. Kaldet betjenes af en Sognepræst og en residerende Capellan, men ved Kgl. Resol. af 6te Octob. 1827 er bestemt, at Capellaniet skal henstaaae ubesat i tre Aar. Korntienden erlægges til Sognepræsten, efter Forening, i Penge med 358 Spd. 19 ß., og Ostetienden med 21 Spd. 72 ß. Smørtiende ydes ikke. Offerskjeppen erlægges in natura af 284 Gaardebrug med 35 Tdr. 5 Skjep. Byg. Det beneficerede Gods, tilsammen 40 Gaarde, skyldende 39 Skpd. 10 Lpd., afgiver en Indtægt af 180 Spd. Præstens uvisse Indtægter udgjøre omtrent 450 Spd. aarlig. Enkepensionen er bestemt til 50 Spd., og naar der er residerende Capellan i Kaldet, har han af samme 200 Spd. Præstegaarden, der ligger i en behagelig Egn, 10 Mile nordenfor Christiania, skylder 9 Huder (20,550 Spd.). Paa samme udsaaes 25 til 30 Tdr. Byg og Blandkorn, 2 Tdr. Vinter-Rug og 3 til 4 Tdr. Erter, hvorefter i gode Aar avles 240 til 280 Tdr., foruden 250 Tdr. Potatos, samt fødes 20 Heste, 40 til 45 Køer og 40 Faar. Trende Ødegaarde underligge Præstegaarden til Høeavl, og fornøden Skov haves ¾ Miil borte i den saakaldte Præstemark. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Vaaningshuset, der er opført i Aa-

rene 1763 og 1764, og har 13 beboelige Værelser, samt Stalden, der er opført i 1824 til 13 voxne Heste, af Almuen; de øvrige, hvoriblandt Fæhuset, som er opført i 1825, vedligeholdes af Præsten, der selv eier nogle Bygninger. Under Gaarden ere 30 Huusmandspladser (de fleste i den saakaldte Præstemark), hvorpaa avles 130 Tdr. Korn og 80 Tdr. Potatos, samt fødes 9 Heste, 65 Køer og 100 Faar. Afgifterne af disse Pladser beløbe til 227 Spd. 112 ß. aarlig. Inventariet er 12½ Sold (9⅜ Td.) Korn, 4 Køer, og et Jorde med Rug undersaaet. Gaarden mangler Sommerhavn, og til Kreaturene maae leies Havn i Østerdalen og Valders. Enkesædet er Gaarden Kjemstad, beliggende nær ved Præstegaarden, af Skyld 2 Skpd. (6639¼ Spd.), hvorpaa udsaaes 18—20 Tdr. og avles 120—140 Tdr. Korn, foruden 100 Tdr. Potatos, samt fødes 6 til 7 Heste, 25 til 30 Fækreature og 16 til 20 Faar, men hvortil hverken er Hjemhavn eller Skov. Bygningerne ere i forsvarlig Stand. Den residerende Capellans Gaard er Store-Lundgaard, af Skyld 1 Skpd. 5 Lpd. (3952 Spd.), beliggende ved Annexkirken, ½ Miil fra Hovedkirken. Dens Udsæd er 12 til 15 Tdr. Korn, der giver 8 Fold, og Kreaturbesætningen 4 Heste, 16 til 20 Køer og 12 til 16 Faar. Gaarden mangler Sommerhavn. Bygningsmaterialier og Brænde udvises i Præstemarken.

2. Rommedals Præstegjeld.

Det hører til Søndre Hedemarkens Sorenskriverie, indsluttes mod Nord og Vest af Leutens, Vangs og Stange Præstegjelde, og adskilles for Øvrigt ved Bjerge og

Skov-Almindinger fra Oudalen og Soløer. Arealet er $3\frac{1}{4}$ Qvadratmiil og Sognene tvende, nemlig Rommedals Hovedsogn, der har skjønne frugtbare Sletter, ligesom det vestlige Stange, samt Tomter eller Valset Annexsogn, der er en skovrig Bjergegn. Efter Folketællingen af 1825 havde Præstegjeldet 3200 Mennesker, som beboe 135 matrikulerede Gaarde, af Skyld 175 Skp. $10\frac{1}{4}$ Lpd. Almuens Næringsveie ere fornemmelig Agerbrug, samt i Annexsognet tillige Skovdrift. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Til ham ydes Korntiende, efter Forening, i Penge med 261 Spd.. Smør- og Ostetiende erlægges derimod ikke. Offerskjeppen betales i Penge efter Aarets Capitelstaxt. Mensalgodset, af Skyld $21\frac{1}{4}$ Hud, afgiver en Indtægt af 46 Spd. 30 ß. Præstens uvisse Indtægter udgjøre omtrent 300 Spd. Enkepensionen er bestemt til 25 Spd. Rommedals Præstegaard, hvis egentlige Navn er Vang, skylder 2 Skp. 10 Lpd. (11,133$\frac{2}{3}$ Spd.). Dens aarlige Udsæd er 30 Tdr. af alle Kornsorter, hvorefter avles 180 til 200 Tdr., meest Byg og Blandkorn, foruden 80 Tdr. Potatos. Den føder 9 til 10 Heste, 30 Fækreature og 30 Faar. Til Præstegaarden ligger $1\frac{1}{2}$ Miil derfra et Sæterboel, af Skyld 5 Lpd. hvor Gaardens Kreature havnes om Sommeren, og hvor der er fornøden Skov og en Flomsaug, samt trende Engesletter, tilsammen af Skyld 1 Skp. $1\frac{2}{3}$ Lpd., hvoraf den første, paa 10 Lpd., maae tilbygsles af Sognepræsten i Vang. Af Bygningerne vedligeholdes Hovedbygningen og Stalden af Almuen. Præstegaarden har intet Inventarium. Dens Huusmandspladser ere 6, hvoraf svares i aarlig Afgift $43\frac{3}{5}$ Spd. Til Enkesæde er udlagt

1 Skp. (3161½ Spd.) i Gaarden Huse, beliggende i Stange Præstegjeld, ¾ Miil fra Rommedals Præstegaard. Derpaa udsaaes 10 Tdr. Korn og fødes 4 Heste, 16 Køer og 16 Faar. Gaarden har nogen Sameie-Skov.

Annexkirken ligger ¾ Miil fra Præstegaarden, og for at befordre sig til denne Kirke, har Præsten en aarlig Godtgjørelse af 8 Spd.

3. Leutens Præstegjeld.

Det hører til det søndre Sorenskriverie, omgives mod Vest og Syd af Vangs og Rommedals Præstegjeldes beboede Egne, og strækker sig paa de andre Kanter ved Skov-Almindinger over til Østerdalen. Præstegjeldet har et Areal af omtrent to Qvadratmile og udgjør kun eet Kirkesogn, som bestaaer af en uafbrudt Flade, der imidlertid er mere høitliggende end de vestligere og sydligere Naboe-Præstegjelde, hvorfor Agerbruget, Almuens eneste Næringsvei, her er noget misligere, ligesom Jordbunden er mindre frugtbar. I 1825 levede her 2964 Mennesker, som beboe 156 matrikulerede Gaarde, af Skyld 198 Skp., og hvoraf vare 225 Gaardbrugere og 79 Huusmænd. Her hersker mindre Velstand end i Hedemarkens øvrige Egne, som en Følge af den mindre overflødige Kornavl. Hovedlandeveien fra Christiania til Østerdalen og Trondhjem gaaer her igjennem. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende erlægges, efter Forening, i Penge med 169⅗ Spd; men ingen Smør- eller Ostetiende erlægges. Offerskjeppen ydes efter gammel Sædvane med 3 Skjep. Byg af hver Fuldgaard, 1½ Skjep. af hver Halvgaard og ½ Skjep. af nogle Ødegaarde, tilsammen med 26 til 27

Tdr. Af det beneficerede Gods, som udgjør 43 Gaarde og Gaardeparter, af Skyld 34 Huder 3½ Skind, hvoraf 6⅘ Hud er uden Bygsel, har Præsten en Indtægt af omtrent 110 Spd. Hans uvisse Indtægter kunne anslaaes til 200 Spd. aarlig. Enkepensionen er bestemt til 32 Spd. Præstegaarden, der ligger ikke langt fra bemeldte Hoved-Landevei, 11½ Miil fra Christiania, skylder med to underliggende Ødegaarde 2 Skpd. 15 Lpd. (8214⅔ Spd.). Den har frugtbar steenblandet Muldjord, udsaaer 30 Tdr. Korn, hvoraf næsten Halvdelen er Blandkorn, samt 20 til 25 Tdr. Potatos, hvorefter avles 220 til 250 Tdr, Korn og 200 Tdr. Potatos, og fødes 9 til 10 Heste, 24 til 30 Køer, og lige saa mange Faar. Gaarden har ingen Skov, men Præsterne have fra Alders Tid faaet det fornødne Huustømmer og Brænde fra to beneficerede Gaardes Skove. Af Gaardens Bygninger opfører og vedligeholder Almuen den hele Hovedbygning, der har elleve beboelige Værelser, og Stalden, som er i god Stand. Ogsaa Aabods-Husene ere i forsvarlig Stand. En Tærskemaskine, som drives med 4 Heste, et nyt Bryggerhuus med Indretninger til Brændeviins-Brænderie, og Bygningerne paa de fire Pladser, ere Præstens Eiendom. Huusmandspladserne ere fem, hvorpaa fødes 3 Heste, 13 Køer og 30 Faar, samt hvoraf svares i aarlig Afgift 52 Spd. Inventariet er 6 Køer, en gammel Hoppe, og 6 Sold Byg. Gaarden Kjos, med underliggende Frønset, af Skyld 1 Skpd. 12½ Lpd. (2190⅗ Spd.), er Enkesæde. Paa samme udsaaes 9 og avles 50 Tdr. Korn, samt fødes 2 Heste, 12 Fækreature og 14 Faar. Det er en af de sletteste Gaarde i Præstegjeldet, hvor Sæden ofte er

udsat for at lide Skade af Frost. Skoven er aldeles ubetydelig. Bygningerne ere i maadelig Stand.

4. Vangs Præstegjeld.

Det hører tildeels til det søndre, men for største Deel til der nordre Sorenskriverie, indsluttes mod Nord, Øst og Syd af Ringsagers, Leutens og Stange Præstegjelde, og har Mjøsen i Vest i omtrent en Miils Strækning. Areal-Indholdet er 3 Qvadratmile og Præstegjeldet udgjør den midterste Deel af Hedemarkens skjønne og frugtbare Egne. Det har to Sogne, nemlig Vangs Hovedsogn og Furnæs Annexsogn, tilsammen i 1825 med 6173 Mennesker, som beboe 275 matrikulerede Gaarde, der skylde 365 Skpd. 1½ Lpd. Tunge. Kirkerne ligge en Miil fra hinanden. Agerbruget er Almuens vigtigste Næringsvei, og Formues-Forfatningen er god. Her ere mange Beboere udenfor Bondestanden. Præstegjeldets geistlige Embedsmænd ere en Sognepræst og en residerende Capellan; dog er ved Kongl. Resol. af 2den December 1820 bestemt, at Capellaniet indtil videre skal henstaae ubesat. Sognepræstens Korntiende erlægges, efter en gammel Forening, i Penge, og er nu 350 Spd. 60 ß. Oste- og Smørtiende erlægges ikke. Offerskjeppen betales efter Capitelstaxten og beløber til omtrent 60 Spd. Af beneficeret Gods har Sognekaldet 51 Gaarde, som skylde tilsammen 30 Skpd. 15 Lpd., hvoraf Indtægten i Penge er omtrent 200 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 500 Spd. Den residerende Capellans Løn er bestemt til 160 Spd., og Enkepensionen til 80 Spd. Vangs Præstegaard skylder 6 Huder, og derunder ligge Torsing-

boe ½ Hud og Dystingboe ½ Hud, hvoraf svares Landskyld m. m. (18,710⅘ Spd.). Kornudsæden er 30, og Avlen i Gjennemsnit 200 Tdr. meest Byg og Blandkorn, foruden 1 til 200 Tdr. Potatos, og her fødes 14 Heste, 36 Køer og 36 Faar. Skov mangler og det Fornødne maa hentes fra Almindingen; Tømmeret 5 Mile og Brændet 2 à 3 Mile borte. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen Hovedbygningen og Stalden, imedens Sognepræsten svarer til de øvrige Bygninger. Hovedbygningen er opført for 40 til 50 Aar siden. Af Eiendoms-Bygninger er her et Huus med en Tærskemaskine, der drives med Heste, og et saakaldet Torvehuus. Under Gaarden ere 20 Pladser, som føde 6 Heste, 50 Køer og 50 Faar, og svare i aarlig Afgift 189⅕ Spd. Inventariet er 6¾ Tdr. Byg, 2 gamle Heste, 11 Køer, 1 Oxe, 11 Faar, 6 Sviin m. m. Capellangaarden er Lille-Ingeberg, af Skyld 2 Huder (3052⅘ Spd.). Her udsaaes 12 og avles 60 til 70 Tdr. Korn, samt fødes 3 Heste, 12 Køer, 8 Faar og 4 Sviin. Til Gaarden har forhen været fornøden Brændeskov, som nu er udtømt. Præste-Enkesædet Dæglum, af Skyld 6 Huder (8370⅗ Spd.), ligger i Nærheden af Annexkirken, udsaaer 20 og avler 150 Tdr. Korn, føder 7 Heste, 25 til 30 Køer, 25 Faar og 6 Sviin, samt har Skov til halv Fornødenhed. Bygningerne ere beboelige for en Præste-Enke. Under Gaarden ere fire Pladser.

5. Næs Præstegjeld.

Det er af Udstrækning det mindste af Hedemarkens Præstegjelde og udgjør en særdeles smukt beliggende Halvøe,

der paa Vest- Syd- og Østsiden omgives af Mjøsen, og kun paa Nordsiden er landfast med Ringsager Hovedsogn; samt den derudenfor beliggende frugtbare Helge-Øe. Præstegjeldet, som hører til det nordre Sorenskriverie, bestaaer egentlig kun af eet Sogn, uagtet her ere tvende neppe ½ Miil fra hinanden beliggende Kirker, nemlig Næs Hovedkirke og Ballishoel Kirke, hvilken sidste dog sædvanlig ikke ansees som nogen Sognekirke. Arealet er 1¼ Qvadratmiil, og Præstegjeldet havde i 1825 2987 Mennesker, som beboe 143 matrikulerede Gaarde af Skyld 161 Skpd. 5¾ Lpd., af hvilke vare 188 Gaardbrugere eller smaa Selveiere, 23 Leilændinger og 207 Huusmænd. Beboerne, hvoraf mange ere velstaaende, nære sig meest ved Agerbruget. Kaldet betjenes af en Sognepræst, hvis Korntiende, med Smaatienden iberegnet, erlægges, efter Forening, i Penge med 268⅕ Spd. Offerskjeppen betales deels i Penge efter Aarets Capitelstaxt og deels in natura. Det beneficerede Gods, som tilligger Præstebordet, er 10 Gaarde af Skyld 4 Skpd, hvoraf Landskylden er 2½ Skpd. Malt efter Capitelstaxten og omtrent 16 Spd. i Penge. Præstens visse Indtægter kunne anslaaes til 360 og de uvisse til 300 Spd. Enkepensionen er bestemt til 32 Spd. Præstegaarden skylder 2¼ Skpd. Tunge (11,962½ Spd.), og ligger ved Mjøsen, 12 Mile fra Christiania. Den udsaaer 25 til 30 og avler omtrent 200 Tdr Korn, samt 100 Tdr. Potatos, føder 10 Heste, 40 Køer og 50 Faar, og har nogen, men ikke tilstrækkelig Skov, samt 9 Huusmænd, hvis aarlige Afgift er 50⅕ Spd. Hovedbygningen og Stalden paaligger det Menigheden at bygge og vedligeholde; de øv-

rige Bygninger holdes af Præsten. Hovedbygningen er af ny opført i Aaret 1803, men kun maadelig tømret og sammensat; det er ellers en temmelig stor og beqvemt indrettet Toetages Bygning. Alle de øvrige Bygninger ere for det meste temmelig gamle og i maadelig Forfatning. Inventariet er 4 voxne Køer og 4 unge Nød, 4 voxne Faar og 2 Lam, 6 Sviin, samt 7 Sold Byg. Enkesædet Sandvold ligger ¾ Miil fra Præstegaarden og skylder 15 Lpd. (2227½ Spd.). Her udsaaes 10 til 12, og avles 50 til 60 Tdr. Korn, samt fødes 2 til 3 Heste, 10 til 12 Køer og 8 Faar, og Gaarden har god Skov til alle Fornødenheder. Enkesædets Bygninger ere vel samtlige meget gamle, men da nærværende Leilænding er ved sin Bygselseddel tilpligtet at levere samme i aabodsfri Stand, naar Enke maatte blive af Sognepræst i Kaldet (hvilket f. T. ikke er), saa kan det antages, at Bygningerne ere beboelige for en Præste-Enke. Til Enkesædet er annecteret Ødegaarden Konningsrud, af Skyld 5 Lpd. (997½ Spd.), hvorpaa fødes 1 Hest, 4 Køer og 5 Faar.

6. Ringsager Præstegjeld.

Det er det nordligste af Hemarkens Præstegjelde, hører under det Nordre Sorenskriverie, og strækker sig tre til fire Mile langs Mjøsens østre Bred, fra Næs og Vangs Præstegjelde i Syd, til Faabergs Præstegjeld i Gulbrandsdalen i Nord. Arealet er 10½ Qvadratmiil og Sognene trende, nemlig Ringsager Hovedsogn, Veldre og Brottum Annexsogne, tilsammen med 7568 Mennesker efter Folketællingen af 1825. De matrikulerede Gaarde ere 348,

af Skyld 352 Skpd. 13$\frac{5}{36}$ Lpd. Hovedsognet har tildeels, som Hedemarkens sydligere Egne, jævne, frugtbare og temmelig lavtliggende Strækninger, men dog ogsaa næsten Fjeldgaarde. Veldre Sogn ligger for en Deel lavere dog ere der de middels høitliggende Gaarde de kornvissere, og Brottum Sogn, det nordligste, er tildeels en Fjeldegn. Agerbrug er Almuens Hovednæring og en vigtig Bienæring er Huusflid og Brændeviins-Brænding. Formues-Forfatningen er god. Hovedlandeveien imellem Christiania over Dovre til Trondhjem gaaer i en Strækning af 3½ Miil gjennem Præstegjeldet. Kaldet betjenes af en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Korntiende erlægges ifølge Forening i Penge med 372 Spd. 79 ß. Oste- og Smørtiende erlægges ikke. Offerskjeppen ydes med et Faar aarlig af Fuldgaarden, hvert andet Aar af Halvgaarden o. s. v., dog er dette slaaet til Penge for nærværende Sognepræsts Tid. In natura erholdes af Brottum Sogn 24 til 30 Bpd. Smør. Indtægten af det Sognepræsten beneficerede Gods, hvis Skyld er 20 Skpd. 11 Lpd., angives til 63 Spd. 98 ß, og hans uvisse Indtægter kunne anslaaes til 500 Spd. aarlig. Capellanens Løn af Embedet er 200 Spd., hans Offer, naar det tages udenfor Kirken, 300 Spd., og hans uvisse Indtægter udgjøre i Penge saagodtsom ingen, men adskillige Gaver erholdes af Levnetsmidler. Præstegaarden, som har en smuk Beliggenhed ved Mjøsens Bred og ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Hovedlandevei imellem Christiania og Trondhjem, ligger 13½ Miil fra første Sted, 1 Miil fra Veldre og 1¾ Miil fra Brottum Kirke. Dens Skyld er 2 Skpd. 10 Lpd. (15,592½

Spd.). Den udsaaer 48 til 50 Tdr., af Hvede, Erter, Rug, Byg og Blandkorn, samt 20 à 30 Tdr. Potatos, hvorefter sædvanlig avles 300 Tdr. Korn og 1 à 200 Tdr. Potatos, føder 12 til 14 Heste, 60 Qvæg og 50 Faar, har ikke længe tilstrækkelig Skov til Brænde, noget Fiskerie i Mjøsen og Stokke-Elv, samt Lagesild Fiskerie i Laugen, og desuden 7 Huusmænd, iberegnet den til Præstegaarden hørende Pertinents Skarpesnoe, der er bebyg't for en conditioneret Familie. Huusmændenes Afgift er tilsammen 100 Spd. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen og Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten. De fleste Bygninger ere gamle. Inventariet er 4 Køer, 4½ Sold (à 96 Potter,) Bygmeel, 5 Sold Byg med flere Levnetsmidler. Enkesædet er Gaarden Svendhoug af Skyld 2 Skpd. (4752 Spd.). Udsæden er 20 Tdr. Korn og her fødes 3 til 4 Heste, 16 store og 20 smaa Kreature. Gaarden, som ligger strax ved Præstegaarden, har beboelige Huse for en Præste-Enke. Capellanens Embedsgaard, hvis Navn er Dusgaard, skylder 3 Skpd. 7½ Lpd. (7056 Spd.) hvoraf 5$\frac{1}{7}\frac{0}{9}$ Lpd. ere Selveiendom. Denne Gaard som bestaaer af 13 forskjellige, tildeels ½ Miil adspredte Jordstykker, ligger meget høit, ½ Miil fra Hovedkirken, 1½ Miil fra Brottum og 1¾ Miil fra Veldre Kirke, har en Udsæd af 18 til 22 Tdr. Korn og 36 Tdr. Potatos, og føder 6 til 8 Heste, 28 til 32 Qvæg og 30 Faar. Den har 4 Huusmandspladser, af hvilke den aarlige Afgift er 22½ Spd., men mangler Skov. Alle Gaardens Bygninger vedligeholdes af Capellanen, og Hovedbygningen er hans Eiendom, som Mand efter Mand skal betale med 160 Spd.

Præsterne nyde ingen Godtgjørelse af Almuen for Skyds til Kirkerne.

h) I Totens og Valders Provstie,
som indbefatter den største Deel af Totens Fogderie, saa- velsom af Valders Fogderie, alt under Christians Amt, med 36,390 Indbyggere:

aa) i Totens Fogderie og Sorenskriverie.

1. Østre Totens Præstegjeld.

Dette Præstegjeld, der er opstaaet ved den ifølge Kgl. Resol. af 5te Marts 1825 foretagne Deling af forrige Totens Præstegjeld, indbefatter den mindste, skjøndt tillige den bedste og frugtbareste Deel af Districtet Toten, en af Landets skjønneste og tillige meest velhavende Egne. Det bestaaer af to Sogne, Hoff Hovedsogn og Balke Annex- sogn, der strække sig langs Mjøsens vestlige Bred, fra Skrei- bjergene i Syd, der skille Præstegjeldet fra Hurdalens Præstegjeld, og til Vardals Præstegjeld i Nord. For Øvrigt omgives det af Vestre Totens Præstegjeld. An- tallet af Beboerne er noget over 4000. Næringsveiene ere fornemmelig Agerbrug og Fædrift, ligesom Huusfliden afgiver en vigtig Binæring. Egnens Skjønhed, Jordbun- dens Frugtbarhed, de herværende beqvemme Landeveie, samt Almuens Cultur og Formuesforfatning gjør dette Kald til et af Landets behageligste, ligesom til et af sam- mes meget gode geistlige Embeder. Hertil er en Sogne- præst. Hans Korntiende (der erlægges med et bestemt Pengebeløb) Smørtienden, Offerskjeppen og Huusmæn- denes Afgift, angives under Eet til 556 Spd. 4 ß. og

Landskylden (der erlægges in natura) samt de øvrige Indtægter af Mensalgodset, til 159 Spd. Naar hertil lægges de uvisse Indtægter, der udgjøre 400 til 450 Spd., ville Kaldets samtlige Indtægter blive 1150 til 1200 Spd. Derimod hviler paa Kaldet en Afgift af 100 Spd. til Agershuus Bispestol og forrige Biskop Schmidts Datter, ifølge Resol. af 10de Juni 1826. Hoffs Præstegaard, af Skyld 4 Skpd. (20,222⅕ Spd.), er en af Landets bedste Præstegaarde. Den avler, efter en Udsæd af 40 Tdr., omtrent 250 til 300 Tdr. Korn, meest Byg, samt Rug og Blandkorn, føder 14 Heste, 50 til 60 Fækreature, og 40 Faar, har fortrinlig Høeavl, i Sammenligning med Bygdens øvrige Gaarde ikke ubetydelig Hjemhavn, og en god, skjøndt fraliggende Sæter, men en udhuggen Skov, der neppe afgiver det fornødne Brænde. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes den største Deel af Hovedbygningen (paa 4 Værelser nær), samt Stalden, af Almuen, og de øvrige af Præsten. Desuden ere tvende Bygninger, hvoriblandt en Vaaningsbygning med tre smaa Værelser og Kjøkken, samt en Vognremise, Præstens Eiendom. De fleste Bygninger ere gamle. Under Gaarden ere femten Huusmænd, som føde 11 Heste, 36 Køer, og 60 Faar, og svare i aarlig Afgift 52⅗ Spd. foruden Arbeide, naar forlanges, mod bestemt Betaling. Inventariet til Gaarden er: 2 gamle Heste, 6 gamle Køer, 5 Faar, 5 Sviin, 12 Tdr. Korn (Tønden beregnet til 10 Skp.), 1 Skpd. Malt, 1 Skpd. Bygmeel, 3 Bpd. Smør og adskilligt Huusgeraad. Enkesædet er Gaarden Mellem Rustad, af Skyld 1 Skpd. 14⅚ Lpd. (3888⅘ Spd.), beliggende ¼ Miil fra Præstegaarden. Den avler, efter

en Udsæd af 15 Tdr., omtrent 80 til 100 Tdr. Korn, og føder 4 til 5 Heste, 15 Køer og 16 Faar, men mangler Skov.

Gudstjenesten forrettes skifteviis i Præstegjeldets tvende Kirker, der ligge noget over ½ Miil fra hinanden. Præsten har Skyds in natura af Almuen.

2. Vestre Totens Præstegjeld.

Dette Præstegjeld, der bestaaer af to Sogne: Aas og Kolleboe, som forhen vare Annexer under det ved Kgl. Resol. af 5te Marts 1825 deelte Totens Præstegjeld, indbefatter den vidtløftigste og folkerigeste, men tillige den meest bjergrige og mindst befolkede Deel af Districtet Toten, og skilles ved Fjeldstrækninger i Syd og Øst fra Hurdals, Grans og Lands Præstegjelde, samt forenes ved beboede Egne med Østre Totens og med Vardals Præstegjeld. Beboerne ere noget over 5000, og Næringsveiene Agerbrug og Fædrift, ligesom og Mændenes Haandværksflid og Qvindernes Huusflid afgiver en vigtig Binæring. Formues-Forfatningen blandt Gaardbrugerne er god, især i Kolleboe Sogn, hvor Gaardene ere størst og Kornavlingen bedst. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende (der erlægges med et bestemt Pengebeløb), Smaatienden, samt Værdien af Offerskjeppen, der her ydes med Faar, angives til 288 Spd. 48 ß., og Indtægterne af Mensalgodset, hvis Landskyld erlægges in natura, til 108⅗ Spd. Naar hertil lægges de uvisse Indtægter omtrent 400 Spd., kunne Kaldets samtlige Indtægter være 800 Spd. Imidlertid paahviler Kaldet en aarlig Afgift, til Agershuus Bispestol og afdøde Bi-

skop Schmidts Datter, af 60 Spd. En egen Præstegaard har Kaldet endnu ikke faaet, men til Præstegaard benyttes midlertidigen Gaarden Sodstad, af Skyld 2 Skpd. 14⅕ Lpd. (4888⅘ Spd.), der forhen var Embedsgaard for den residerende Capellan i det udeelte Totens Præstegjeld, beliggende i Hofs Sogn i Østre Totens Præstegjeld. Derpaa udsaaes 15 og avles 80 til 100 Tdr. meest Byg og Blandkorn, samt fødes 5 Heste, 18 Køer og 20 Faar. Til Gaarden er god Hjemhavn, men ikke fornøden Skov, da det meste Brænde maae hentes fra Sameieskoven tre Mile borte, samt to Pladser, hvoraf dog den ene i nogle Aar ikke har været beboet. Bygningerne, hvoraf Almuen ingen vedligeholder, ere i slet Stand. Hovedbygningen, med flere Huse, er Præstens Eiendom. Inventarium har Gaarden ikke. Til Enkesæde er udlagt den endnu ikke bygselledige Gaard Præstsæteren, af Skyld 17 Lpd. (3777⅘ Spd.), hvorpaa avles 40 til 50 Tdr. Korn, og fødes 4 Heste, 14 Køer og 14 Faar, samt hvortil er ubetydelig Skov.

Gudstjenesten holdes skifteviis i Præstegjeldets Kirker, hvortil ere korte og beqvemme Reiser.

3. Vardals Præstegjeld.

Det har mod Syd Totens, mod Vest Lands og mod Nord Biri Præstegjelde, samt skilles i Øst ved Mjøsen fra Næs og Ringsager Præstegjelde paa Hedemarken. Arealet er henimod to norske Qvadratmile, og Terrainet bestaaer af Bjerge, Bakker og Dale. Præstegjeldet har to Sogne, som ere Vardals Hovedsogn og Hunds Annexsogn, tilsammen med 91 matrikulerede Gaarde, hvilke i

1825 havde 2610 Beboere, og skylde 85 Skpd. 11 Lpd. Her er en af Oplandets bedste Bygder, der med frugtbar Jord og tilstrækkelig Kornavl forener gode Skove, temmelig gode Græsgange og udmærket Huus- og Haandværksflid. Man finder derfor en velstaaende Almue. Gode Landeveie i forskjellige Retninger har man, og beqvem Anledning til al Slags Transport paa Mjøsen, langs hvilken Præstegjeldet strækker sig 1¼ Miil. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, der tilforn har været ydet in natura med 8 Tdr. 11½ Sett. Rug, 57 Tdr. 15¾ Sett. Byg, 35 Tdr. 14 Sett. Blandkorn og 4 Tdr. 10 Sett. Havre, betales nu i Penge efter Middeltallet af de sidste 20 Aars Capitelstaxter, og Ostetienden betales i Penge med 7 Spd. 7 ß. Offerskjeppen ydes in natura med 16¾ Td. Byg. Mensalgodset er af Skyld 15 Lpd. hvoraf Indtægten, iberegnet nogen løs Landskyld, er i Penge 11 Spd. 90 ß. Videre har Præsten af hvert matrikuleret Brug, i Stedet for en Slaattedag, 12 ß., som udgjør 9 Spd. 24 ß., samt, i Stedet for Arbeidsdage in natura, en Afgift af Huusmænd og Inderster, til Beløb omtrent 48 Spd. De uvisse Indtægter kunne anslaaes til 200 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til omtrent 700 Spd. Præstegaarden ligger 13 Mile nordenfor Christiania, ½ Miil fra Mjøsen, ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Landevei. Dens Matrikulskyld er 2 Skpd. (11,853⅘ Spd.). Den udsaaer 30 og avler sædvanlig imod 200 Tdr. Korn, nemlig 120 Tdr. Blandkorn, 24 Tdr. Havre, 20 Tdr. Byg og 20 Tdr. Rug, foruden 200 Tdr. Potatos, føder 10 til 12 Heste, 30 til 40 Fækreature og 40 Faar, og

har betydelig Skov. Af Gaardens vel vedligeholdte Bygninger paaligger det Almuen at opføre og vedligeholde Hovedbygningen, der er beqvemt indrettet, samt Stalden. De øvrige Huse vedligeholdes af Præsten, og sex af disse, hvoriblandt en Vaaningsbygning med 6 Værelser, ere hans Eiendom. Under Gaarden ere 7 Huusmandspladser, hvorpaa fødes 6 til 8 Heste, 40 til 50 Fækreature og 60 til 90 Faar. Den aarlige Afgift af disse Pladser er $61\frac{3}{5}$ Spd. Inventariet er 13 Sold = 8 Tdr. $5\frac{1}{3}$ Skjep. Byg, 8 Køer, m. m. Enkesædet er Gaarden Sevald, af Skyld $1\frac{1}{2}$ Hud ($2653\frac{4}{5}$ Spd.), hvorpaa udsaaes 8 Tdr. Korn og fødes 3 Heste, 16 Køer og 20 Faar, samt hvortil er god Skov. Dets Huse ere beboelige for en Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes skifteviis i Præstegjeldets Kirker, imellem hvilke Afstanden er 1 Miil god men tung Kjørevei. Præsten skydser sig selv til Annexkirken, mod at oppebære af Almuen, under Navn af Ridegift, en Godtgjørelse af 10 Spd. 12 ß.

4. Biri Præstegjeld.

Det bestaaer af en for største Deel høitliggende Bjergegn paa Vestsiden af Mjøsens nordlige Deel, begrændset mod Nord af Faaberg, mod Vest af Lands og mod Syd af Vardals Præstegjelde. Paa hiin Side Mjøsen ligger Ringsager Præstegjeld paa Hedemarken. Arealet er henimod tre Qvadratmile, med 3718 Beboere efter Folketællingen af 1825, og Sognene tvende, nemlig Biri Hovedsogn og Snertingdalens Annexsogn, men med trende Kirker, da her tillige er en Gavekirke, Nykirke kaldet.

De matrikulerede Gaarde ere 131, af Skyld 125 Skpd. $14\frac{1}{2}$ Lpd. Næringsveiene ere fordeelagtigt Agerbrug, Skovdrift, Qvægavl, samt Fortjeneste ved og af det herværende Glasværk. Gjennem Præstegjeldet gaaer en god Landevei langs Mjøsens Bredder imellem Toten og Land samt Guldbrandsdalen. Af geistlige Embedsmænd har dette Præstegjeld en Sognepræst. Hans Korntiende, der udgjør 1 Td. $2\frac{7}{9}$ Skjep. Rug, 56 Tdr. $\frac{2}{9}$ Skjep. Byg, 8 Tdr. 8 Sett. let Byg, 62 Tdr. $1\frac{2}{3}$ Skjep. Blandkorn og 4 Tdr. $\frac{1}{3}$ Skjep. Havre, betales i Penge efter Middeltal af 20 Aars Capitelstaxter. Smørtienden erlægges in natura af Annexsognet med 24 til 25 Bpd. I Stedet for Offerskjeppe ydes aarlig 60 Faar in natura. Mensalgodset bestaaer, foruden Enkesædet, af tre smaae Gaarde, til Skyld $1\frac{1}{2}$ Huder. Indtægten deraf er $10\frac{4}{5}$ Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 350 Spd., og Kaldets samlede Indtægter til 1000 Spd. Enkepensionen er (til 3 Enker) for nærværende Tid 184 Spd. Præstegaarden, som skylder 2 Skpd. (7080 Spd.), har en behagelig Beliggenhed ved Mjøsen, 14 Mile ovenfor Christiania. Den udsaaer 28 til 30 Tdr. Korn, som giver 6 Fold, og føder 8 til 10 Heste, 25 til 30 Fækreature og 30 Faar, samt har fornøden Skov. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes omtrent $\frac{1}{3}$ Deel af Vaaningshuset, og Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten. Huusmændene ere sex, der svare tilsammen i Afgift 34 Spd. Inventariet til Gaarden bestaaer i 7 Tdr. Blandkorn, 3 Køer, 2 Sviin m. m. Det egentlige Enkesæde er Gaarden Rud i Snertingdalens Sogn, af Skyld 1 Skpd., hvorpaa udsaaes 13 og avles 60 Tdr.

Korn, samt fødes 5 Heste, 20 Køer og 35 Faar, og hvortil er fornøden Skov. Desuden bruges under Enkesædet den Præstebordet beneficerede Gaard Snartum eller Ruds-Ødegaard, af Skyld 7½ Lpd. Disse to Gaardes samlede Taxationssum er 4602 Spd.

Af Kirkerne ligge Snertingdalens Kirke 2 Mile og Ny-Kirke 2½ Mile fra Hovedkirken. Præsten befordrer sig selv til disse Kirker, og nyder derfor en Godtgjørelse af 18 Bpd. Smør og 6 Spd.

5. Lands Præstegjeld.

Det hører til Hadelands og Lands Sorenskriverie, og udgjør Districtet Land, som ved Fjelde i Nord og Øst skilles fra Guldbrandsdalen, Biri, Vardal og Toten, og ved beboede Strækninger staaer i Forbindelse med Grans Præstegjeld paa Hadeland og Ourdals Præstegjeld i Valders. Dets Areal er omtrent 13 Qvadratmile, med 6396 Beboere efter Folketællingen af 1825, og bestaaer af fem Kirkesogne, som ere: Fluberg Hovedsogn, Hoffs, Gaarder eller Østsindens, Hougner eller Nordsindens og Torpens Annexsogne (det sidste med to Kirker), hvilke tilsammen have 219 Gaarde, af Skyld 187 Skpd. 17 Lpd. De fire første Sogne ligge i et fortløbende Dalføre, med de fleste Gaarde langs den fra Christiania til Bergen gaaende Hovedlandevei, og deraf Fluberg og Hoffs Sogne paa begge Sider af Randsfjorden. Torpen Sogn bestaaer af en fra Hoveddalen i Nord mod Guldbrandsdalens Fjelde opgaaende Sidedal. Præstegjeldet er i det Hele en smuk og tillige velhavende Bygd. Her gives mange Gaarde med gode Skove, og, foruden Skovdrift,

ere Næringsveiene Agerbrug, og, især i de øverste Annexsogne, Fædrift. Af geistlige Embedsmænd er her en Sognepræst og en Capellan pro loco. Af Præstens Korntiende erlægges 140 Tdr. 4 Skp. Byg efter Middeltal af de 20 sidste Aars Capitelstaxter, og betales for øvrigt i Penge med 92 Spd. 42ß. Oste- og Totienden betales med 15 Spd. 24ß. I Stedet for Offerskjeppe erlægges 156 Faar. Præstens Mensalgods udgjør 22 Gaarde, af Skyld 8 Skpd. 15 Lpd. Indtægten deraf er 37 Spd. Huusmands-Rettigheden beløber til 116 Spd., og Præstens uvisse Indtægter, Høitids-Offeret iberegnet, kunne anslaaes til omtrent 500 Spd., samt Kaldets samlede Indtægter til 1450 Spd. Enkepensionen er bestemt til 80 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Fluberg, ligger 12⅙ Miil fra Christiania, og skylder 2 Huder (8190 Spd.). Dens Jordvei bestaaer meest af Leersletter ved Randsfjorden, men og af en Deel Sandbakker. Den har en Udsæd af 20 Tdr. Korn, føder 8 Heste, 28 Køer og 30 Smaafæ, samt har fornøden Brænde-Skov, og noget Fiskerie i Randsfjorden. Huusmandspladserne ere 6. Afgiften deraf er 21 Spd. Desuden svares af en syvende Plads, der bruges af Klokkeren, aarlig 20 Spd. Præstegaarden har to Stuebygninger, hvoraf det paaligger Almuen at bygge og holde den ene i Stand, der har 9 Værelser. En Deel af den anden er Præstens Eiendom. Alle de øvrige Huse paaligger det Præsten at vedligeholde, undtagen Hestestalden, som Almuen holder i Stand. Bygningerne ere i det Hele i temmelig god Stand. Gaardens Inventarium er 7 Køer, 6 Faar, 6 Tdr. Korn m. m. Efter gammel Vedtægt svarer hver Gaard i Hovedsog-

net og Hoffs Annexsogn en Dags Arbeide hos Præsten i Slaataanden, der ellers betales med 12 ß. Bygdens Huusmænd betale det saakaldte Redemaal, enten med Arbeide efter Tilsigelse eller med 32 ß. i Penge, hvilken Indtægt ovenfor er anført. Enkesædet er Gaarden Grette, som ligger strax østenfor Hoffs Kirke, af Skyld 1 Skpd. (2578⅓ Spd.) paa hvilken Gaard udsaaes 8 Tdr. Byg, og fødes 3 Heste, 16 Køer, 16 Faar. Husene ere i nogenlunde god Stand, men Vaaningshuset saa lidet og indskrænket, at det neppe giver fornøden Plads for en Præste-Enke.

Af Annexkirkerne ligger Hoffs Kirke 1 Miil, Gaarder Kirke 1½ Miil, Hougner Kirke 2½ Miil, Lunde Kirke 3 Mile og Aamodt Kirke 3½ Miil fra Præstegaarden. For Tjenesterne ved disse Kirker er ingen bestemt Omgang. Ved de længst fraliggende Kirker, nemlig Torpens Kirker, holdes sædvanlig Gudstjeneste hver 5te eller 6te Søndag ved Øverste Torpens, eller Aamodt Kirke, og ved Lunde Gave-Kirke, saalænge den er brugbar, to Gange om Aaret. Mellem Gaarder og Hougner Kirke alternerer Tjenesten, da disse to Sogne have Altergang og ministerielle Forretninger om hinanden. Naar undtages øverst oppe i Torpen og paa en halv Miil af Veien til Hougner Kirke, er overalt god Kjørevei imellem Kirkerne. Præsten skydser sig selv til Hoffs Kirke, mod en aarlig Godtgjørelse af 10 Spd. 36 ß. og benytter Skyds in natura af Almuen paa Reiserne til de øvrige Kirker, hvorhen Præsten begiver sig om Løverdagen, og har godt Rathold paa den ved Kirkerne nærmest liggende Gaard.

6. Søndre Ourdals Præstegjeld.

Det hører til Valders Sorenskriverie, og udgjør den nederste Deel af Districtet Valders, som ved Fjelde adskilles fra Næs Præstegjeld i Hallingdal, men for øvrigt ved Dalstrækninger og Landeveie forenes med Aadalen under Norderhougs Præstegjeld, samt med Lands og med Nordre Ourdals Præstegjelde. Arealet er 9 til 10 Qvadratmile, som i 1825 havde 3955 Beboere, hvoraf vare 356 Gaardbrugere og 356 jordbrugende Huusmænd. Kirkesognene ere fire, Bangs Hovedsogn, med Annexerne Reenlie, Brufladt eller Ætnedal og Hedal, af hvilke de to første ligge i Valders's Hoveddal, Brufladt i et særskilt Dalføre, og Hedal deels i Hoveddalen og deels i en særskilt Dalstrækning. Almuens Næringsveie ere Fædrift og Hestehandel, Agerbrug og Skovdrift. Beboerne ere simple Fjeldbønder, hvis Formues-Forfatning er ringe, da Agerbruget staaer meget tilbage, især fordi Gaardene ere meget udstykkede, saa at Kraft mangler til god Drift. Landeveien imellem Christiania og Bergen gaaer igjennem den nordlige Deel af Præstegjeldet. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende betales, efter Forening, i Penge med omtrent 190 Spd. Offerskjeppen ydes in natura med 27½ Td. Byg. Indtægten af Mensalgodset er i Jordafgift 17 Tdr. 1 Skjep. 1¾ Fdkr. Byg, som betales efter Middeltal af de sidste ti Aars Capitelstaxter, in natura 7 Bpd. Smør og i Penge 19⅕ Spd. Det saakaldte Redemaal af de Huusmænd, som ikke gjøre Arbeide in natura, beløber til 25 Spd. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd., og Kal-

dets samtlige Indtægter til 700 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Bang, skylder 1 Hud 5 Skind (2250 Spd.) og ligger 16 Mile fra Christiania. Derpaa udsaaes 9 til 10 Tdr. Byg og Blandkorn, 6 til 7 Tdr. Potatos og ½ Td. Erter, samt fødes 4 Heste, 20 til 24 Stkr. Storfæ, og 40 Faar og Geder. Til Gaarden er fornøden Skov. Af Bygningerne paaligger det Almuen at opføre og vedligeholde Halvdelen af Hovedbygningen, tilligemed Stalden, og Præsten de øvrige, som ogsaa paa Gaardens Sæter har endeel Eiendomshuse. Samtlige Huse ere i god Stand. Under Gaarden ere fire Pladser, hvoraf Afgiften er 14 Spd. og 2½ Bpd. Smør. Inventarium har Præstegaarden ikke. Til Kaldet er endnu intet Enkesæde udlagt.

I Hedalens Kirke, som ligger 2½ Miil fra Præstegaarden, er 6 Gange aarlig Gudstjeneste, som hver Gang holdes baade Løverdag og Søndag. Reenlie Kirke, ¼ Miil fra Præstegaarden, er egentlig nedlagt, men saalænge Almuen vil holde den vedlige, forrettes der, efter gammel Skik, Gudstjeneste 4 Gange om Aaret. For Resten er Tjenesten deelt lige imellem Hovedsognet og Brufladt Annex, hvis Kirke ligger lidet over 1 Miil fra Præstegaarden. Veien til Brufladt og Hedalens Kirker kan kjøres, men er fuld af svære Bakker og derfor beqvemmere at ride. Til Reenlie Kirke er noget mindre brat Vei, der dog kun kan rides. Præsten befordrer sig selv til Hedalen og Brufladt, og besørger sit Natholdt, mod Godtgjørelse efter Overeenskomst med Almuen, der for den nuværende Præsts Embedstid udgjør 30 Faar og 20 Bpd. Smør in natura. Til Reenlie skydser Almuen.

7. Nordre Ourdals Præstegjeld.

Det hører til Valders Sorenskriverie, udgjør omtrent den mellemste Deel af Districtet Valders, grændser mod Øst og Sydost til Søndre Ourdal, samt mod Syd paa hiin Side en Fjeldryg til Hallingdal, og omgives for Øvrigt af Slidre Præstegjeld. Arealet er omtrent 8 Qvadratmile, paa hvilket levede i 1825 3695 Mennesker. Kirkesognene ere fire, nemlig: Ourdals Hovedsogn, samt Svennæs, Ulnæs og Skroutvold Annexsogne, hvoraf de tre første ligge i Valders's Hoveddal, igjennem hvilken gaaer Hovedlandeveien fra Christiania til Bergen, der letter Annexreiserne til Svennæs og Ulnæs Kirker, forbi hvilken den fører. Skroutvold Kirke ligger derimod udenfor denne Dal. Næringsveiene ere Fædrift, Agerbrug og nogen Skovdrift. Beboerne ere simple, haardføre og lidet formuende Fjeldbønder. Præstegjeldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge med 253 Spd. 30 ß., og Ostetienden ligesaa med 5 Spd. 114 ß. Ingen Offerskjeppe ydes. Af Mensalgodset er Indtægten in natura 10 Bpd. Smør og i Penge 5 Spd. 96 ß. De uvisse Indtægter ere omtrent 400 Spd. Enkepensionen er bestemt til 50 Spd. Præstegaarden skylder 1 Skpd. 5 Lpd. (3500 Spd.), og ligger 17½ Mile fra Christiania ved foranførte Landevei. Den har meget frugtbar Jordbund, udsaaer 13 Tdr. Korn, føder 6 Heste, 30 Køer og 30 Faar, men har utilstrækkelig Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen og Stalden af Almuen, og de øvrige af Præsten. Saavel Almuens som Præstens Huse ere i

god Stand. Hovedsognets Huusmænd gjøre to Dages Arbeide paa Gaarden i Slaatten eller skjære et Maal Ager. Huusmændene i Annexerne erlægge, i Stedet for dette Arbeide, hver 24 ß. Inventariet er blot en Koe og en Kakkelovn. Enkesædet er Gaarden Ringsager, af Skyld 1 Skpd. (2250 Spd.), beliggende i Ulnæs Sogn, paa hvilken udsaaes 5 Tdr. Korn og fødes 3 Heste, 16 Køer og 20 Faar. Til samme er ubetydelig Skov. Gaardens Bygninger ere i udmærket god Stand, og bequemt indrettede for en Præste-Enke.

Til hver af de tre Annexkirker ere to Mile fra Præstegaarden. Til Ulnæs og Svennæs kan man kjøre i Vogn, til den tredie Kirke derimod kun den første Miil, da den anden er besværlig Ridevei. I Hovedkirken og Skroutvolds Kirke holdes Gudstjeneste hver tredie Søndag, og da Ulnæs og Svennæs Kirker ligge tæt ved hinanden, blive disse to Sognekirker betragtede som een, hvor Gudstjenesten i hver af dem kun holdes hver 6te Uge. Som Erstatning for Skyds til Annexkirkerne og Natholb ved samme, nyder Sognepræsten efter gammel Vedtægt 60 Bpd. Smør in natura.

8. Slidre Præstegjeld.

Det hører til Districtet Valders og til Valders Sorenskriverie, har de til samme hørende Præstegjelde Vang i Vest og Nordre Ourdal i Øst, og skilles ved Fjeldstrækninger fra Guldbrandsdalen i Nord og Hallingdal i Syd. Arealet er omtrent 15 Qvadratmile, og Beboerne vare efter Folketællingen af 1825: 4109. Kirkesognene ere sex: Slidre Hovedsogn, Røen, Lommen, Rogne, Vold-

boe og Hegge Annexsogne, beliggende i to forskjellige Dalstrækninger, nemlig de tre første i Valders's Hoveddal paa begge Sider af den imellem Christiania og Bergen gaaende Hoved-Landevei, og de tre andre i et østligere to Mile langt Dalføre. Uagtet disse mange Kirker er dog den beboede Deel af Præstegjeldet ikke af noget stort Omfang, og Annexreiserne ikke lange, da Lommen Kirke ligger ½ Miil, Røen og Voldboe Kirker ¾ Miil, Rogne Kirke 1 Miil og Hegge Kirke 1½ Miil fra Præstegaarden. De matrikulerede Gaarde ere 140, og Matrikulskylden 153 Skpd. 11½ Lpd. Næringsveiene ere Fædrift og Agerbrug. Skovene ere til Præstegjeldets Fornødenhed. Af Præstegjeldene i Valders har dette de meest velstaaende Beboere, dog kun simple haardføre Fjeldbønder. Kaldet har en Sognepræst og forhen tillige en residerende Capellan, men ifølge Kgl. Resol. af 10 Novb. 1818 skal Capellaniet indtil videre henstaae ubesat. Præstens Korntiende, som beløber til 134 Tdr. 5 Skjep. Byg, betales efter Middeltal af 20 Aars Capitelstaxter. Ostetienden og Gaardbrugernes Dagsarbeide betales med 50 Spd. 42 ß. Offerskjeppen, som ydes in natura, udgjør 36 Tdr. 7 Skjepper. Mensalgodset bestaaer af 34 Gaarde, hvoraf svares i Landskyld 53 Bpd. 6 Mkr. Smør og 2 Tdr. 2½ Mæle Byg in natura, i Jordafgift 12 Tdr. 5¾ Skjep. Byg, og Skydsfærd samt tredie Aars Tage betales med 21 Spd. Kaldets uvisse Indtægter anslaaes til 300 Spd., og de samlede Indtægter til omtrent 950 Spd. Naar der er residerende Capellan i Kaldet, er sammes Løn 64 Spd. Slidre Præstegaard skylder 2 Skpd. 10 Lpd. (9293⅓ Spd.), og ligger ved Hovedkirken og foranførte

Landevei, 20½ Mile fra Christiania. Den har meest frugtbar Muldjord, en Udsæd af 12 Tdr. Byg, hvorefter avles 60 til 70 Tdr., foruden ligesaa mange Tønder Potatos, føder 7 Heste, 24 til 30 Køer og 60 til 80 Smaakreature, har fornøden Skov og 14 Huusmandspladser, paa hvilke fødes ligesaa meget som paa Gaarden selv, og som svare i Afgift 45 Spd. Af Præstegaardens Bygninger opføres og vedligeholdes de tre Fjerdedele af Hovedbygningen, der har 8 Værelser, samt Stalden, af Almuen, hvilke Bygninger ere af Ny opførte for 6 til 7 Aar siden, ligesom ogsaa de fleste af de øvrige Bygninger ere byggede i nuværende Præstes Embedstid. En Vaaningsbygning med fire Værelser, samt en Vognremise, ere hans Eiendom. Gaardens Inventarium er 6 Tdr. Byg, 1 Koe og noget gammelt Huusgeraad m. m. Den residerende Capellans Gaard er Lommen, af Skyld 1 Skpd. 1 Lpd. (2186⅔ Spd.), hvorpaa kan udsaaes 8 Tdr. Byg, og fødes 2 til 3 Heste, 12 til 16 Fækreature og 20 Smaafæ, men Gaarden mangler Skov. Præste-Enkesædet er Gaarden Løken i Voldboe Sogn, ¾ Miil fra Præstegaarden, af Skyld 2 Skpd. 1½ Lpd. (4373⅓ Spd.), en god Gaard, hvorpaa fødes 5 Heste, 24 til 30 Køer og 40 til 50 Smaafæ. Til Gaarden er god Skov, Saug, Qværn og Stampemølle, samt to Pladser; men Bygningerne ere blot Bønderhuse.

9. Vangs Præstegjeld.

Det er det øverste Præstegjeld i Valders, hører under Valders Sorenskriverie, og udgjør en Dalstrækning, der ved høie Fjelde i Nord, Vest og Syd skilles fra Guld-

brandsdalen, Sogn i Bergens Stift og en liden Deel af Hallingdal, og ved beboede Strækninger forenes med Slidre Præstegjeld. Arealet er omtrent 15 Qvadratmile, hvorpaa i 1825 levede 2192 Mennesker, og Kirkesognene ere trende: Vangs Hovedsogn, det østligere Hurum og det vestligere Øje Sogn, hvilket sidste ligger nærmest under Filefjeld. De matrikulerede Gaarde ere 96, og Matrikulskylden 104 Skpd. 18 Lpd. Alle tre Kirker ligge ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Landevei fra Christiania til Bergen. Fædrift er her næsten den eneste Næringsvei. Kornavlingen er, paa Grund af Egnens høie Beliggenhed, mislig, og den største Deel af Præstegjeldet er blottet for Skov. Som Følge af de indskrænkede Næringsveie er Formues-Forfatningen ringe. Kaldet har en Sognepræst. Han hæver in natura af Hovedsognet for Korntiende 22 Tdr. og for Offerskjeppe 14 Tdr. Byg; hvorimod Korntienden tilligemed Offerskjeppen betales ham af de to andre Sogne med 67 Spd. Smaatienden betales med 11 Spd. 52 ß. Istedet for Smørtiende ydes 11 Bpd. 9 Mkr. Talg. Mensalgodset udgjør 34 Gaarde, hvis Landskyld er 52 Bpd. Smør. Deraf er Indtægten in natura 7 Bpd. Smør og 4 Mæler Korn, samt i Penge 88¾ Spd. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd., og hans samlede Indtægter til 600 Spd. Enkepensionen er 45 Spd. Præstegaarden skylder 1 Skpd. 10 Lpd. (4053⅓ Spd.), og ligger 23 Mile fra Christiania. Det er den frugtbareste Præstegaard i Valders. Den udsaaer 14 Tdr. Byg, føder 8 Heste, 26 Køer og 40 til 50 Smaafæ, samt har fornøden Brændeskov og fire Pladser, som føde 5 Heste,

24 Køer og 30 Faar, og svare i aarlig Afgift 25 Spd. og 2 Vpd. Smør. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen den største Deel af Hovedbygningen, hvis Opførelse i 1827 er paabegyndt, samt Stalden. De øvrige Bygninger vedligeholder Præsten, som tillige har nogle Eiendoms-Bygninger. Inventariet er 8 Tdr. Byg, 4 Køer, 1 Tyr, 1 Hoppe, 1 Qvie, 4 Faar, samt noget Huusgeraad. Enkesædet er Gaarden Øvre Vevlen i Hurum Sogn, af Skyld 1 Skpd. 16⅓ Lpd. (2240 Spd.). Den har en Udsæd af 8 Tdr. Korn, føder 4 til 5 Heste, 20 Køer og 30 Smaafæ, samt har fornøden Skov. Gaarden ligger 1½ Miil fra Præstegaarden, og dens Bygninger ere ubeboelige for en Præste-Enke.

Fra Præstegaarden er til Hurum Kirke 1½ Miil, besværlig Vei, og til Øje Kirke 1 Miil, ret god Vei. Paa Annexreiserne skaffer Præsten sig selv Befordring, imod at erholde af Almuen en Godtgjørelse af 26 Vpd. Smør og 39⅗ Spd. i Penge.

i) I Guldbrandsdalens Provstie,

som indbefatter Districtet Guldbrandsdalen, der for en Deel hører til Totens Fogderie, men for Øvrigt udgjør Guldbrandsdalens Fogderie, under Christians Amt, med 36,480 Indbyggere:

aa) i Totens Fogderie.

1. Faaberg Præstegjeld.

Det hører under Søndre Guldbrandsdalens Sorenskriverie, er det sydligste af Guldbrandsdalens Præstegjelde, ligger paa begge Sider af Mjøsens øverste Deel og om-

kring de deri udfaldende Lougen- og Gousa-Elve, samt indsluttes af Gusdal, Øjer, Ringsager og Biri Præstegjelde. Dets Areal er fire Qvadratmile, med 4696 Mennesker efter Folketællingen i 1825, hvoraf 238 Gaardbrugere og 397 Huusmænd, og dets Sogne tvende, nemlig Faaberg Hovedsogn og Lille-Hammer Annexsogn. Almuens Næringsveie ere fornemmelig Agerbrug og Haandværksarbeide, samt tildeels noget Skovbrug, saavelsom Fiskerie. Formues-Forfatningen er nogenlunde god. Gjennem Præstegjeldet gaaer Hoved-Landeveien imellem Christiania og Trondhjem. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende udgjør omtrent 140 Tdr. Byg, som erlægges efter Middeltal af de sidste 20 Aars Capitelstaxter, og Ostetienden erlægges med omtrent 50 Bpd. Ost in natura, og 1 Spd. 80 ß. i Penge. I Stedet for Offerskjeppe ydes omtrent 70 Stkr. Offerfaar. Mensalgodset udgjør 21⅓ Hud, hvoraf Indtægten, Jordafgiften iberegnet, er omtrent 60 Spd. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd., og de samlede Indtægter til 950 Spd. Enkepensionen er bestemt til 70 Spd. Faaberg Præstegaard, hvis egentlige Navn er Skei, skylder 1 Spd. 3⅓ Lpd. (7781 Spd.), og ligger 16 Mile fra Christiania. Den udsaaer 3 Tdr. Rug og Erter, 20 Tdr. Byg og Blandkorn og 10 Tdr. Potatos, hvorefter avles 150 Tdr. Korn og 100 Tdr. Potatos, føder 9 Heste, 36 Fækreature og 30 Faar, mangler Skov, har lidet Fiskerie og er udsat for Oversvømmelse af Lougen og Gousa. Dens Huusmandspladser ere fem, som svare i aarlig Afgift 36 Spd. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen Hovedbygningen, der bestaaer af 6

Værelser, og Stalden, og Præsten de øvrige, hvoriblandt, foruden andre, to Stuebygninger ere hans Eiendom. Huusmænd og Inderster svare Arbeide til Gaarden i Slaatten og Skuren, eller betale det med 16 ß. for en Mands- og 12 ß. for en Qvindesperson. Enkesædet er for nærværende Tid Gaarden Roland, af Skyld 12¼ Lpd. (3071⅗ Spd.), hvorpaa udsaaes 8 til 10 Tdr. Byg, fødes 4 Heste, 20 Fækreature og 20 Faar, samt hvortil er fornøden Skov; men ved Reskr. af 27de Octob. 1797 er til Enkesæde udlagt de to Gaarde Smedsrud, af Skyld 1¼ Hud (1882⅘ Spd.) og Hond, af Skyld 4 Skind (716⅖ Spd.), naar samme blive bygselledige. Ingen af disse Gaardes Bygninger ere beboelige for en Præste-Enke.

Gudstjenesten forrettes skifteviis i Præstegjeldets tvende Kirker, hvoraf Annexkirken ligger henved en Miil fra Præstegaarden, hvilken Vei dog ofte forlænges til halvanden Miil, naar Lougen ved stigende Flod og tiltagende Strøm, eller Meeniis, gjør Overfarten over Sundet ufremkommelig. Præsten befordrer sig selv paa Annexreiserne, uden nogen Godtgjørelse af Almuen.

2. Gusdals Præstegjeld.

Det hører til Søndre Guldbrandsdalens Sorenskriverie, regnes til Guldbrandsdalen, skjøndt det ligger udenfor sammes Dalføre i en Sidedal af fire Miles Længde paa begge Sider af Gousa-Elv, har Øier og Faaberg Præstegjeld i Øst og Syd, og skilles for øvrigt ved Fjeldstrækninger fra Land, Valders, Froen og Ringeboe. Dets Areal er 10 til 11 Qvadratmile, og det har fire Sogne,

som ere: Gusdals Hovedsogn, Folleboe, Boedal, og Svadsum Annexsogne, tilsammen i 1825 med 4915 Mennesker, der beboe 181 matrikulerede Gaarde, af Skyld 179 Skpd. 8⅓ Lpd. Almuens Næringsveie ere Agerbrug og Qvægavl, samt Handel. Formues-Forfatningen er i det hele god blandt Gaardbruger-Classen. Kaldet betjenes nu kun af en Sognepræst, da det residerende Capellanie ifølge Kongl. Resol. af 30te September 1823 indtil videre skal henstaae ubesat. Af Præstens Korntiende betales 161 Tdr. 1½ Skjep. Byg efter Middeltal af 20 Aars Capitels-Taxter, og det øvrige, efter Tiendeforening, i Penge med 15 Spd. 52 ß. Smaatienden af Ost og Hør eller Hamp, oprindelig henved 100 Bpd. Ost og henved 100 Pd. Hør eller Hamp, erlægges i Penge med 43 Spd. 78 ß. Offerskjeppen ydes af omtrent 300 Gaardebrug med 25 Tdr. Byg in natura. Mensalgodset er i Alt 13¾ Huder, hvoraf Indtægten er 44 Spd. Sognepræstens uvisse Indtægter udgjøre omtrent 300 Spd., og de samlede Indtægter 11 til 1200 Spd. aarlig. Enkepensionen er bestemt til 48 Spd. Naar residerende Capellan er i Kaldet, er hans faste Løn af Sognepræsten 120 Spd. Præstegaarden, hvis gamle Navn er Riddervold, skylder 1 Skpd. (11,428½ Spd.), og ligger 7½ Mile fra Christiania. Den udsaaer 25 Tdr. Byg, hvorefter avles 150 Tdr., foruden Rug og Erter, føder 10 til 12 Heste, 60 Fækreature og 30 Faar, men har neppe fornøden Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen Storstuen og fire Overværelser i den store 67 Alen lange Hovedbygning, hvis øvrige Deel er Præstens Eiendom tilligemed to Fløibygninger. Desuden vedligeholder Almuen

Stalden, der har 16 Spiltouge. Fæhusene, Korn- og Høeladen, med flere Bygninger ere Aabods-Bygninger, og et til Gaarden hørende Qværnebrug og Bygdesaug er Præstens Eiendom. Under Gaarden ere 16 Huusmandspladser, hvoraf dog fire ere meget smaae. Paa disse Pladser fødes 4 Heste, 48 Fækreature og 44 Faar. Den aarlige Afgift af samme er 67 Spd. Inventariet bestaaer af 7 Køer, 5 smaae Faar, 3 Grise, 4⅕ Td. Byg, noget Huusgeraad, samt Levnetsmidler, m. m. Præste-Enkesædet er Gaarden Revoldsrud, af Skyld 10 Lpd. (1714¼ Spd.), og den residerende Capellans Gaard Tofte, af Skyld 15 Lpd. (1428½ Spd.). Paa hver af disse Gaarde udsaaes 8 Tdr. Byg, og fødes 2 Heste, 14 til 16 Fækreature og 12 Faar, ligesom og til begge Gaarde er fornøden Skov. Bygningerne paa Enkesædet, som ligger ¼ Miil fra Hovedkirken, ere i maadelig Stand; men beboes dog for nærværende Tid af en Præste-Enke.

Til alle Præstegjeldets Kirker er Kjørevei baade Sommer og Vinter. Folleboe og Boedals Kirker ligge en god halv Miil, og Svadsum Kirke 3 Mile fra Præstegaarden. Dog holdes Gudstjeneste i den sidste Kirke kun fire eller fem Gange aarlig. Præsten befordrer sig selv til Annexkirkerne uden nogen Godtgjørelse af Almuen.

bb) i Guldbrandsdalens Fogderie.

3. Øjer Præstegjeld.

Det hører til Søndre Guldbrandsdalens Sorenskriverie; omgives af Faaberg, Gusdals og Ringeboe Præstegjelde, og skilles i Øst ved Fjeldstrækninger fra Aamodts Præstegjeld samt Ringsager Alminding. Det indtager i om-

trent $2\frac{1}{2}$ Miles Længde, paa begge Sider af Laugen og Hoved-Landeveien imellem Christiania og Trondhjem, et Areal af fem til sex Qvadratmile, hvorpaa boede i 1825 3210 Mennesker, og bestaaer af tvende Sogne, nemlig Øjer Hovedsogn og Tretten Annexsogn, der tilsammen have 130 matrikulerede Gaarde af Skyld 128 Skpd. $12\frac{1}{12}$ Lpd. Saaledes er dette Præstegjeld saavel af Folkemængde som Matrikulskyld det ringeste i Guldbrandsdalen. Almuens Næringsveie ere Fædrift, Agerbrug og Haandværksarbeide, samt Handel. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende erlægges in natura med 100 Tdr. $5\frac{7}{8}$ Skjep. Byg (hvilken dog til Eftermanden, i Overeensstemmelse med Reskriptet af 25de Marts 1803, bliver at betale efter Middeltallet af de sidste 20 Aars Capitelstaxter) og i Penge med 18 Spd. 28 ß. Smaatienden af Ost og Hamp betales i Penge med 25 Spd. 23 ß. Offerskjeppen erlægges med 96 ß. for hvert Faar, som forhen ydedes, og udgjør i Penge 62 Spd. 50 ß. Mensalgodset udgjør 14 Gaarde, af Skyld $13\frac{1}{2}$ Hud, hvoraf Indtægten er 27 Spd 86 ß. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd., og hans samlede Indtægter til 8 à 900 Spd. Præstegaarden, der ligger ikke langt fra ovenanførte Hoved-Landevei, $18\frac{1}{4}$ Miil ovenfor Christiania, skylder 2 Huder (7338 Spd.). Dens Avl angives til 150 Tdr. Byg og Rug, foruden noget Blandkorn og Erter, samt 40 til 50 Tdr. Potatos; og den føder 9 til 10 Heste, 40 til 50 Fækreature, og ligesaa mange Faar. Dertil er fornøden Skov, Vandfald hvori er Qværn og Saug, samt Fiskerie. Af Bygningerne vedligeholder Almuen den søndre Deel af Hovedbygningen

(hvis anden Halvdeel er Præstens Eiendom), Halvdelen af den saakaldte Sørstue-Bygning, og endelig Stalden. Bygningerne ere alle gamle, og i det Hele i maadelig Stand. Hovedbygningens øverste Etage er ikke indredet. Her ere adskillige Eiendoms-Bygninger. Huusmands-Pladserne ere fire, som svare i aarlig Afgift 11⅗ Spd., hvorhos Huusmændene ere forpligtede, efter Tilsigelse at forrette Arbeide mod 4 ß. daglig om Vinteren, og 8 ß. om Sommeren, samt Kosten. Inventariet er en gammel Hest og fire Køer. Enkesædet er Gaarden Kramperud, af Skyld $1\frac{1}{12}$ Hud (1642⅘ Spd.), beliggende ¼ Miil fra Præstegaarden. Derpaa avles 40 Tdr. Korn og fødes 1 Hest, 12 Køer og 12 Faar. Skoven afgiver kun det fornødne Brænde.

4. Ringeboe Præstegjeld.

Det hører til Søndre Guldbrandsdalens Sorenskriverie, omgives af Froens, Tønset, Aamodts, Øjer og Gusdals Præstegjelde, har et Areal af 11 til 12 Qvadratmile, og bestaaer af fire Sogne, som ere: Ringeboe Hovedsogn, Fodvang, Venebygdens og Solie eller Sætningsdalens Annexsogne. De to første Sogne ligge i Guldbrandsdalens Hoveddalføre, det tredie i en Sidedal, og det fjerde i en affides isoleret Bygd, 3 til 4 Mile fra Hovedkirken. Efter Folketællingen af 1825 havde Præstegjeldet 3523 Mennesker, der beboe 151 matrikulerede Gaarde, af Skyld 171 Skpd. $5\frac{5}{12}$ Lpd. Almuens Næringsveie ere Agerbrug og Fædrift. Formues-Forfatningen er i det Hele god. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korn-

tiende erlægges deels i Byg til Beløb 120½ Td., der betales efter Middeltal af 20 Aars Capitelstaxter, og deels efter Accord med Penge til Beløb 44 Spd. 8 ß. Ofte: eller Smaatienden betales i Penge med 30 Spd. 77 ß., og Offerskjeppen ydes deels med 100 Faar in natura og deels i Penge med 7 Spd. 95 ß. Det beneficerede Gods er 20 Huder 3 Skind med og 2 Huder 7 Skind uden Bygsel, hvoraf Indtægten er 32 Spd. 102 ß. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd. og de samlede Indtægter til 9 à 1000 Spd. aarlig. Enkepensionen er, for to Enker, 72 Spd. Ringeboe Præstegaard skylder 1 Skpd. 10 Lpd. (8671 Spd.). Den har en smuk Beliggenhed ved Hovedlandeveien imellem Christiania og Trondhjem, 21½ Miil fra første Sted. Den avler i Gjennemsnit 150 Tdr. Byg og Rug, føder 8 til 10 Heste, 40 til 50 Fækreature og ligesaa mange Faar, men har ubetydelig Skov. Af Bygningerne paaligger det Almuen at opføre og vedligeholde Vaaningshuset og Stalden. De øvrige vedligeholder Præsten. Vaaningshuset er i meget god Stand. Under Gaarden ere sex Huusmænd; desuden forrette Præstegjeldets Huusmænd, efter gammel Vedtægt, 2 Maal Agers Skuur eller 2 Mælingers Slaat paa Gaarden, eller betale dette Arbeide efter Bygdens gangbare Priser. Enkesædet er Gaarden Slovarp, af Skyld 15 Lpd. (3251⅗ Spd.), der avler 50 Tdr. Korn, føder 5 Heste, 20 Køer, og 30 Faar, samt har god Skov. Under samme ere 4 Huusmandspladser. Paa Gaarden ere blot Bønderhuse.

Gudstjenesten holdes i Fodvangs og Venebygdens Annexkirker, hvoraf den første ligger en Miil søndenfor, og

den anden 1¼ Miil nordenfor Præstegaarden, hver 6te Uge; i Soliens Kirke, der ligger 3 til 4 Mile fra Præstegaarden, kun to Gange om Aaret, nemlig ved St. Hans- og Mikkeldags-Tider. I Skyds til de to første Kirker erlægger Almuen en saakaldet Redegift, deels i Korn og deels i Penge, hvorimod Præsten paa Reisen til Soliens Kirke har saavel Befordring som Nathold in natura.

5. Froens Præstegjeld.

Det hører til Søndre Guldbrandsdalens Sorenskriverie, omgives ved beboede Strækninger af Ringeboe Præstegjeld i Syd og Vaage Præstegjeld i Nord, og skilles for øvrigt ved Fjeldstrækninger fra Lessøe, Tønset, Gusdals, Slidre og Lombs Præstegjelde. Arealet er 17 til 18 Qvadratmile, hvorpaa i 1825 boede 5891 Mennesker, hvoraf 305 Gaardbrugere og 630 Huusmænd, og de matrikulerede Gaarde ere 235, af Skyld 250 Skpd. 6⅔ Lpd. Tunge. Kirkesognene ere fire, nemlig Froens Hovedsogn, Sødorp, Qvam og Qvikne Annexsogne, hvoraf de tre første Sognes Kirker ligge i Guldbrandsdalens Hoveddalføre, igjennem hvilket gaaer Landeveien imellem Christiania og Trondhjem. Almuens Næringsveie ere Agerbrug og Fædrift. Formues-Forfatningen er blandt Gaardbrugerne i Almindelighed god. Af geistlige Embedsmænd er her en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Korntiende, til Beløb 203¼ Td. Byg, erlægges efter Middeltal af 20 Aars Capitelstaxter. Ostetienden betales, efter 36 ß. pr. Fuldgaard, med 69 Spd 103 ß. Smørtiende haves ikke. I Stedet for Offerskjeppe erlægges 96 Faar. Mensalgodset bestaaer af 22 Gaarde (hvoraf 13 med Byg-

sel) skyldende 17½ Hud, hvoraf Indtægten er omtrent 50 Spd. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd. og hans samlede Indtægter til 12 à 1300 Spd. Enkepensionen er 40 Spd. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er 144 Spd. og hans uvisse Indtægter, der blot bestaaer i Offer, som i Følge et Reskr. af 4de Octbr. 1800 skal erlægges efter Mandtal udenfor Kirken, udgjør omtrent 250 Spd. Froens Præstegaard hvis Skyld er 4 Huder, foruden en femte Hud Skarpeløkken kaldet, der er Præstens Eiendom, og kjøbes af den ene Præst efter den anden for en bestemt Priis, nu 48 Spd. (7680 Spd.), er betydelig, og har en ret smuk Beliggenhed ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Landevei 22½ Miil fra Christiania. Den har en Udsæd af 2 Tdr. Rug, 28 Tdr. Byg, og 3 Tdr. Potatos hvorefter avles 20 Tdr. Rug, 100 til 150 Tdr. Byg. og 30 Tdr. Potatos, samt føder 10 til 11 Heste, 40 Fækreature og 50 Faar. Videre har den to Sætere, temmelig godt Fiskerie i Laugen, men ingen Skov, hverken til Huus-Reparation eller til Brænde. Af Gaardens Bygninger paaligger det Almuen at opføre og vedligeholde Hovedbygningen, der er af ny opbygget i 1809 og har 9 beboelige Værelser, samt to Stalde. For de øvrige Huse, som ere i god Stand, staaer Præsten til Ansvar, og af disse er Fæhuset opført af Grundmuur i 1825. Af Eiendoms Huse er her en Bygning med 8 Værelser, der bruges til Folkestue, Bryggerhuus &c. samt en Vognremise. Under Gaarden ere ni Huusmandspladse, hvorpaa fødes 5 Heste, 25 Fækreature og 50 Faar, samt hvoraf svares 14⅗ Spd. i aarlig Afgift. Beboerne ere forpligtede til at gjøre Arbeide

paa Gaarden, naar forlanges, imod at erholde Kost og Betaling af 4 ß. for en Vinterdag, 6 ß. for en Vaar- og Høst-Dag, samt 8 ß. for en Sommerdag. Gaardens Inventarium bestaaer af 18 Tdr. Byg og 22 Spd. 32 ß. i Penge. Præste-Enkesædet er Gaarden Solbraa, af Skyld 1 Skpd. 10 Lpd. (4388⅗ Spd.), hvorpaa udsaaes 10 til 12 Tdr. Korn, foruden Rug og Potatos, samt fødes 5 Heste, 35 Fækreature og 35 Faar. Til Gaarden, som for nærværende Tid beboes af tvende Enker, men har meget forfaldne Bygninger, er nogen Skov og 6 Huusmænd. Den residerende Capellans Embedsgaard er Sundet, af Skyld 1 Skpd. 10 Lpd. (4114⅕ Spd.), beliggende i Sødorps Sogn ¾ Miil fra Hovedkirken. Det er en god Høgaard, men mindre god Korngaard, da den nemlig, som beliggende nærved Laugen, er udsat for Frost. Derpaa udsaaes 11 Tdr. Korn og 2 Tdr. Potatos, samt fødes 5 Heste, 30 Fækreature og 50 Smaafæ. Gaarden har fornøden Skov i Sameie, samt 7 Huusmandspladser, hvis Beboere svare aarlig tilsammen 82 Arbeidsdage og skjære 38 Maal Ager. Gaardens Bygninger, som alle vedligeholdes af Capellanen, ere i forsvarlig Stand.

Da her ere to Præster i Kaldet, holdes Gudstjeneste hver Søndag ved Hovedkirken, og hver tredie Søndag ved hver af Annexerne. Til disse ere gode Veie, og ligger Sødorp Kirke 1 Miil, samt Qvams og Qvikne Kirker 2 Mile fra Præstegaarden. Begge Præsterne have Skyds og Nathold in natura af Almuen; dog befordrer Sognepræsten sig selv til Sødorp Kirke imod en Godtgjørelse af 7 Spd. aarlig.

6. Vaage Præstegjeld.

Det hører til Nordre Guldbrandsdalens Sorenskriverie, omgives af Lessøe, Froens og Lombs Præstegjelde, med hvilke alle det ved beboelige Bygder staaer i Forbindelse, har et Areal af omtrent 12 Qvadratmile, hvorpaa i 1825 levede 4739 Mennesker, og bestaaer af tre Kirkesogne, nemlig Vaage Hovedsogn, Sells og Hedalens Annexsogne, hvilke alle ligge i særskilte Dalstrækninger, og deraf Hovedsognet fornemmelig omkring den østlige Deel af Vaage-Vandet. Sells Sogn ligger i Guldbrandsdalens Hoveddal, paa begge Sider af Laugen og af den imellem Christiania og Trondhjem gaaende Hoved-Landevei. Fra Hovedkirken er til Sells Kirke 3 og til Hedals Kirke 2¼ Miil. Præstegjeldet har 216 Gaarde, som skylde 208 Skpd. 18¾ Lpd. Almuens Næringsveie ere Agerbrug, Fædrift og Hesteavl. Formues-Forfatningen er god. Kaldet har været betjent af en Sognepræst og en residerende Capellan, men Capellaniet er ved Kongl. Resol. af 2den Juni 1821 indtil videre nedlagt. Sognepræsten oppebærer af Korntienden ¼ Td. Rug og 142⅝ Td. Byg efter Middeltal af 20 Aars Capitelstaxter. Den øvrige Deel erlægges efter Tiendeforening i Penge med 147 Spd. 104 ß. Ostetienden betales i Penge, efter 24 ß. pr. fuld Gaard, med 8 Spd. 31 ß. og Hampetienden ligeledes, efter 12 ß. pr. fuld Gaard, af nogle Gaarde, med 1 Spd. 96 ß. Smørtiende haves ikke. Offerskjeppen ydes med 64 Faar in natura. Mensalgodset beløber til 32 Gaarde af Skyld 35¼ Hud og 18 Mk. Fisk, hvoraf den aarlige Indtægt er omtrent 50 Spd. Sognepræstens uvis-

se Indtægter kunne anslaaes til 2 à 300 Spd. og Kaldets samtlige Indtægter til 1100 Spd. aarlig. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er 104 Spd. og Enkepensionen 49⅗ Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Ullensøi, skylder 2 Skpd. (9022⅕ Spd.), og ligger 29 Mile fra Christiania. Den er aarvis, da den har god Anledning til den her i Egnen brugelige Agervanding, udsaaer omtrent 20 Tdr. af Rug og Byg, der giver 8 Fold, føder 10 Heste, 40 til 50 Fækreature og 80 Faar, og har fornøden Skov i Almindingen en Miil borte. Af Gaardens Bygninger opfører og vedligeholder Almuen den nyere Hovedbygning, der er i god Stand, tilligemed Stalden. Den ældre Hovedbygning med tvende Tilbygninger, samt et Qværnhuus, med flere Byginger, er Præstens Eiendom. Under Gaarden ere 24 Huusmænd, paa hvis Pladser fødes 12 Heste, 48 Køer og 120 Smaafæ. Af disse Huusmænd betale 10 i Afgift 29⅕ Spd., og de øvrige præstere hver 10 til 15 Arbeidsdage i Slaatten; desuden gjøres Arbeide af Hovedsognets Huusmænd ved at skjære Præstegaardens Agre, hvorimod dette Arbeide betales af Huusmændene i Sells Sogn med 32 ß., og af dem i Hedalens Sogn med 24 ß. Gaardens Inventarium bestaaer af 4 Køer. Den forhenværende Capellan-Gaard er Stade, af Skyld 2 Huder (2819½ Spd.), hvorpaa avles 50 Tdr. Korn, fødes 2 Heste, 12 Køer og 30 Faar, samt hvortil er fornøden Skov. Præste-Enkesædet er Gaarden Dale i Sells Annex, 2¾ Miil fra Præstegaarden, af Skyld 2 Huder og 5 Skind (4833⅓ Spd.). Den føder 4 Heste, 25 til 30 Fækreature og 40 Smaafæ, har Skov til Huusbehov, Saug og Møllebrug, samt

6 Huusmandspladser. Paa Gaarden ere blot Bonder-huse.

Paa Annexreiserne benytter Præsten Skyds in natura af Almuen. Mellem Kirkerne er god Vei. Vei-længden er forhen anført.

7. Lombs Præstegjeld.

Det hører under Nordre Guldbrandsdalens Sorenskriverie, udgjør den vestlige Deel af Provstiet, ligger udenfor sammes Hoveddal, og omgives mod Syd, Vest og Nord af vidløftige Fjeldstrækninger, der føre over til Valders, Sogn, samt Nord- og Søndfjord, og til Lessøe Præstegjeld. Kun mod Øst staaer det ved beboede Egne i Forbindelse med Vaage Præstegjeld, da det for største Deel ligger i samme Dalføre som Vaage Hovedsogn, d. e. omkring Ota- eller Lombs-Vandet. Dets Areal er 21 til 22 Qvadratmile, og det har 3 Sogne, nemlig Lombs Hovedsogn, det østenfor samme liggende Garmo og det vestligere Skiager Annexsogn. Efter Folketællingen af 1825 havde Præstegjeldet 4288 Mennesker, som beboe 171 matrikulerede Gaarde, af Skyld 242 Skpd. 2½ Lpd. Deraf vare 351 Gaardbrugere og 272 Huusmænd. Almuens Næringsveie ere Qvægavl og Agerbrug, og Præstegjeldet udmærker sig fremfor det øvrige Guldbrandsdalen ved sin betydelige Rugavl og sin Agervanding. Formues-Forfatningen blandt Gaardbruger-Classen er god. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, der beløber til 43¼ Td. Rug og 135¼ Td. Byg, betales efter Middeltal af de sidste 20 Aars Capitelstaxter. Smaatienden erlægges med 28¾ Bpd. Ost. Offerskjeppen ydes

ligeledes in natura med 16$\frac{3}{8}$ Td. Byg og 31 Faar. Mensalgodset bestaaer af 20 Gaarde, skyldende 31$\frac{2}{3}$ Huder, hvoraf Landskylden, som erlægges med et bestemt Pengebeløb, udgjør 54 Spd. 114 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 300 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til omtrent 1100 Spd. Præstegaarden, hvis egentlige Navn er Moen, skylder 7 Huder (8161$\frac{2}{5}$ Spd.), og ligger 32$\frac{1}{2}$ Miil ovenfor Christiania. Den avler 200 til 250 Tdr. Byg og Rug, føder 10 Heste, 42 store og 150 smaae Kreature, har god Jordbund, tre Engelande eller saakaldte Teiger paa forskjellige Steder af Præstegjeldet, god Havnegang og Sæter, men kostbar Agervanding, og mangler aldeles Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Hovedbygningen, der er stor og beqvemt indrettet, tilligemed Drengestue-Bygningen, Stalden og en stor Tiendebod, af Almuen, og de øvrige af Præsten, som eier en Stolpebod og et Par Skjule. I det Hele ere Bygningerne gamle, og tildeels brøstfældige. Under Gaarden ere ni Huusmænd, paa hvis Pladser fødes 4 Heste, 24 Køer og 60 Faar, og som erlægge i aarlig Afgift 25$\frac{1}{5}$ Spd., en Buk og en Tylt Ryper. Inventariet bestaaer af 3 Tdr. Korn og nogle Ubetydeligheder. Enkesædet er Gaarden Vekkind, af Skyld 3 Huder (2267 Spd.), beliggende $\frac{1}{4}$ Miil fra Præstegaarden. Derpaa avles 50 Tdr. Rug og Byg, og fødes 3 Heste, 20 Fækreature og 30 Faar; men Gaarden mangler aldeles Skov og i tørre Sommere ogsaa Vand. Dens Bygninger ville neppe uden yderste Nød blive beboede af nogen Præste-Enke.

Af Annexkirkerne ligger Skiager Kirke en Miil og

Garmoe Kirke 1¼ Miil fra Præstegaarden. I den første, hvortil endnu kun er Ridevei, forrettes Gudstjenesten sædvanlig afvexlende med Hovedkirken, i den anden Kirke derimod, hvortil er Kjørevei, hver femte Søndag. Præsten befordrer sig selv til Annexkirkerne, imod en Godtgjørelse af 10 Tdr. Byg og 5 Spd.

8. Lessøe Præstegjeld.

Dette Præstegjeld, der er det nordligste i Provstiet, det største i Amtet og et af de vidløftigste i Riget, da dets Areal er ikke mindre end 32 til 33 Qvadratmile, adskilles i Nord ved Dovrefjelds Hovedkjæde fra en Deel af Romsdals og Søndre Trondhjems Amter, har Tønset Præstegjeld i Østerdalen mod Øst, Vaage og Lombs Præstegjelde i Syd, samt endelig i Vest, paa hiin Side Langfjeldene, Nordfjord og Søndmørs Fogderie, og i Nordvest Romsdals Fogderie, med hvilket det forenes ved et Dalføre, det eneste der forbinder det Nordenfjeldske med det Søndenfjeldske. Præstegjeldet, som i det Civile hører til Nordre Guldbrandsdalens Sorenskriverie, bestaaer af fire Sogne, som ere: Lessøe Hovedsogn, Dovre, Lessøeskougens og Foldalens Annexsogne, af hvilket sidste kun den øvre Deel hører hertil, men den nedre Deel til Tønsets Præstegjeld. De tre første Sogne ligge i den øverste Deel af Guldbrandsdalens Hoveddal, der, for saavidt dette Præstegjeld vedkommer, har en Strækning af 9 til 10 Mile. Ved Folketællingen af 1825 havde Præstegjeldet 5216 Mennesker. De matrikulerede Gaarde ere 169 og Skylden 186 Skpd. Almuens Næringsveie ere fornemmelig Fædrift, Hesteavl og Agerbrug, uagtet Kornavlin-

gen i denne høitliggende Egn ofte falder mislig, ligesom Kjørsel, Handel og for Nogle i Foldalen Grubearbeide ere Bifortjenester. Her gives endeel velhavende Bønder. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende udgjør for Hovedsognet og Dovre Annex 124 Tdr. Byg, der erlægges efter Middeltallet af de sidste 20 Aars Capitelstaxter, og betales af den øvrige Deel af Præstegjeldet i Penge med 69 Spd. Ostetienden betales, efter 32 ß. pr. Fuldgaard, med 24 Spd. Offerskjeppen ydes in natura med omtrent 24 Tdr. Byg og 35 Faar. Kaldet har intet Bygselgods, men blot løs Landskyld af 3 Gaarde, til Beløb 1 Spd. 42 ß. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til omtrent 250 Spd. aarlig, og Kaldets samtlige Indtægter til omtrent 900 Spd. Lessøe Præstegaard, hvis egentlige Navn er Hoff, skylder 1 Skpd. 6⅔ Lpd. (6565 Spd.), og ligger 33 Mile fra Christiania, samt 19 Mile fra Trondhjem. Den har god Leer- og Sandjord, og er saa fri for Steen, at den hele Gaard kan bringes under Plougen, men er derimod meget udsat for Misvæxt, formedelst dens Beliggenhed paa en i Lessøe-Vandet udstikkende Odde, hvorved Frosten ofte — gjerne hvert tredie Aar i det Mindste — og Stormen, som her har sit rette Hjem, hvert Aar gjør betydelig Skade, hvortil kommer, at den er meget udsat for Tørke, da Vandet i tørre Sommere ikke er tilstrækkeligt til at man kan række over med den her brugelige Vanding. Udsæden er 12 Tdr. Byg og lidet Rug, og her fødes 6 Heste, 20 Køer og 50 Faar. Til Præstegaarden ligger Gaarden Skjelstad paa Dovre, 2½ Miil borte, som bruges af to Forpagtere, der svare tilsammen aarlig 32 Spd.,

og Englandet Præst-Flagestad, som for Havningens Skyld er en umistelig Herlighed. Præstegaarden har videre 9 Huusmandspladser, hvorpaa fodes 5 Heste, 30 Fækreature og 50 Faar, og hvoraf svares 20 Spd. i aarlig Afgift, samt en Plads under Skjelstad; men mangler aldeles Skov, uden for saavidt den er Medeier i Bygdens Alminding, der ligger 1½ Miil udenfor Gaarden. Af Bygningerne vedligeholdes Vaaningshuset, der er opført i 1822 og bestaaer af 10 beboelige Værelser, saavelsom Stalden, der er opført i 1826 med 11 Spiltoug, af Almuen. De fleste af Aabodshusene ere i forsvarlig Stand, og Fæhuset, Faarehuset, samt Ladebygningen for faa Aar siden opførte. En Deel af Drengestuen og Bryggerhuset, samt nogle Sæterbygninger, ere Præstens Eiendom. Inventariet bestaaer af 6 Køer og en Qvie. Hovedsognets Gaardmænd forrette hver en Dags Arbeide i Høeaanden, og Huusmændene skjære, de gifte 1 og de ugifte ½ Maal i Ageren. De Huusmænd, der ei kræves til Arbeide, betale 24 ß. for hvert Maals Skuur. Til Kaldet er endnu intet Enkesæde udlagt.

Af Annexkirkerne ligger Dovre Kirke 2½, Værkets eller Lessøeskovens Kirke 1¾ og Foldalens Kirke omtrent 8 Mile fra Præstegaarden. I Hovedkirken forrettes i Almindelighed hver anden Søndag, saa at Tjenesten paa de mellemfaldende Søndage alternerer i Dovre og Værkets Kirker, til hvilke begge er god Kjørevei. I Foldals Kirke, hvortil Reisen er besværlig, og om Vinteren undertiden endog farlig, holdes Gudstjeneste 6 Gange om Aaret. Paa Annexreiserne befordres Præsten for største Deel af Almuen, ligesom han og har Natholdb in natura.

k) I Hadeland, Ringerige og Hallingdals Provstie,

som indbefatter de trende Districter, hvoraf det fører Navn, af hvilke det første hører til Valders Fogderie og Hadelands Sorenskriverie under Christians Amt, og de to andre udgjøre Ringerige og Hallingdals Fogderie under Buskeruds Amt, med 31,630 Indbyggere:

aa) i Valders Fogderie.

1. Grans Præstegjeld.

Det udgjør den største Deel af det frugtbare og kornrige District Hadeland, en af Landets bedste Bygder, strækker sig i omtrent fire Miles Længde paa begge Sider af Randsfjorden, fra Jævnager Præstegjeld i Syd til Lands Præstegjeld i Nord, og skilles ved Bjergstrækninger fra Aadalen under Nordrehougs Præstegjeld i Vest, samt fra Hurdalens og Totens Præstegjelde i Øst. Det har et Areal af omtrent 6 Qvadratmile, og havde efter Folketællingen af 1825: 6374 Mennesker, hvoraf 412 Selveiere, 80 Leilændinger og 596 Huusmænd. Kirkesognene ere trende, nemlig Grans Hovedsogn, Thingelstad og Brandboe eller Næs Annexsogne, foruden hvilke trende Sognekirker Præstegjeldet endnu har en Gavekirke paa Gaarden Grinager i Thingelstad Sogn. Alle Kirkerne tilligemed den største Deel af Gaardene ligge paa Randsfjordens Østside, gjennem hvilken Deel af Præstegjeldet gaaer Hoved-Landeveien fra Christiania til Bergen, og fra denne en betydelig Landevei til Toten. Præstegjeldets matrikulerede Gaarde ere 257, og Matrikulskylden 397 Skpd. 14½ Lpd. Almuens Næringsveie ere fornem-

melig Kornavl, og dernæst Skovbrug og Fædrift. Her gives mange store Gaarde, og Formues-Forfatningen er i det Hele god. Til Præstegjeldet er en Sognepræst og en residerende Capellan. Præstens Korntiende, tilligemed den saakaldte Redegift, erlægges in natura med 241 Tønder Byg. Ostetienden betales i Penge med 16 Spd. Det beneficerede Gods udgjør 24 Gaarde, hvoraf den faste Landskyld $2\frac{3}{4}$ Skpd. Rug og $13\frac{1}{4}$ Skpd. Byg for det meste erlægges in natura, samt endvidere løs Landskyld 5 Tønder Byg og i Penge 4 Spd. 72 ß. Fremdeles haves deraf i Korn-Afgift $17\frac{1}{2}$ Td. Byg, og i Skydsfærd 15 Spd. 104 ß., foruden 12 Skydser, som gjøres in natura til Christiania. Offerskjeppen erlægges med 12 Tdr. Byg og 110 Offerfaar. Sognepræstens uvisse Indtægter, Høitidsofferet iberegnet, kunne anslaaes til 450 Spd., og hans samlede Indtægter til omtrent 1550 Spd. Derimod hviler paa Kaldet en Afgift til Sognepræsten i Jævnager af $19\frac{1}{5}$ Td. Byg, $\frac{3}{4}$ Td. Rug og 1 Skpd. Bygmalt. Den residerende Capellans Løn er 176 Spd., og hans uvisse Indtægter, der bestaae i Offer, som hæves efter Mandtal, omtrent 250 Spd. Den bestemte Enkepension for Capellanens Enke er 24 Spd. Grans Præstegaard skylder 2 Skpd. 10 Lpd. (19,353 Spd.), og ligger 7 Mile fra Christiania i en behagelig Egn. Den udsaaer 25 Tdr. Byg, føder 8 Heste, 35 til 40 Køer og 40 til 50 Smaakreature, men har hverken Skov, Fiskerie eller fornøden Græsgang. Under samme ere 13 Huusmænd, paa hvis Pladser fødes 9 Heste, 32 Køer og 50 Faar, samt hvoraf svares i Afgift 68 Spd. aarlig. Præstegaardens nyere Hovedbygning, bestaaende af 6 Værelser,

Hestestalden, og en Borrestue, paaligger det Almuen at vedligeholde, og Præsten skal selv vedligeholde alle de øvrige Huse. En Deel af den ældre Præstegaard, bestaaende af 2 Værelser i nederste og 3 i øverste Etage, ere Præstens Eiendom. Alle Præstegaardens Huse ere i god Stand. Inventariet er 1 Hest, 6 Køer, 3 Faar og 10 Sold Korn. Capellanens Embedsgaard er Gaarden Forten, af Skyld 1 Skpd. 10 Lpd. (2488¼ Spd.). Den har en Udsæd af 6 til 8 Tdr. Byg, føder 2 Heste, 10 Køer og 16 Faar, og har ringe Skov. Af Bygningerne, som ene vedligeholdes af Capellanen, er Vaaningshuset gammelt, men i brugbar Stand. Præste-Enkesædet er Gaarden Stubstad, af Skyld 2 Skpd. (5805⅘ Spd.), og beliggende ⅛ Miil nordenfor Hovedkirken, hvorpaa udsaaes 10 til 12 Tdr. Byg, og fødes 4 til 5 Heste, 16 til 18 Køer og 20 Faar, samt hvormed er forenet en Deel af Præstegaarden, Skjoe kaldet, hvorpaa udsaaes 6 Tdr. Korn og fødes 2 Heste, 6 Køer og 6 Faar. Gaarden mangler Skov. Paa Enkesædet Stubstad er der en ny lille Hovedbygning, tjenlig til Beboelse for Præste-Enken, saafremt hendes Familie ei er for stor, og paa Enkesædet Skjoe er der ogsaa en beboelig Bygning, som dog trænger til Reparation.

Annexreiserne ere korte, og tillige beqvemme, da de skee paa gode Landeveie. Til Næs Kirke er 1, til Grinager Kirke ½ Miil og til Thingelstad Kirke ⅜ Miil fra Præstegaarden.

2. Jævnager Præstegjeld.

Det udgjør den sydlige Deel af det frugtbare District

Hadeland, ligger for største Deel paa Østsiden af Randsfjorden og den derfra udløbende Elv, omgives meest ved beboede Egne af Grans og Norderhougs Præstegjelde i Nord og Vest, og skilles ved Fjeldstrækninger fra Agers, Nittedals, og Nannestads Præstegjelde paa de øvrige Kanter. Arealet er noget over 4 Qvadratmile, hvorpaa levede i 1825 3594 Mennesker, hvoraf 264 Gaardbrugere og 268 Huusmænd, og Sognene tvende, nemlig Jævnager Hovedsogn og Lunde Annexsogn, hvilket sidste Sogns Kirke ligger een Miil fra Hovedkirken. Terrainet er ujævnt og bakket, dog med behagelige Situationer, og man mangler ikke gode Veie. I Hovedsognet samles de tvende fra Christiania over Ringerige og igjennem Hakkedalen til Valders og Bergens Stift gaaende Landeveie. De matrikulerede Gaarde ere 134 og Matrikulskylden 136 Skpd. 7⅙ Lpd. Næringsveiene ere: betydelig Kornavl i Hovedsognet, i Annexsognet Agerbrug, Skovdrift og Kjørseler. I det første ligger Hadelands Glasværk. Almuens Forfatning er temmelig god. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Korntienden erlægges til ham in natura med 3 Tdr. 3½ Skjep. Rug, 127¼ Td. Byg, 3 Skjep. Blandkorn og 4½ Skjep. Havre, samt i Penge med 22 Spd. 56 ß. Ostetienden betales i Penge med 7 Spd. 38 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Det Præstebordet beneficerede Gods bestaaer af 21 Gaarde. Landskylden deraf er 7¼ Td. Byg, 5 Skpd. 3 Lpd. Malt, samt 1 Skpd. 5 Lpd. Rug, hvilket Alt erlægges enten in natura eller efter Capitelstaxten, samt desuden i Kornafgift 11⅓ Td. Byg og i Penge 8 Spd. 84 ß. Videre oppebærer Præsten af Grans Sognekald $19\frac{1}{16}$ Td. Byg, $\frac{15}{16}$ Td.

Rug, og i løs Landskyld 1 Skpd Malt. Hans uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 400 Spd. og Kaldets samtlige Indtægter til omtrent 900 Spd. Jævnager Præstegaard, som med Tilligelser skylder 2½ Skpd. (10,615 Spd.), ligger 5½ Miil fra Christiania. Den har frugtbar Jordbund, en Udsæd af 22 Tdr. Byg, 1 à 2 Tdr. Rug, 2 à 3 Tdr. Erter og 15 à 20 Tdr. Potatos, føder 8 Heste, 32 Køer og 60 Smaafæ, har fornøden Skov, noget Fiskerie, Qværn og Bygdesaug, men intet Inventarium. Af Bygningerne har Almuen kun at bygge og holde i Stand Borrestuen og Staldbygningen efter Loven. De øvrige Huse paaligger det Præsten at bygge og vedligeholde. Vaaningsbygningen er omtrent 110 Aar, maadelig indrettet, men vel vedligeholdt. De øvrige Huse, hvoraf nogle ere Eiendom, ere i god Stand, og nogle af ny opførte i de sidste tre Aar, deriblandt et temmelig anseeligt Fæhuus. Under Gaarden ere 10 Huusmænd, som svare i aarlig Afgift 55 Spd. Enkesædet er Gaarden Gundstad, af Skyld 1½ Skpd. (6369 Spd.). Den ligger høit, ½ Miil nordenfor Hovedkirken, udsaaer 10 Tdr. Byg, føder 4 Heste, 16 til 20 Fækreature og 40 Smaafæ, samt har fornøden Skov. Den har en god og beqvemt indrettet Vaaningsbygning, og de øvrige Bygninger ere ligeledes i god Stand.

bb) i Ringerige og Hallingdals Fogderie.

3. Hole Præstegjeld,

som udgjør den sydlige og mindste Deel af Districtet Ringerige og hører under Ringeriges Sorenskriverie. Det grændser mod Nord til Nordrehougs Præstegjeld,

skilles i Øst ved den $1\frac{1}{2}$ til 2 Mile brede Krogskoug fra Agers og Asker Præstegjelde, og omgives for Øvrigt af Modum og Lier Præstegjelde, samt af Tyri-Fjordens forskjellige Arme. Arealet er omtrent 2 Qvadratmile, med 3024 Beboere, hvoraf 218 Gaardbrugere og 259 Huusmænd. Den bedste og vigtigste Deel af Præstegjeldet er en i foranførte Fjord udstikkende Halvøe, hvis Øverste er bedækket med Skov, nedenfor hvilken mod Fjorden ligge smukke jævne Strækninger med veldyrkede Gaarde, der udgjøre en Deel af Ringeriges skjønne Bygd. Uden egentlig at være to Sogne, har Præstegjeldet tvende Kirker, nemlig Hole Hovedkirke paa foranførte Halvøes Nordside, og den paa sammes Sydside, en halv Miil fra Hovedkirken, liggende Bønsnæs Gavekirke, hvori kun holdes Gudstjeneste nogle Gange om Aaret. De matrikulerede Gaarde ere 116 og Matrikulskylden 144 Skpd. $9\frac{1}{8}$ Lpd. Almuen nærer sig fornemmelig ved Agerbrug, og for en Deel ved Skovdrift. Her gives mange gode Korngaarde paa Halvøen. Igjennem den østlige Deel af Præstegjeldet gaaer Hoved-Landeveien imellem Christiania og Bergen. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans visse Indtægter ydes under de trende Benævnelser: Tiende, Redegift og Reiermaal. Korntienden betales, efter Forening, i Penge med 199 Spd. 72 ß. og Ostetienden ligeledes med 15 Spd. 92 ß. I den saakaldte Redegift erlægges i Penge af hver fuld Gaard 96 ß., af hver halv Gaard 48 ß. og af de mindre skyldsatte Eiendomme 32 ß., der tilsammen udgjør 61 Spd., samt i Reiermaal (Redemaal) af Huusmænd og Inderster, à 32 ß., i Alt 103 Spd. Offerskjeppe ydes ikke, da Redegiften sandsynlig-

viis er traadt i sammes Sted. Mensalgodset bestaaer af 17 større og mindre Gaarde, hvoraf Indtægten er in natura 9 Tdr. Byg og 1½ Skpd. Meel, samt i Penge 8 Spd. 56 ß. Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 350 Spd., og de samlede Indtægter til omtrent 800 Spd. Enkepensionen er (til 2 Enker) 36 Spd. Hole Præstegaard skylder 2 Skpd. Tunge (9600 Spd.), og ligger fire Mile fra Christiania. Den har meget frugtbar Jordbund. Den udsaaer 28 til 30 Tdr. Byg, som giver 7 Fold, foruden Vinterrug, der giver 18, Vinterhvede, der giver 8, og Erter, der giver 6 Fold, Alt i middelmaadige Aar; hvorhos avles 50 til 100 Tdr. Potatos. Her fødes 8 Heste, 30 Køer og 30 Faar. Med Skov er Gaarden fuldkommen forsynet, da den, foruden et temmelig godt Skovstykke ved Siden af de indhegnede Marker, har faaet en betydelig Anpart i den udskiftede Krogskougens Alminding. Fremdeles har den tilstrækkelig Havn og Sæter, og fem Huusmandspladser, hvorpaa fødes 1 Hest, 12 Fækreature og 25 Faar, samt hvoraf Afgiften er 19⅓ Spd. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen den halve Deel af Hovedbygningen, tilligemed Stalden, og Præsten de øvrige, af hvilke et Par Bygninger paa Gaarden selv, saavelsom Vaaningshusene paa to af Pladserne, tilligemed Sæterhusene, ere Præstens Eiendom. Enkesædet er Gaarden Averøen, af Skyld 1 Skpd. (3840 Spd.), der har en meget smuk Beliggenhed paa en Landtunge i Tyrifjorden. Derpaa udsaaes 16 til 18 Tdr. Korn, og fødes 3 Heste, 16 til 18 Køer og 36 Faar. Til samme er fornøden Havn og Skov,

lidt Fiskerie og to Pladser. Bygningerne ere beboelige for en Præste-Enke.

Uagtet Kaldet, som er et af de meget behagelige, tillige er anseet som et af de meget beqvemme Embeds-Districter, saa gives her dog undertiden Embedsreiser, der ikke ere uden Besværlighed, da man til de Bygder, som ligge længst ude ved Strandene paa begge Sider af Tyrifjorden, kun kan komme paa en lang og bakket Omvei om Fjorden, eller ved en ofte meget ubehagelig Vandreise.

4. Nordrehougs Præstegjeld,

der udgjør den nordlige og største Deel af Districtet Ringerige, og hører under Ringeriges Sorenskriverie. Det er et vidløftigt Præstegjeld, da det har et Areal af 11 til 12 Qvadratmile, og strækker sig i 8 til 9 Miles Længde fra Tyrifjorden og Hole Sogn i Syd til Søndre Ourdals Præstegjeld i Valders i Nord. I Vest skilles det fra Krydsherred og fra Næs Præstegjeld i Hallingdal, samt i Øst fra Jævnager, Grans og en Deel af Lands Præstegjeld, for største Deel ved mellemliggende Bjergkjæder. Det bestaaer af fire Sogne, som ere: Nordrehougs Hovedsogn, Hougs, Aadalens og Sognedalens Annexsogne, hvoraf de to første for største Deel høre til Ringeriges flade Bygd, en af Landets skjønneste og frugtbareste Strækninger, og de to andre, som ere Skovbygder, ligge i forskjellige Dalfører. Præstegjeldet havde, efter Folketællingen af 1825, 7124 Beboere, der bruge 272 matrikulerede Gaarde, af Skyld 227 Skpd. 12 Lpd. Af Gaardbrugerne vare, til samme Tid, 329 Selveiere

og 73 Leilændinger. Huusmandspladserne vare 557. Almuens Næringsveie ere: Agerbrug, meest i de to første Sogne, Fædrift, Skovbrug og Tømmerflaadning, meest i Aadalen og Sognedalen, ligesom ogsaa Præstegjeldets betydelige Saugbruge — fornemmelig Hønefossen — afgive en ikke ubetydelig Indtægtskilde. Her ere mange store og smukke Gaarde, og adskillige Beboere udenfor Bondestanden. Gjennem Hovedsognet og Hougs Annex gaaer Hoved-Landeveien imellem Christiania og Bergen. Præstegjeldets geistlige Embedsmænd ere en Sognepræst og en residerende Capellan. Præstens Korntiende betales, efter Forening, i Penge med 252 Spd. 13 ß., og Smørtienden af Aadalens Annex in natura med 30 Bpd. Offerskjeppen ydes in natura med 20 Faar og betales for Øvrigt (under Navn af Redegift) med 51⅗ Spd. Mensalgodset bestaaer af 32 Gaarde. Indtægten deraf er i Landskyld og Jordafgift 36¼ Td. Byg og 15 Lpd. Bygmeel, der erlægges in natura eller betales efter Capitelstaxten, og i Skydsfærd og tredie Tage 17 Spd. 12 ß. Præstens uvisse Indtægter, Huusmændenes Arbeidspenge iberegnede, kunne anslaaes til 6 à 700 Spd., og de samlede Indtægter til 11 à 1200 Spd. Den residerende Capellan har i fast Løn af Kaldet 96 Spd. Nordrehougs Præstegaard ligger i Centrumet af Ringeriges skjønneste Bygd, 4 Mile fra Christiania, ved foranførte fra dette Sted kommende Landevei, og skylder 2 Skpd. (18,014⅗ Spd.). Det er en betydelig Gaard, med meget frugtbar Jordbund, nogen Forbedrings-Jord, to underliggende Ødegaarde og en Sæter, noget Fiskerie og god Skov. Paa Gaarden selv udsaaes 26 Tdr. Byg og Blandkorn,

hvorefter avles 180 til 200 Tdr., foruden 60 til 100 Tdr. Potatos, og fødes 8 Heste, 25 til 30 Køer og 30 Faar; og paa dens underliggende sexten Huusmandspladser avles 200 Tdr. Korn og 150 Tdr. Potatos, samt fødes 7 Heste, 44 Køer og 60 til 70 Faar. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes en liden Deel af Hovedbygningen, tilligemed Stalden, af Almuen, og de øvrige af Præsten. Hovedbygningen, der bestaaer af 10 beboelige Værelser, er for største Deel af Nyt opført i 1822, saavelsom Fæhuset til 30 Kreature, og de fleste øvrige Bygninger i de sidste fem Aar satte i god Stand. Desuden ere adskillige Bygninger Præstens Eiendom. Inventariet er 11 Tdr. Blandkorn, 2 Sviin og en stor Gryde. Huusmændene under Gaarden svare i aarlig Afgift 97¾ Spd., og ere forpligtede mod gangbar Dagløn at arbeide naar paafordres. Videre er under Gaarden et Færgested, som holdes af Sognepræsten. Den residerende Capellans Gaard, Vestre Hønen, ligger tæt ved Præstegaarden, og skylder 2 Skpd. 5 Lpd. (4804 Spd.). Den har god og frugtbar Jordbund, en Udsæd af 12 Tdr. Korn, føder 2 Heste, 12 Køer og 12 Faar, og har fem Pladser, men mangler Skov. Præste-Enkesædet, Gangnum kaldet, skylder 1 Skpd. 10 Lpd. (3603 Spd.), og ligger strax ved Præstegaarden. Paa samme avles 80 til 100 Tdr. Korn og 50 Tdr. Potatos, samt fødes 4 Heste, 16 til 18 Køer og 20 Faar, men til Gaarden er næsten ingen Hjemskov. Den har Sæter og Skov paa Krogskougen. Bygningerne ere ikke beboelige for en Præste-Enke. Fra Præste- og Capellan-Gaarden er til Hougs Kirke ½ Miil, til Lunder Kirke i Sognedalen 3 Mile og

til Viger Kirke i Aadalen 5 Mile. Præsterne have saa=vel Skyds som Natthold in natura.

5. Næs Præstegjeld.

Det udgjør den nedre Deel af Districtet Hallingdal, en vidløftig Bjergegn, der gjennemskjæres af en Hoveddal og nogle mindre Sidedale, adskilles ved uveibare Fjelde fra Valders i Nord, fra Aadalen i Øst og fra Nummedal i Syd, og kun med Aals Præstegjeld og med Krydsherred staaer i Forbindelse ved beboede Strækninger. I det Ci=vile hører Præstegjeldet under Hallingdals Sorenskriverie. Dets Sogne ere fire, nemlig Næs Hovedsogn, Flaa, Goels og Hemsedals Annexsogne, hvilke tilsammen have et Areal af 17 til 18 Qvadratmile, og havde i 1825: 6579 Mennesker, hvoraf vare 394 Gaardbrugere, 680 Huusmænd og 248 Inderster. De matrikulerede Gaarde ere 222, og Matrikulskylden 101 Skpd. 11⅔ Lpd. An=nexkirkerne ligge vidt adspredte fra hinanden, dog skjøndt Annexreiserne ere lange, ere de ikke meget besværlige, da her er taalelig god Vei igjennem Hoveddalen. Almuens Næringsveie ere Fædrift, Skovbrug og Agerbrug. Præ=stegjeldets Beboere ere simple Fjeldbønder. Til Præste=gjeldet er en Sognepræst, og her var tillige forhen en re=siderende Capellan; men ifølge Kongl. Resol. af 25de Mai 1818 skal Capellaniet indtil videre henstaae ubesat. Sognepræstens Tiender, Offerskjeppe og Landskyld erlæg=ges af Næs, Goel og Flaa Sogne med 150¾ Td. Byg, hvoraf 89 Tdr. 3½ Skjep., der udgjør Korntienden, be=tales efter Middeltal af 20 Aars Capitelstaxter, og i Penge med 38⅗ Spd., samt af Hemsedal Sogn med 66

Bpd. 4 Mkr. Smør og i Penge med 54 Spd. 106 ß., og desuden udgjør Huusmandsafgiften i alle fem Sogne 386 Spd. 84 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 400 Spd., og hans samlede Indtægter til 15 à 1600 Spd. Det paaligger Præsten at holde Brød og Viin til Kirkerne, hvorfor han har en Godtgjørelse af 90 Spd. Næs Præstegaard skylder 15 Lpd. (5808 Spd.). Den udsaaer 6 til 7 Tdr., meest Byg og Blandkorn, samt 6 Tdr. Potatos, føder 2 Heste, 12 Køer og 20 Faar, har gode Græsgange og meer end tilstrækkelig Skov. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Vaaningshuset og Hestestalden, der begge ere i meget god Stand, og Præsten de øvrige, af hvilke, foruden flere, en Stuebygning er hans Eiendom. De fleste af Aabodsbygningerne ere i god Stand, og Fæhuset af Nyt opført 1825. Under Gaarden ere 12 Huusmandspladser, hvorpaa fødes 24 Køer og 48 Faar, og hvoraf svares i aarlig Afgift 25 Spd., foruden 192 Arbeidsdage. Inventariet bestaaer af 2 Køer, 9⅕ Spd. i Penge og 2 Kakelovne. Enkesædet er Gaarden Viig, i Flaa Sogn, af Skyld 1 Skpd. Tunge (4259⅕ Spd.). Den har tre Opsiddere og ligger fire Mile fra Præstegaarden. Paa samme udsaaes 16 Tdr. Korn, og fødes 3 til 4 Heste, 20 til 24 Køer og 30 til 40 Smaafæ. Gaarden har ubetydelig Skov og 6 Huusmandspladser, og er udsat for Oversvømmelse og Jordfald. Dens Bygninger ere ikke beboelige for en Præste-Enke.

Af Annexkirkerne ligger Goel Kirke 2½ Miil, Flaa Kirke 4 Mile og Hemsedal Kirke 6 Mile fra Præstegaarden. I hver af de to første Kirker holdes aarligen 12

og i Hemsedal Kirke 7 til 8 Gange Gudstjeneste. Til den sidste er besværlig Ridevei. Skyds til disse Kirker præsteres in natura, men for Nathold nyder Præsten en høist utilstrækkelig Godtgjørelse.

6. Aals Præstegjeld.

Det udgjør den øvre Deel af Districtet Hallingdal, og bestaaer af en i mange Krumninger løbende Dalstrækning, der begynder fra den mægtige Bjergkjæde, som danner Grændsen imellem Agershuus og Bergens Stifter, og gaaer ud til Næs Præstegjeld, med hvilket dette forenes ved beboelige Egne. For Øvrigt omgives det af Fjeldstrækninger. Det hører under Hallingdals Sorenskriverie, og har tre Kirkesogne, som ere: Aals Hovedsogn, Torpe og Hoels Annexsogne, hvis Kirker alle ere beliggende i bemeldte Dal. Arealet er omtrent 15 til 16 Qvadratmile, med 4935 Mennesker i 1825, hvoraf 455 Gaardbrugere, 286 Huusmænd og 668 Inderster. De matrikulerede Gaarde ere 268, og Matrikulskylden 113 Skpd. 18 Lpd. Da Præstegjeldet har fortrinlig gode Græsgange, er Fædriften Almuens Hovednæringsvei, og næst denne Agerbrug, samt noget Skovbrug i Torpe Sogn. Indbyggerne ere simple Fjeldbønder. Forfatningen er temmelig god. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende er 46 Tdr. Byg, hvoraf 33 ydes in natura og Resten betales med 28⅗ Spd. Ostetienden betales med 18 Spd. Smørtienden ydes af Aals og Hoels Sogne in natura med 230 Bpd, og Offerskjeppen af 31 Gaardebrug i Torpe Sogn med 6 Tdr. Byg. Mensalgodset udgjør 26 Gaarde, af Skyld 9½ Skpd., som

afgiver 15 Bpd. Smør og $8\frac{3}{8}$ Td. Byg in natura, samt i Penge 28 Spd. 8 ß. Desuden har Præsten aarlig af Aals og Torpe Sogne 40 til 50 Faar, og af Hoels Sogn $12\frac{4}{5}$ Spd., samt af Kirkernes Tiende for Viinhold 30 Tdr. Byg, hvoraf 20 Tdr erlægges in natura og 10 Tdr. betales med 22 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 300 Spd. og de samlede Indtægter til 1000 Spd. Enkepensionen er 25 Bpd. Smør, $5\frac{1}{2}$ Td. Byg, 6 Faar og $5\frac{1}{2}$ Spd. i Penge. Aals Præstegaard skylder 1 Skpd 5 Lpd., ($7306\frac{2}{3}$ Spd.), og ligger 24 (korte) Mile fra Christiania, samt 22 (korte) Mile fra Drammen, paa en Høide af 1549 Fod over Havet. Dens Udsæd er 6 til 7 Tdr. Byg, som giver 8 Fold, og den føder i gode Aar 4 Heste, 25 Fækreature og 50 Faar, har fornøden Skov med besværlig Drift, men skjønne Græsgange og lidet Fiskerie, samt tre Huusmandspladser, som svare tilsammen 18 Arbeidsdage. Af Bygningerne vedligeholder Almuen den halve Deel af Hovedbygningen, samt Stalden, de øvrige vedligeholdes af Præsten, og en gammel Bygning, der bruges til Drengestue, er hans Eiendom. Inventariet er 1 Hest, 3 Køer, 3 Grise, 10 Faar og 3 Mæler Korn. Enkesædet er Gaarden Ulshagen, $\frac{1}{8}$ Miil fra Præstegaarden, af Skyld 1 Skpd. (5397 Spd.). Udsæden er 9 Tdr. Byg, og her fødes 2 Heste, 25 Fækreature og 20 Faar. Til Gaarden, som beboes af Præste-Enken, er fornøden Skov og taalelig gode Græsgange.

Paa Annexreiserne nyder Præsten Befordring in natura af Almuen. Til Hoels Kirke er $1\frac{1}{2}$ og til Torp Kir-

ke 1 Miil, alt efter ny Opmaaling. Veien er ikke besværlig.

l) I Kongsbergs Provstie,

som foruden Bergstaden Kongsberg indbefatter sex Præstegjelde, af hvilke de tre første høre under Buskeruds Fogderie og Eger Sorenskriverie, og de tre sidste under Nummedals og Sandsvær Fogderie og Sorenskriverie, alt under Buskeruds Amt, tilsammen med 32,845 Indbyggere:

1. Sigdals Præstegjeld.

Det er en Bjergegn, som ved Fjeldstrækninger i Syd, Vest og Nord adskilles fra Nummedal, Hallingdal og Sognedal under Ringerige, og egentlig kun med Modums Præstegjeld staaer i Forbindelse ved beboede Egne. Arealet er omtrent 10 Qvadratmile, med 5033 Beboere efter Folketællingen af 1825, hvoraf 401 Selveiere, 128 Leilændinger og 352 Huusmænd, og Præstegjeldet har 3de Sogne: Sigdals Hovedsogn, Eggedals og Krydsherreds Annexsogne, tilsammen med 226 matrikulerede Gaarde, af Skyld 137 Skpd. 10 Lpd. De to første Sogne ligge i et fælleds Dalføre, og det tredie Sogns Gaarde i en østligere Dalstrækning paa begge Sider af Krøren Fjord, foruden hvilke Sognekirker Præstegjeldet endnu har det afsides liggende Vattenaas Capel, hvori kun 4 Gange om Aaret holdes Gudstjeneste. Almuens Næringsveie ere Skovdrift, Agerbrug og Qvægavl. Formues-Forfatningen er ret god, og her ere mange store Skovgaarde. Uagtet Præstegjeldets noget isolerede Beliggenhed, har man

dog i begge Dalstrækninger gode Landeveie. Af geistlige Embedsmænd har Præstegjeldet en Sognepræst og en residerende Capellan. Præstens Korntiende og Smaatiende betales efter Forening i Penge af Hovedsognet og Krydsherreds Annexsogn med 379 Spd., Eggedals Sogns Tiende erlægges in natura med 21 Bpd. 10 Mkr. Smør og i Penge med 50 Spd. I Stedet for Offerskjeppe svares efter en med Almuen i 1736 indgaaet Forening 12 ß. af hver Communicant, der udgjør aarlig omtrent 220 Spd. Mensalgodset bestaaer af 15 Gaarde, som skylde 1 Skpd. 9½ Lpd., 2 Huder 9 Skind og 20 Siig. Indtægten deraf er i Penge 20 Spd. De uvisse Indtægter anslaaes til 3 à 400 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til 10 à 1100 Spd. Enkepensionen er bestemt til 64 Spd. Den residerende Capellans Løn er, ifølge Resolution af 10de Octbr. 1826, 150 Spd., hvorhos han af Kaldet nyder aarlig Godtgjørelse af 20 Spd., saalænge Gaarden Oulberg benyttes til Enkesæde, og hans uvisse Indtægter omtrent 250 Spd. Sigdals Præstegaard, hvis Navn er Holmen, regnes at ligge 7 Mile ovenfor Drammen, og skylder 1 Skpd. 10 Lpd. Tunge (3828½ Spd.). Den udsaaer 16 til 20 Tønder Korn, meest Havre, hvorefter avles 100 til 120 Tdr Korn og 60 Tdr. Potatos, føder 4 Heste, 18 Køer og 30 Faar, har mere end fornøden Skov, Bækkeqværn og Flomsaug, Elve- og Ferskvands-Fiskerie, det sidste i Glessøen, ved hvilken ogsaa Gaarden har et Sæterbol. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen Hovedbygningen, Almuestuen, Hestestalden, Tørkehuset, Smedjen og Vedskuret. Hovedbygningen er i god Stand, og en liden Sidebygning

ved samme er Præstens Eiendom. Til Gaarden ere to Pladser. Inventariet bestaaer af 6 Køer, en gammel Hest, en Grisesoe m. m. Enkesædet er Gaarden Oulberg eller Ulberg, af Skyld 1 Skpd. 1 Lpd. (3281$\frac{3}{5}$ Spd), paa hvilken Gaard ligger Krydsherreds Annexkirke. Gaarden har en Udsæd af 14 Tdr. Korn, føder 3 Heste 18 Fækreature og 25 Smaafæ, har lidet Fiskerie og fornøden Skov. Den residerende Capellans Gaard, Bjertnæs, ligger i Krydsherreds Sogn i Nærheden af Kirken, og skylder 1 Skpd. (1080$\frac{1}{5}$ Spd.). Fra samme ere 9 Mile, Kjørevei, til Christiania. Derpaa udsaaes 5 til 6 Tønder Korn, og fødes 1 Hest, 6 til 8 Køer og 10 Faar. Gaarden har fornøden Skov, men lider meget af Jordfald. De paa Gaarden dærende Bygninger paaligger det Præsten at vedligeholde, og Vaaningshuset er hans Eiendom.

Af Annexkirkerne ligger Eggedals Kirke 3 Mile, Krydsherreds Kirke 2 Mile, og Vattenaas Capel 1 Miil fra Hovedkirken. Til den første er Kjørevei, men til de andre to Kirker aldeles ubanet Skovvei. Begge Præster benytte egen Befordring til Annexkirkerne. Den Godtgjørelse, de derfor oppebære, udgjør for hver 20 til 25 Spd. aarlig.

2. Modums Præstegjeld.

Det omgives mod Nord af Hole Præstegjeld og Tyri-Fjorden, har Lier Præstegjeld i Øst, Eger Præstegjeld i Syd og Sigdals Præstegjeld i Vest. Arealet er 3$\frac{1}{2}$ Qvadratmiil, og Beboerne 5358, hvoraf 529 Gaardbrugere og 293 Huusmænd. Terrainet bestaaer meest af

Flader, paa begge Sider af den anseelige Drams-Elv, omgivne af Bjergstrækninger. De matrikulerede Gaarde ere 168, og disses Skyld 143 Skpd. 17 Lpd. Nærings-veiene ere fornemmelig Agerbrug og Skovdrift, ligesom og det herværende Blaafarveværk og flere betydelige Saugbruge afgive en ikke uvigtig Fortjeneste for Egnen. Af Gaardbrugerne ere ikke Faa velstaaende, og her ere ad-skillige Beboere udenfor Bondestanden. Kirkesognene ere trende, nemlig Hæggen Hovedsogn, Nykirke og Snarum Annexsogne. Præstegjeldet har flere gode Landeveie. Af geistlige Embedsmænd er her en Sognepræst og en resi-derende Capellan. For den førstes Indtægter haves et Regulativ af 26de Juni 1801. Hans Korntiende, oprin-delig 1 Td. 5¾ Skjep. Byg, 21 Tdr. 7⅔ Skjep. Bland-korn og 162¾ Td. Havre, erlægges efter Tiende-Com-missionens Bestemmelse i Penge med 347 Spd. 81 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset, hvoraf 12 Gaarde, af Skyld 2 Skpd. 9 Lpd. Tunge, 14 Skind og 1 Skpd. Salt, ere med Bygsel, afgiver tilligemed den løse Landskyld en Indtægt af 66 Spd. 32 ß. Huusmands-Rettighe-den beløber til 30 Spd., og de uvisse Indtægter til 800 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter blive 1250 til 1300 Spd. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er 80 Spd., og hans uvisse Indtægter 250 til 300 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Hæggen, og hvis Afstand fra Drammen er 4 Mile, skylder 3 Skpd. (6800 Spd.), og har en smuk Beliggenhed med en viid Udsigt. Paa samme udsaaes 40 til 50 Tdr. Korn, og fødes 6 til 8 Heste, 20 til 25 Køer og 12 Faar, og til Gaarden er fornøden Skov, samt en Sammalings- Sigte- og Gryn-

Qværn. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes Vaaningshuset, der bestaaer af tvende ved hinanden staaende gamle Bygninger, der dog i de sidste Aar ere komne i temmelig god Stand, saavelsom Stalden, af Almuen, og de øvrige af Præsten, af hvilke Ladebygningen og Fæhuset ere for to til tre Aar siden af Ny opførte. Her ere ogsaa nogle Eiendoms-Bygninger. Huusmændene under Gaarden ere 9, som svare i Afgift aarlig 28⅔ Spd., og paa hvis Pladser fødes 16 Køer og 20 Faar. Inventariet bestaaer af 1 Hest, 11 Køer, 3 Sviin, 18 Tdr. Blandkorn, 5 Bpd. Smør, 10 Bpd. Ost, 10 Bpd. Kjød, 4 Sider Flesk, noget gammelt Huusgeraad m. m. Capellangaarden, Komperud, skylder 1 Skpd. 2$\frac{1}{3}\frac{2}{6}$ Lpd. (3060 Spd.). Paa samme udsaaes 14 til 16 Tdr. Korn, og fødes 3 Heste 12 til 14 Køer og 12 Faar. Til Gaarden er mere end fornøden Skov. Alle Bygninger ere i god Stand. Ingen af disse vedligeholdes af Almuen. Hovedbygningen tilligemed en Sidebygning, der indeholde Bryggerhuus og Vognremise, tilhører Præsten. Under Gaarden ere 4 Pladse, hvis Afgift er 16 Spd. Enkesædet bestaaer af de tvende ved hinanden liggende Gaarde Gaaserud, 8 Lpd. (1473⅓ Spd.), og Kampen 2½ Lpd. (680 Spd.), hvis Afstand fra Præstegaarden er 1¼ Miil. Paa disse Gaarde udsaaes 12 Tdr. Korn, og fødes 3 Heste, 12 Køer og 16 Faar, og til samme er fornøden Skov.

Fra Præstegaarden er til Snarum Kirke 1½ Miil og til Nykirke 1¼ Miil, samt fra Capellangaarden til Hovedkirken og Snarum Kirke 1¼ Miil, men til Nykirke kun ½ Miil. Reiserne ere beqvemme. Præsterne benytte

egen Skyds til Annexkirkerne. Den Godtgjørelse, de derfor oppebære af Almuen, er for Sognepræsten 24$\frac{3}{5}$ og for Capellanen 21 Spd.

3. Eger Præstegjeld.

Dette Præstegjeld, som begynder $\frac{3}{8}$ Miil oven- eller vestenfor Drammen, grændser mod Nord til Modum og Sigdal, mod Vest og Syd til Flesberg, Sandsvær, Hoff og Skouge, og mod Øst til Lier Præstegjeld. Arealet er noget over 4 Qvadratmile med 7728 Mennesker efter Folketællingen af 1825. Kirkesognene ere trende: Hougs Hovedsogn, Fiskum og Bakke Annexsogne, tilsammen med 241 matrikulerede Gaarde, som skylde 313 Skpd. 8 Lpd., og have 650 Opsiddere og 393 Huusmænd. Terrainet bestaaer for en stor Deel af store Flader paa begge Sider af Drams-Elven, og Præstegjeldet, som i flere Retninger gjennemkrydses af gode Landeveie, kan regnes til Landets skjønneste Egne. Hovedkirken ligger omtrent midtveis imellem Drammen og Kongsberg. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift, Saugbrugs- og Bergværksarbeide, Kjørseler, Laxefiskerie m. m. Her gives mange betydelige og smukt beliggende Gaarde, adskillige store Saugbruge, et Jernværk (Hassel Værk) og ikke faa formuende Beboere. Af geistlige Embedsmænd ere her en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Korntiende, oprindelig 212$\frac{3}{8}$ Td. Havre, 30 Tdr. 4$\frac{2}{3}$ Skjep. Blandkorn, 1 Td. 5$\frac{1}{2}$ Skjep. Byg og 7 Tdr. $\frac{1}{2}$ Skjep. andre Kornsorter, betales nu efter Forening i Penge med 329 Spd. Oste-, Smør- og Fisketiende erlægges ikke og ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset

bestaaer af 51 Gaarde, som skylde 12⅞ Skpd. Tunge, 1½ Skpd. Salt, 2 Løber Smør, 4 Huder, 20 Siig, 1 fersk og 8 røgede Lax. Landskylden af dette Gods, som, for saavidt Tungeskylden angaaer, beregnes i Blandingsmeel eller Malt og erlægges efter Capitelstaxten, udgjør efter de sidste 6 Aars Middeltal 135 Spd. Desuden har Præsten i Grundleie af endeel af Hougsunds Beboere 17 Spd. 32 ß., og hans tilfældige Indtægter anslaaes til 900 Spd. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er 160 Spd., og hans uvisse Indtægter, hvoraf Offeret (som efter det Kongelige Reskript kan tages efter Mandtal, men af nærværende Capellan tages paa Alteret), udgjør den væsentligste Deel, beløbe til omtrent 300 Spd. aarlig. Hougs Præstegaard, af Skyld 3 Skpd. (10,231⅓ Spd.), har en smuk og fordeelagtig Beliggenhed i en meget interessant Egn, ved Landeveien imellem Drammen og Kongsberg, 1¾ Miil fra første Sted, og er af stor Udstrækning. Den udsaaer 30 Tdr., hvorefter avles 150 Tdr. Korn, føder 5 Heste, 30 Køer og 20 Faar, har nogen men ikke tilstrækkelig Skov, Vandfald med Møllebrug og et lidet Laxefiskerie. Af Præstegaardens mange Bygninger paaligger det Almuen at opføre Hovedbygningen, bestaaende af 6 Værelser med Kjøkken, af hvilke dog Præsten vedligeholder de fire Værelser, hvorimod Almuen vedligeholder Borgestuen og Salen derover, tilligemed Stalden. To andre Vaaningsbygninger, som i to Etager indeholde 7 Værelser, ere Præstens Eiendom. Den egentlige Hovedbygning er meget gammel, men endnu med godt Tilsyn beboelig. Stalden er af Ny opført i 1827. Under Gaarden ere 31 Huusmænd og 15 Strand-

siddere, som avle omtrent 100 Tdr. Korn og 100 Tdr. Potatos, og svare i aarlig Afgift 218⅕ Spd. Inventarium tilsvares ikke in natura, men i Penge, efter Reskr. af 22de Marts 1800, med 93⅗ Spd. Enkesædet, hvis Navn er Skramnæs, skylder 1 Skpd. (2580⅘ Spd.), og ligger ¾ Miil fra Præstegaarden. Herpaa udsaaes 10 Tdr. Korn, og fødes 3 Heste, 12 Køer og 12 Faar. Til Gaarden er fornøden Skov og Laxefiskerie, men Bygningerne ere for nærværende Tid ikke i den Stand, at de kunne beboes af en Præste-Enke. Capellangaarden Fiskum, af Skyld 15 Lpd. (2534⅘ Spd.), har en smuk Beliggenhed ved Kirken af samme Navn. Den udsaaer 12 Tdr. Korn og 8 til 9 Tdr. Potatos, føder 3 Heste, 12 Køer og 12 Faar, har nogen men ikke tilstrækkelig Skov og ubetydeligt Fiskerie i Fiskum-Vandet. Gaardens Bygninger vedligeholdes alle af Capellanen. Af disse er Vaaningshuset i en meget slet Forfatning. Under Gaarden ere 2 Huusmænd, som svare i aarlig Afgift 8 Spd.

Gudstjenesten holdes hver Søn- og Helligdag ved Hovedkirken, og hver 14de Dag ved hver af Annexkirkerne, som hver ligge en liden Miil fra Hovedkirken. Sognepræsten befordrer sig selv til begge Annexer uden nogen Godtgjørelse, men den residerende Capellan har 12 Spd. aarlig for at befordre sig til Bakke Kirke, hvorimod han uden Godtgjørelse befordrer sig til Hougs Kirke.

4. Kongsberg Bergstad.

Denne udgjør i geistlig Henseende en Menighed, der efter Folketællingen af 1825 bestod af 3691 Mennesker. Dertil er en Sognepræst. Denne har hverken Tiender, Of-

ferskjeppe eller Jordegods. Hans samlede Indtægter be=
løbe til 10 à 1100 Spd., af hvilke, saalænge Sølvvær=
ket drives, det Kongelige Offer og Sølvværkets regle=
menterede Offer, der udbetales af Bergcassen, maae an=
sees som faste Indtægter, uagtet det sidste formindskes
eller formeres, eftersom Sølvværkets Drift udvides eller
indskrænkes. Denne faste Indtægt udgjør for nærvæ=
rende Tid omtrent 230 Spd. Derimod hviler paa Kal=
det en aarlig Afgift af 80 Spd. til Sandsvær Sogne=
kald og en Enkepension til Beløb 43⅕ Spd. Sognepræ=
sten har fri Bolig i Bergstaden, tæt ved Kirken, men
om han eller Menigheden skal vedligeholde denne Bolig,
er endnu uafgjort. Ligesaa er til Avlsgaard for ham
udlagt Gaarden Aasterud i Sandsvær, af Skyld 18 Lpd.
(1835 Spd.), hvilken dog ikke er bygselledig og vil heller
ikke efter Sandsynlighed snart blive det.

5. Sandsvær Præstegjeld.

Det bestaaer af et meest aabent og rummeligt Dalføre,
paa begge Sider af den fra Nummedal kommende Lou=
gen Elv, for største Deel ved høie Fjelde adskilt fra Eger
og Hoffs Præstegjelde paa den nordøstlige, og fra Hjer=
dals, Hitterdals, Seude, Gjerpen og Eidanger Præste=
gjelde paa den sydvestlige Side. Arealet er omtrent 6
Qvadratmile, hvorpaa efter Folketællingen af 1825 levede
3927 Mennesker. Kirkesognene ere Efterlød Hovedsogn,
Hedenstads, Komnæs og Tufte Annexsogne, tilsammen
med 191 matrikulerede Gaarde, af Skyld 199 Skpd. 1 Lpd.
Hedenstad Annexsogn indslutter Kongsberg Bergstad. Næ=
ringsveiene ere Agerbrug, Skovbrug, Drifter og Kjørse=

ler for de Kongsbergske Indretninger, samt Haandværks-arbeide. Formues-Forfatningen er taalelig god, da man ikke mangler fordeelagtige Næringsveie. Til Præstegjeldet er nu kun en Sognepræst, da det residerende Capellanie ifølge Kongl. Resolution af 14de Marts 1818 indtil videre skal henstaae ubesat. Præstens Korntiende erlægges efter Forening i Penge med 144 Spd., hvorhos regnes til Tienden, ifølge en med Almuen i 1758 indgaaet Forening, en Afgift af en forsvarlig Koe ved enhver Gaardmands eller Hustrues Dødsfald, der udgjør omtrent 10 Køer aarlig. Oste- og Smørtiende, samt Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af 27 Gaarde, hvoraf 9 med og 18 uden Bygsel. Indtægten deraf er henimod 50 Spd. Desuden har Sognepræsten i Afgift af Kongsberg Sognekald aarlig 80 Spd., og hans uvisse Indtægter beløbe til 500 Spd. Naar der er Capellan i Kaldet, er hans Løn 88 Spd., og hans tilfældige Indtægter, som fornemmelig bestaae i Høitidsofferet, der kan tages udenfor Kirken, udgjorde i sin Tid omtrent 120 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Efterlød, ligger tilligemed Hovedkirken 1⅞ Mile udenfor Kongsberg, og skylder 3 Skpd. (12,438 Spd.). Den udsaaer 26 Tdr. Korn og 12 à 16 Tdr. Potatos, føder 5 til 6 Heste, 25 til 30 Køer og 30 Faar, har nogen Forbedringsjord, let Jorddrift, to gode Sæterstøle, tilstrækkelig Sæterhavn, fornøden Skov med beqvem Drift og 24 Huusmandspladser, hvorpaa fødes 40 Fækreature og 60 Smaafæ, og hvoraf svares i aarlig Afgift 61⅘ Spd. Af Gaardens Bygninger paaligger det Almuen at vedligeholde Hovedbygningen og Stalden. De øvrige vedligeholder Præsten. Inventariet bestaaer

af 8 Køer, 1 Tyr, 6 Faar med Lam, 7 Tdr. Blandkorn, noget Huusgeraad, nogle Agerdyrknings-Redskaber m. m. Capellan-Gaarden, hvis Navn er Mork, skylder 12 Lpd. (2243 Spd.), hvoraf Præsten enten maa kjøbe de 8 Lpd. eller deraf svare Landskyld. Paa Gaarden fødes 2 Heste, 7 Køer og 8 Faar, samt avles 36 Tdr. Havre og 20 Tdr. Potatos, og til samme er fornøden Skov. Bygningerne ere nedraadnede og ubrugelige. Enkesædet er Gaarden Bakke i Komnæs Sogn, af Skyld 16 Lpd. (2243 Spd.), beliggende en Miil fra Præstegaarden. Den udsaaer omtrent 15 Tdr. Korn, føder 2 til 3 Heste, 12 til 16 Køer og ligesaa mange Faar. Til Gaarden er fornøden Skov. Den bruges af to Opsiddere. Bygningerne ere vel kun indrettede for Bønder, men dog af den Beskaffenhed, at en Præste-Enke ret vel kan beboe samme.

Fra Præstegaarden er til Hedenstad Kirke 1½ Miil, til Komnæs Kirke 1 Miil og til Tufte Kirke 1¾ Miil. Gudstjenesten forrettes hver tredie Uge ved hver Kirke, da Præsten, paa den Søndag som tilfalder Komnæs og Tufte, forretter ved begge Kirker. Imellem Kirkerne er god Landevei. Præsten befordrer sig selv paa Annexreiserne, mod en aarlig Godtgjørelse af omtrent 20 Spd.

6. Flesberg Præstegjeld.

Det udgjør den nedre Deel af Districtet Nummedal, og omgives af Rolloug, Sigdal, Eger, Sandsvær, Hjerdals og Tinds Præstegjelde. Arealet er omtrent 5 Qvadratmile, hvorpaa efter Folketællingen af 1825 levede 2496 Mennesker, og Sognene ere trende, nemlig Flesberg Ho-

vedsogn, Lyngdals og Svenne Annexsogne, tilsammen med 199 matrikulerede Gaarde, af Skyld 182$\frac{3}{4}$ Huder. Flesberg og Svenne Sogne ligge i Districtets Hoveddal, paa begge Sider af den fra Rolloug kommende Lougen-Elv, og Lyngdals Sogn i et særskilt Dalføre. Nærings-veiene ere Fædrift, Agerbrug og Skovdrift. Formues-Forfatningen er kun maadelig. Til Kaldet er en Sog-nepræst. Hans Tiender erlægges in natura med 45$\frac{3}{4}$ Td. Byg, med 45 Bpd. 17 Mkr. Smør, og 45 Bpd. 17 Mkr. Ost. Offerskjeppe ydes ikke. Til Kaldet er intet Bygselgods, men løs Landskyld hæves af nogle Gaarde, til Beløb omtrent 2 Spd. De uvisse Indtægter an-slaaes til omtrent 400 Spd., og Kaldets samtlige Ind-tægter til 700 Spd. aarlig. Enkepensionen er for nær-værende Tid 60 Spd. Flesberg Præstegaard skylder 10 Skind (2614$\frac{1}{2}$ Spd.), og ligger 3$\frac{1}{2}$ Mile ovenfor Kongs-berg. Den udsaaer 13 til 14 Tdr. Korn og 5 Tdr. Po-tatos, føder 2 Heste, 14 Køer og 20 Smaakreature, og har Skov neppe til Fornødenhed, men mangler Sæter og maa leie Havn i Rolloug Præstegjeld. Af Bygnin-gerne tilkommer det Almuen at vedligeholde den halve Deel af Hovedbygningen og Præsten den anden halve Deel. Ligesaa vedligeholder Almuen Drengestuen og He-stestalden. Hovedbygningen er af Almuen af Ny opbyg-get i 1824, med 8 beboelige Værelser, og er vel indrettet; Bryggerhuset er opbygget i 1826. De fleste øvrige Byg-ninger ere ogsaa i god Stand. Huusmandspladserne ere fire, hvoraf den aarlige Afgift er 7$\frac{3}{5}$ Spd. Det vigtig-ste af Inventariet er 4 Køer og 5 Tdr. Blandkorn. En-kesædet er Gaarden Svenne, af Skyld 6 Skind (447$\frac{2}{5}$

Spd.). Den ligger 1½ Miil fra Præstegaarden og er mindre end mangen Huusmandsplads, da den mangler Skov, Udmark og Sæter, og dens Udsæd er 2 til 3 Tdr. Korn og 1 til 2 Tdr. Potatos, samt Besætningen 4 Køer og 10 Faar. Den har heller ikke andet end forfaldne Bønderhuse.

Gudstjenesten alternerer hver tredie Søndag ved hver af Præstegjeldets Kirker, af hvilke Svenne Kirke ligger 1½ Miil, Kjørevei, og Lyngdals Kirke 1 Miil, Ridevei, fra Præstegaarden. Præsten befordrer sig selv til Annexkirkerne. Den Godtgjørelse, han derfor oppebærer af Almuen, beløber til 30 Spd. aarlig.

7. Rolloug Præstegjeld.

Det udgjør den øverste og største Deel af Districtet Numedal, der begynder ved Flesberg Præstegjelds Grændse, omtrent 4 Mile nordenfor Kongsberg Bergstad, og skilles ved mægtige Bjergstrækninger fra Øvre-Tellemarken, Hardanger, Hallingdal og Sigdal. Det er det vidløftigste og besværligste Præstegjeld i Amtet, da dets beboede Deel strækker sig i en Længde af 10 Mile, og det har et Areal af 21 til 22 Qvadratmile, hvorpaa efter Folketællingen af 1825 levede 4611 Mennesker, hvoraf vare 510 Gaardbrugere og 334 Huusmænd. Kirkesognene ere fire: Rolloug Hovedsogn, Væglie, Nore og Opdal Annexsogne, tilsammen med 328 matrikulerede Gaarde, af Skyld 189 Skpd. 19⅙ Lpd. Næringsveiene ere Fædrift, Agerbrug og nogen Skovdrift. Formues-Forfatningen er kun maadelig, da Næringsveiene ere indskrænkede, og Almuen maae ved haardt Arbeide erhverve sig det For-

nødne. Ordentlige Landeveie gives ikke. Her falde afvexlende Rideveie og Vandveie. Af geistlige Embedsmænd ere her en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Tiende ydes in natura af Rolloug og Væglie Sogne, nemlig Korntienden med $32\frac{3}{8}$ Td. Byg, Ostetienden med en liden Ost af hver Gaardbruger, og Smørtienden med 37 Bpd. 19 Mkr. Af de andre to Sogne betales disse Tiender til Præsten i Penge med 237 Spd. 72 ß. Offerskjeppe erlægges ikke. Mensalgodset bestaaer af tre Gaarde, som skylde $5\frac{1}{2}$ Hud, hvoraf Indtægten er 5 Spd. 60 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 500 Spd., og hans samlede Indtægter til 9 à 1000 Spd. Enkepensionen er 54 Spd. 39 ß. Den residerende Capellan har i fast Løn af Kaldet 160 Spd., hans Offer, der tages efter Mandtal, beløber til 150 Spd., og hans øvrige Indtægter til 80 à 100 Spd. aarlig. Rolloug Præstegaard skylder $1\frac{1}{2}$ Hud ($4029\frac{2}{5}$ Spd.), og ligger 5 Mile ovenfor Kongsberg. Den avler omtrent 30 Tdr. Byg, 40 Tdr. Havre og 50 Tdr. Potatos, og føder 2 Heste, 18 Køer og 30 Faar, har let Gaardsdrift, god Hjemhavn, tre Sætere, betydelig Skov til Salg og let Skovdrift, Vandfald til Qværn og Saug, samt 8 Huusmandspladser, hvorpaa fødes 26 Stkr. Qvæg og 40 Faar. Af disse Pladser svares i aarlig Afgift $17\frac{3}{5}$ Spd. og 8 Arbeidsdage. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen den saakaldte Bispestue med Kammer, en Borgestue og Stalden. Den egentlige Hovedbygning, bestaaende af fem beboelige Værelser, vedligeholder Præsten tilligemed Fæhuset, Laden og to Stabburer. Samtlige Bygninger ere i taalelig god Stand.

Inventariet er 3 Køer, 2 Sviin, 3 Mæler Korn og noget ubetydeligt Huusgeraad. Enkesædet er Gaarden Opdal ved Kirken af samme Navn, skyldende 2 Huder (2770¼ Spd.), hvorpaa avles samt fødes ligesom paa Præstegaarden, og hvortil er fornøden Skov; men hvis Bygninger ikke ere beboelige for en Præste-Enke. Dertil hører Pladsen Præsterud, som udsaaer 5 Tdr Korn, samt føder 1 Hest, 5 Køer og 6 Faar. Den residerende Capellans Embedsgaard er Gaarden Nedre Nore, af Skyld 2 Huder (3809 Spd.). Den ligger 3 Mile fra Hovedkirken, avler omtrent 30 Tdr. Byg, 40 Tdr. Havre og 80 Tdr. Potatos, samt føder 2 Heste, 20 Køer og 30 Faar, og har fornøden Skov og to Huusmandspladser. Den beboes imidlertid ikke af Capellanen, da den har blot Bønderhuse.

Af Annexkirkerne ligge Væglie Kirke 1¼ Miil, Nore Kirke 3 Mile, Opdals Kirke 5 Mile, og Daglie, hvor der er en Kirkegaard, som Præsten engang om Aaret skal besøge, 9 Mile fra Præstegaarden. Paa Annexreiserne har saavel Sognepræsten som Capellanen Skyds og Natphold in natura.

m) I Drammens Provstie,

der indbefatter af Agershuus Amt Asker Præstegjeld i Agers og Folloug Fogderie og Agers Sorenskriverie, af Buskeruds Amt Bragernæs og Strømsøe af Drammens Præstegjeld, og den Deel af Buskeruds Fogderie, der udgjør Lier Sorenskriverie, samt endvidere en liden Deel af Jarlsberg Fogderie og Nordre Jarlsbergs Sorenskriverie under Jarlsberg og Laurvigs Amt, hvilken Deel lig=

ger til Drammens Præstegjeld, tilsammen med 20,958 Indbyggere:

1. Asker Præstegjeld.

Det strækker sig omtrent et Par Mile langs Christianiafjordens Vestside fra Agers Præstegjeld i Nord til Røgen i Syd, og grændser i Vest, meest ved Skove og Fjeldstrækninger, til Lier, samt til Krogskovens Alminding. Arealet er omtrent 2 Qvadratmile med 5680 Mennesker efter Folketællingen af 1825, hvoraf 325 Gaardbrugere og 376 Huusmænd. Kirkesognene ere trende: Asker Hovedsogn, Thanum eller Vestre-Bærum og Haslum eller Øster-Bærum Annexsogne. Til Thanum er fra Asker omtrent $\frac{3}{4}$ og til Haslum noget over 1 Miil. De matrikulerede Gaarde ere 211 og Matrikulskylden 201 Skpd. 18 Lpd. Terrainet er bjergrigt, dog med Afvexling af frugtbare Dale og tildeels jævne Strækninger, og Præstegjeldet er rigt paa skjønne Situationer. Næringsveiene ere mange: Agerbrug, Skovdrift, Bjergværksdrift, Kalkbrænderie, Kjørseler og Søfart. Som en Følge deraf, og ved den fordeelagtige Afsætning man har paa sine Producter til de nærliggende Kjøbstæder Christiania og Drammen, har Almuen været velhavende, indtil den overhaandtagende Luxus, som udbredes fra Byerne, begyndte at fortære Formuen og skade Moraliteten, især hos den yngre Slægt. Skolevæsenet besørges ved en fast Skole for Bærums Jernværk, hvor den lancasterske Methode er indført, og ved 8 Omgangsskoler, hvori hver Lærer lønnes med 40 Spd. aarligen. Fattigvæsenet er i temmelig god Orden, og Præstegjeldet er befriet for omgaaende Betlere,

naar undtages enkelte Fremmede, som reise igjennem Bygden. Igjennem Præstegjeldet gaae to Landeveie fra Christiania, nemlig igjennem alle tre Sogne Hovedlandeveien til Drammen og igjennem det andet og tredie Hovedlandeveien til Ringerige og Bergen. Af geistlige Embedsmænd ere her en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Tiende, oprindelig 31 Tdr. Blandkorn, 136½ Td. Havre, 7 Tdr. 1½ Skjep. Hommelkorn og 2 Bpd. 14 Mkr. Liin, betales tilligemed Ostetienden efter Forening i Penge med 222 Spd. 71½ ß., og den fulde Tiende af Annexgaarden med 9 Spd 72 ß. Offerskjeppe erlægges ikke. Mensalgodset bestod, før Realisationen, af 15 Gaarde med Bygsel, som skyldte 9 Skpd. 11 Lpd. Salt og 6 Lpd. Tunge, hvoraf Indtægten er i Jordafgift 10 Tdr. 5½ Skjep. Byg, og i Landskyld 5 Arbeidsdage, 9 Faar og i Penge 26 Spd. 12 ß. Desuden haves løs Landskyld i vis Penge af 29 Gaarde, til Beløb 19 Spd. 90 ß. De samlede Indtægter af Mensalgodset ere omtrent 80 Spd., og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 800 Spd. Den residerende Capellans Løn af Kaldet er 96 Spd., og hans tilfældige Indtægter udgjøre omtrent 3 til 400 Spd. Præstegaarden har en smuk og fordeelagtig Beliggenhed ved Landeveien imellem Christiania og Drammen, 2 Mile fra hvert af disse Steder; men er formedelst dens frie Beliggenhed tillige et meget vindsomt og om Vinteren særdeles koldt Sted. Dens Skyld er 1 Skpd. 10 Lpd., foruden Gaarden Vakaas, af Skyld 15 Lpd. (8166⅔ Spd.). Den har meget god Jord, en Udsæd af 24 Tdr. Korn og 20 Tdr. Potatos, føder 6 Heste, 16 til 20 Køer og 12 Faar, og har

3 Huusmænd. I Haugen, som ligger smukt, haves en Deel for det meste unge Frugttræer, som aarlig forøges. Skoven er saa udhugget, at alt Vinterbrændsel maa kjøbes. Hovedbygningen er af Nyt opført af Almuen i 1809, dog er det endnu uafgjort, om Præsten eller Almuen skal vedligeholde den. Derimod vedligeholdes Stalden af Almuen. Husene ere i det Hele i taalelig god Stand. Mange af dem ere Præstens Eiendom. Arbeidsdage svares til Gaarden, efter Præstens Godtbefindende, deels in natura, og deels modtages Betaling derfor. Almindeligviis præstere Huusmændene i Hovedsognet Arbeide in natura. Indtægten af Arbeidspengene er omtrent 60 Spd. Som fuld Gaard er Præstegaarden Artillerie-Qvarteer. Dens Inventarium er: 5 Køer, 1 gammel Hest, en gammel Bryggerpande, en Takke og en Bagstegang. Enkesædet er Gaarden Haslum, af Skyld 2 Skpd. 3½ Lpd. (7414⅔ Spd.). Den ligger ved Kirken af samme Navn og ved den til Ringerige gaaende Landevei, er en god Korngaard, som avler 130 Tdr. Korn og 180 Tdr. Potatos, føder 8 til 10 Heste, 22 til 30 Fækreature og 16 Faar, har Kalkbrænderie og fornøden Skov. Gaarden bruges af to Forpagtere, som tilsammen erlægge en aarlig Afgift af 30 Tdr. Byg. Bygningerne ere for en stor Deel meget gamle, men dog vel vedligeholdte, saa at de kunne beboes af en Præste-Enke. Den residerende Capellans Embedsgaard heder Bjerke, og skylder 5 Lpd. (2780½ Spd.). Den ligger i Nærheden af Thanum Kirke, noget over 1½ Miil fra Christiania, har en Udsæd af 8 Tdr. Korn og 6 Tdr. Potatos, samt føder 3 Heste, 8 Fækreature og 10

Faar og har Skov til Brænde, men ei til Bygningsbehov. Gaardens Bygninger ere ved Gavebrev af 7de Novbr. 1792 fra daværende Capellan Lange skjænkede hans Eftermænd, imod af dem at holdes og afleveres i aabodsfri Stand. Til Gaarden gjøres intet Arbeide af Almuen.

2. Drammens Præstegjeld.

Det omgives af Lier, Eger og Skouge Præstegjelde, og bestaaer af to Sogne: Bragernæs og Strømsøe, hvortil, foruden de Dele af Drammens Kjøbstad, der føre disse Navne og have 5932 Beboere, endvidere hører et udenfor Kjøbstadens Jurisdiction liggende Landdistrict med 1299 Beboere, bestaaende af den saakaldte Aasside med 12 Gaarde paa Nordsiden af Drams-Elven, der hører til Lier Sorenskriverie og Buskeruds Fogderie og Amt, samt den saakaldte Strømsfjerding med 16 Gaarde paa Sydsiden af Drams-Elven, der hører til Nordre Jarlsberg Sorenskriverie, Jarlsberg Fogderie og Jarlsberg og Laurvigs Amt. Kaldet betjenes af en Sognepræst og en residerende Capellan, angaaende hvilke tvende Embedsmænds gjensidige Forhold nogle Bestemmelser indeholdes i en Kongl. Resolution af 23de Aug. 1821. Sognepræstens visse Indtægter ere: Tiende af Aassiden og Strømsfjerdingen, der betales i Penge med 20 Spd. 16 ß. aarlig, og desuden hvert tredie Aar 20 Spd. 78 ß., Afgift af en Kaldet beneficeret Gaard 1 Spd. 72 ß., den saakaldte Præsteløn, der udredes af Menigheden og beløber til omtrent 80 Spd. og endelig den ifølge Lov af 14de Juni 1816 Præsten tilkommende Afgift i Byg af de Gaarde i Landdistrictet, som bruges af Drammens Kjøb-

stads Indvaanere. Naar hertil lægges de uvisse Indtægter, blive Kaldets samtlige Indtægter 13 til 1400 Spd. Capellanens eneste faste Indtægt er hans Trediepart i foranførte Sognepræsten tilkommende Afgift i Byg, og hans øvrige Indtægter, bestaaende i Offer, Præstepenge, samt de accidentelle Indtægter af Strømsøe Menighed, beløbe til 650 Spd. Capellanen er tillige Adjunct ved Drammens lærde Skole, og har i denne Egenskab en Løn af 300 Spd. Begge Præster have fri Bolig, Sognepræsten paa Bragernæs og Capellanen paa Strømsøe; men for Øvrigt have de hverken Avlsgaard eller Enkesæde.

3. Lier Præstegjeld.

Det strækker sig mere end tre Mile fra det yderste af Holsfjorden i Nord til Dramsfjorden i Syd, men den smukke Lierdal, som udgjør den væsentligste Deel af Præstegjeldet, er deraf kun to Mile, hvilken Dal ved skovklædte Bjergaaser adskilles fra Asker og Røgen Præstegjelde i Øst, samt fra Eger og Modum i Vest, og hvis nederste Deel, der har store Flader og mange smukke Gaarde, omgiver Bragernæs Kjøbstad. Arealet er omtrent 4 Qvadratmile, med 4665 Beboere efter Folketællingen af 1825. Kirkesognene ere trende: Frogner Hovedsogn, Tranbye og Sylling Annexsogne, tilsammen med 185 matrikulerede Gaarde, af Skyld 206 Skpd. 17 Lpd., hvilke Gaarde i 1825 havde 328 Selveiere, 54 Leilændinger og 278 Huusmænd. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift og Kjørseler med Planker og Bord. Præstegjeldet har mange formuende Beboere, samt mange Gaardbrugere udenfor Bondestanden, ligesom og ad-

skillige af Hovedsognets Gaarde eies og bruges af Drammens Borgere. Hovedlandeveien imellem Christiania og Drammen gaaer igjennem en Deel af Præstegjeldet, og en anden Vei gaaer fra denne til Bunden af Holsfjorden. Kaldet betjenes nu blot af en Sognepræst, da det forhenværende residerende Capellanie er nedlagt. Præstens Korntiende, oprindelig 3 Tdr. ½ Skjep. Rug, 6 Tdr. ½ Skjep. Hvede, 3⅛ Td. Erter, 31 Tdr. Blandkorn og 170¾ Td. Havre, betales nu efter Forening i Penge og udgjør med Smaatienden 268 Spd. Afgiften af Byløkkerne beløber til omtrent 40 Spd. Offerskjeppe ydes ikke. Indtægterne af Mensalgodset (hvilket, før sammes Realisation begyndte, bestod af 50 Bygselgaarde til Skyld 23 Skpd. 17½ Lpd. Tunge) have, efter Middeltal af de sidste fem Aar, været 304⅗ Spd., og Præstens uvisse Indtægter, Arbeidspenge af Huusmænd og Inderster iberegnede, kunne anslaaes til 6 à 700 Spd., ligesom Kaldets samtlige Indtægter til 12 à 1300 Spd. Enkepensionen er 108 Spd. Frogner Præstegaard, af Skyld 2 Skpd. 10 Lpd. (12,243½ Spd.), har en meget behagelig Beliggenhed i en af Norges smukkeste Bygder, ⅜ Miil fra Drammen. Paa samme avles sædvanlig 12 til 16 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg, 120 til 150 Tdr. Havre og 100 Tdr. Potatos, samt fødes 8 Heste, 20 Køer og 16 Faar. Til Gaarden er blot Skov til høistfornødent Brænde, noget Laxefiskerie, og 7 Huusmandspladser, hvorpaa fødes 6 Heste, 20 Køer og 30 Faar, samt hvoraf erlægges 72 Spd. i aarlig Afgift. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes den søndre Halvdeel af Hovedbygningen, tilligemed Bryggerhuus og Drengestue, samt Stald med Høelade,

af Almuen, og de øvrige Bygninger af Præsten. Adskillige af disse Bygninger ere hans Eiendom. Hovedbygningen, skjøndt gammel, er i god Stand, og de fleste øvrige Bygninger ere ligeledes gode. Inventariet bestaaer af adskilligt Huusgeraad, nogle Madvarer, fem Køer og en Hest. Videre hører til Præstegaarden en hidtil umatrikuleret Eiendom, Landfald, der for Matrikulerings-Commissionen i 1820 angaves at udsaae 16 Tdr. Korn, og føde 4 Heste, 16 Køer og 16 Faar, og i den nye Matrikul er taxeret for 3826 Spd. Enkesædet er Gaarden Reenskoug, af Skyld 2 Skpd. Tunge (9182$\frac{3}{5}$ Spd.), beliggende $\frac{1}{5}$ Miil fra Præstegaarden. Paa samme avles omtrent 130 Tdr. Korn, og fødes 5 Heste, 16 Køer og 12 Faar, og til Gaarden er godt Fiskerie og fornøden Skov, samt 7 Huusmandspladser eller særskilt bortfæstede Parceller, hvorpaa næsten avles og fødes ligesaa meget som paa Gaarden selv. Dens Bygninger ere i meget god Stand.

Fra Præstegaarden til Tranbye Kirke er $\frac{1}{2}$ Miil, og til Sylling Kirke 1$\frac{3}{4}$ Miil. Til begge Kirker er god Kjørevei. Præsten befordrer sig selv paa Annexreiserne, og nyder derfor en Godtgjørelse af 24$\frac{1}{2}$ Spd.

4. Røgens Præstegjeld.

Det bestaaer ikkun af et Kirkesogn, hvis Areal er omtrent 1 Qvadratmiil, med 1683 Mennesker efter Folketællingen af 1825. Mod Nord grændser det til Asker Præstegjeld, mod Øst til Christianiafjorden, mod Syd til Hurums Sogn, samt mod Sydvest og Vest til Dramsfjorden og Lier. De matrikulerede Gaarde ere 82 og

Matrikulskylden 94 Skpd. 16 Lpd. Tunge. Gaardene havde i 1825: 153 Selveiere, 27 Leilændinger og 97 Huusmænd med Jord. Hovedkirken ligger midt i Præstegjeldet, en Miil østenfor Drammen og 3¼ Mile i Syd fra Christiania. Almuens Næringsveie ere Agerbrug, noget Skovbrug og tildeels Kjørseler. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 99½ Td. Havre, betales i Penge med 139 Spd. 36 ß. Smaatienden, der betales af 56 Gaarde med 36 ß. pr. Gaard, udgjør 16 Spd. 96 ß. Andre Tiender haves ikke, og her erlægges ingen Offerskjeppe. Det beneficerede Gods med Bygsel er 8 Gaarde, som skylde 5 Skpd. 12 Lpd. Salt, og 15 Gaarde, hvoraf løs Landskyld ydes. Af dette Gods er Indtægten 27 Spd. 60 ß. De uvisse Indtægter kunne være 200 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter 350 til 400 Spd. Enkepensionen er bestemt til 24 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Solberg, skylder 15 Lpd. (6637½ Spd.), og ligger tæt ved Kirken. Den har en Udsæd af 20 Tdr. Korn, hvorefter avles 100 til 130 Tdr. Havre og 20 til 30 Tdr. Byg og Hvede, foruden 100 til 150 Tdr. Potatos, og føder 5 Heste, 20 Køer og 30 til 40 Faar, har tre Huusmandspladser, hvoraf den aarlige Afgift er 24 Spd., Vandfald hvori er Møllebrug med tre Par Qværner, og ubetydelig Skov; men faaer efter gammel Forening det fornødne Brænde fra Nabogaarden Kjegstad. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholder Almuen den saakaldte Herrestue med Kammer og Oververelser, Borgestue, Hestestald, Lade og Tærskeloe. Den største Deel af Hovedbygningen vedligeholder Præsten, og adskillige Bygninger ere hans Eiendom. Gaar-

dens Inventarium er 1 Hest, 6 Køer, 1 Kalv, 1 Sviin, 3 Faar og adskilligt Huusgeraad. Enkesædet er Gaarden Aasager, af Skyld 1 Skpd. $\frac{5}{8}$ Lpd. (3761$\frac{1}{4}$ Spd.). Den er vel bebygget og opdyrket. Paa samme udsaaes 16 til 18 Tdr. Korn, og fødes 4 Heste, 18 til 20 Køer og 30 Faar, ligesom og Gaarden har fornøden Skov.

5. Hurum Præstegjeld.

Det bestaaer af tvende ved Dramsfjorden fra hinanden adskilte Sogne, nemlig: a) Hurums Hovedsogn i Drammens Provstie, Buskeruds Fogderie og Buskeruds Amt, der udgjør en høitliggende skovrig Landtunge af omtrent 1$\frac{1}{4}$ Qvadratmiils Indhold, som omgives af Christiania- og Dramsfjorden og er mod Nord landfast med Røgen Sogn, samt b) Strømmens Annexsogn i Jarlsberg Provstie, Jarlsberg Fogderie og Jarlsberg og Laurvigs Amt, der med et Indhold af $\frac{5}{8}$ Qvadratmiil strækker sig et Par Mile langs Dramsfjordens Vestside og omgives fra Landsiden af Skouge og Sande Sogne. Det samlede Folketal var 3111 efter Folketællingen af 1825, hvoraf 189 Gaardbrugere og 66 Huusmænd. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift, Fabrikarbeide, Søfart og Handel. I Præstegjeldet ligger Schimmelmans Glasværk, samt Svelvigens, Strømmens, Holmsboe og Filtvedt Strandsteder, hvoraf de to første foranledige megen Rørelse. Her fattes saaledes ikke Næringsveie og gives tillige adskillige gode Gaarde tildeels med betydelige Skove; imidlertid bestaaer en stor Deel af Almuen af fattige Strandsiddere. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 4 Tdr. Blandkorn og 36 Tdr. Havre, betales

efter Forening i Penge med 72 Spd. 31 ß. I Smør-tiende betales af en Gaard i Annexsognet 96 ß. Fiske-tiende haves ikke, og her erlægges ingen Offerskjeppe. Mensalgodset bestaaer af fem Bygselgaarde, som skylde 2 Skpd. 12¾ Lpd.; og desuden haves løs Landskyld af nogle Gaarde. Indtægten af dette Gods er i Penge 26 Spd. 10 ß. De uvisse Indtægter ere omtrent 300 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Berg, skylder 18¾ Lpd. (5511½ Spd.). Den ligger ⅛ Miil fra Hovedkirken, ⅜ Miil fra Annexkirken og noget over fem Mile søndenfor Christiania. Jordbunden er deels haard Leerjord og deels rødbrun løs Jord. Det er en god Høgaard, men maa-delig Korngaard. Dens Udsæd er omtrent 25 Tdr. Korn, der giver 4 til 5 Fold, den føder 5 Heste, 24 Køer og 15 Faar, og har god Skov. Af Bygningerne vedligeholder Almuen en Deel af Hovedbygningen, og Præsten de øv-rige. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Inventa-riet er 5 Køer, 3 Faar, 1 Griis, 5 Tdr. Blandkorn og adskilligt Huusgeraad. Under Gaarden ere fem Huus-mænd, som svare 104 Arbeidsdage, men ingen Pengeaf-gift. Enkesædet er Gaarden Svarstad, af Skyld 1½ Skpd. Salt (1228½ Spd.), beliggende i Strømmens Annex hen-ved ½ Miil fra Præstegaarden. Her fødes 2 Heste, 6 Køer og 8 Faar, og avles 35 Tdr. Korn, foruden Pota-tos. Afgiften af den nærværende Bruger er 32 Spd. Gaardens Bygninger ere beboelige for en Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes om Vinteren hver anden Søn- og Helligdag i hver af Præstegjeldets Kirker; derimod om Sommeren hver Søn- og Helligdag i hver Kirke.

n) I Jarlsberg Provstie,

som, foruden en Deel af Drammens Kjøbstad under Buskeruds Amt, indbefatter Tønsberg og Holmestrands Kjøbstæder, det meste af Jarlsberg Fogderie og endelig en liden Deel af Laurvigs Fogderie, Alt under Jarlsberg og Laurvigs Amt, med 28,632 Indbyggere *):

1. Skouge Præstegjeld.

Det udgjør den nordligste Deel af Provstiet, omgives af Drammens, Eger, Hoffs og Sande Præstegjelde, samt Strømmens Sogn, og grændser for Øvrigt til Drams-Fjorden. Arealet er omtrent en Qvadratmiil, med 2581 Beboere. Kirkesognene ere tvende, nemlig a) Skouge Hovedsogn, der ligger strax søndenfor Drammen, har et ujævnt og bakket Terrain, men mange behagelige Situationer og smukke Gaarde, samt 1580 Beboere, hvoriblandt 159 Gaardbrugere og 60 Huusmænd foruden Strandsiddere, og b) Tangen Annexsogn, der udgjør en Deel af Drammens Kjøbstad, med 1001 Beboere. Foruden disse Sognes Kirker, er her endnu et Capel paa Jarlsberg Værk i Hovedsognet. Næringsveiene ere i det sidste Handel og Søfart, og i det første Agerbrug, Skovdrift, Søfart, Fiskerie, Haandværks- og Dagarbeide. Gjennem Hovedsognet fører Hoved-Landeveien fra Drammen til Vestlandet. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korn-

*) I dette Folketal er ogsaa medregnet Beboerne af Strømmens Sogn, der, som henhørende under Hurums Præstegjeld, er forben, S. 162, ved dette Kalds Beskrivelse anført.

tiende, som betales i Penge, udgjør 59 Spd. 52 ß., Indtægterne af Mensalgodset ere 27 Spd. 52 ß., Præstelønnen 40 Spd., Høitidsofferet 300 Spd., og de uvisse Indtægter 450 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter beløbe til henimod 900 Spd. Præstegaarden, hvis Navn er Dæle, skylder 15 Lpd. (1650 Spd.), og ligger ½ Miil fra Drammen. Det er en af de ringeste Gaarde i Sognet, hvorpaa avles omtrent 50 Tdr. Korn og 50 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste, 8 Køer og 6 Faar, men vil ved en bedre Dyrkning kunne saavel avle som føde meget mere, da den har megen Oprydningsjord og tilstrækkelig Havn, derimod er Skoven blot til Brænde og Gjærdefang. Gaardens Bygninger, der alle siden 1819 ere af Almuen opførte, bestaae af en Hovedbygning med 7 beboelige Værelser, samt tvende Sidebygninger, hvoraf den ene indeholder Drengestue, Bryggerhuus, Veedskuur og Vognremise, og den anden Stald, Fæhuus, Lader m. m. Hvilke af Bygningerne der skal vedligeholdes af Almuen, og hvilke af Præsten, er endnu ikke bestemt. Her er intet Inventarium, uden et Par Kakkelovne; heller ikke ere der Huusmænd under Gaarden, men Sognets Huusmænd svare hver 2 Arbeidsdage aarligen paa Præstegaarden. Enkesædet er Gaarden Holmen, af Skyld 1 Skpd. 7 Lpd. (2475 Spd.), beliggende ⅛ Miil fra Præstegaarden. Den bruges af to Opsiddere, avler 60 Tdr. Korn og 80 Tdr. Potatos, samt føder 2 Heste, 10 Køer og 8 Faar. Gaarden har god Jordbund, nogenlunde tilstrækkelig Skov, samt en Huusmandsplads, og et lidet Vandfald med en ubetydelig Qværn.

Præsten befordrer sig selv til Kirkerne, hvoraf Tan-

gens Kirke ligger ½ Miil og Jarlsberg Værks Capel noget over ½ Miil fra Præstegaarden. Godtgjørelsen for Skyds til Capellet, samt for Brød- og Viinhold i dette og i Hovedkirken, er omtrent 20 Spd.

2. Sande Præstegjeld.

Det omgives af Botne, Hoffs og Skouge Præstegjelde, samt Strømmens Sogn, og grændser for en Deel, mod Syd og Sydost til Christiania-Fjorden, hvorfra en ½ Miil lang Fjord, Sandefjorden kaldet, gaaer ind i Præstegjeldet. Arealet er henimod en Qvadratmiil, og Terrainet bestaaer i en Afvexling af Flader og Bakker, der paa Vest- og Østsiden ved skovbegroede Bjergaaser skilles fra Nabosognene. Præstegjeldet, som kun er et Kirkesogn, er en af Provstiets smukkeste Bygder, og ligger midt imellem Drammen og Holmestrand. I 1825 havde samme 2409 Beboere, hvoraf 337 Gaardbrugere og 105 Huusmænd. De matrikulerede Gaarde ere 140 og Skylden 171 Skpd. 16 Lpd. Almuens Næringsveie ere fornemmelig Agerbrug, nogen Skovdrift, og for en liden Deel Søfart og Fiskerie. Huusfliden er god. Da Indtægtskilderne ere overflødige, er Formues-Forfatningen temmelig god, dog vilde den være bedre, hvis Luxus mindre havde taget Overhaand. Gjennem Præstegjeldet gaaer, i omtrent 1½ Miils Strækning, Hoved-Landeveien fra Christiania til Vestlandet. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende ydes in natura med 91 Tdr. 5¾ Skjep. Havre og 8½ Td. Blandkorn, og Ostetienden betales i Penge med 9 Spd. 43 ß. Offerskjeppe erlægges ikke. Indtægten af Mensalgodset er i Landskyld 10 Lpd. Hav-

remeel og 1 Bpd. Smør in natura, samt 3 Skpd. 5½ Lpd. Korn, og 1 Skpd. Malt, der betales efter Capitelstaxten, i Kornafgift 10 Tdr. ¾ Skjep. Byg, og i Skydsfærd m. m. 31 Spd. 81 ß. Præstens uvisse Indtægter ere 650 Spd. (hvoraf Høitidsofferet udgjør 300 til 350 Spd.), og hans samlede Indtægter kunne anslaaes til omtrent 900 Spd. Enkepensionen er 32 Spd. Sande Præstegaard skylder 1 Skpd. 8 Lpd. (5528⅗ Spd.), og har en behagelig Beliggenhed ved foranførte Landevei 1⅘ Miil søndenfor Drammen og 1¼ Miil nordenfor Holmestrand. Paa Gaarden avles, efter Middeltal af de sidste 9 Aars Avl, 152 Tdr. Havre, 52 Tdr. Byg, 27 Tdr. Rug, 4 Tdr. Hvede og 80 Tdr. Potatos, og fødes 6 Heste, 25 til 30 Køer og 10 Faar. Til samme er nogen Oprydningsjord, men liden Udmark og ingen Skov, hvorfor de fornødne Skovproducter hidtil have været erholdte deels fra Enkesædets og deels fra den næsten ¾ Miil fraliggende beneficerede Gaard Bakkes Skov. Fremdeles er til Gaarden en Sæter, Præstegaards-Sæteren kaldet. Gaardens Bygninger ere opførte, efterat være afbrændte i 1783. Af dens smukke to Etages Hovedbygning, som er i god Stand, vedligeholder Almuen den ene og Præsten den anden Halvdeel. Desuden vedligeholdes Stalden med tilhørende Lade af Almuen. Af Aabodsbygningerne er en stor to Etages Sidebygning, med 6 beboelige Værelser foruden Bryggerhuus, af Nyt opført i 1827. En Stolpebod, en Ladebygning med Tærskemaskine og et Par mindre Bygninger ere Præstens Eiendomme. Under Gaarden ere 5 smaae Pladse, hvorpaa fødes 6 Køer og 6 Faar, samt avles 25 Tdr.

Havre, 5 Tdr. Byg og 5 Tdr. Potatos. Huusmændene svare i aarlig Afgift 55 Spd. og arbeide næsten hele Aaret igjennem paa Præstegaarden mod bestemt Betaling. Paa tre af disse Pladser eier Præsten samtlige Huse. Gaardens Inventarium er 7 Fækreature og 9 Kornkister. Enkesædet er Gaarden Øvre Bonden, af Skyld 2 Skpd. 5 Lpd. (4300 Spd.), beliggende ¼ Miil fra Præstegaarden. Paa Gaarden avles 50 Tdr. Havre, 8 til 10 Tdr. Byg, 6 Tdr. Rug og 50 til 60 Tdr. Potatos, og fødes 3 Heste, 15 Køer og 12 Faar. Den har maadelig Jordbund, nogen Oprydningsjord, tilstrækkelig Havn, fornøden Skov og to Pladser. Gaarden er vel bebygget, og har i mange Aar været beboet af en Præste-Enke.

3. Hoffs Præstegjeld.

Det grændser mod Nord til Skouge, mod Øst til Sande og Botne, mod Syd til Ramnæs, og mod Vest til Eger, Sandsvær og Laurdals Præstegjelde. Dets Længde i Nord og Syd er omtrent 2 Mile, men Breden ikke over ¼ Miil, og Arealet 1½ Qvadratmiil, hvorpaa i 1825 levede 1475 Mennesker. Kirkesognene ere tvende: Hoffs Hovedsogn og Vatsaas Annexsogn, tilsammen med 84 Gaarde, som skylde 83 Skpd. 19 Lpd., og have 126 Opsiddere og 99 jordbrugende Huusmænd. Præstegjeldet danner en paa begge Sider af Bjergaaser omgiven og af Elve samt Ferskvande gjennemskaaren Dal, og er rigt paa skjønne Situationer, ligesom Gaardene ere vel bebyggede. Næringsveiene ere Agerbrug, Tømmerdrift og Bjergværksdrift, da Eidsfos Jernværk er beliggende i Præstegjeldet. Formues-Forfatningen er ret god. Til

Præstegjeldet er en Sognepræst. Hans Korntiende erlægges in natura med 48 Tdr. $6\frac{1}{4}$ Skjep. Havre, og 5 Tdr. $1\frac{1}{6}$ Skjep. Blandkorn, og Ostetienden betales i Penge med 4 Spd. 88 ß. Offerskjeppe erlægges ikke. Mensalgodset bestaaer af 6 Gaarde uden Bygsel, hvoraf Landskylden er 4 Spd. Af 4 Eger Præstegjeld tilhørende Gaarde, som her have Kirkegang, har Præsten en Indtægt af 3 Spd. 24 ß., og hans uvisse Indtægter udgjøre 300 Spd. Enkepensionen er 18 Spd. Hoffs Præstegaard skylder 2 Skpd. (6300 Spd.), og ligger $3\frac{1}{2}$ Miil fra Drammen og $1\frac{1}{4}$ Miil fra Holmestrand. Den har en Udsæd af 20 til 24 Tdr. Havre, 4 til 6 Tdr. Rug og Byg og 10 til 12 Tdr. Potatos, samt føder 6 Heste, 25 Køer og 12 Faar, har god Havn, Sæter i Østre Lindsæts Skov, fuldkommen tilstrækkelig Skov og et ubetydeligt Ferskvands-Fiskerie. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes den søndre Deel af Hovedbygningen, tilligemed Stalden, af Almuen, og den øvrige Deel af Hovedbygningen, en Sidebygning, samt Ladebygningerne og Fæhuset af Præsten, som selv eier et Par Bygninger. Huusmandspladserne ere 16, hvorpaa fødes 6 Heste og 30 Køer, men som ligge meget adspredte. Af Huusmændene svare tre i aarlig Afgift 52 Spd., og de øvrige i Stedet for Penge tilsammen 1260 Arbeidsdage. Inventariet bestaaer af en Hest, 4 Køer, nogle Sviin, 5 Tdr. Havre m. m. Enkesædet er Gaarden Søndre Solberg, af Skyld 1 Skpd. $2\frac{1}{4}$ Lpd. (2520 Spd.), der ligger i Vatsaas Annexsogn. Den er velbebygget, udsaaer 12 Tdr. Havre og 2 Tdr. Byg, foruden Potatos, og føder

3 Heste, 12 Køer, har god Jord og let Drift, god Havn og tilstrækkelig Skov.

4. Botne Præstegjeld.

Det strækker sig omtrent en Miil langs Christianiafjordens Vestside fra Sande Sogn i Nord til Vaale Præstegjeld i Syd, og har Hoffs Præstegjeld i Vest. Arealet er omtrent en Miil, med 2924 Mennesker efter Folketællingen af 1825, hvoraf 1462 i Holmestrand. Terrainet er ujævnt og bjergrigt. Kirkesognene ere trende Botne Hovedsogn, Holmestrands Kjøbstads og Hillestads Annexsogne, tilsammen med 97 matrikulerede Gaarde, som skylde 96 Skpd. 18 Lpd. Næringsveiene i de til Præstegjeldet hørende Landsogne ere Skovbrug og Agerbrug. Hovedlandeveien fra Christiania til Vestlandet gaaer her igjennem. Kaldet betjenes af en Sognepræst, der oppebærer sine Tiender in natura med 51⅜ Td. Havre, 1 Bpd. 11 Mkr. Smør og 163 Læs Veed. Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af 6 Gaarde, som skylde 1 Skpd. 15 Lpd., og hvoraf Indtægten er 16 Spd. Præstens visse Indtægter ere 5 til 600 Spd. Enkepensionen er bestemt til 24 Spd. Botne Præstegaard ligger ved Hovedkirken ¼ Miil vestenfor Holmestrand og 1 Miil fra Hillestads Kirke, og skylder 1 Skpd 10 Lpd. (4000 Spd.). Den udsaaer 16 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg, 2 Tdr. Rug og Hvede, samt 8 til 10 Tdr. Potatos. Kornsæden giver 5 til 7 Fold, og Potatossæden 10 til 12 Fold. Kreaturbesætningen er 4 Heste, 16 til 18 Køer og 12 Faar. Gaarden har maadelig Havn og Skov til Huustømmer og Brænde. Af Gaardens Byg-

ninger vedligeholder Almuen det saakaldte Herre-Gemak, med Sal over, saavelsom Udhusene, og Præsten de øvrige. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Huusmandspladserne ere sex, hvorpaa avles 30 til 40 Tdr. Korn og 30 til 40 Tdr. Potatos, samt fødes 12 Køer og 12 Faar. Den aarlige Afgift af disse Pladser er 45 Spd. Gaardens Inventarium er 6 Køer. Enkesædet Allum skylder 1 Skpd. 2 Lpd. (1280 Spd.). Denne Gaard bruges af to Opsiddere og har tungvindt og slet Jord. Den udsaaer 6 til 8 Tdr. Havre og 2 Tdr. Byg, og føder 2 Heste, 8 Køer og 12 Faar. Til samme er fornøden Brændeskov.

5. Vaale Præstegjeld.

Det omgives af Botne, Ramnæs, Sembs og Borre Præstegjelde, samt Christianiafjorden. Dets Længde er omtrent 2 Mile, men Breden ingensteds over ½ Miil, og Arealet er omtrent ¾ Qvadratmiil, med 2195 Mennesker efter Folketællingen af 1825. Kirkesogneue ere tvende: Vaale Hovedsogn og Undrumsdals Annexsogn, tilsammen med 146 Gaarde, af Skyld 199 Skpd 12 Lpd., som bruges af 379 Opsiddere. Formues-Forfatningen er god, da Præstegjeldet foruden at have fordeelagtigt Agerbrug ogsaa har nogen Indtægt af Skovene, og Folket udmærker sig ved Vindskibelighed. Her gives tildeels beqvemme Landeveie i forskjellige Retninger. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 100⅜ Td. Havre og 7½ Td. Blandkorn, betales efter Forening i Penge med 110 Spd 58 ß., og Ostetienden betales ligeledes med 11 Spd. 66 ß. Offerskjeppe ydes

ikke. Det endnu usolgte Mensalgods skylder 1 Hud, 5 Lpd. Tunge og 1½ Vpd. Smør. Indtægten deraf er in natura 9 Lpd. Havremeel og 2 Lam, og i Penge 22 Spd. 33 ß. Af det solgte Mensalgods haves i Jordafgift 7 Tdr. 4 Skjep. 1½ Fdkr. Byg, der betales efter Middeltal af de sidste 10 Aars Capitelstaxter. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 550 à 600 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til omtrent 800 Spd. Paa Kaldet hviler en Afgift af 48 Spd. til Stedets Skolekasse. Vaale Præstegaard, af Skyld 2 Skpd. (18,114 Spd.), er den betydeligste af Provstiets Præstegaarde, og ligger 1 Miil i Sydvest fra Holmestrand, 2 Mile fra Tønsberg og 1¼ Miil fra Annexkirken. Den har frugtbar Jordbund og er i god Drift, har en Udsæd af 1 Td. Rug, 1 Td. Byg, 25 Tdr. Havre og 20 Tdr. Potatos, hvorefter avles 16 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg, 125 Tdr. Havre og 260 Tdr. Potatos, efter Middeltal af 1821 til 1826 Aars Avl, samt føder 6 Heste, 25 til 30 Køer og Ungfæ, og 30 Faar. Til Gaarden er god Havn og fuldkommen tilstrækkelig Skov. Af Bygningerne vedligeholder Almuen den østre Deel af Hovedbygningen (der bestaaer af to Etager) indeholdende fem Værelser, saavelsom Stalden, og Præsten de øvrige. Samtlige Bygninger ere i forsvarlig Stand. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Huusmandspladserne under Gaarden ere 13, hvorpaa fødes 8 Heste, 40 til 45 Køer og lige saa mange Faar. Fem af Huusmændene svare tilsammen 1100 Arbeidsdage og i aarlig Afgift 50⅔ Spd., og de øvrige svare deels i Penge, og deels in natura, Præstationer til Beløb omtrent 120 Spd. Desuden præsteres af Præstegjeldets

Huusmænd og Inderster een Dags Høstarbeide. Inventariet tilsvares, ifølge Reskr. af 19de Juli 1790, i Penge med 28 Spd. 8 ß. Enkesædet er Gaarden Skoug, af Skyld 1 Skpd 11½ Lpd. Tunge (3747⅗ Spd.), beliggende ¼ Miil fra Præstegaarden. Derpaa avles 60 Tdr. Korn og fødes 3 Heste, 12 Køer og 12 Faar. Til samme er god Skov. Gaarden bruges af to Forpagtere paa Aaremaal. Bygningerne ere i forsvarlig Stand, men blot Bønderhuse.

6. Ramnæs Præstegjeld.

Det ligger inde i Landet, ½ Miil og længere fra Søekanten, og omgives af Hoff, Botne, Vaale, Sem, Stokke, Anneboe og Laurdals Præstegjelde. Arealet er noget over en Qvadratmiil, skjøndt Præstegjeldet strækker sig i Nord og Syd over 2 Mile, og Beboerne, ifølge Folketællingen af 1825, 2375, hvoraf 355 Gaardbrugere, 64 Huusmænd og 202 Inderster og jordløse Huusmænd. De matrikulerede Gaarde ere 159, og deres Skyld 196 Skpd. $\frac{5}{12}$ Lpd. Kirkesognene ere trende, nemlig, Ramnæs Hovedsogn, Foden og Vivestad Annexsogne. Det første er en smuk, jævn, aaben Bygd, og Provstiets bedste Kornegn, de to andre derimod mere skovrige Bjergegne. Almuens Næringsveie ere Agerbrug og Skovdrift. Huusfliden er ret god. Præstegjeldet hører til Provstiets meest velhavende Egne, dog er Luxus meget udbredt. Skjøndt beliggende udenfor Hoved-Landeveien, have de to første Sogne en temmelig god Bygdevei. Til Kaldet er en Sognepræst, og her har tillige forhen været en residerende Capellan; men Capellaniet har i mange Aar

ikke været besat, og skal ifølge Kgl. Resol. af 16de Febr. 1828 endnu nogen Tid forblive ubesat. Sognepræstens Korntiende, oprindelig 101 Td. Havre og 7¼ Td. Blandkorn, betales i Penge med 109 Spd. 84 ß., og Ostetienden ligeledes med 9 Spd. 111 ß. Under Navn af Smaatiende erlægges 48 Spd., men Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af 44 Gaarde, med og uden Bygsel, hvis Skyld er 23¾ Bpd. Smør, 1 Skpd. 6 Lpd. Tunge og 2½ Lpd. Salt. Deraf er Indtægten in natura 16 Bpd. Smør, 26 Lpd. Havremeel og 23 Spd. 22 ß i Penge. De uvisse Indtægter anslaaes til 400 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til noget over 600 Spd. Enkepensionen er 24 Spd., og naar der er residerende Capellan er hans Løn af Kaldet 64 Spd. Ramnæs Præstegaard, hvis Skyld er 1 Skpd. 12 Lpd. (7500 Spd.), ligger i Præstegjeldets bedste Bygd, 1¼ Miil fra Tønsberg, og har for største Deel særdeles god Jord. Dens Udsæd er 4 Tdr. Byg og Rug, 25 Tdr. Havre og 4 Tdr. Potatos, og den føder 5 Heste, 20 Køer og 20 Faar, samt har god Havn og fornøden Skov. Gaardens Hovedbygning vedligeholdes deels af Almuen deels af Præsten. Almuens Deel er opført for 6 Aar siden, og Præstens vil blive af Nyt opført i 1828. Af de øvrige Bygninger er Fæhuset med tilhørende Lade og Laave i god Stand, saavelsom Stalden, hvilken sidste med Lade og Laave vedligeholdes af Almuen. En liden Sidebygning ved Hovedbygningen er Præstens Eiendom. Under Gaarden ere fem Pladser, hvoraf betales i aarlig Afgift 43 Spd. Fire af Huusmændene ere forpligtede til at arbeide paa Gaarden mod en bestemt Dagløn. In-

ventariet bestaaer i 4 gamle Køer, en Tyrkalv, et Faar og et Lam, fire voxne Sviin og to Grise, noget Huus-geraad m. m. Capellangaardens Navn er Krakken. Den ligger i Fodens Sogn, og skylder 1 Skpd. (2100 Spd.). Gaarden har god Jordvei, en Udsæd af 8 til 10 Tdr. Korn, og føder 2 Heste og 8 til 10 Køer. Til samme er god Havn og nogen Skov til Salg, men dens Bygninger ere nu ikke beboelige for en Embedsmand. Enkesædet er Gaarden Sulutvedt, af Skyld 18⅔ Lpd. (1350 Spd.), ligeledes beliggende i Fodens Sogn 1¼ Miil fra Præstegaarden. Det er en maadelig og tungvindt Gaard, hvorpaa udsaaes 6 til 8 Tdr. Korn, og fødes 1 Hest, 8 Køer og 8 Faar. Til Gaarden er god Havn, og nogen Skov til Salg. Hovedbygningen paa Gaarden er utilstrækkelig og i slet Stand.

Fra Præstegaarden er til Foden Kirke 1 Miil, og til Vivestad Kirke paa en besværlig Vei 1⅜, men paa en bedre Vei 1¾ Miil. Godtgjørelse for Skyds og Natbold paa Annexreiserne har Præsten ikke.

7. Borre Præstegjeld.

Det strækker sig langs Christianiafjorden i omtrent 1½ Miles Længde, med en Brede af en halv Miil, og omgives fra Landsiden af Vaale og Sembs Præstegjelde. Arealet er ¾ Qvadratmiil, med 2433 Mennesker efter Folketællingen af 1825. Præstegjeldet, som hører til de skjønneste Egne af Jarlsberg Fogderie, har tvende Kirkesogne, nemlig Borre Hovedsogn og Nykirke Annexsogn, hvilket sidste Sogns Kirke ligger ½ Miil fra Hovedkirken, tilsammen med 117 matrikulerede Gaarde, af Skyld 127

Skpd. 1 Lpd. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift, Søfart og Fiskerie. Gaardene ere som overalt ved Søkanten meget udstykkede. Til Præstegjeldet hører Hortens Marine-Etablissement og Aasgaardsstrands Ladested. Gode Landeveie mangler man ikke. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Tiender betales i Penge, tilsammen med 87 Spd. 63 ß. Offerskjeppe erlægges med 22 Tdr Byg in natura. Indtægten af Mensalgodset er i Jordafgift af det solgte 6 Tdr., 5 Skjep., 2⅓ Fdkr. Byg og 8½ Lpd. Havremeel, og i Landskyld af det usolgte 11 Lam in natura samt i Penge 54 Spd. 23 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 500 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til 750 Spd. Præstens Indtægt her i Kaldet beroer fornemmelig paa, hvor mange Conditionerede der boe i Præstegjeldet og disses Forfatning, saavelsom paa Handelens og Skibsfartens Flor og Tilstand. Enkepensionen er 24 Spd. Borre Præstegaard med Tilliggelser skylder 1 Skpd. 4⅓ Lpd. (2500 Spd.), og har en særdeles smuk Beliggenhed, 1¾ Miil fra Holmestrand og 1½ Miil fra Tønsberg, ved og paa en liden Høide over Christiania-Fjorden, med en udmærket skjøn og vid Udsigt over samme. Dens Jordvei er sandig og stenet, med Underlag af Gruus, og bedst skikket til Rug- og Potatos-Avl. Her udsaaes 10 til 12 Tdr. Havre, 2 Tdr. Rug og 20 Tdr. Potatos. Hvede og Erter kan man ikke saae, ligesaalidet som Byg, og Havren mislykkes ofte. Paa Gaarden fødes 3 Heste, 12 til 14 Køer og ligesaamange Faar, og til samme er fornøden Havn, men Skov neppe til Brænde, og i Fjorden et godt Laxefiskerie, der dog er kostbart at vedligeholde. Af Hovedbygningen paa

Gaarden, der bestaaer af 8 beboelige Værelser, vedligeholdes Halvdelen af Almuen, der ogsaa holder Stalden i Stand. De øvrige ere Aabodsbygninger, samtlige gamle, dog i taalelig Stand. En for saa Aar siden opført Staldbygning er Præstens Eiendom. Under Gaarden ere ni Huusmænd, paa hvis Pladser fødes 20 Kreature, og som svare tilsammen 500 Arbeidsdage, men for Øvrigt ingen Afgift i Penge. Inventariet bestaaer af 4 Køer, 2 Faar, 2 Sviin m. m. Ved Kgl. Resol. af 22de April 1824 er Kaldets hidtilværende Enkesæde Øvre Glende, af Skyld 5 Lpd. (375 Spd.), en meget ubetydelig Gaard, hvorpaa udsaaes 2 til 3 Tdr. Korn og 4 til 6 Tdr. Potatos, samt fødes 4 Køer, bestemt at henlægges under Præstegaarden, og derimod til Enkesæde udnævnet Gaarden Præstegaarden i Nykirke Sogn, af Skyld 1 Skpd. 2⅔ Lpd. (1750 Spd.), der har tre Opsiddere, naar samme bliver bygselledig. Paa denne Gaard, der ligger i Annexsognet, omtrent ½ Miil fra Præstegaarden, fødes 3 Heste, 12 Køer og 12 Faar, og til samme er fornøden Skov.

8. Sems Præstegjeld.

Det strækker sig en Miils Vei langs Christianiafjorden, og ligger for en Deel ved Tønsbergfjorden, omgivet fra Landsiden af Borre, Vaale, Ramnæs, Anneboe, Stokke, og Tønsberg Præstegjelde. Arealet er ¾ Miil, med 2789 Beboere, hvoraf ere 316 Selveiere, 66 Leilændinger, 35 Huusmænd med Jord og 118 jordløse. Kirkesognene ere tvende, nemlig Sems Hovedsogn og Slagen Annexsogn, samt Valløe Saltværks Menighed med egen Kirke, der

ligger i Slagen, tilsammen med 154 matrikulerede Gaarde, af Skyld 226 Skpd. 5$\frac{1}{24}$ Lpd. iberegnet Jarlsberg grevelige Hovedgaard. Næringsveiene ere Agerbrug, nogen Skovdrift, Arbeide ved Saltværket, og tildeels Søfart og Fiskerie. Præstegjeldet hører ikke til Provstiets meest velhavende Egne. Her hersker temmelig Luxus, og især ere Jord-Eiendommene meget udstykkede i Slagen Sogn. Gjennem Præstegjeldet gaaer Hoved-Landeveien fra Christiania til Tønsberg og Vestlandet, og desuden en Landevei fra Tønsberg til Horten. Mangesteds haves smukke Situationer, og Egnen er i høi Grad bebygget. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Tiende, oprindelig 6 Tdr. Blandkorn og 77$\frac{3}{4}$ Td. Havre, betales efter Forening i Penge med 84 Spd. 111 ß. Offerskjeppen erlægges med 27 Tdr. Byg. Af Greven af Jarlsberg erlægges, ifølge det under 12te Septbr. 1683 til den Wedelske Familie udstedte Skjøde paa Grevskabet, aarlig 96 Rdr. Cur. eller 76$\frac{4}{5}$ Spd., samt 10 Tdr. Havre og 5 Tdr. Blandkorn, hvilket Deputat betales med Penge, i Alt 93 Spd. 99 ß. Mensalgodset bestaaer af to Gaarde, til Skyld 4$\frac{3}{4}$ Bpd. Smør, hvoraf Indtægten er omtrent 16 Spd., foruden nogle andre smaae Gaardeparter eller Pladser, og Præstens uvisse Indtægter beløbe til omtrent 500 Spd. Enkepensionen er 36 Spd. Den egentlige Præste-Bolig i Kaldet er den ubetydelige uskyldsatte Plads Kongseeg, beliggende strax ved Slagens Kirke, i Forening med hvilken Plads (som ifølge Rescript af 29de Mai 1739 udlagdes til Præste-Bolig) i en lang Række af Aar har været brugt det hidtilværende Enkesæde Lørte, af Skyld 15 Lpd (1925 Spd.), som ogsaa, ifølge Kgl. Resol. af 4de Febr. 1826,

ved den nuværende Præste-Enkes dødelige Afgang skal forenes med Præstegaarden, som da kan udsaae 8 Tdr. Havre, 1 Td. Byg, ½ Td. Hvede og 6 Tdr. Potatos, samt føde 3 Heste, 10 Køer og 12 Faar. Enkesædets Skov kan desuden afgive noget til Salg. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes den nordre Halvdeel af Hovedbygningen, samt Stalden, af Almuen, og de øvrige af Præsten. Hovedbygningen bestaaer af 8 Værelser. Almuens Halvdeel deraf er opført i 1827, ligesaa er Stalden og Fæhuset nye Bygninger. En Deel af Hovedbygningen, som er Præstens Eiendom, er ligeledes i de sidste Aar af Nyt opført. Indtil Lørte indlemmes i Præstegaarden, svarer Præsten, for Brugen deraf, 20 Skpd. Høe og 15 Favne Veed aarlig. Ved ovenmeldte Resolution er igien til Enkesæde udlagt Gaarden Kimestad, i Borre Hovedsogn, af Skyld 1 Skpd. 7⅙ Lpd. (1750 Spd.), naar samme bliver bygselledig. Denne Gaard er god af Jordvei, men har blot Bønderhuse.

Fra Præstegaarden er paa god Kjørevei til Sems Kirke ¼ Miil og til Valløe Saltværks Kirke ½ Miil. Gudstjenesten skulde holdes hver Helligdag i Sems Kirke, og hver anden Helligdag i hver af de andre Kirker, dog holdes nu i Almindelighed kun een Tjeneste hver Helligdag. Præsten har ingen Godtgjørelse for at befordre sig til Kirkerne.

9. Tønsberg Præstegjeld.

Dertil hører Tønsberg Kjøbstad med 1907 Indbyggere, samt et lidet Landdistrict, Bytangen, med 6 Gaarde, hvoraf de fire henhøre under Landets Jurisdiction, tilsammen

med 183 Beboere. Dette Kald betjenes af en Sogne=
præst og en Aftensangs=Præst. Sognepræsten har i
Tiende af foranførte Landdistrict $4\frac{4}{5}$ Spd., og det ham
tillagte Mensalgods skylder $114\frac{1}{4}$ Bpd. Smør, 6 Skpd.
Malt, $\frac{1}{2}$ Td. Korn, 7 Huder, 6 Bpd. Lax m. m., hvor=
af Indtægten er in natura $\frac{1}{2}$ Td. Korn, og i Penge om=
trent 200 Spd. Af Tønsberg Kirke, i Grundleie og i
Renter af et Legat, oppebærer han tilsammen 5 Spd. 72 ß.
Hans Høitidsoffer anslaaes til 250 Spd., og de øvrige
uvisse Indtægter til 300 Spd., saa at Sognekaldets sam=
lede Indtægter udgjøre noget over 750 Spd. Aftensangs=
Præsten har af Byens Kasse $33\frac{3}{5}$ Spd., af Kirken $17\frac{3}{5}$
Spd., af Greven af Jarlsberg, ifølge Skjødet af 12te
Septbr. 1683 paa Grevskabet, 46 Rdr. Cur., eller nu
$36\frac{1}{5}$ Spd., og i Renter af to Legater 3 Spd. 14 ß.
Hans Høitidsoffer anslaaes til 250 Spd. og de øvrige
uvisse Indtægter til 200 Spd., hvorhos han som første
Lærer ved Borgerskolen har i Skolepenge 100 Spd. Til
ingen af disse Embedsmænd ere Embedsgaarde paa Lan=
det henlagte, men Sognepræsten har Embedsbolig i By=
en, og Aftensangs=Præsten fri Bolig i Borgerskolens
Bygning, samt en liden Løkke, hvorpaa kan fødes en Koe.
Til Enkesæde for Sognekaldet er ifølge Reskr. af 12te
April 1799 udlagt Gaarden Bergan, af Skyld 1 Skpd.
$3\frac{1}{3}$ Lpd. ($1612\frac{1}{2}$ Spd.). Denne Gaard, som ligger i Nøt=
terøe Hovedsogn, $\frac{5}{8}$ Miil fra Byen, har god Jordbund,
men ringe Havn, samt maadelig og fraliggende Skov.
Den udsaaer 10 Tdr. Korn, og føder 2 Heste og 10 Køer.

10. Stokke Præstegjeld.

Det omgives af Anneboe, Ramnæs, Sems, Hedrum og Sandeherreds Præstegjelde, og skilles fra Nøtterøe Præstegjeld i Øst ved Tønsberg-Fjorden, langs hvilken Hovedsognet, hvori Strandstedet Melsomvig er beliggende, strækker sig i omtrent en Miils Længde. Arealet er henimod en Qvadratmiil, hvorpaa ifølge Folketællingen af 1825 levede 3499 Mennesker, hvoraf 404 Gaardbrugere, 104 Huusmænd med Jord og 156 Inderster og jordløse Huusmænd. Sognene ere trende, nemlig Stokke Hovedsogn, Skee og Arendals Annexsogne, tilsammen med 144 matrikulerede Gaarde, som skylde 218 Skpd. 18 Lpd. Tunge. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift og Søfart, og Præstegjeldet har mange velstaaende Beboere i Hovedsognet, der har de fleste Næringskilder. Igjennem de to førstnævnte Sogne gaaer Hovedlandeveien imellem Christiania og Vestlandet. For Øvrigt ere her kun maadelige Bygdeveie. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 4 Tdr. 2⅓ Skpd. Blandkorn og 91¼ Td. Havre, betales efter Forening i Penge med 95 Spd. 82 ß., og Ostetienden ligesaa med omtrent 40 Spd. Her ydes ingen Offerskjeppe. Af Mensalgodset udgjør Landskylden og Kornafgiften i Penge omtrent 60 Spd. og in natura 5 Bpd. Lax. Arbeidspengene af Huusmænd og Inderster beløbe til 31⅗ Spd.; og Præstens uvisse Indtægter kunne anslaaes til 850 Spd. hvoraf Høitidsofferet udgjør 300 til 350 Spd. aarlig, saa at Kaldets samtlige Indtægter blive omtrent 1100 Spd. Stokke Præstegaard, med Tilliggelser, skylder 2 Skpd ⅙

Lpd. (6218⅕ Spd.), og ligger 1¼ Miil fra Tønsberg, ¼ Miil fra Skee og 1¼ Miil fra Arendals Kirke. Dens Udsæd er 12 til 16 Tdr. Havre, 2 Tdr. Byg, ½ Td. Hvede og 15 Tdr. Potatos, hvorefter avles 110 Tdr. Korn og 150 Tdr. Potatos, og den føder 5 Heste, 20 Køer og 20 Faar. Den har noget kuldlændet Jord, fornøden Skov, 11 Huusmandspladser og 3 jordløse Huse, paa hvilke Pladser fødes 3 Heste, 24 Køer og 35 Faar, samt avles 100 Tdr. Havre og 150 Tdr. Potatos. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes Halvdelen af Hovedbygningen, saavelsom Stalden, af Almuen, og de øvrige Bygninger af Præsten. En Bygning, der bestaaer af Bryggerhuus og Rullebod, er hans Eiendom. Gaardens Huusmænd svare tilsammen, paa egen Kost, 335 Arbeidsdage, men erlægge for Øvrigt ingen Afgift. Inventariet bestaaer af 6 Køer, 3 Sviin m. m. Enkesædet er 1 Skpd. 16½ Lpd. (5181⅘ Spd.) i Gaarden Østre Gjennestad i Skee Annexsogn ½ Miil fra Præstegaarden, hvorpaa udsaaes 6 til 8 Tdr. Korn og 5 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste 6 til 8 Køer og 8 Faar. Gaarden mangler Skov.

11. Nøtterøe Præstegjeld.

Det bestaaer blot af Øer, som ligge paa Vestsiden af Christianiafjorden ved sammes Udløb, og skilles ved mindre Fjorde og Sunde fra Sandeherreds, Stokke og Sems Præstegjelde. Arealet er omtrent 1¼ Qvadratmiil, og Beboerne, efter Folketællingen af 1825, 3913, hvoraf 344 Selveiere, 105 Leilændinger, 34 Huusmænd med Jord og 293 jordløse. De matrikulerede Gaarde

ere 151, og Matrikulskylden 166 Skpd. 13⅓ Lpd. Kirkesognene ere tvende, nemlig Nøtterøe Hovedsogn og Tjømøe Annexsogn, hvoraf det første henhører under Jarlsberg Fogderie og det Søndre Jarlsbergske Sorenskriverie, og det andet under Laurvigs Fogderie og Sorenskriverie. Almuen nærer sig ved Søfart, Agerbrug, nogen Skovdrift, Skibsbyggerie og Fiskerie. Formues-Forfatningen beroer paa Handelens og Skibsfartens større eller mindre Flor, da de fleste af Beboerne ere Søefolk, og mange Fartøier ere hjemmehørende i Præstegjeldet. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Tiende betales i Penge med 85 Spd. 92 ß. Indtægten af Mensalgodset er i Jordafgift af det solgte 12 Tdr. 3½ Skjep. 1⅔ Fdkr. Byg, og i Landskyld af det usolgte in natura 8 Lam og 1 Qvarter Makrel, samt i Penge 33 Spd. 25 ß., i Alt beregnet til Penge 90½ Spd. Fremdeles haves i Offerbyg, efter Loven af 14de Juni 1816, omtrent 1½ Td., og Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 900 à 950 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter blive omtrent 1100 Spd. Nøtterøe Præstegaard, som ligger henved ½ Miil søndenfor Tønsberg (hvortil er Landevei, da Nøtterøe ved en Broe forenes med Tønsberg), skylder med Tjæraas og øvrige Tilliggelser 1 Skpd. 5 Lpd. (3483 Spd.) Paa Gaarden udsaaes 12 Tdr. Havre, 1 til 2 Tdr. Byg, noget Hvede og Rug, samt 10 til 12 Tdr. Potatos, og fødes 4 Heste, 16 Køer og 16 Faar. Til samme er god Havn og fornøden Skov. Af Gaardens Bygninger vedligeholdes den søndre Halvdeel af Hovedbygningen med 7 beboelige Værelser og Kjøkken, samt Bryggerhuus-Bygningen med Drengestue, og Hestestalden med tilhørende

Lade, af Almuen, og de øvrige af Præsten, som selv eier den nordre Halvdeel af Hovedbygningen med fire beboelige Værelser. Under Gaarden ere 6 Pladser, hvorpaa avles 60 Tdr. Korn og 60 Tdr. Potatos, samt fødes 10 Køer og 10 Faar. Huusmændene svare ingen Afgift i Penge, men ere forpligtede til følgende Arbeide, paa egen Kost nemlig: At holde alle Udhavns-Gjerderne i Stand, at afslaae Præstegaarden, at skjære 32 Maal Ager, og endelig at hugge 74 Favne Veed. Til Gaarden r intet Inventarium. Enkesædet er Gaarden Goen paa Tjømøe, af Skyld 1 Skpd. 13½ Lpd. (3060 Spd.). Den bruges af tre Leilændinger, som avle 50 Tdr. Korn og 50 Tdr. Potatos, og føde 3 Heste, 12 Køer og 12 Faar. Til Gaarden er ingen Skov.

Fra Præstegaarden er til Annexkirken en god Miil, som kan reises til Lands, naar undtages at man maa sætte over Sundet imellem Nøtterøe og Tjømøe. Gudstjenesten holdes vexelviis i hver af Kirkerne.

o) I Laurvigs Provstie,

som indbefatter 8 Præstegjelde og Kald, hvoraf det første og den største Deel af det andet høre til Jarlsberg Fogderie, og de øvrige til Laurvigs Fogderie, tilsammen med 21,417 Indbyggere:

1. Laurdals Præstegjeld,

som i det Civile henhører under det Nordre Jarlsbergske Sorenskriverie. Det udgjør den nordligste Deel af Provstiet, og bestaaer af et meget smukt 2½ til 3 Mile langt Dalføre paa begge Sider af Lougen Elv fra He-

drum Præstegjeld i Syd til Sandsvær i Nord, omgivet fra Østsiden af Hoff, Ramnæs og Anneboe Præstegjelde, og adskilt i Vest ved en mere end en Miil bred Bjergstrækning fra Slemdal Sogn under Eidanger Præstegjeld. Arealet er omtrent 2 Qvadratmile, hvorpaa i 1825 levede 2088 Mennesker, og Kirkesognene trende, nemlig Svarstad Hovedsogn, Styrvold og Hembs Annexsogne, tilsammen med 101 matrikulerede Gaarde, af Skyld 129 Skpd. 14 Lpd., som bruges af 166 Selveiere og 71 Leilændinger, og under hvilke ere 110 Huusmandspladser. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift, Kulle- og Plankekjørsel, og Laxefiskerie. Formues-Forfatningen er ringe. Paa Sædeligheden have de idelige Vinterdrifter, Almuen ligger i, ingen fordeelagtig Indflydelse. Gjennem Præstegjeldet gaaer Landeveien imellem Kongsberg og Laurvig. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende betales, efter Forening, i Penge med 111 Spd. 54 ß., og Ostetienden ligesaa med 6⅗ Spd. Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af otte Gaarde, til Skyld 3 Skpd. 9⅔ Lpd., hvoraf Afgiften in natura er 1½ Bpd. Smør, og i Penge 20⅗ Spd., foruden Skydsfærd. Endvidere har Præsten to Læs Tiendeveed af hver fuld Gaard, en ikke ubetydelig Laxetiende af Kjerøe Laxefiskerie, samt en Ottendedeel i det saakaldte Vestfiske, som er ubetydeligt. Hans uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd. Enkepensionen er bestemt til 24 Spd. Svarstad Præstegaard har en beqvem Beliggenhed 3 Mile fra Holmestrand, 4½ Miil fra Laurvig, 4½ Miil fra Tønsberg, 4¾ Miil fra Kongsberg og 5¼ Miil fra Drammen; men tillige den Uleilighed at en betydelig (næsten den halve)

Deel ligger ¼ Miil fra Hovedgaarden paa den anden (Østre) Side af Lougen. Den skylder 1 Skpd. 10 Lpd. (6400 Spd.), er i god Drift, har en Udsæd af 30 Tdr. Havre, 1 Td. Byg, ½ Td. Hvede, ½ Td. Rug og 10 Tdr. Potatos, føder 5 Heste, 30 Fækreature og 20 Faar, har ringe Hjemhavn, men fri Sæterhavn, utilstrækkelig Brændeskov, og et ubetydeligt Laxefiskerie i Lougen. Af Bygningerne vedligeholder Almuen den halve Hovedbygning og Stalden, og Præsten de øvrige. Bygningerne ere i god Stand og vel indrettede. Under Gaarden ere 4 Huusmænd, (hvoraf de 3 paa det anførte fraliggende Stykke af Gaarden) som svare i aarlig Afgift 30 Spd. Inventariet bestaaer af 5 Tdr. Havre, 6 Køer, 1 gammel Hest, 2 Faar, 1 Sviin og 5 Grise, 2 Bpd. Smør og nogle aldeles ubetydelige Løsøre Effecter. Huusmænd og Inderster gjøre Arbeide paa Præstegaarden, de gifte to Dage og de ugifte een Dag, paa Præstens Kost. Enkesædet er Gaarden Nosø i Hembs Sogn, af Skyld 8 Lpd. (2560 Spd.). Udsæden paa denne Gaard er 8 til 10 Tdr. Korn, og Besætningen 2 Heste, 10 Fækreature og 10 Smaafæ. Til Gaarden er god Havnegang, ikke ubetydelig Skov, samt Vandfald. Dens Bygninger ere beboelige for en Præste-Enke.

Gudstjenesten forrettes hver tredie Søndag i enhver af Præstegjeldets Kirker; men paa hver første Høitidsdag forrettes i Hemb og Svarstad Kirke tillige. Af Annexkirkerne ligger Hemb Kirke en kort halv Miil, og Styrvold Kirke ¾ Miil fra Præstegaarden. Hver Opsidder af Styrvold Sogn betaler i Skyds- og Arbeidspenge, som erlægges tilligemed Tienden, 30 ß.; derimod

haves ingen saadan Afgift af Hembs Sogn, uagtet Præsten skydser sig selv ogsaa til sammes Kirke.

2. Anneboe Præstegjeld.

Det omgives af Laurdals, Ramnæs, Sems, Stokke, Sandeherreds og Hedrum Præstegjelde, og bestaaer af tre Sogne, nemlig Anneboe Hovedsogn, Haajord eller Høijord og Kodals Annexsogne, af hvilket sidste den største Deel hører til Laurvigs Fogderie. Arealet er noget over en Qvadratmiil, og Terrainet skov- og bjergrigt. Efter Folketællingen af 1825 levede her 1979 Mennesker. De matrikulerede Gaarde ere 113, som skylde 134 Skpd. 13¾ Lpd. Gode Landeveie mangler Præstegjeldet for en stor Deel. Næringsveiene ere Skovdrift og dernæst Agerbrug. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 2½ Td. Blandkorn og 64½ Td. Havre, betales efter Forening i Penge, og udgjør tilligemed Ostetienden, samt Landskylden af Mensalgodset, i Alt 120 Spd. 29 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Præstens uvisse Indtægter, hvoraf Høitidsofferet beløber til omtrent 150 Spd., anslaaes til 400 Spd., hvorved Kaldets samtlige Indtægter blive noget over 500 Spd. Anneboe Præstegaard skylder 1 Skpd. 8 Lpd. (7703 Spd.), og ligger 1⅝ Miil fra Tønsberg. Den er i ret god Drift, har en Udsæd af 1 Td. Vintersæd, som giver 16 til 20 Fold, og 14 Tdr. Vaarsæd, som giver 4 til 5 Fold, foruden 25 til 30 Tdr. Potatos, som giver 6 til 8 Fold, føder 5 Heste, 20 Køer, 4 Stkr. Ungfæ og 16 Faar, har god Havn, nogen Oprydningsjord og Skov til Salg. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen en Deel af

Hovedbygningen, nemlig det saakaldte Herreværelse med Kammer, og Borgestue med Kammer, samt Hestestalden. De øvrige holder Præsten vedlige. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Under Gaarden ere 8 Huusmandspladser, hvorpaa fødes 1 Hest, 20 Køer og 20 Faar, samt avles 60 Tdr. Korn og 60 Tdr. Potatos. Huusmændene svare ingen Afgift, men fra 1½ til 2 Arbeidsdage ugentlig efter Pladsernes Størrelse. Desuden svare Præstegjeldets Huusmænd og Inderster Arbeidsdage in natura paa Gaarden. Inventariet er 2 gamle Køer, 1 Tyr, 2 Sviin m. m. Til Enkesæde er ved Kongl. Resol. af 26de Mai 1825 udlagt Gaarden Præstegaarden i Høijord Sogn, af Skyld 1 Skpd. 3⅓ Lpd. (1812½ Spd.), der ligger ¾ Miil fra Anneboe Præstegaard. Den har tung Jordvei, og lider undertiden af Flomvand og Høstfulde, udsaaer 10 til 12 Tdr. Korn, som giver 5 Fold, føder 2 Heste, 10 til 12 Køer og 10 Faar, samt har god Havn og fornøden Skov. Gaardens Bygninger ere ikke beboelige for en Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes hver tredie Søn- og Helligdag ved hver af Præstegjeldets trende Kirker, af hvilke Høijords Kirke ligger ¾ Miil og Kodals Kirke ⅞ Miil fra Præstegaarden. Præsten befordrer sig selv til Annexerne uden nogen Godtgjørelse.

3. Hedrum Præstegjeld.

Det bestaaer af en omtrent tre Mile lang Dalstrækning, hvis nedre Deel indslutter Laurvig Kjøbstad, og som for Øvrigt omgives af Farisvandet, Slemdal Annex under Eidanger Præstegjeld, samt Laurdals, Anneboe, Sande-

herreds og Tjølling Præstegjelde. Arealet er omtrent 2½ Qvadratmile, hvorpaa levede 3119 Mennesker efter Folketællingen af 1825. Kirkesognene ere tre, nemlig Hedrum Hovedsogn, Qvelle og Hvarnæs Annexsogne, tilsammen med 124 Gaarde, hvis Matrikulskyld er 187 Skpd. 7½ Lpd. Efter sidste Folketælling havde disse Gaarde 46 Selveiere, 224 Leilændinger, 151 Huusmænd med Jord, og 198 Inderster og jordløse Huusmænd. Næringsveiene ere Skovdrift, Agerbrug, Laxefiskerie, Drifter og Arbeide for Frizøe Jernværk og Saugbrug. Formues-Forfatningen er maadelig. Igjennem en Deel af Hovedsognet gaaer Hoved-Landeveien imellem Christiania og Vestlandet, og igjennem alle tre Sogne Landeveien imellem Laurvig og Kongsberg. Kaldet har en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 13 Tdr. 1¾ Skjep. Blandkorn og 81 Tdr. ¼ Skjep. Havre, betales, efter Forening, i Penge med 96 Spd. 107¼ ß., samt Oste- og Smaatienden med 13 Spd. 93 ß. Her haves ingen Fisketiende, og ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset bestaaer af 28 Huder 3 Skind med Bygsel og 12 Huder 3½ Skind uden Bygsel, hvoraf Afgifterne beløbe til 49 Spd. 86 ß. De uvisse Indtægter ere omtrent 400 Spd., hvoraf Høitidsofferet udgjør det Halve, og Kaldets samtlige Indtægter kunne anslaaes til 600 Spd. aarlig. Almuens Forarmelse, og den Omstændighed, at Leilændingernes Drifter og Arbeide for Grevskabet ikke betales med Penge, men med Varer, har i den senere Tid bidraget til at formindske Præstens Indtægter. Enkepensionen er bestemt til 28 Spd. Hedrum Præstegaard skylder 4 Huder (7480 Spd.), og ligger ¾ Miil fra Laurvig. Jord-

bunden er skarpsandig. Den udsaaer 20 Tdr. Korn, som giver 6 Fold, samt 10 Tdr. Potatos, og føder 3 Heste, 16 til 18 Køer og 10 Faar, har ubetydelig Skov, et Laxefiskerie ved Gaarden og en Sjettedeel i et andet Fiskerie Bjerke-Fisket kaldet, samt 4 Huusmandspladser, hvis aarlige Afgift er 17 Spd. 36 ß. Gaardens Inventarium er to gamle og tre unge Køer, 1 Qvie, 3 Faar m. m. Af Præstegaardens Bygninger vedligeholdes blot den halve Deel af Hovedbygningen, tilligemed Gangen samt Stalden af Almuen. Her ere adskillige Eiendoms-Bygninger. Arbeide gjøres til Præstegaarden af Præstegjeldets Huusmænd, og tildeels af Gaardmænd, i Slaatten og Skuren. Enkesædet er Gaarden Skougen (1700 Spd.), hvorpaa udsaaes 6 Tdr. Korn og 5 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste, 10 Fækreature og 5 Faar, og hvortil er liden Skov. Bygningerne ere nye og beboelige for en Præste-Enke.

Af Annexkirkerne ligger Qvelle Kirke 1 Miil og Hvarnæs Kirke 1¾ Miil fra Præstegaarden. Til begge Kirker er god Kjørevei. Gudstjenesten forrettes to Søndage i Rad ved Hovedkirken, og hver tredie ved Annexerne saaledes, at om Vinteren, d. e. fra Michelsdag til Trinitatis, forrettes den ene Gang om Søndagen ved Qvelle og om Mandagen ved Hvarnæs, og den anden Gang om Løverdagen ved Qvelle og om Søndagen ved Hvarnæs; men om Sommeren holdes hver Søndag Gudstjeneste ved begge Kirker, da Præsten om Løverdagen reiser op til Annexgaarden Odberg i Hvarnæs, hvor han har Natholdd, og prædiker først ved Hvarnæs og siden ved Qvelle Kirke. Annex-Almuerne skydse Præsten efter Tour, hver Almue til og fra sin Kirke.

4. Sandeherred Præstegjeld.

Det omgives af Tjølling, Hedrum, Stokke og Anneboe Præstegjelde, og har Havet i Øst og Syd. Arealet er omtrent en Qvadratmiil, bestaaende meest af jævne vel beboede Strækninger. Præstegjeldet har kun een Sognekirke, beliggende ved Sandefjords Ladested, og med dette (hvis Beboere ere 596) et Antal af 3501 Mennesker, efter Folketællingen af 1825. De matrikulerede Gaarde ere 169 og Matrikulskylden 228 Skpd. 1 Lpd. Disse Gaarde bruges af 192 Selveiere og 205 Leilændinger. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift, Handel, Søfart og Fiskerie. Præstegjeldet har ikke faa formuende Beboere, uagtet af Gaardbrugerne saa mange ere Leilændinger. Gjennem Præstegjeldet gaaer Hoved-Landeveien imellem Christiania og Vestlandet. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 102 Tdr. 3¼ Skjep. Havre, betales tilligemed Smaaredsel og Ostepenge i Alt med 133 Spd. 68 ß. Offerskjeppe erlægges her ikke. Mensalgodset bestaaer af 29 Gaarde, skyldende 24½ Skpd. Tunge med Bygsel og 6½ Skpd. uden Bygsel, hvoraf Landskylden betales i Penge med 110 Spd. 38 ß. Desuden har Præsten i Grundleie af Sandefjords Ladested 137⅗ Spd., og i uvisse Indtægter omtrent 500 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter kunne anslaaes til omtrent 900 Spd. aarlig. Sandeherreds Præstegaard ligger tæt ved Sandefjords Ladested, 1½ Miil fra Laurvig og omtrent 2 Mile fra Tønsberg, og skylder 2 Skpd. Tunge. Til den nye Matrikul er Gaarden selv, med underliggende Pladser, taxeret for 9520 Spd., og de sær-

skilt bortfæstede Løkker for 3166¼ Spd. Den egentlige Præstegaard har frugtbar Jordbund, en Udsæd af omtrent 16 Tdr. Korn og 10 Tdr. Potatos, føder 3 Heste, 15 Stkr. Hornqvæg og 10 Faar, har fornøden Skov til Brænde og Gjerdesfang, og faaer aarlig udviist 24 Favne Bøgebrænde af Mensalgaarden Foxerøds Skov, af hvilken et Stykke, Præstestykket kaldet, skylder under Præstegaarden. Til Gaarden høre 18 Huusmandspladser, som tilsammen svare i Afgift 81 Spd., foruden 128 Arbeidsdage paa Præstens Kost. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen det halve Vaaningshuus samt Stalden. Her ere ogsaa adskillige Eiendoms-Bygninger. Vaaningshuset, der har 12 Værelser, er gammelt og paa gammeldags Maade indrettet. Fæhuset, til 20 Kreature, er nylig opført. Inventariet bestaaer af 6 Køer, 1 Stud, 1 Qvie og 2 Kakelovne. Enkesædet er Gaarden Vestre Unneberg, af Skyld 1 Skpd. 11⅔ Lpd. (5720 Spd.), med fire Opsiddere, hvorpaa udsaaes 25 Tdr. Korn og 8 Tdr. Potatos, samt fødes 4 Heste, 20 Køer og 12 Faar, og hvortil er fornøden Skov. Her er blot Bønderhuse.

5. Tjølling Præstegjeld.

Det bestaaer af et Kirkesogn, der omgives i Øst, Syd og Sydost af Havet, samt grændser i Vest til Hedrum og i Nord til Sandeherred Sogn. Arealet er ⅝ Qvadratmiil, hvorpaa efter Folketællingen af 1825 levede 1803 Mennesker, og Terrainet bestaaer meest af jævne Strækninger. Præstegjeldets matrikulerede Gaarde ere 107, af Skyld 181 Skpd. 19 Lpd., med 220 Opsiddere. Næringsveiene ere Agerbrug, Fiskerie og Søfart. For-

mues; Forfatningen er taalelig god. Af Gaardbrugerne ere de tre Femtedele Leilændinger. Sognet har gode Landeveie. Af geistlige Embedsmænd er her en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig $6\frac{7}{48}$ Td. Blandkorn og 67 Tdr. Havre, betales efter Forening i Penge med 74 Spd. 45 ß., samt Oste- og Smaatienden med 12 Spd. 103 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset med Bygsel udgjør $16\frac{3}{4}$ fulde Gaarde, af Skyld 45 Huder $3\frac{1}{2}$ Skind, $\frac{1}{4}$ Td. Lax og $\frac{1}{2}$ Td. Salt, hvoraf Afgifterne, iberegnet nogen løs Landskyld, betales med omtrent 125 Spd. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 350 Spd., hvoraf Høitidsofferet er 200 til 220 Spd., aarlig. Præstegaarden skylder 2 Skpd. ($4957\frac{4}{5}$ Spd.) og ligger $\frac{1}{2}$ Miil østenfor Laurvig. Dens Jorder ere meget adspredte og dens Drift følgelig besværlig; dog har den i den nuværende Præstes Embedstid været fortrinlig vel dyrket og væsentlig forbedret. Dens Udsæd er 12 Tdr. Havre, 3 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 1 Td. Hvede og 40 til 50 Tdr. Potatos, hvorefter sædvanlig høstes 50 Tdr. Havre, 24 Tdr. Rug, 7 Tdr. Hvede, og 600 Tdr. Potatos, og her fødes 4 Heste, 22 Køer og 12 Faar. Til Gaarden er ganske liden Skov. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Bryggerhuset med Almues-Stuen, samt Stalden. Vaaningshuset, som Præsten vedligeholder, er af Nyt opbygget 1805. Alle Bygninger ere i god Stand. Gaardens Huusmænd ere to. Inventariet er 4 Køer, 2 Sviin, 2 Faar m. m. Enkesædet er Gaarden Søndre Marum i Sandeherreds Præstegjeld, af Skyld 1 Skpd. $12\frac{1}{2}$ Lpd. (2550 Spd.) Paa denne Gaard udsaaes 12 Tdr. Havre, $1\frac{1}{2}$ Td. Byg, $\frac{1}{2}$ Td. Hve-

de og 4 Tdr. Potatos, hvorefter avles 60 Tdr. Havre, 6 Tdr. Byg, 3—4 Tdr. Hvede og 30—40 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste, 14 Køer og 16 Faar. Til Gaarden er fornøden Skov, men kun Bønderhuse.

6. Laurvig Kjøbstad

udgjør med underliggende Thorstrand og Langestrand, tilsammen med 3106 Mennesker efter Folketællingen af 1825, et Sognekald, hvortil ere tvende Kirker, den ene i Laurvig, den anden paa Langestrand, i hver af hvilke Kirker prædikes hver Søndag. Til Kaldet er en Sognepræst. Han har ingen Tiender og ingen Landskyld, samt i det Hele ingen faste Indtægter, undtagen af Hospitalet aarlig 28 Spd. 96 ß. og af Kirken en Rosenobel i Guld (der betales med Værdien af et Pund Sterling), hvilken sidste Indtægt er Embedet tillagt som Betaling for en Gudstjeneste, Præsten, ifølge en Bestemmelse af Grevskabets Stifter Gyldenløve, er paalagt at forrette hvert Aar den 14de November, paa hvilken Dag bemeldte Gyldenløve blev i Havsnød reddet af nogle Fiskere under Marstrand. Hans uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 700 Spd., hvoraf Offeret udgjør 300 Spd. Til Præste-Embedet hører en god og beqvem Bolig i den gamle Greve-Residents i Laurvig, som Menigheden vedligeholder, og et Enkesæde, nemlig Gaarden Tagtvedt i Hedrum Præstegjeld, af Skyld 10 Lpd. (1700 Spd.), beliggende ¼ Miil fra Laurvig. Paa samme udsaaes omtrent 4 og avles 20 Tdr. Korn, samt fødes 1 Hest og 4 Køer. Til Gaarden er maadelig Havnegang og neppe fornøden Skov. Dens næsten

faldefærdige Bygninger ere heller ikke beboelige for en Præste-Enke.

7. Frederiksværns Kald.

Dertil hører Frederiksværns Marine-Etablissement med Tilliggelser, samt Strandstedet Staværn, med een Kirke og med 1635 Mennesker efter Folketællingen af 1825. Til Kaldet er en Sognepræst, hvis faste Embedsløn er 210 Spd., og hvis uvisse Indtægter anslaaes til 500 Spd., hvoraf Høitidsofferet udgjør omtrent 200 Spd. Dog ere Præstens Indtægter i Aftagende, formedelst Anlægget paa Horten, hvorhen Aar for Aar Flere fra Frederiksværn henflytte. Han har en god og beqvem Bolig i Baraqverne i Frederiksværn, og istedetfor Præstegaard er ham tillagt $\frac{1}{8}$ Deel af den Marine-Etablissementet underliggende Gaard Grevle, hvilken Ottendedeel er af Skyld $\frac{7}{8}$ Hud og af Indhold 14 Tdr. Land. Paa samme udsaaes omtrent 2 Tdr. Byg og 4 Tdr. Havre, samt høstes 20 Tdr. Byg og 30 Tdr. Havre. Besætningen er 1 Hest og 3 Køer, til hvilken er god Havnegang. Her er intet Enkesæde.

8. Brunlaugnæs Præstegjeld.

Det omgives af Havet, samt det store Farisvand der skiller det fra Hedrum Præstegjeld, og er paa Vestsiden landfast med Eidanger Præstegjeld. Arealet er $1\frac{1}{2}$ Qvadratmiil, med 2811 Mennesker efter Folketællingen af 1825, og Kirkesognene ere trende, nemlig Thanum Hovedsogn, Bergs og Tjose Annexsogne, hvoraf de to første Sogne danne et i Havet udgaaende Næs for største Deel

med store Flader. Derimod er Præstegjeldets nordlige, til Eidanger Præstegjeld og Farisvandet grændsende, Deel en skovrig Bjergegn. Gjennem Præstegjeldet gaae to Hovedlandeveie, hvoraf den ene er Postveien imellem Christiania og Christiansand, og den anden gaaer fra Laurvig til Helgeraaen. Desuden ere her gode Biveie. De matrikulerede Gaarde ere 145, med 236 Opsiddere, og Matrikulskylden 177 Skpd. 7 Lpd. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift, Søfart, Fiskerie og Kjørseler for Fritzø Jernværk, hvis fleste Indretninger ligge i dette Præstegjeld. Formues-Forfatningen er maadelig, skjøndt her gives mange gode Gaarde; men de ni Tiendedele af Gaardbrugerne ere Leilændinger. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig $5\frac{5}{12}$ Td. Blandkorn og $72\frac{54}{120}$ Td. Havre, betales efter Forening i Penge med 78 Spd. 114 ß., og Smaatienden ligeledes med 14 Spd. 36 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af 22 Gaarde med Bygsel, som skylde 21 Huder 1 Skind, og af 14 Gaarde, til Skyld $6\frac{1}{4}$ Hud, hæves løs Landskyld. Indtægten deraf i Penge er 70 Spd. 6 ß., og i Grundleie af 20 Tomter i Nevlunghavn har Præsten 13 Spd. 40 ß. Hans uvisse Indtægter angives til 400 Spd. Præstegaarden Thanum ligger omtrent $\frac{1}{2}$ Miil S. V. fra Laurvig, og skylder 2 Skpd. (7600 Spd.). Dens Jorder, som ere meest lavtliggende, bestaae af en dyb hvid Sand med svag Muldblanding. Den udsaaer 16 til 18 Tdr. Korn, som giver 5 til 6 Fold, samt 10 Tdr. Potatos, føder 3 Heste, 16 til 18 Køer og ligesaamange Faar, har tre Huusmandspladser og ringe Udmark, samt fire Mile borte i Eidanger Præstegjeld et Skovstykke, der

dog formedelst den lange Afstand er til liden Nytte. Af Bygningerne vedligeholder Almuen den halve Hovedbygning, samt Stalden med Tilbehør. Her ere ingen Eiendoms-Bygninger. Inventariet bestaaer af 5 Køer og nogle Sengeklæder. Enkesædet er Gaarden Hvatum, af Skyld 3 Huder (2660 Spd.), beliggende $\frac{1}{4}$ Miil fra Præstegaarden. Derpaa fødes 2 Heste, 12 Køer og 8 Faar, og til samme er fornøden Skov. Enkesædets Bygninger ere alle af Nyt opførte i 1817 og indrettede til en passende Bolig for en Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes hver tredie Uge ved hver af Præstegjeldets trende Kirker, af hvilke Bergs Kirke ligger $\frac{1}{2}$ Miil og Tjose Kirke $1\frac{3}{4}$ Miil fra Hovedkirken og Præstegaarden. For en Deel af Skydsen til Tjose, som Præsten selv besørger, erholder han i Godtgjørelse 27 Lam om Høsten.

p) I Østerdalens Provstie,

som udgjør tillige Østerdalens Fogderie og Sorenskriverie under Hedemarkens Amt, med 17,177 Indbyggere:

1. Elverum Præstegjeld.

Det indbefatter den nederste Deel af Østerdalen, omgives mod Nord og Øst af Aamodt og Trysild Præstegjelde, samt den svenske Provinds Værmeland, har Hoff Præstegjeld i Syd og Leutens Sogn i Vest. Dets Areal er 11 til 12 Qvadratmile, og det udgjør kun eet Kirkesogn, hvoraf mange Gaarde ligge i en aaben rummelig Dal paa begge Sider af Glommen Elv, med et Antal af 3659 Mennesker efter Folketællingen af 1825. Matrikulskylden

er 169 Huder 4⅓ Skind. Indbyggernes Næringsveie ere Agerbrug, Skovdrift og Qvægavl. Den qvindelige Huusflid er meget god. Almuen udmærker sig ved Reenlighed og Orden. Her gives enkelte Formuende, men i det Hele er Formues-Forfatningen i den senere Tid meget aftaget. Gjennem Hoved-Dalen gaaer en god Landevei, som i et Par Miles Strækning er Postvei imellem Christiania og Trondhjem. Kaldet har en Sognepræst. Korntienden til ham erlægges efter Forening i Penge med 214 Spd. 108 ß., og Ostetienden ligeledes i Penge med 18 Spd. Af det beneficerede Gods, til Beløb 4½ Huder, hæves Landskyld, samt desuden 6 Skjepper Rug in natura. Fremdeles har Sognepræsten af Statscassen, i Godtgjørelse for fratagne Indkomster, aarlig 84 Spd., og hans uvisse Indtægter anslaaes til 400 Spd. Elverum Præstegaard skylder 1 Skpd. 15 Lpd., og derunder bruges 15 Lpd. af Nabogaarden Gaarder (3115 Spd.). Den ligger i en ret behagelig Egn, 12¾ Mile fra Christiania. Her avles 80 til 100 Tdr. Korn, og fødes 5 Heste og 25 Køer. Til Gaarden er 24 Huusmandspladser. Enkesædet er Gaarden Kirkeberg, af Skyld 15 Lpd. (1246 Spd.).

2. Trysild Præstegjeld.

Det er et af de vidløftigste og besværligste Præstegjelde Søndenfjelds, da det har et Areal af 28 til 30 Qvadratmile, og ligger i et meget fjeldrigt District affides fra Østerdalens Hoved-Dalstrækning, imod den svenske Grændse. De tilgrændsende norske Præstegjelde ere Reendalen, Aamodt og Elverum. Kirkesognene ere tvende, Trysild

Hovedsogn og Osen Annexsogn, hvis Kirker ligge 5 korte Mile fra hinanden. Gaardene ere meget adspredte; omtrent Halvdelen deraf ligger ved Trysfild-Elven, som i et halv Snees Mile gjennemstrømmer Præstegjeldet. Som en Følge af Beliggenheden, ere Reiser i denne Egn meget besværlige. Veien, saavel til Annexet som til Nabobygderne, gaaer meest over bundløse Myrer, hvor Fremkomsten er vanskelig. I 1825 havde Præstegjeldet 1981 Mennesker, som beboe 64 Gaarde, af Skyld 44 Huder 6¼ Skind. Af Folketallet er en ikke ubetydelig Deel Finner; dog ere disse nu saa blandede med de Norske, at der ere ganske Faa af dem der kunne læse det finske Sprog. Næringsveiene ere fornemmelig Qvægavl, Skovdrift, Skytterie og Fjeldfiskerie. Kornavlingen er, paa Grund af det haarde Fjeld-Clima, ringe og mislig. Da Næringsveiene ere indskrænkede, er Almuen, i det Hele taget, fattig. Kaldet har en Sognepræst. Hans faste Indtægter, bestaaende i Korntiende, Ostetiende, Offerskjeppe og Arbeidspenge af Huusmænd, angives til 203 Spd. 114 ß., og hans uvisse Indtægter til 150 Spd. Trysfild Præstegaard skylder 2 Huder (1293¾ Spd.), og ligger 24 Mile fra Christiania, hvoraf de 12¾ Mile til Elverum ere Hoved-Landevei, og de øvrige korte Skovmile. Gaarden har en Udsæd af 4½ Td. Byg og 2 Tdr. Potatos, hvorefter avles 20 Tdr. Byg og 30 Tdr. Potatos, samt føder 4 Heste, 20 Køer og 50 Smaafæ. Til samme er betydelig Skov, men i lang Afstand fra Gaarden, intet vist Fiskerie og tre Huusmandspladser, hvorpaa fødes tilsammen 3 Heste, 33 Fækreature og 100 Smaafæ. Hovedbygningen paa Gaarden, tilligemed Stalden, vedlige-

holdes af Almuen, og disse ere i taalelig Stand. De øvrige Huse, hvis Vedligeholdelse paaligger Præsten, ere meget forfaldne. Gaardens Inventarium er noget ubetydeligt Huusgeraad. Til Kaldet er intet Enkesæde.

I Annexet holdes Gudstjeneste fire Gange aarlig, nemlig Foraar, Sommer, Efteraar og Vinter, hver Gang to Dage efter hinanden. Sommerveien til Annexkirken er fem Mile, men Vinterveien otte Mile, da Præsten om Vinteren maa reise først fem Mile i S. V. til Osen Vand, og derefter opad dette tre Mile til Kirken. Paa Annexreiserne benytter han den hele Vei, frem og tilbage, Befordring in natura af Almuen, og ved Annexkirken er der til Brug for ham opført en liden Bygning, hvor Sognets Opsiddere skiftes til at forsyne ham med Sengeklæder og Levnetsmidler.

3. Aamodt Præstegjeld.

Dette vidløftige Præstegjeld, hvis Areal er 18 til 19 Qvadratmile, strækker sig i omtrent 8 Miles Længde fra Elverums Sogn i Syd til Reendalens Præstegjeld i Nord, har Reendalens og Trysild Præstegjelde i Øst, samt, paa hiin Side en flere Mile bred Fjeldstrækning, Ringsager, Øjer og Ringeboe Præstegjelde i Vest. Det bestaaer af to Sogne, nemlig Aamodt Hovedsogn og det nordligere Stor-Elvedalens Annexsogn, hvilke Sognes fleste Gaarde ligge i Østerdalens Hoved-Dalføre, som gjennemstrømmes af Glommen, og for en Deel i den nedre Deel af Reendalen. Beboerne vare i 1825: 2940, hvoraf 165 Gaardbrugere og 227 Huusmænd; og Gaardenes Matrikulskyld er 142 Huder $5\frac{11}{12}$ Skind. Næringsveiene ere

Agerbrug, Skovdrift og Qvægavl. Den qvindelige Huusflid er meget god. Almuen er i Almindelighed vel oplyst, og udmærker sig ved Orden og Reenlighed. Præstegjeldet hører til en af Landets bedste Skovtracter, hvis Skovproducter fornemmelig afsættes til Christiania. I Fortiden, da Trælasthandelen var mere lønnende, havde Præstegjeldet mange formuende Beboere, i den senere Tid er den almindelige Velstand gaaet meget tilbage. Igjennem Præstegjeldet gaaer i en Strækning af omtrent 7 Mile en Hoved-Landevei imellem Christiania og Trondhjem, ved hvilken begge Kirker ligge. Til Kaldet er en Sognepræst. Korntienden erlægges til ham med 270 Spd. 116 ß., og Smaatienden med 28 Spd. 58 ß. I den saakaldte Remæle haves 4 Spd. 104 ß., og i Landskyld af Mensalgodset, hvis Skyld er 4¾ Huder, 6 Spd. 66 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 350 Spd. Aamodt Præstegaard ligger ved foranførte Landevei, 15¼ Miil fra Christiania, og skylder 1 Hud 4 Skind (2026⅔ Spd.). Derpaa udsaaes 10 Tdr. Byg og Blandkorn, hvorefter høstes 6 til 8 Fold, og 2 Tdr. Potatos, samt fødes 4 Heste, 25 Køer og 40 Smaafæ. Til Gaarden er maadelig Havnegang hjemme, ubetydelig Skov og taaleligt Fiskerie. Af Gaardens mange Bygninger vedligeholder Almuen to Vaaningsbygninger, den ene paa en Etage med fire beboelige Værelser, og den anden af to Etager med fire mindre Værelser, samt endelig Stalden. De øvrige vedligeholder Præsten, og deraf ere, foruden flere, tvende Vaaningsbygninger, hvoraf en paa to Etager, Præstens Eiendom. Af Huusmænd er her kun een. Derimod hjelpe, efter gammel Vedtægt, Præstegjeldets

Gaardmænd paa Præstegaarden i Slaatten, og Huusmændene gjøre Høstdags-Arbeide i Skuren, hvilket Arbeide i Annexet betales med 24 ß. Inventariet bestaaer af 4 Tdr. Blandkorn, $\frac{3}{8}$ Td. Rug, 5 Køer m. m. Enkesædet er Gaarden Ammundstad, af Skyld 1 Hud (1266$\frac{2}{3}$ Spd.), beliggende $\frac{1}{4}$ Miil fra Præstegaarden. Her fødes 2 Heste, 8 til 10 Køer og 20 til 30 Smaafæ. Til Gaarden er taalelig Skov, men Bygningerne ere ikke beboelige for en Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes hver fjerde Uge i Annexkirken, hvortil fra Præstegaarden er 4$\frac{3}{4}$ Mile god Landevei. Præsten befordrer sig selv dertil, imod Godtgjørelse for Skydsen, men har Natholds in natura.

4. Reendalens Præstegjeld.

Det udgjør den midterste Deel af Fogderiet og er det vidløftigste af sammes Præstegjelde, da det har et Areal af 35 til 36 Qvadratmile; men da, paa faa nær, alle Præstegjeldets Gaarde ligge i Hoveddalen, Reendalen, en østenfor Glommens Dalføre løbende Sidedal, hvorigjennem Hoved-Landeveien fra Christiania til Trondhjem i henimod 5 Miles Strækning fører, saa er Kaldet mindre besværligt end flere andre af Østerdalens Sognekald, og dets tvende Kirker, som ere Øvre Reendalens Hovedkirke og Nedre Reendalens Annexkirke, ligge kun 1$\frac{1}{2}$ Mile fra hinanden. De tilgrændsende Præstegjelde ere Tolgen og Tønset mod Nord, Aamodt mod Vest og Syd, samt tildeels Tryssild, ligesom deels dette Præstegjeld og deels svenske Grændse indslutter Kaldet paa Østsiden. I Aaret 1825 havde Præstegjeldet 1854 Mennesker, som nære sig

ved Agerbrug, Qvægavl, Skovdrift og Fjeldfiskerie, samt for en Deel ogsaa ved Bjergværksdrift, da en af Røraas Værks Smeltehytter ligger her. De matrikulerede Gaarde ere 53, som bruges af 137 Opsiddere, og under hvilke ere 144 Huusmænd. Matrikulskylden er 96¾ Huder. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Tiender erlægges i Penge, nemlig Korntienden efter Forening med 171 Spd. 58 ß., Ostetienden med 15 Spd. 52 ß. og Fisketienden med 5 Spd. 16 ß. Offerskjeppen ydes derimod in natura med 15 Tdr. Byg. Af Statscassen har Sognepræsten en aarlig Godtgjørelse for frataget Mensalgods, af 60 Spd., og Landskyld hæves af 1¾ Hud. Hans uvisse Indtægter, Høitidsofferet iberegnet, anslaaes til 200 Spd. Enkepensionen er bestemt til 37 Spd. Præstegaarden er 1½ Huder (2320 Spd.), og Enkesædet ligeledes 1½ Huder (2320 Spd.) i Gaarden Berger, beliggende 24 Mile nordenfor Christiania og 23½ Mile søndenfor Trondhjem. Paa Præstegaarden udsaaes 4½ Td. Byg og ¼ Td. Vinterrug, hvoraf i gode Aar Bygget giver 10 til 15, og Rugen indtil 30 Fold, samt 1 Td. Potatos, hvorefter avles 16 Fold, og fødes 2 Heste, 23 Fækreature og 20 til 30 Smaafæ. Enkesædet er af samme Størrelse og Godhed som Præstegaarden, og til begge Gaarde er fornøden Skov.

5. Tønset Præstegjeld.

Det indsluttes mod Nord af Qvikne og Tolgen, mod Øst og Syd af Reendalens, samt mod Vest fornemmelig af Lessøe Præstegjeld i Guldbrandsdalen. Det bestaaer af trende Sogne, nemlig: Tønset Hovedsogn, Lille Elvedals

og Tydals Annexsogne, hvortil endnu kommer Nedre Foldalens Annex, hvis øvrige Deel hører til foranførte Lessøe Præstegjeld. Arealet er 21 til 22 Qvadratmile, hvorpaa levede i 1825: 3416 Mennesker, som beboe 102 matrikulerede Gaarde, af Skyld 53 Huder. De to folkerigeste Sogne, nemlig Tønset og Lille Elvedal, ligge i Østerdalens Hoveddalføre, og Hovedkirken i Præstegjeldets nordligste Deel, 1½ Miil fra Tydals, 2 Mile fra Lille Elvedals og 6 Mile fra Foldals Kirke. Mellem Kirkerne er Kjørevei. Almuens Næringsveie ere Qvægavl, Skytterie, Bjergværksarbeide, samt Kulledrift og Kjørseler for Kobberværkerne, da Frederiksgaves Kobberværk ligger her i Præstegjeldet; men Kornavlen er mangesteds i denne høitliggende Egn meget mislig. Formues-Forfatningen er derfor ringere end i de mere lavtliggende Egne af Østerdalen. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Tiender erlægges i Penge, nemlig Korntienden med 265 Spd. 102 ß. og Ostetienden med 114 Spd. 47 ß. Smørtiende haves ikke. Offerskjeppen af 300 Gaardbrugere anslaaes til 120 Spd. Af de Præsten beneficerede 27 Gaardeparter erlægges 12 Tdr. Byg in natura og i Penge 40⅘ Spd. Kaldets uvisse Indtægter kunne anslaaes til 300 Spd. Tønset Præstegaard, som skylder $1\frac{1}{12}$ Hud (2500 Spd.), ligger i en behagelig Egn 28¾ Mile fra Christiania og 18¾ Mile fra Trondhjem, ved den igjennem en Deel af Præstegjeldet imellem disse Steder gaaende Landevei. Paa Gaarden udsaaes 4 til 5 Tdr. Byg; men Kornavlingen er høist usikker i denne omtrent 1600 Fod over Havfladen liggende Egn, og Kornet bortfryser de fleste Aar i større eller mindre Grad, dog høstes enkelte

Aar 15 til 16 Fold. Her fødes 4 til 5 Heste, 36 Fæ-kreature og 50 til 60 Smaafæ. Til Gaarden er fornøden Skov og en Huusmandsplads. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Hovedbygningen, der bestaaer af 8 Værelser, samt Stalden med 8 Spiltoug og tilhørende Høelade. De øvrige ere deels Aabods-, deels Eiendoms-Huse, blandt hvilke sidste er en ny to Etages Vaaningsbygning. Til Gaarden er intet Inventarium. Enkesædet er Gaarden Lille Steyen i Lille Elvedals Sogn, 2 Mile fra Præstegaarden. Den skylder 1 Hud (3500 Spd.), og bruges af to Opsiddere. Her fødes 4 til 6 Heste, 40 til 50 Fækreature og 60 Smaafæ, og til Gaarden er god Skov.

Veilængden imellem Kirkerne er forhen anført. Ved Foldals Kirke holdes Gudstjeneste 6 Gange om Aaret. Præsten befordrer sig selv til Annexkirkerne mod en Godtgjørelse af omtrent 30 Spd. Vaar- og Høst-Reiserne ere besværlige for en aldrende Mand.

6. Tolgens Præstegjeld.

Det ligger øverst oppe i det egentlige Østerdal, imellem den 62de og 63de Bredegrad, indsluttes mod Nord, Vest, og Syd af Røraas, Qvikne, Tønset og Reendalens Præstegjelde, og har den svenske Grændse mod Øst. Præstegjeldet er en høitliggende Fjeldegn, hvor Kornet sjelden naaer Modenhed, med et Areal af omtrent 20 Qvadratmile, hvorpaa i 1825 levede 2286 Mennesker, der nære sig ved Fædrift, samt Kjørseler og Arbeide for Røraas Kobberværk. Matrikulskylden er 20 Huder 3⅔ Skind, de gaardbrugende Bønder 265 og Huusmændene

16. Kirkesognene ere trende, nemlig Tolgens Hovedsogn, Vingelens og Dalsbygdens eller Ous Annexsogne. De fleste af det første og sidste Sogns Gaarde ligge i Østerdalens Hoveddalsføre, hvorigjennem gaaer Landeveien imellem Christiania og Trondhjem. Almuens Formues Forfatning er almindeligen ringe, da de Næringsveie, her drives, give lidet af sig. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende beløber til 15 Spd. 30 ß. og Ostetienden erlægges med 66 Spd. 80 ß. Offerskjeppen, hvis Beløb er omtrent 33 Tdr. Byg, betales efter Capitelstaxten. Mensalgods har Kaldet ikke, derimod erlægges til samme, af Statskassen, en aarlig Godtgjørelse af 60 Spd. for frataget Mensalgods. Præstens uvisse Indtægter, Høitidsofferet iberegnet, anslaaes til 200 Spd. Enkepensionen af Kaldet er 30 Spd. Blandt Sognepræstens bestemte Udgifter er en Afgift af Tienden til Vingelens og Dalsbygdens Kirker, stor 10 Spd. 62⅔ ß. Kaldets Præstegaard er en for nogle Aar siden af Almuen kjøbt Præstebolig ved Tolgens Kirke (30¾ Mile fra Christiania og 2⅞ Miil fra Røraas) med nogle tilstødende Engestykker og Sæter, hvorpaa fødes 1 Hest 3 Køer og 10 Faar, ligesom og dertil haves fornøden Skov. Imidlertid haves til Disposition en Capital af 1081 Spd, der er udbragt ved Salget af den Præsten forhen tillagte Avlsgaard i Vingelen, og skal anvendes til Indkjøb af større Jordvei for Præstegaarden. Indtil dette skeer, hæver Præsten Renterne af Capitalen. Gaardens Bygninger, hvoraf Hovedbygningen, der er paa to Etager, har fem beboelige Værelser foruden en Stue i en Sidebygning, ere for det meste gamle og forfaldne. Her ere in-

gen Eiendoms Bygninger, ingen Huusmandspladser under og intet Inventarium til Præstegaarden. Enkesædet er 4⅔ Lpd. i Vingelen (852⅗ Spd.), beliggende ½ Miil fra Præstegaarden. Det er en god Fodergaard, hvorpaa fødes 3 Heste, 20 Køer og 20 Faar, og hvortil er god Skov, men Gaarden har blot Bønderhuse.

Gudstjenesten holdes hver tredie Søndag i hver af Præstegjeldets tre Kirker. Til Vingelens Kirke er ½ Miil temmelig besværlig Vei, men til Dalsbygdens Kirke 1½ Miil meget god Kjørevei. Saavel Befordring som Natthold paa Annexreiserne præsteres sædvanlig in natura.

7. Qvikne Præstegjeld.

Det er det nordligste i Provstiet og i Stiftet, bestaaer af to Sogne, nemlig Qvikne Hovedsogn og Indsæt Annexsogn, og ligger udenfor det øvrige Østerdalen i en ophøiet Dalstrækning, der udgjør den øverste Deel af den ellers til Tronhjems Stift hørende Ørkedal, omgivet af Opdals, Meldals, Størens og Holtaalens Præstegjelde, alle i Trondhjems Stift, samt af Tolgen og Tønsets Præstegjelde her i Provstiet. Arealet er 9 til 10 Qvadratmile, med 1036 Mennesker efter Folketællingen af 1825, hvoraf vare 72 Gaardbrugere og 107 Huusmænd. Almuen nærer sig næsten ene ved Qvægavl, da Kornavl paa Grund af Climatets Haardhed i Almindelighed ikke finder Sted i det høitliggende Hovedsogn, og Skovene ere udhuggede. Formues-Forfatningen er derfor ringe, dog i Annexsognet, der har bedre Næringskilder, noget bedre. En Landevei gaaer igjennem Præstegjeldet. Til dette er en Sognepræst. Hans Korntiende af Annexsognet beta-

les med 12 Spd., og Offetienden med 9⅗ Spd., samt Offerskjeppen med 3⅕ Spd. Af Statscassen har Præsten 84 Spd. og af de nordenfjeldske Kirker 80 Spd., og hans uvisse Indtægter kunne anslaaes til 80 à 100 Spd. Saaledes er dette Kald formeentlig af Indtægter det ringeste i Stiftet. Præstegaarden, hvis Navn er Bjørgen, skylder 14 Lpd. Tunge (500 Spd.), og ligger omtrent 12 Mile fra Trondhjem. Enkesædet Lille Indsæt skylder ligeledes 14 Lpd. (300 Spd.).

q) I Christiania Provstie,

som indbefatter Christiania Kjøbstad og Agers Præstegjeld, Alt under Agershuus Amt, med 25,735 Indbyggere:

1. Christiania Kjøbstad.

Den udgjør, i Overeensstemmelse med Resolutionen af 6te Mai 1823, tvende Menigheder, med henimod 14,000 Mennesker, nemlig vor Frelsers Menighed, der indeholder den egentlige Kjøbstad, hvis Udstrækning i Kirkelig Henseende og Grændse mod Landet er bestemt ved et Reskript af 10de Septbr. 1734, og Garnisons Menigheden, hvortil hører Garnisonen og de i Christiania boende Militaire, samt Agershuus Fæstnings Beboere. Af disse Menigheder har

α) Vor Frelsers (eller Byens) Menighed,

en Sognepræst, der tillige er Stiftsprovst, en residerende Capellan og en ordineret Catechet. Sognepræsten har i Indtægt af Domcapitlets Gods, iberegnet hans Andeel af Kongetienden i Enebak og af Ledingen i Aas

m. fl. Præstegjelde, omtrent 180 Spd. aarlig. Det ham tillagte Mensalgods bestaaer af 76 Gaarde, som skylde 55 Skpd. 19 Lpd. Tunge, 11 Skpd. 4 Lpd. Salt og 13 Spand Smør, hvoraf Indtægten, som varierer efter Capitelstaxten, beregnet i Penge, anslaaes til 900 Spd. De saakaldte Paaskepenge, eller Præstelønnen, beløbe til 150 Spd., og Huusleie-Godtgjørelsen af Byen er 300 Spd. Høitidsofferet anslaaes til 800 Spd., og de accidentelle Indtægter til omtrent 600 Spd, saa at Kaldets samtlige Indtægter blive omtrent 3000 Spd. Blandt sammes bestemte Udgifter er Lønnen til Catecheten, aarlig 160 Spd. Den sidste Enkepension var 80 Spd. Den residerende Capellan har hvert fjerde Aar en Fjerdedeel af Ledingen i Aas, Drøbaks og Vestby Præstegjelde, 126 Spd. 48 ß. eller aarlig 31 Spd. 72 ß., og ligeledes hvert fjerde Aar Halvdelen af Kongetienden i Enebaks Præstegjeld, 96 Spd., eller aarlig 24 Spd. Fremdeles har han i Indtægt af Dom-Capitlet aarlig omtrent 130 Spd., og af det Embedet tillagte Mensalgods, som skylder 6 Skpd. 10½ Lpd. Tunge, 2 Skpd. 4 Lpd. Salt, 2 Læs Veed og 6 Høns, hvoraf Landskylden for største Deel erlægges efter Capitelstaxten, iberegnet løs Landskyld af 10 Gaarde, tilsammen omtrent 90 Spd. Hans Huusleie-Godtgjørelse er 200 Spd. og de saakaldte Paaskepenge 110 Spd. Høitidsofferet anslaaes til 500 Spd., og Accidentserne til 300 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter blive omtrent 1450 Spd. Enkepensionen er 30 Spd. Desuden svares for nærværende Tid en Pension til Formanden, stor 400 Spd. Naar denne ophører, vil Enkepensionen blive 80 Spd., og af Capellaniet

bliver at erlægge til Catecheten 40 Spd. aarlig. Den ordinerede Catechet har i Løn af Sognepræsten 160 Spd., og vil af Capellaniet, som anført, i Fremtiden erholde 40 Spd. aarlig. Fremdeles har han, i Følge Resolution af 1ste Novbr. 1822, det den forhen værende tredie Præst tillagte Mensalgods, i Alt 17 Gaarde, hvoraf 11, af Skyld 10 Skpd. 12½ Lpd. Tunge og 1 Skpd. Salt, endnu ere usolgte. De samlede Indtægter af dette Gods, hvis Landskyld for største Deel erlægges efter den aarlige Capitelstaxt, vare i 1826: 126 Spd. 102 ß. Som Lærer i Religionen ved Borgerskolen har Catecheten 50 Spd., den ham tilstaaende Godtgjørelse for Huusleie er 150 Spd., og hans uvisse Indtægter omtrent 460 Spd., saa at hans samtlige Indtægter kunne anslaaes til 950 Spd. Til ingen af disse Embedsmænd er nogen Avlsgaard henlagt, og kun til Capellaniet er der Enkesæde, nemlig Gaarden Hasle, i Agers Sogn, af Skyld 10 Lpd. (1523⅘ Spd.)

β) Garnisons Menigheden,

der egentlig er oprettet ved foranførte Resolution af 6te Mai 1823, og hvis Kirke er den forrige saakaldte Slotskirke paa Agershuus Fæstning, har en Præst, der tillige er Præst ved Christiania Tugthuus. Han oppebærer de forhen Slotspræsten tillagte 80 Spd. af Statskassen og 48 Spd. af Qvæsthuus- (eller Krigshospitals-) Kassen, og har som Tugthuuspræst 140 Spd. Garnisonsofferet, der qvartaliter tilstilles ham af vedkommende Corpsers Regnskabsførere, er 200 Spd., og Indtægten af det Embedet tillagte Mensalgods 28 Spd. Hans uvisse Indtægter

anslaaes til 500 Spd, saa at Kaldets samtlige Indtægter blive 1000 Spd. Garnisonspræsten har for Øvrigt hverken Embedsgaard eller Huusleie-Godtgjørelse; ei heller er endnu til Embedet noget Enkesæde udlagt.

Garnisonspræsten forretter hver Søn- og Hellig-Dag Gudstjeneste i Garnisonskirken, og hver anden Søn- og Hellig-Dag tillige i Tugthuuskirken.

2. Agers Præstegjeld,

henhørende under Agers og Folloug Fogderie, og Agers Sorenskriverie. Det omgiver Christiania og den øverste Deel af Christianiafjorden, grændser ved beboede Egne til Skjesmoe, Enebak, Krogstad og Næsoddens Præstegjelde, og skilles ved Fjeldstrækninger fra Hole og Norderhoug Præstegjelde paa Ringerige, fra Jævnager Præstegjeld paa Hadeland, og fra Nittedals Præstegjeld paa Nedre Romerige. Arealet er 4½ Qvadratmiil, med henimod 12000 Mennesker, hvoraf noget over 5000 Mennesker, der høre til Christianias Forstæder, nære sig fornemmelig ved Haandværks- og Dagarbeide, og den øvrige til Landet hørende Deel ved Agerbrug, Skovdrift og Arbeide ved de i Præstegjeldet værende mange Brug. Af alle Landets Præstegjelde er dette det folkerigeste. Kirkesognene ere tvende, nemlig Agers Hovedsogn og Opslo Annexsogn, tilsammen med 213 matrikulerede Gaarde, af Skyld 164 Skpd. 10 Lpd. hvorpaa ere 291 Opsiddere og 383 Huusmænd. Mange af Præstegjeldets Gaarde tilhøre Christianias Beboere, og her ere desuden adskillige Gaardbrugere udenfor Bondestanden. Gode Landeveie har man i alle Retninger. Til Kaldet er i Følge Kgl.

Resol. af 6te Mai 1823, en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Korntiende erlægges i Penge med 216 Spd. Desuden skal hver fuld Gaard levere Præsten 2 Læs og de øvrige Gaarde 1 Læs Brænde, hvilket, i Alt 221 Læs, enten leveres in natura, eller mere almindelig betales med 24 ß. pr. Læs. Offerskjeppe ydes ikke. Præstens Mensalgods bestod i 1818 af $5\frac{1}{2}$ Hud, 1 Skpd $16\frac{1}{2}$ Lpd. Tunge, 3 Bpd. Smør og $4\frac{1}{2}$ Td. Byg, hvoraf Indtægten var $50\frac{2}{5}$ Spd., dog er senere noget af dette Gods tabt for Kaldet. Fremdeles tilkommer Præsten, i Overeensstemmelse med Loven af 14de Juni 1816, § 4, en Afgift i Byg af de Gaarde som bruges af Christianias Beboere, og hans uvisse Indtægter, iberegnet Høitidsofferet og Huusmændenes Arbeidspenge, kunne anslaaes til 12 à 1400 Spd *). Den residerende Capellan har i Løn af Sognekaldet 120 Spd., og som Præst ved Hospitalet i Opslo har han af dette 80 Spd., samt Landskyld af det saakaldte Oustadske Præbende, der ligger paa Hedemarken og i Soløer, og skylder 27 Huder. Imidlertid vil han, efter Reskr. af 27de Juli 1804, ta-

*) I den sidste af Forfatteren benyttede Indtægts-Angivelse fra Sognepræsten i dette Kald, ere dennes uvisse Indtægter ikke anførte. De kunne dog formeentlig anslaaes til ovenstaaende Sum, i Betragtning af at Capellanens uvisse Indtægter ere angivne til 650 Spd. For Aaret 1816 opgav daværende Sognepræst Pavels Offeret og Accidentserne til 16,150 Rbdlr. Rigtig nok vare deri indbefattede de uvisse Indtægter ogsaa af Slotspræst-Embedet; men saa havde paa den anden Side Agers Præstegjeld ikke meget over den halve Folkemængde mod nu.

de Indtægten af dette Gods (nu 74 Spd.), efterhaanden som det bliver bygselledigt, og i Stedet derfor erholde af Hospitalet en aarlig Godtgjørelse af 96 Spd. Hans uvisse Indtægter, der ere i Tiltagende, anslaaes til 650 Spd., og hans samtlige Indtægter udgjorde i 1825 900, og i 1826 noget over 1000 Spd. Sognepræsten har fri Bolig tæt ved Agers Kirke, neppe $\frac{1}{12}$ Miil fra Christiania, til hvilken Bolig er en Frugthauge og et ubetydeligt Stykke Jord, samt til Avlsgaard 1 Skpd. (3261$\frac{4}{5}$ Spd) i den mod $\frac{1}{2}$ Miil fraliggende Gaard Østre Greffsen, hvorpaa fødes 3 Heste, 10 Køer og 10 Faar, og hvortil er fornøden Skov. Præsteboligen har en gammel, indskrænket og ubeqvem Vaaningsbygning, der tilligemed Bryggerhuus; Bygningen og Stalden vedligeholdes af Almuen; de øvrige ere Præstens Eiendom. Enkesædet er Gaarden Kirkebye i Agers Sogn af Skyld 17 Lpd. (4761$\frac{4}{5}$ Spd.), beliggende 1 Miil, og Gaarden Nordbye i Skjesmoe Sogn, af Skyld 1 Skpd. 6 Lpd. (3725 Spd.), beliggende 1$\frac{1}{2}$ Miil fra Præsteboligen. Den residerende Capellan har ligeledes fri Bolig, i Nærheden af Opslo Kirke, med Hauge og et tilliggende Jordstykke; derimod har han hverken Avlsgaard eller Enkesæde.

Gudstjenesten holdes af Sognepræsten to Helligdage efter hinanden i Agers Kirke og den tredie i Opslo Kirke, og af Capellanen to Helligdage efter hinanden i sidstmeldte og den tredie i Hovedkirken. Mellem Kirkerne er omtrent $\frac{1}{4}$ Miil.

r) I Nedre Tellemarkens og Bamble Provstie, som indbefatter Skeen, Porsgrund og Kragerøes Kjøb-

stæder, samt Nedre Tellemarken og Bamble Fogderie, Alt under Bratsberg Amt, med 37,456 Indbyggere:

1. Eidanger Præstegjeld.

Det strækker sig i henimod fem Miles Længde fra Lange-sunds-Fjorden i Syd til Grændserne af Sandsvær i Nord, har mod Vest Gjerpens og mod Øst Laurdals, Hedrum og Brunlaugnæs Præstegjelde. Arealet er to til tre Qvadratmile, med et bjergrigt Terrain, og Kirke-sognene ere trende, nemlig Eidanger Hovedsogn, Brevig og Slemdals Annexsogne. Det sidste ligger i et isoleret Dalføre nordenfor Hovedsognet. Folketallet var i 1825: 3649, hvoraf i Brevig Ladested 1066. Matrikulskylden er 379 Tdr. 7 Settinger. Almuen nærer sig ved Ager-brug, Handel, Haandværksarbeide, Skovdrift, Søfart og Fiskerie, og desuden i Slemdals Sogn ved Kulledrift og Bjergværks-Arbeide, da Moholt Marsovn under Frizøe Jernværk ligger der i Sognet. Gjennem Hovedsognet gaaer Hoved-Landeveien imellem Christiania og Christian-sand. Til Kaldet er en Sognepræst og en residerende Capellan. Sognepræstens Korntiende betales med 43 Spd., og Ostetienden med 20⅓ Spd. af Hovedsognet og 16 Bpd. Ost in natura af Slemdal. I Stedet for Of-ferskjeppe erlægges af Slemdal 16 Faar og 9 Lam. Mensalgodset med Bygsel bestaaer af 12 Gaarde, skyl-dende 15 Huder, hvoraf Landskylden svares med 39 Spd.; desuden hæves løs Landskyld af 4 Huders Skyld med 4 Spd. 40 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 650 Spd., og Kaldets samtlige Indtægter til 800 Spd. Den residerende Capellan har i Løn af Kaldet 80 Spd., i Af-

gift af den forhenværende Capellansgaard Valler 64 Spd., og i uvisse Indtægter, der fornemmelig bestaae i Høitidsofferet, imod 200 Spd. Eidanger Præstegaard skylder 4 Huder (6138 Spd.), og ligger ½ Miil fra Porsgrund og 2 Mile fra Laurvig. Derpaa kan udsaaes 8 Tdr. Havre, 1 Td. Byg, 1 Td. Rug og 5 Tdr. Potatos, samt fødes 3 Heste, 12 til 16 Køer og 10 Faar. Til Gaarden er temmelig god Sommerhavn og god Skov. Hovedbygningen paa Gaarden, som er opført efterat være afbrændt i 1817, bestaaer af syv beboelige Værelser, hvoraf Almuen vedligeholder de tre Værelser med Kjøkkenet, og den øvrige Deel af Bygningen er Præstens Eiendom. Af de andre Bygninger, som det paaligger Præsten at vedligeholde, ere de fleste af den nuværende Sognepræst opførte. Under Gaarden ere 8 Pladser, hvorpaa avles 40 Tdr. Korn, og fødes 18 Køer og 32 Faar. Af disse Pladser svares 14 Arbeidsdage og 20⅗ Spd. i Penge. Inventariet bestaaer af 1 Hest, 4 Køer og 6 Tdr. Havre, 2 Grise m. m. Enkesædet er Gaarden Flaatten, af Skyld 3 Huder (1426 Spd.). Her udsaaes 6 Tdr. Havre, 1 Td. Byg og 4 Tdr. Potatos, samt fødes 1 Hest, 8 til 10 Køer og 6 Faar. Til Gaarden er god Havn, og en liden men god Skov. Den residerende Capellan har fri Bolig i Brevig, som af dette Ladesteds Beboere vedligeholdes, men hverken Avlsgaard eller Enkesæde.

Naar der er residerende Capellan i Kaldet, holdes Gudstjeneste hver Søndag i tvende Kirker; dog holdes kun 14 Gange om Aaret Gudstjeneste i Slemdals Kirke, paa hvilke Dage Eidanger og Brevig Kirker vexelviis

ingen Tjeneste have. Fra Eidanger Præstegaard til Brevig er $\frac{3}{4}$ Miil, og til Slemdals Kirke 3 Mile, hvoraf de sidste $1\frac{1}{2}$ Mile er besværlig Ridevei. I Godtgjørelse for Befordringen til Kirkerne betaler Brevigs Almue 25 Spd. og Slemdals 21 Spd., der deles imellem Præsterne.

2. Gjerpen Præstegjeld.

Det omgives af Holden, Søvde, Eidanger og Solum Præstegjelde, er i det Hele en smuk Bygd, og indbefatter især i dets lavere Egne omkring Skeen og langs Skeens Elven nogle af Amtets interessanteste og skjønneste Strækninger. Arealet er $2\frac{1}{4}$ Qvadratmile. Skjøndt Præstegjeldet ikkun udgjør eet Kirkesogn, er det dog det folkerigeste af Amtets Præstegjelde, da her i 1825 levede 5255 Mennesker, hvoraf 1052 udgjøre Osebakkens og Bratsbergklevens Beboere. For Øvrigt har Præstegjeldet 137 matrikulerede Gaarde, af Skyld 584 Tønder 5 Settinger, med 313 Gaardbrugere, hvoraf 124 ere Leilændinger, og med 240 jordbrugende Huusmænd. Foruden Kjøbstædnæring i foranførte Steder, ere Næringsveiene fordeelagtigt Agerbrug, Skov- og Bjergværksdrift, da Fossum Jernværk ligger inden Præstegjeldets Grændser. Eieren af dette Værk, saavelsom Gjemsøe Klosters Eier, have en betydelig Deel Jordegods i dette Præstegjeld, hvorfor også saa mange af sammes Gaardbrugere ere Leilændinger. Her ere i Almindelighed gode Landeveie. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig $6\frac{3}{4}$ Td. Byg, $18\frac{1}{4}$ Td. Blandkorn og $78\frac{7}{8}$ Td. Havre, betales efter Forening i Penge med 151 Spd. 93 ß., og Ostetienden ligesaa med 40 Spd. Offerskjeppe hæves

ikke, og til Kaldet er, foruden Enkesædet, intet Mensalgods. De uvisse Indtægter anslaaes til 800 Spd. Gjerpen Præstegaard skylder 4½ Hud (5042⅗ Spd.), og ligger strax ved Skeen i en meget smuk Egn. Den angives at udsaae 10 Tdr. Havre, 1½ Td. Byg, 1 Td. Rug og 20 Tdr. Potatos, samt at føde 3 Heste, 18 Køer og 16 Faar. Af Bygningerne vedligeholdes Vaaningshuset, der er en een Etages Bygning, med 7 beboelige Værelser, af Almuen, og de øvrige af Præsten, som selv eier nogle Bygninger. Gaardens fire Huusmænd svare tilsammen 8 Arbeidsdage og i aarlig Afgift 20 Spd. Til Gaarden er hverken Tømmer- eller Brænde-Skov. Enkesædet er Halvdelen eller 2 Huder (551½ Spd.) i Gaarden Nordre Rising, hvorpaa Udsæden angives til 3 Tdr. Havre og 1 Td. Byg, samt Kreaturbesætningen til 1 Hest, 2 Køer og 5 Faar. Ogsaa Enkesædet mangler Skov. Ved Kongl. Resolution af 2den Decemb. 1823 er bestemt, at tre af Præstegaardens Pladser skulle udskiftes fra Præstegaarden og henlægges til Enkesædet, for dermed at forbedre samme. Disse Pladser ere senere blevne skyldsatte for 10 Skind.

Skjøndt dette Kald er et beqvemt Embede, forsaavidt det kun bestaaer af et Kirkesogn, giver dog dets vidløftige Fattig- og Skolevæsen den geistlige Embedsmand meget at bestille. Her ere tre faste Skoler, nemlig paa Bratsbergkleven, Osebakken og Fossum Jernværk, samt 8 Omgangsskoler.

3. Skeens Kjøbstad

med 1865 Beboere udgjør i geistlig Henseende en Menig-

hed. Hertil er en Sognepræst og en ordineret Catechet. Præsten har ingen Tiender. Derimod ligger til Kaldet adskilligt beneficeret Gods, hvis Skyld er 24 Huder og hvoraf Indtægten er 63 Spd. 48 ß. Fremdeles har Præsten af Bycassen 85 Spd. 72 ß., samt i Afgifter af Kirker, Jorder, Hauger og Sauge tilsammen 51 Spd. 24 ß. Hans uvisse Indtægter kunne anslaaes til 500 Spd. Han har fri Bolig i Byen, og til Enkesæde for Kaldet er udlagt 1½ Td. i Gaarden Dølven i Mælum Sogn, ¾ Miil fra Skeen. Den ordinerede Catechet, som tillige er første Lærer ved Borgerskolen, har i fast Indtægt af Skolecassen 250 Spd. og trende Offerdage af Menigheden, hvoraf Indtægten anslaaes til 150 Spd. aarlig. Han har tillige fri Bolig i Borgerskolens Bygning.

4. Porsgrund Kjøbstad,

hvis Folketal er 1581, har tvende Menigheder, nemlig Østre Porsgrunds og Vestre Porsgrunds, til den sidste af hvilke ogsaa hører et lidet Landdistrict bestaaende af Herre Hammerværk med tvende Gaarde, tilsammen med 375 Beboere. Hertil er en Sognepræst. Han har i Tiende af foranførte Gaarde 3 Spd. 80 ß., hans Høitidsoffer anslaaes til 260 à 300 Spd., og hans øvrige uvisse Indtægter til 150 à 180 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter blive 450 til 500 Spd. Præsten har fri Bolig i Byen med tilliggende Jord, hvorpaa avles 10 Tdr. Korn og fødes 1 Hest, 2 Køer og 4 Faar. Det paaligger Stedets Beboere at vedligeholde Præsteboligens Bygninger. Til Kaldet er intet Enkesæde.

5. Solum Præstegjeld.

Det ligger tæt ved Skeen og Porsgrund, omgives af Gjerpen, Holden, Bøe, Drangedals og Bamble Præstegjelde, og skilles ved Skeens Elv og Frier-Fjord fra Eidanger Præstegjeld. Arealet er henimod 3 Qvadratmile, og Præstegjeldet har mange skjønne Strækninger. Kirkesognene ere tvende: Solum Hovedsogn og Mælum Annexsogn, med 82 matrikulerede Gaarde, af Skyld 293¾ Tønder. Efter Folketællingen af 1825 vare her 3089 Beboere, hvoraf 189 Gaardbrugere og 205 Huusmænd. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovbrug og Bjergværksdrift, samt tildeels Søfart. Bolvigs Jernværk, Gjemsøe Kloster og Strandstedet Graaten ligge i Hovedsognet. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 3 Tdr. Byg, 11½ Td. Blandkorn og 29½ Td. Havre, betales nu i Penge med 58⅗ Spd., og Ostetienden med 13 Spd. 74 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af 15 Gaarde, som skylde 17½ Huder og 4 Mæler Korn. Indtægten deraf angives at være 47 Spd. Præstens uvisse Indtægter ere omtrent 400 Spd. Enkepensionen er bestemt til 24 Spd. Solum Præstegaard skylder 3 Huder (4995⅖ Spd.), samt ligger ½ Miil fra Skeen og ligesaa langt fra Porsgrund. Dens Udsæd er 1 Td. Byg, 2 Tdr. Blandkorn og 5 til 6 Tdr. Havre, og den føder 3 Heste, 12 Køer og 8 Faar. Til Gaarden er stor Skov. Af Bygningerne vedligeholdes Vaaningshuset, der er meget gammelt, og Stalden, af Almuen, og de øvrige af Præsten. Huusmændene under Gaarden ere fem, af hvis Pladser den aarlige Afgift er 19 Spd. 84 ß. In-

ventariet bestaaer af 3 Køer. Enkesædet er Gaarden Veeholt, af Skyld $2\frac{1}{2}$ Hud ($2883\frac{4}{5}$ Spd.). Her fødes 2 Heste, 10 Fækreature og 10 Smaafæ. Til Gaarden er god Skov og Qværn.

Gudstjenesten holdes vexelviis i Præstegjeldets tvende Kirker, hvoraf Annexkirken ligger 1 Miil fra Præstegaarden. Paa Annexreiserne benytter Præsten egen Befordring. Den Godtgjørelse, han derfor erholder af Almuen, beløber til $15\frac{4}{5}$ Spd.

6. Bamble Præstegjeld.

Det omgives mod Øst og Syd af Frier- og Langesunds-Fjordene samt Havet, og grændser i Nord til Solum Præstegjeld og i Vest til Sannikedals og Drangedals Sogne. Arealet er noget over 2 Qvadratmile med 3219 Mennesker, Langesunds og Stathelle Ladesteder (med 746 Mennesker) iberegnede. Kirkesognene ere tvende, nemlig Bamble Hovedsogn og Langesunds Annexsogn, til hvilket sidste Sogns Kirke er fra Præstegaarden omtrent 1 Miil. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovbrug, Handel og Søfart. Gjennem Præstegjeldet gaaer Hovedlandeveien imellem Christiania og Christiansand. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende betales med Penge af en Trediedeel af Hovedsognet, efter aarlig Omvexling, i Gjennemsnit aarlig 51 Spd. 50 ß., og Smaatienden med 29 Spd. 9 ß. Offerskjeppe ydes ikke. Mensalgodset bestaaer af 16 Gaarde, som skylde $19\frac{1}{2}$ Huder, $2\frac{1}{2}$ Bpd. Smør og 1 Bpd. Fisk, Alt med Bygsel. Indtægten deraf, saavelsom den løse Landskyld, udgjør $5\frac{1}{8}$ Td. Byg og noget over 40 Spd. i Penge. Præstens uvisse Indtægter

kunne anslaaes til 600 Spd. aarlig. Enkepensionen er bestemt til 24 Spd. Bamble Præstegaard, med underliggende Lønnerog, skylder 7 Huder (7220½ Spd.), og ligger ved den igjennem Præstegjeldet gaaende Hovedlandevei, ½ Miil fra Brevig, og 3¼ Miil til Lands eller 2 Mile til Vands fra Kragerøe. Gaarden har en Udsæd af 11 Tdr. Havre, 12 Tdr. Potatos, 2 Tdr. Byg, foruden Rug og Hvede, føder 3 Heste, 26 Fækreature og 30 Faar, samt har god Skov og 7 Huusmandspladser. Af Bygningerne vedligeholder Almuen Vaaningshuset og Stalden, og Præsten de øvrige, hvoraf nogle ere hans Eiendom. Gaardens Inventarium er 6 Køer, 1 Qvie, 5 Kakkelovne m. m. Enkesædet er Gaarden Vestre Stokke, af Skyld 3 Huder 1690 Spd., en temmelig god Gaard, med mere end fornøden Skov, men hvis Bygninger ikke ere beboelige for en Præste-Enke.

7. Kragerøe Præstegjeld.

Det bestaaer af to Kirkesogne, hvoraf Kragerøe Kjøbstad med 1416 Beboere udgjør Hovedsognet, hvis Annexsogn Sannikedal, der omgives af Gjerrestads, Drangedals og Bamble Præstegjelde samt Havet, har 2797 Beboere, hvilke nære sig deels ved Jord- og Skovbrug, men for en stor Deel ogsaa ved Søfart og Dagarbeide i Kragerøe. Til Præstegjeldet er en Sognepræst. Af Sannikedals Sogn erlægges til ham i Korntiende 24 Spd., i Smaatiende 6 Spd., og i Offerskjeppe omtrent 24 Tdr. Byg, ligesom han ogsaa har, ifølge Lov af 14de Juni 1816, af de Kjøbstædbeboere, der drive Agerbrug i Sognet, omtrent 4 Tdr. Byg. Videre har han i Landskyld

af to Gaarde 6 Spd. 84 ß., af Jomfr. Rosenhofs Legat 7½ Spd., samt af Bycassen 100 Spd. Hans uvisse Indtægter kunne anslaaes til 7 à 800 Spd., og de samlede Indtægter til 1000 Spd. og derover. Præsten boer i Kragerøe, hvorfra til Annexkirken, i hvilken hver 3die Søndag holdes Gudstjeneste, er omtrent en Miil, og han har til Avlsgaard, ifølge Kongl. Resol. af 4de Octbr. 1811, Gaarden Lislov, i Sannikedal, af Skyld 3 Huder (2160 Spd.), i to Brug. Til Præste-Enkesæde er ved samme Resolution udlagt Gaarden Tvetre, ligeledes i Sannikedal, af Skyld 1½ Hud (2400 Spd.), i to Brug, hvorpaa udsaaes 6 Tdr. Korn, og fødes 2 Heste, 10 til 12 Køer og 24 Faar, samt hvortil er fornøden Skov. Dog er hverken Avlsgaarden eller Enkesædet for Tiden bygselledige. Heller ikke har Enkesædet Bygninger, der ere beboelige for en Præste-Enke.

8. Drangedals Præstegjeld.

Det bestaaer af to Sogne, Drangedals Hovedsogn og Tørrisdals Annexsogn, og er en Fjeldbygd, der ved Bjergstrækninger adskilles fra Gjerrestad, Nissedals, Hvidesøe, Bøe, Holden og Solum Præstegjelde, og kun ved beboelige Egne staaer i Forbindelse med Sannikedals Sogn. Præstegjeldets Længde er omtrent 4 og Breden fra 1½ til 2½ Mile, og dets Areal er 6 til 7 Qvadratmile, hvorpaa efter Folketællingen af 1825 levede 2353 Mennesker. De matrikulerede Gaarde ere 70, og Matrikulskylden 205 Tdr. 3½ Settinger. Præstegjeldet er en god Skovbygd, der foruden fordeelagtig Skovdrift, hvis Producter gaae til Kragerøe, ogsaa har temmelig godt Agerbrug. Bebo-

erne staae sig derfor ret vel. I Præstegjeldet falde besværlige Reiser, da her ingen Landeveie gives. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende af Hovedsognet betales efter Forening i Penge med 22 Spd. 48 ß., og af Annexet oppebærer han i den saakaldte Kornrede 6 Tdr. Blandkorn in natura. Ostetiende erlægges in natura med omtrent 5 Bpd., og Smørtiende ligeledes in natura af Annexsognet med 10 Bpd. Ingen Offerskjeppe ydes. Mensalgodset bestaaer af 4 Gaarde, som skylde 3½ Td. Korn, hvoraf Landskylden, tilligemed den løse Landskyld, udgjør 21 Spd. 33 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 200 Spd. aarlig. Enkepensionen er bestemt til 22⅖ Spd. Drangedals Præstegaard skylder 3 Tdr. Korn, (11,250 Spd.), og ligger 4 Mile ovenfor Kragerøe. Den har en Udsæd af 16 Tdr. Korn og 10 Tdr. Potatos, føder 2 Heste, 20 Fækreature og 30 Smaafæ, har god Skov, 10 betydelige Huusmandspladser, og en god Indtægt af Tømmerflaadningen igjennem Tokevandet. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen en Deel af Hovedbygningen, nemlig 5 beboelige Værelser, og desuden Stalden samt en Stolpebod. De øvrige ere deels Aabods- og deels Eiendoms-Bygninger, til hvilke sidste hører en Deel af Hovedbygningen, saavelsom Drengestuen. Gaardens Inventarium er fire Køer. Enkesædet er, ifølge Kgl. Resol. af 15de Febr. 1823, Pladsen Braaten under Præstegaarden, der udsaaer 6 Tdr. Korn og 4 Tdr. Potatos, samt føder 1 Hest, 5 Køer og 20 Faar, men har ingen Skov, da Gaarden faaer de fornødne Skovproducter af Præstegaardens Skov.

Gudstjenesten holdes vexelviis i Præstegjeldets tven-

de Kirker, der ligge 2 Mile fra hinanden. Præsten befordrer sig selv til Annexkirken og nyder i Godtgjørelse for Skyds og Nathold 60 til 70 Faar.

9. Holden Præstegjeld.

Det ligger paa begge Sider af det store Nordsøe Vand, og omgives af Søvde, Gjerpen, Solum og Bøe Præstegjelde. Arealet er omtrent 2 Qvadratmile, hvorpaa i 1825 levede 2562 Mennesker, hvoraf 127 Selveiere, 35 Leilændinger og 140 Huusmænd med Jord, og Kirkesognene ere trende: Holden Hovedsogn, Helgen og Rommenæs Annexsogne, som tilsammen have 66 Gaarde, der skylde 229 Tdr. 1 Setting. Holden og Rommenæs Sogne have skjønne Bygder ved Nordsøvandet, paa hvilket den sædvanlige Communication med Naboegnene falder. Dog mangler man ikke Landeveie. Næringsveiene ere Agerbrug, Skovdrift, saavelsom Bjergværksdrift, da Holdens Jernværk ligger i Hovedsognet. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende betales efter Forening i Penge med 52 Spd. 96 ß., og under Navn af Smaatiende eller Sommer-Rettighed svares 71 Spd. 3ß. Her erlægges ingen Offerskjeppe. Det beneficerede Gods, som tilligger Præstebordet, skylder 48 Tdr., hvoraf Indtægten er 108 Spd. 16 ß. Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 400 Spd. Enkepensionen er bestemt til 30 Spd. Holdens Præstegaard skylder 6 Huder (8302 Spd.), og har en særdeles smuk Beliggenhed paa en Høide over Nordsøevandet, i en interessant Egn 2½ Miil fra Skeen. Den udsaaer ¼ Td. Hvede, 1 Td. Byg, 2 Tdr. Rug, 10 Tdr. Havre og 12 Tdr. Potatos, samt føder 4 Heste,

20 Køer og 14 Faar, har Skov i den beneficerede Gaard Høidal, 10 Huusmandspladser, hvoraf den aarlige Afgift er 25 Spd. 16 ß., en aarlig Indtægt af 87 Spd. 56 ß. af de til Holden Jernværk afgaaede Pladser, samt Grundleie af Tomterne til Værkets Husebygninger og Maskinerier. Præstegaardens Hovedbygning med sex beboelige Værelser vedligeholdes af Almuen, tilligemed Drengestue og Stalden med tilhørende Lade. De øvrige Bygninger tilsvare Sognepræsten; og da foranførte Hovedbygning er baade gammel og indskrænket, ere her nogle Eiendoms Bygninger, hvoriblandt to Vaaningshuse tilsammen med 6 Værelser. Inventariet bestaaer af 3 Køer, 1 Griis, 2 Sviin, 3 Tdr. Byg, 3 Tdr. Havre og 24⅕ Spd. i Penge. Enkesædet, som ligger tæt ved Præstegaarden, er 2 Tdr. (2098³ Spd.) i Gaarden Tvara med Espevolden, hvorpaa udsaaes 8 til 10 Tdr. Korn og 6 til 8 Tdr. Potatos, samt fødes 2 Heste, 8 til 10 Køer og 8 Faar. Gaarden er nylig bebygget til Beboelse for den nuværende Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes to Søndage i Rad ved Hovedkirken, og for Øvrigt hver fjerde Søndag ved hver af Annexerne. Den længste Annexvei er ½ Miil. Præsten befordrer sig selv til Annexkirkerne uden nogen Godtgjørelse af Almuen.

10. Boe Præstegjeld.

Det strækker sig omtrent fire Mile langs de til Øvre Tellemarken hørende Sillejord og Hvidesøe Præstegjeldes Grændser, fra Hitterdal i Nord til Drangedal i Syd,

men indtager ingensteds over een Miils Brede. Mod Øst tilstøder Holdens og Søvde Præstegjelde. Arealet er omtrent 3½ Qvadratmile, med 3713 Beboere, hvoraf 346 Gaardbrugere og 343 Huusmænd, som nære sig ved Agerbrug og Skovdrift. Kirkesognene ere tvende, nemlig Bøe Hovedsogn og Lunde Annexsogn, hvoraf ethvert har sit særskilte Dalføre, og Hovedsognet foruden Sognekirken en Gavekirke Gaarder Kirke kaldet. De matrikulerede Gaarde ere 110 og Matrikulskylden 346 Tdr. 11 Settinger. Formues-Forfatningen er maadelig. Man har fornødne Landeveie, og Reiserne ere ikke besværlige. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 62½ Td. Havre, betales efter Forening i Penge med 100 Spd. Østetienden, der erlægges deels in natura og deels i Penge, anslaaes til 36 Spd. Offerskjeppen udgjør omtrent 35 Tdr. Byg. Den saakaldte Totiende betales med 8 ß. pr. Td. Skyld af dem som avle Liin eller ydes med noget lidet in natura, og kan anslaaes til 25 Spd. i det høieste. Mensalgodset skylder 13 Tdr. 2 Mæler, hvoraf Indtægten er 21 Spd. 40 ß. Præstens tilfældige Indtægter beløbe til omtrent 300 Spd. Bøe Præstegaard, med Tilliggelser, skylde 4½ Td. (7873½ Spd.), og ligger 4½ Mile ovenfor Skeen. Den er en af Provstiets bedste Præstegaarde, har frugtbar Agerjord, udsaaer ½ Td. Hvede, ½ Td. Rug, 2 Td. Byg og 14 Td. Havre, foruden 6 Tdr. Potatos, samt føder 5 Heste, 20 til 24 Fækreature og 40 Faar. Sæterhavn og Skov haves til Fornødenhed ¾ Miil fra Gaarden. Af dens Bygninger vedligeholder Almuen Vaaningshuset og Stalden,

der begge ere i god Stand, og Præsten de øvrige, hvoriblandt ere nogle Eiendoms Bygninger. Huusmandspladserne under Gaarden ere 4. Inventariet bestaaer af 3 Køer, 3 Faar og noget gammelt Huusgeraad. Præste-Enkesædet er Gaarden Lunde med Templen, af Skyld 5 Tdr. (4669⅘ Spd.), hvorpaa fødes 2 Heste, 16 Køer og 20 Faar, samt hvortil er nogen Skov. Dens Bygninger ere i maadelig Stand, dog er Hovedbygningen beboelig for en Præste-Enke.

Gudstjenesten holdes hver tredie Søndag i Annexkirken, der ligger 1¼ Miil fra Præstegaarden. Derimod holdes ingen Tjeneste i den ¼ Miil fra Hovedkirken liggende Gaarder Kirke, da den er aldeles faldefærdig.

11. Søvde Præstegjeld.

Det strækker sig med beboede Egne i omtrent to Miles Længde fra Holden Præstegjeld i Syd til Hitterdals Præstegield i Nord, adskilles i Øst ved Fjeldstrækninger fra Sandsvær og Gjerpen Præstegjelde, og grændser i Vest til Bøe Præstegjeld. Arealet er 3¼ Qvadratmile, med 3119 Mennesker efter Folketællingen af 1825, hvoraf 237 Gaardbrugere og 338 jordbrugende Huusmænd. De matrikulerede Gaarde ere 99, af Skyld 404⅔ Td. Kirkesognene ere tvende, nemlig Søvde Hovedsogn og Næs Annexsogn, hvis Kirker ligge ½ Miil fra hinanden. I begge Sogne gives smukke frugtbare Strækninger langs det Præstegjeldet gjennemstrømmende Vanddrag, og Annexsognet, der udgjør et i Nordsøevandet udgaaende veldyrket Næs, hører til Bratsberg Amts skjønneste Egne.

Næringsveiene ere fordeelagtigt Agerbrug, samt Skovbrug. Almuen bestaaer af simple, haardføre Fjeldbønder. Kaldet betjenes af en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 60 Tdr. Blandkorn, betales efter Forening i Penge med 96 Spd. Smaatienden tilligemed Offermælen erlægges in natura med $16\frac{3}{8}$ Td. Byg og i Penge med 67 Spd. 79 ß. Indtægterne af Mensalgodset angives til 31 Spd. 80 ß., og Præstens uvisse Indtægter anslaaes til omtrent 400 Spd. Søvde Præstegaard ligger midt i Præstegjeldet, 4 Mile ovenfor Skeen (næsten blot Vandvei), samt 5 Mile (hvoraf meer end Halvdelen Fjeldvei) fra Kongsberg. Dens Skyld er 4 Tdr. (4950 Spd.), og den derunder liggende Gaard Fladhuus skylder 2 Tdr. ($1987\frac{1}{2}$ Spd.). Paa begge Gaarde tilsammen udsaaes 20 Tdr. Havre, 3 Tdr. Byg og 1 Td. Hvede, samt fødes 4 Heste, 20 til 24 Køer og 30 til 40 Faar. Til Gaarden er fuldkommen fornøden Skov. Af Bygningerne vedligeholdes Hovedbygningen med 9 beboelige Værelser, samt Stalden og Drengestuen af Almuen, og de øvrige af Præsten, som selv eier en Stolpebod og Overdelen af Bryggerhuus-Bygningen. De fleste af Bygningerne ere gamle og forfaldne. Under Gaarden ere 7 Huusmænd, af hvis Pladser den aarlige Afgift er $24\frac{2}{5}$ Spd. Inventariet er en Hest, 6 Køer, 2 Sviin, 13 Tdr. Blandkorn, noget gammelt Huusgeraad m. m. Enkesædet er Gaarden Nordre Næs, af Skyld 4 Tdr. (2625 Spd.). Den ligger i Annexsognet, $\frac{1}{2}$ Miil fra Præstegaarden. Ved en bedre Dyrkning vil den kunne avle og føde ligesaa meget som Præstegaarden. Dens

Skov er imidlertid ikke engang tilstrækkelig til Brænde, og den har blot Bønderhuse.

12. Hitterdals Præstegjeld.

Det ligger noget affides, i Provstiets nordligste Deel, og bestaaer af tvende Dalstrækninger, som ved Fjelde adskil-les fra Sandsvær Præstegjeld i Øst og fra Bøe Præste-gjeld i Vest, men ved beboede Bygder forbindes med Hjerdals Præstegjeld i Nord og Søvde Præstegjeld i Syd. Arealet er noget over to Qvadratmile, og her le-vede i 1825 2410 Mennesker. Kirkesognene ere tvende, nemlig Hitterdals Hovedsogn og Lille-Herreds Annexsogn, tilsammen med 93 matrikulerede Gaarde, af Skyld 350 Tdr. 3 Settinger, som bruges af 165 Opsiddere, og hvor-paa ere 269 Huusmandspladser. Her er en smuk Egn, med temmelig godt Agerbrug og gode Skove, der i For-tiden berigede Almuen, som bestaaer af lutter simple, haardføre og kraftfulde Fjeldbønder. For nærværende Tid er derimod Formues-Forfatningen ringe. Gjennem Ho-veddalen gaaer en ret god Landevei. Til Kaldet er en Sognepræst. Hans Korntiende, oprindelig 6½ Td. Byg og 53¾ Td. Havre, betales i Penge med 96 Spd. 14 ß., og Smaatiende af Hovedsognet med 55 Spd. 17 ß., samt den saakaldte Rede (Reie) af Annexsognet med 13 Spd. 24 ß. Offerskjeppe har hidtil ikke almindelig været kræ-vet, men vilde, hvis den erlagdes af alle Gaardbrugere, udgjøre omtrent 20 Tdr. Mensalgodset bestaaer blot af en Gaard paa 2 Tdr. og løs Landskyld hæves af 6 Tøn-ders Skyld. Den samlede Indtægt deraf er 19 Spd., og

Præstens uvisse Indtægter anslaaes til 300 Spd., saa at Kaldets samtlige Indtægter kunne beløbe til 550 Spd. Hitterdals Præstegaard har en smuk Beliggenhed i den meest beboede Deel af Præstegjeldet, 3 Mile (lutter Fjeldvei) vestenfor Kongsberg og 6 Mile (meest Vandvei) ovenfor Skeen, og skylder 1 Td. (2947⅗ Spd.). Det er den ubetydeligste af Provstiets Præstegaarde. Udsæden er 6 til 8 Tdr. Havre, 2 til 3 Tdr. Byg, ¼ Td. Hvede og 6 Tdr. Potatos, og her fødes 2 Heste, 12 Køer og 16 Faar. Til Gaarden er fornøden Sæter og to Skove, men den ene, som ligger en Miil borte, kan, skjøndt den har Brænde i Overflod, formedelst dens Beliggenhed slet ikke benyttes, og den anden, som er en halv Miil borte, er der kun lidet tilbage af. Af Gaardens Bygninger vedligeholder Almuen en sexlaftet Vaaningsbygning med tre beboelige Værelser, og desuden Stalden. Alt det Øvrige holder Præsten vedlige, og flere nødvendige Huse ere hans Eiendom, hvoriblandt den søndre Deel af Vaaningshuset med fire beboelige Værelser, foruden 10 andre Huse. Gaardens Huse ere hverken gode eller i god Stand. Huusmandspladserne ere 10, hvorpaa fødes 2 Heste og 25 Køer, samt hvoraf svares 48 Spd. i aarlig Afgift. Inventariet er 2 Køer, 4 Tdr. Byg, samt noget gammelt og ubetydeligt Huusgeraad. Enkesædet er Gaarden Hvalen, af Skyld 1 Tønde (2105¼ Spd.), beliggende strax ved Præstegaarden, under hvilken den i en lang Række af Aar har været brugt. Her udsaaes 8 Tdr. Havre og nogle Tønder Potatos, samt fødes 1 Hest, 6 Køer og 8 Faar; men Gaarden kan meget forbedres.

Skoven, som er i maadelig Stand, benyttes til Præstegaarden. Enkesædet har intet Vaaningshuus, og kun en gammel Ladebygning i fuldfærdig Stand.

Fra Præstegaarden til Annexkirken er en stiv Miil, maadelig Ridevei. Den Godtgjørelse, Præsten nyder for at befordre sig til Annexkirken, er $13\frac{1}{5}$ Spd.

Fortegnelse over Provstierne.